

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์)

ปริญญา

พัฒนสังคมศาสตร์

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือน
ในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

Impact of Legal Lotto on the Life Style and World View of the Householdheads
in Bann Bart Community, Khet Pom Prab Sattru Phai Bangkok

นามผู้วิจัย นางสาวพรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์จ้านงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์เสาวคนธ์ สุดสวาสดี, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, กศ.ด.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์สากล สถิตวิทยานันท์, วท.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจฉกหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

Impact of Legal Lotto on the Life Style and World View of the Householdheads
in Bann Bart Community, Khet Pom Prab Sattru Phai Bangkok

โดย

นางสาวพรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์)

พ.ศ. 2550

พรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี 2550: ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์
ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์) สาขาวิชาพัฒนสังคมศาสตร์
โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ประชานกรรมการที่ปรึกษา:
ศาสตราจารย์จางค์ อติวัฒน์สิทธิ์, Ph.D. 166 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและ
โลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร และศึกษาถึงวิธีป้องกันและแก้ไขเพื่อลดการ
เล่นหอยให้น้อยลง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่เล่นหอยบนดิน
จำนวน 13 คน เพื่อเป็นข้อมูลหลัก และหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินจำนวน 3 คน เพื่อ
เป็นข้อมูลสนับสนุน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผลกระทบทางบวกที่เกิดจากการเล่นหอยบนดิน ด้านวิถีชีวิต คือ
การเล่นที่จำกัดจำนวนเงินได้ และไม่ได้เล่นแบบเอาจริงเอาจัง ผู้เล่นจะได้รับความสนุกสนาน
ความตื่นเต้น เป็นการผ่อนคลายความเครียด ด้านโลกทัศน์ หอยบนดินเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค
สำหรับผู้เล่น และเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบทางลบที่เกิดจากการเล่นหอยบน
ดิน ด้านวิถีชีวิต คือ การเล่นที่เกินกำลังทรัพย์ ส่งผลให้เกิดการกู้ยืม หรือต้องลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลง
และจะส่งผลต่อภาวะการออมเงิน การเล่นที่ไม่เคยถูก จะเกิดความรู้สึกเสียขายเงิน ทำให้มีข้ออ้าง
เพื่อจะได้เล่นต่อไป ด้านโลกทัศน์ หอยบนดินเป็นการพนันที่ถูกกฎหมายแต่ก็ขัดแย้งกับ
หลักธรรมคำสอนของศาสนา ทำให้เด็กและเยาวชนหันมาเล่นหอยบนดินมากขึ้น เพราะเห็น
ตัวอย่างจากพ่อแม่ และถึงจะมีหอยบนดินแต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาหอยได้ดินให้หมดไปได้ ส่วนวิธี
ป้องกันและแก้ไขเพื่อลดการเล่นหอยเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากและต้องใช้ระยะเวลา

Pornpen Rattanaphosaengsri 2007: Impact of Legal Lotto on the Life Style and World View of the Householdheads in Bann Bart Community, Khet Pom Prab Sattru Phai Bangkok. Master of Arts (Development Social Sciences), Major Field: Development Social Sciences, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Professor Chamnong Adivadhanasit, Ph.D. 166 pages.

The objective of this research was to study the impact of legal lotto on the life style and world view of the householdheads and to find out how to prevent and reduce the lotto.

The researcher had selected 13 householdheads engaged in legal lotto gamble for main information and 3 householdheads not ever engaged in legal lotto gamble for support information. By means of qualitative research, document and in-depth interview methods were used for collecting data.

The result of research shows that the positive impact of legal lotto on the life style is seen in limited budget to be spent on the game and exciting. The positive world view for the person is seen in taking a chance and the game might be good for national economy. On the other side, the negative impact on the life style is the buyer's indebtedness, resulting in great expense and lower saving. When people lose their money from buying legal lotto and never win, they feel to get money back by playing more. The negative world view about legal lotto is that though the game is legal, it is in conflict with religious doctrine. The game may introduce teenagers to legal lotto gamble like their parents. Even though the legal lotto game is permitted, it does not help solving illegal lotto. The way to prevent the lotto gamble is difficult to be carried out and would take time.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์
อดิวัฒนสิทธิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวคนธ์ สุดสวาสดี
และ รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจน ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร. นาด พันธ์มนาวิน ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านในการ
ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ พร้อมกันนี้ขอ
กราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ใน
การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณบุคคลทุกท่านที่ทำให้กำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้านด้วยดีเสมอ
มา และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการให้ข้อมูล
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

คุณประโยชน์อันใดที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บุคคลในครอบครัว ครู
อาจารย์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อันเป็นที่เคารพ仰 หามีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอ
น้อมรับไว้ทุกประการ

พรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี

สิงหาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
วิธีการศึกษาวิจัย	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นการพนัน	10
พัฒนาการของหวย	24
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต	42
แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3 ประวัติชุมชนบ้านบาตร	55
ประวัติความเป็นมา	55
ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	56
บทที่ 4 ผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน ในชุมชนบ้านบาตร	67
ประวัติของกลุ่มตัวอย่าง	67
ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน	70
ผลกระทบด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ	80
ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลกระทบด้านสุขภาพจิต	91
บทที่ 5 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือน	
ในชุมชนบ้านบาตร	97
โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านศาสนาและศีลธรรม	97
โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านกฎหมาย	116
โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	127
บทที่ 6 ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา	
ในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง	141
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	147
 เอกสารและสิ่งอ้างอิง	 153
 ภาคผนวก	 162
 ประวัติการศึกษา และการทำงาน	 166

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปัญหาที่เกิดจากผู้ติดตามการพนันซึ่งมีผลกระทบทางสังคม	18
2	เปรียบเทียบวิธีการซื้อหวยบนดินกับหวยใต้ดิน	121
3	เปรียบเทียบผลกระทบของหวยบนดินกับหวยใต้ดิน	137

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงอาณาเขตชุมชนบ้านบาตร	57

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพนันเป็นกิจกรรมสันทนาการรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในทุกวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ สำหรับสังคมไทย การพนันมีพัฒนาการที่ยาวนาน มีรูปแบบที่หลากหลาย และได้รับความนิยมในหมู่คนไทยทุกยุคทุกสมัย ในอดีต คนไทยนิยมเล่นการพนันทายผลการต่อสู้ของสัตว์ที่มีกติกาง่ายๆ เช่น ชนไก่ ชนวัว ปลากัด กัดจิ้งหรีด นอกจากนั้น คนไทยยังได้รับเอาวิธีการเล่นการพนันส่วนใหญ่มาจากสังคมจีนและอินเดีย เช่น การเล่นสกา ถั่ว โป โฟ หวย ดังเห็นได้จากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคัมภีร์ราชนุกาภ (2462) ที่ทรงกล่าวถึงความสัมพันธ์ของการพนันกับสังคมไทยว่า มีการเล่นถั่วเกิดขึ้นตั้งแต่ราว พ.ศ.1450 หรือก่อนพระราชวงศ์พระร่วงได้ครองกรุงสุโขทัย และมีการเล่นโปเมื่อราว พ.ศ.2100 ล้วนแล้วแต่เป็นการพนันของคนจีนที่เข้ามาค้าขายกับกรุงสุโขทัย ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา

ปัจจุบัน การพนันที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีรูปแบบทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย การพนันที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังเช่น สลากกินแบ่งรัฐบาลหรือลอตเตอรี่ การพนันม้าแข่ง และหอยบนดิน (หอยบนดินมีขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2546 แต่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 คณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษ มีข้อวินิจฉัยว่าการจำหน่ายหอยบนดินไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 และไม่มีกฎหมายอื่นใดรับรอง) ส่วนการพนันที่ผิดกฎหมาย เช่น การเล่นการพนันในบ่อน การพนันฟุตบอล และหอยใต้ดิน จากการสำรวจของสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2547ก: 175-176) พบว่า หอยใต้ดินเป็นการพนันที่คนนิยมมากกว่าการพนันทุกประเภทที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ มีผู้เล่นหอยใต้ดินสูงถึง 23.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 51 ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 46.5 ล้านคน จากการสำรวจพบว่า ประชากรในกรุงเทพฯ และปริมณฑลร้อยละ 65.6 เกี่ยวข้องกับการเล่นหอยใต้ดิน ในส่วนภูมิภาค ประชากรในเขตเทศบาลร้อยละ 76.7 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 84.8 เกี่ยวข้องกับการเล่นหอยใต้ดิน นอกจากนี้ จากการสำรวจยังพบด้วยว่า กลุ่มลูกค้าหอยใต้ดินที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่ามีจำนวนสูงถึงร้อยละ 82.6 มัธยมศึกษาร้อยละ 73.8 อาชีวศึกษาร้อยละ 69.7 อุดมศึกษาร้อยละ 64.1 และอื่นๆ อีกร้อยละ 40.5

ผลกระทบของการเล่นหวยใต้ดินมีทั้งผลดีและผลเสีย สำหรับผลดีคือ ช่วยทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียน เกิดการจ้างงานและมีผลเชื่อมโยงถึงธุรกิจสิ่งพิมพ์ รวมทั้งยังเป็นการสนับสนุนการ แต่ หวยใต้ดินก็ส่งผลกระทบด้านลบให้แก่ปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวมเช่นเดียวกัน เช่น ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เป็นการบั่นทอนจริยธรรม ด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ร้ายแรงที่สุดก็คือ ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมที่ขยายตัวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลกำไรส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 162,600 ล้านบาทต่อปี กระจุยอยู่ในมือของเจ้ามือหวยใต้ดิน ตำรวจ และนักการเมืองท้องถิ่น ในขณะที่เงินจากการพนันหวยใต้ดินส่วนใหญ่มาจากเกษตรกร คนจน และผู้มีการศึกษาน้อย (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2547ก: 222)

หวยใต้ดินนอกจากจะเป็นปัญหาในตัวเองแล้ว ยังเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ส่วย การคอร์รัปชัน นอกจากนี้ รายได้จากการทำธุรกิจหวยใต้ดินส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้เป็นต้นทุนในการทำธุรกิจการเมือง ในประวัติการเมืองรัฐสภาประชาธิปไตยของไทยร่วมสมัย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำธุรกิจหวยใต้ดิน ประสบความสำเร็จได้เป็นรัฐมนตรี และมีเจ้ามือหวยใต้ดินที่ไม่ได้ลงสมัครเอง แต่ใช้เงินและเครือข่ายหวยใต้ดินช่วยให้ผู้สมัครในสังกัดได้รับเลือกตั้ง เพื่อแลกกับอภิสิทธิ์ต่างๆ ที่จะได้รับตอบแทนเมื่อประสบความสำเร็จ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543: 152)

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นของหวยใต้ดิน รวมทั้งที่ผ่านมารัฐบาลไม่สามารถใช้กำลังตำรวจและกฎหมายในการปราบปรามหวยใต้ดินให้หมดไปได้ รัฐบาลของพ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร จึงมีแนวคิดในการนำหวยใต้ดินมาสู่บนดิน เป็นการบริหารจัดการธุรกิจการพนันนอกระบบให้เข้ามาสู่ระบบที่เปิดเผย ควบคุมได้ และเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งลดปริมาณเงินนอกระบบจากธุรกิจหวยใต้ดิน และปราบปรามเจ้ามือหวยใต้ดินให้หมดไปจากสังคม เพื่อให้ผู้เล่นหวยใต้ดินได้รับการคุ้มครองจากการถูกเจ้ามือโกง และได้รับการคุ้มครองสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งเป็นการลดระบบส่วยจากธุรกิจหวยใต้ดินของบรรดาผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยรัฐบาลเชื่อว่าจะเป็นทางออกและเกิดผลดีแก่สังคมไทยโดยรวม นอกจากนั้น รัฐบาลยังสามารถนำรายได้จากการขายหวยบนดินกลับคืนสู่สังคม สู่ท้องถิ่น เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีโอกาสขยายฐานะทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ เด็กปฐมวัย ครอบครัว และการกีฬา เป็นต้น ซึ่งโครงการพัฒนาดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดให้ประชาชนเข้าสู่ธุรกิจการพนันลดลงในอนาคต (วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และ ชีระพงษ์ มาลัยทอง, 2547)

อย่างไรก็ตาม เมื่อแนวความคิดเกี่ยวกับการทำให้หอยไต้ดินกลายเป็นหอยบนดินเพื่อให้เป็นการพนันที่ถูกกฎหมายนั้น มีทั้งเสียงคัดค้านและสนับสนุนเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กัน โดยแต่ละฝ่ายก็มีเหตุผลสนับสนุน สำหรับกลุ่มคัดค้านการทำหอยไต้ดินให้ถูกกฎหมาย มีความเชื่อว่า 1) การพนันเป็นสิ่งที่เลวร้าย รัฐบาลไม่ควรเข้าไปสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ถูกการพนันเข้าครอบงำ 2) การพนันส่งผลกระทบต่อคนยากจน เพราะถ้าคนจนเล่นการพนันมากขึ้น จะทำให้พวกเขายากจนลงไปอีก 3) การพนันขัดแย้งกับหลักของพระพุทธศาสนา 4) ก่อให้เกิดการใช้ยาอย่างไม่รอบคอบ 5) ทำให้ครอบครัวแตกแยก 6) นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม 7) ประชาชนจะไฝหาเงินโดยการเสี่ยงโชคมากกว่าจะทำงานสุจริต และ 8) ทำให้ค่าครองชีพเพิ่มโดยไม่จำเป็น ส่วนกลุ่มสนับสนุนการทำหอยไต้ดินให้ถูกกฎหมาย มีความเชื่อว่า 1) หอยไต้ดินแพร่หลายไม่สามารถปราบปรามได้ 2) รัฐบาลสามารถเก็บภาษีและนำเงินเหล่านี้ไปพัฒนาสังคม 3) รัฐบาลสามารถสอดส่องและควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพนันหอย 4) สามารถหยุดการไหลเวียนของผลประโยชน์ไปสู่ผู้มีอิทธิพล ซึ่งส่งผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และ 5) สามารถลดจำนวนเงินหมุนเวียนภายนอกประเทศได้ (ธัญธร พัวพันธ์, 2545: 7)

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นหน่วยงานในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ออกสลากแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว หรือหอยบนดิน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2546 ซึ่งการพนันในรูปแบบนี้มีความใกล้เคียงกับการเล่นหอยไต้ดินมากที่สุด เนื่องจากประชาชนมีความคุ้นเคยกับการเล่นหอยไต้ดิน ซึ่งสามารถเลือกเลขที่ตนต้องการได้ตามปริมาณและจำนวนที่ต้องการ จากผลการศึกษาและวิจัยพฤติกรรมการบริโภคของคนไทยเรื่องหอยไต้ดิน-หอยบนดิน ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ซึ่งได้ทำการสำรวจเมื่อวันที่ 15-16 พฤษภาคม พ.ศ.2549 พบว่า จำนวนคนเล่นหอยบนดินทุกภาคของประเทศต่างให้ความสนใจและซื้อหอยบนดินกันมากขึ้น ในปี พ.ศ.2547 มีมูลค่า 33,168 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2548 มีมูลค่า 40,469 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2549 มีมูลค่า 57,363 ล้านบาท โดยเฉลี่ยประชาชนซื้อหอยบนดิน 502.73 บาทต่อคนต่อเดือน จากการศึกษายังพบอีกว่า การซื้อหอยเป็นส่วนหนึ่งของความสนุกสนานสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย และเป็นการลงทุนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยการซื้อหอยไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่เลวร้าย แต่ผลลัพธ์ที่ตามมาต่างหากที่เป็นสิ่งเลวร้าย (เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์, 2549)

แม้หอยบนดินเป็นการพนันชนิดหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ แต่การเล่นหอยบนดินย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมาทั้งทางด้านวิถีชีวิตและโลกทัศน์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากหัวหน้าครัวเรือน เพราะเป็นผู้ที่รับผิดชอบภาระและค่าใช้จ่าย

ต่างๆ ในครอบครัว ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนบ้านบาตร เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนจัดอยู่ในชนชั้นล่าง ซึ่งระบบชนชั้นเป็นระบบการจัดระดับสังคมที่สังเกตได้ในสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ การแบ่งชนชั้นตามแนวคิดเสรีนิยม นอกจากจะใช้เกณฑ์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักแล้ว ยังใช้เกณฑ์อื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ประเภทของงานอาชีพ ลักษณะของบ้านเมืองหรือที่อยู่อาศัย เขตที่ปลูกสร้างบ้าน จำนวนรายได้ ระดับการศึกษา เป็นต้น โครงสร้างของระบบชนชั้นแบ่งออกเป็น 3 ชั้นใหญ่ๆ คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ในสังคมที่มีการแบ่งชนชั้น แต่ละชั้นจะประกอบด้วยบุคคลที่มีมาตรฐานคล้ายคลึงกัน เช่น มีอาชีพเดียวกัน มีทัศนคติ ความสนใจ และความเชื่อคล้ายกัน รวมทั้งมีความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกัน (ปฟาณี ฐิติวัฒนา, 2523: 135)

ชุมชนที่ผู้วิจัยศึกษานั้น เป็นชุมชนแออัด ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษา ประชากรส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 65 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและช่าง ร้อยละ 15 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 10 ประกอบอาชีพพนักงานขับยานพาหนะ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนแบ่งได้ 2 ระดับ คือ คราวเรือนที่มีรายได้ระดับปานกลางและไม่ค่อยมีปัญหาด้านการเงิน กับ คราวเรือนที่มีรายได้ต่ำไม่พอกับค่าใช้จ่ายและมีปัญหาเรื่องหนี้สิน (จรี วิจิตรวาทการ, 2549) และทฤษฎีเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคและการพนันของ Friedman และ Savage ที่เสนอว่าการตัดสินใจจะเล่นการพนันจะมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับรายได้ คนที่มีรายได้น้อยจะนิยมเล่นการพนันมากกว่าคนที่มียาได้มาก และคนมีรายได้น้อยจะนิยมเล่นการพนันที่มีความเสี่ยงสูง อย่างเช่น หว่ย ทั้งๆ ที่การถูกรางวัลมีน้อย และใช้เงินลงทุนน้อย แต่มีโอกาสได้รับเงินตอบแทนจำนวนมาก ซึ่งหวยบนดินเป็นการพนันชนิดหนึ่งที่เป็นการลงทุนไม่สูงนัก และอยู่ในสัถยภาพที่กลุ่มคนเหล่านี้จะทำการเสี่ยงโชคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในการลดการเล่นหวยให้น้อยลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของหอยบนดินในด้านวิถีชีวิตและโลกทัศน์ที่เกิดขึ้นกับหัวหน้าครัวเรือน
2. ผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันและลดการเล่นหอยที่มีอยู่ในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร ทั้งที่เป็นผู้เล่นการพนันหอยบนดินและผู้ที่ไม่ได้เล่นการพนันหอยบนดิน โดยทำการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ได้แถลงในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2549ว่าจะงดการจำหน่ายหอยบนดิน เพื่อทำการแก้ไขให้มีกฎหมายรองรับการจำหน่ายหอยบนดินให้ถูกต้อง

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

หอยบนดิน หมายถึง การเสี่ยงทายตัวเลขซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล การออกตัวเลขอิงจากการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล มีกำหนดออกเดือนละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน

หอยใต้ดิน หมายถึง การเสี่ยงทายตัวเลขที่ผิดกฎหมาย ซึ่งการออกตัวเลขอิงจากการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล มีกำหนดออกเดือนละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดจากการเล่นหอยบนดิน หรือผลที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับหอยบนดิน ทำให้วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร อาจเป็นผลในทางบวกหรือเป็นผลในทางลบก็ได้

วิถีชีวิต หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหอยบนดินในด้านต่างๆ คือ ด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน ด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ และด้านสุขภาพจิต

โลกทัศน์ หมายถึง ความนึกคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ หรือมุมมองของบุคคลต่อหอยบนดินในด้านต่างๆ คือ ด้านศาสนาและศีลธรรม ด้านกฎหมาย และด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิต หมายถึง ผลที่เกิดจากการเล่นหอยบนดิน หรือผลที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับหอยบนดิน ทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมในด้านต่างๆ คือ ด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน ด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ และด้านสุขภาพจิต อาจเป็นผลในทางบวกหรือเป็นผลในทางลบก็ได้

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ หมายถึง ผลที่เกิดจากการเล่นหอยบนดิน หรือผลที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับหอยบนดิน ทำให้ความนึกคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ หรือมุมมองต่อหอยบนดินในด้านต่างๆ คือ ด้านศาสนาและศีลธรรม ด้านกฎหมาย และด้านเศรษฐกิจและสังคม อาจเป็นผลในทางบวกหรือเป็นผลในทางลบก็ได้

หัวหน้าครัวเรือนที่เล่นการพนันหอยบนดิน หมายถึง ผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือน และเป็นผู้เล่นการพนันหอยบนดิน

หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เล่นการพนันหอยบนดิน หมายถึง ผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือน และไม่ได้เป็นผู้เล่นการพนันหอยบนดิน

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 473 คน เป็นชาย 236 คน หญิง 237 คน มี 186 ครอบครัวย และ มี 136 หลังคาเรือน (ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ, 2550)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มีหน่วยของการวิเคราะห์เป็นปัจเจกบุคคล ผู้วิจัยจะคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบาตร โดยกำหนดเป็นผู้ที่เล่นการพนันหอยบนดินจำนวน 12-15 คน เพื่อเป็นข้อมูลหลักในการวิจัย และผู้ที่ไม่ได้เล่นการพนันหอยบนดินจำนวน 3-5 คน เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุน แต่ในการติดต่อขอสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เล่นหอยบนดินได้เพียง 13 คน ส่วนผู้ที่ไม่ได้เล่นการพนันหอยบนดิน ผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้เพียง 3 คน

หัวหน้าครัวเรือนที่เล่นการพนันหอยบนดิน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบาตร และเล่นการพนันหอยบนดินเป็นประจำ คือ เล่นทุกงวดหรือเกือบจะทุกงวด และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของหอยบนดิน

หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เล่นการพนันหอยบนดิน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบาตร เป็นผู้รู้จักคุ้นเคยของคนในชุมชน ไม่ได้เป็นผู้ที่เล่นการพนันหอยบนดิน แต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของหอยบนดิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีโครงสร้างหลักประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการเล่นหอยบนดินของหัวหน้าครัวเรือน

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

ส่วนที่ 4 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหาความเที่ยงตรงโดยถือเกณฑ์การตรวจสอบและพิจารณาแก้ไขของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทดสอบกับหัวหน้าครัวเรือนที่เล่นการพนันหอยบนดินในชุมชนอื่นอีก 3 ราย จากนั้นนำมาปรับปรุงให้เกิดความน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือน จะใช้วิธีการเก็บและการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยในครั้งนี้ได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่แน่นอน คือ คำถามเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ประกอบ

ในการเริ่มต้นเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อกับหัวหน้าชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเล่นหอยบนดินของคนในชุมชน และได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ให้กับหัวหน้าชุมชนทราบ และหัวหน้าชุมชนได้พาผู้วิจัยไปพบกับพี่น้อง ซึ่งเป็นคนขายหอยบนดิน เพื่อ

สอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการเล่นหอยบนดินของคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงขอให้พี่น้อยช่วยติดต่อกลุ่มลูกค้าที่มาซื้อหอยบนดินและมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ เพื่อจะได้ขอสัมภาษณ์เรื่องการเล่นหอยบนดิน นอกจากนี้ หัวหน้าชุมชนได้ติดต่อบุคคลที่รู้จักและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ให้มาสัมภาษณ์ด้วยเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้ในทางวิชาการเรียกว่า snowball technique เป็นวิธีการหาตัวอย่างที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำผู้อื่นที่มีลักษณะตามที่ผู้วิจัยต้องการ และสามารถสัมภาษณ์ต่อไปเป็นทอดๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็น โดยจะทำให้ผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้วิจัยได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย

นอกจากนี้ ทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ผู้วิจัยจะแจ้งให้ทุกคนทราบถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ และบอกความจำเป็นที่ต้องขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการเปิดเผยตนเองกับผู้ถูกศึกษา และบอกว่าการสัมภาษณ์ดังกล่าวเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และให้การยืนยันว่าไม่ได้นำชื่อจริงของทุกคนมาเปิดเผยในการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการยกตัวอย่างประกอบในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้บทสรุปที่สำคัญ ในด้านการนำเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 บท โดยเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

บทที่ 4 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

บทที่ 5 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

บทที่ 6 ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นการพนัน
2. พัฒนาการของหวย
3. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต
4. แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นการพนัน

ความหมายของการพนัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 756) ให้ความหมายคำว่า พนัน ไว้ว่าหมายถึง เล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นโดยอาศัยความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบ และฝีมือ รวมทั้งโชคด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 177) ให้ความหมายคำว่า ขันต่อ ไว้ว่าหมายถึง การต่อรองซึ่งได้เสียกันโดยอาศัยเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเป็นข้อแพ้ชนะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 756) ให้ความหมายคำว่า พนันขันต่อ ไว้ว่าหมายถึง การพนันซึ่งได้เสียกันโดยวิธีต่อรอง

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2473 เป็นพระราชบัญญัติการพนันฉบับแรกได้วิเคราะห์เพียงมาตรา 4 ทวิ วรรคสองว่า “การพนันเป็นคำจำกัดความของคำว่า ขันต่อ”

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เป็นฉบับที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน มีทั้งหมด 17 มาตรา มีเพียงมาตรา 4 ทวิ วรรคสอง ที่ให้ความหมายคำว่า การพนัน ไว้ว่า “ให้หมายความรวมถึงการทำนายด้วย”

สมาหารหิตะคดี (โป โปรคุปต์), ชุน (2549: 20-21) ให้ความหมายคำว่า การพนัน (การพนัน) ว่าหมายถึง สัญญาในระวางบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป มีความเห็นตรงกันในเรื่องที่ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าจะตรงกับความเห็นฝ่ายใด และเมื่อสิ่งนั้นมีความเป็นอยู่ ถูกเกิดขึ้นตรงกับความเห็นฝ่ายใดแล้ว ฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ จะต้องได้สินทรัพย์จากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นฝ่ายที่แพ้ “การพนัน” นี้ บางคนก็เรียกว่า “การพนันขันต่อ” แต่แท้จริง “การพนัน” เป็นคำหนึ่งที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Gambling” ซึ่งเป็นการพนันที่เล่นกันโดยมิได้มีการต่อรอง เช่น เล่นไพ่ตอง เป็นต้น และ “ขันต่อ” เป็นอีกคำหนึ่งที่เรียกว่า “Betting” ซึ่งเป็นการพนันที่มีการต่อรองกัน เช่น เล่นดีเก้ กัดปลา เป็นอาทิ การพนันขันต่อไม่ทำให้เกิดหนี้ตามกฎหมาย สิ่งที่ให้ไปในการพนันก็เรียกคืนไม่ได้ แลใช้ตลอดถึงข้อตกลง เป็นมูลหนี้ที่ฝ่ายเสียการพนันขันต่อทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อใช้หนี้เงินพนันหรือขันต่อ

สาเหตุของการเล่นการพนัน

ศุภศักดิ์ ตระการรัตนกุล (2540: 15) ได้นำเสนอสาเหตุใหญ่ๆ ที่ทำให้คนเล่นการพนันไว้ดังนี้

- ความโลภ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด เพราะการได้เงินก้อนใหญ่โดยง่ายเป็นสิ่งดึงดูดใจคนเรา เหตุผลนี้จะเป็นจริงที่สุดในหมู่คนยากจนซึ่งไม่มีการศึกษาและชำนาญงานใด จึงคิดว่าวิถีทางเดียวที่จะก้าวสู่ความมั่งคั่งได้ คือ การพนัน
- ความโก้ ค่านิยมของสังคมบางกลุ่มหรือคนบางคน ยังนิยมยกย่องคนเด่น และการทำตัวให้เป็นที่สังเกตได้ในสังคมนั้น คือ นักพนันมือหนัก
- ความเบื่อ ความเบื่อในชีวิตประจำวันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนมุ่งเข้าหาการพนัน เพราะการพนันนั้นเต็มไปด้วยความท้าทาย

- ความภูมิใจ บางครั้งการได้เล่นการพนันอย่างมีชั้นเชิงนั้นก่อความปีติยิ่งกว่าการชนะ เงินพนันเดิมพันที่ได้นั้นเป็นเพียงแต่สิ่งที่บอกให้รู้ถึงความเก่ง

- ความเชื่อในโชค นักพนันไม่มีใครยอมรับว่าการเล่นได้ของตนนั้นเกิดขึ้นเพราะความเคราะห์ดี แต่เชื่อว่าเป็นเพราะโชคประจำตัว

- ความระทึกใจ บรรยากาศของการพนันเต็มไปด้วยความหวังและความจริงจังที่สามารถทำให้คนตื่นเต้นได้อย่างดี

- ความเลือนลอย บางทีคนที่เล่นการพนันนั้นเป็นคนที่อยู่ในภาวะผิดหวัง และไม่สามารถหาคุณค่าในชีวิต จึงใช้การพนันเป็นทางออก นักพนันบางคนเล่นเพื่อเป็นการลบปมด้อยของตนเอง

กัญญาพร ไทรชมพู (2546: 28 อ้างถึง อรุณ เขาวนาสัย, 2528: 36) กล่าวว่า การเล่นการพนันของคนไทยฝังอยู่กับจิตใจของคนไทยมาแต่โบราณแล้ว คนทั่วไปชอบเล่นการพนันด้วยจุดประสงค์ต่างๆ กัน เช่น เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด สนุกสนาน เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่อยากได้เงิน เป็นการเสี่ยงโชค ซึ่งท้าทายความสามารถของผู้เล่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่า การพนันเป็นเรื่องราวที่คนเราทุกคนชอบ โดยเริ่มจากความต้องการได้อย่างเดียวเพราะรู้สึกภูมิใจและดีใจ เมื่อมีการเสียไป ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา มีได้ก็มีเสีย

งานวิจัยสุขภาพจิตเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง “ความสุขจากการเล่นการพนัน” (กิตติกร มีทรัพย์, 2537: 69-72) พบว่า การพนันมีสิ่งดึงดูดใจผู้เล่นด้วยตัวของมันเอง กล่าวคือ มันให้ความตื่นเต้นกับผู้เล่นในทุกกระบวนการของผู้เล่นในแต่ละช่วงสม่ำเสมอเนื่องจากการพนันท้าทายความสามารถของผู้เล่นตลอดเวลาในรูปของการเสริมแรง (Reinforcement) คือ ได้และเสียพนันขึ้นๆ ลงๆ กระตุ้นผู้เล่นว่าต่อไปหรือครั้งต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น เช่น เล่นไพ่ ผู้เล่นได้รับความตื่นเต้นตั้งแต่ได้รับแจกไพ่ ชวนให้อยากรู้ว่าได้ไพ่อะไร และชวนให้อยากรู้ว่าจะสู้คู่แข่งหรือเข้ามือได้หรือไม่ ถ้าสู้ได้ก็จะรู้สึกภูมิใจในฐานะผู้ชนะ (the winner) ซึ่งหมายความว่า ได้เงิน และได้ชื่อว่าผู้ชนะในเวลาเดียวกัน

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2542: 159) กล่าวว่า iva โดยทั่วไปหลักของการเล่นการพนันจะเป็นเพื่อการพักผ่อนสำหรับผู้เล่นการพนัน แต่สำหรับผู้ที่ได้คิดการพนันแล้ว แรงจูงใจค่อนข้างสับสน กล่าวคือ ความบันเทิงยังเป็นแรงจูงใจเบื้องต้น แต่กลับถูกลบด้วยโอกาสที่จะเล่นพนันให้ชนะและความตื่นเต้นที่เกิดขึ้น

การสำรวจสาเหตุการเล่นการพนันของชาวอเมริกัน ในปี ค.ศ.1995 ซึ่งเป็นช่วงที่อุตสาหกรรมการพนันในสหรัฐอเมริกาเจริญรุ่งเรืองมาก พบว่า มีเหตุผลเรียงตามลำดับคือ หาเงินเพื่อความบันเทิง เพื่อความตื่นเต้น อยากรู้ อยากลอง เพื่อเข้าสังคม เป็นการคุ้มค่า เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นงานอดิเรก ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุการเล่นการพนันของคนไทย (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2542: 195) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การพนันในสายเลือด
2. เป็นการเสี่ยงโชค
3. เพื่อความเพลิดเพลิน
4. เพื่อเข้าสังคม
5. เพื่อระบายความรู้สึกที่ซ่อนเร้นในใจ
6. ยึดเป็นอาชีพ
7. วัฒนธรรมทุนนิยมและค่านิยมที่ผิด
8. การแพร่ระบาดของวัฒนธรรมตะวันตก
9. ความเข้มแข็งขององค์กรอาชญากรรมกับการไม่บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
10. ความล้มเหลวของกฎหมาย
11. ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการทางสังคม สถาบันทางสังคมไม่เพียงพอ
12. การพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการเผยแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชน

ลักษณะของนักพนัน

กิติกร มีทรัพย์ (2537: 7-8 อ้างถึง Halliday และ Fuller, 1974) ได้แบ่งนักพนันออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ชนิดคลาสสิก (Classic Gambler) เป็นนักพนันชนิดที่เล่นเพื่อต้องการถูกทำโทษในจิตไร้สำนึก เป็นประเภทที่นักจิตวิทยาสกุลจิตวิเคราะห์ระบุว่า เป็นคนประเภทอยากเจ็บ อยากถูกทำโทษ อยากถูกรัก อยากร้องไห้ และปรารถนาจะมีคนเห็นใจ ปลอบโยน โน้มเอียงไปข้างมาโซซิคสติ (Masochistic) อยู่ลึกๆ เมื่อเล่นแพ้พนัน จิตสำนึกจะเศร้าโศก เสียหาย แต่จิตไร้สำนึกกลับรู้สึกพอใจ ซึ่งจะชัดเจนในเวลาต่อมาว่ากลับไปเล่นอีก ถึงจะแพ้ครั้งแล้วครั้งเล่าก็ทนได้ เจ็บไม่รู้จัก ไม่เข็ดหลาบ ขอมหมดตัวเป็นหนี้สิน ชีวิตครอบครัวแตกสลาย และตนเองมักถูกจองจำในที่สุด

2. ชนิดพาสซีฟ เฟมินิน เมล (Passive Feminine male Gambler) นักพนันประเภทนี้คล้ายชนิดคลาสสิก ต่างแค่อยากเป็นสตรีอยู่ลึกๆ “แพ้พนันแล้วดีใจ” ดีใจที่ได้พบคนที่เก่งกว่า เหมือนกับได้คู่ที่เข้มแข็งกว่า ดีกว่า เป็นประเภทตามหาใครสักคนที่ให้ความมั่นคงใจหรือเสาะหาผู้นำ ตนเองเป็นผู้ตาม การเล่นพนันแพ้เท่ากับได้เช็กชวล เพลเซอร์ (Sexual Pleasure) อยู่ลึกๆ แต่พวกนี้ไม่ใช่โฮโมเช็กชวล (Homosexual) หรือรักร่วมเพศแต่อย่างใด

3. ชนิดดีเฟนซีฟ ซูโโค ซูพีเรีย (Defensive Pseudo-superior Gambler) นักพนันประเภทนี้ถือการต่อสู้เป็นสิ่งสำคัญ โดยจะดูหมิ่นคนเป็นอย่างมาก เพราะถือคติว่าใครเก่งกว่าคือผู้ชนะ จึงมักเล่นพนันกับผู้ชายเท่านั้น เล่นกับผู้หญิงไม่ได้ ถือว่ามีคนละชั้น อ่อนแอกว่า และน่าเบื่อน่าย่น นักจิตวิเคราะห์บอกว่า นักพนันประเภทนี้เหมือนคอนสว่น ชอบแสดงความเป็นผู้ชาย (เจ้าชู้) ลำส่อนซ่อนความเป็นผู้หญิงของตน (คอนสว่นถูกวิเคราะห์ว่า เป็นรักร่วมเพศชนิดแฝง latent homosexual) นั่นก็คือ นักพนันประเภทนี้มีความอ่อนแออยู่ลึกๆ แต่ทำเป็นเก่ง ใช้การพนันเป็นเครื่องปิดบังอำพราง หรือซ่อนความข้อย่อยอ่อน อ่อนแอของตนไว้

4. ชนิดผิดบาปในดวงใจ (the Unconscious Guilt) เป็นนักพนันที่มีความรู้สึกผิดบาปอยู่ในใจเป็นพื้นฐาน การพนันช่วยปิดบังอำพรางความผิดบาปไว้ ความรู้สึกผิดบาปนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะในช่วงวัย 4-6 ขวบ หรือในระยะฟัลลิก (Phallic phase) เช่น อาจรู้สึกผิดบาปเพราะปมเอดิปัล แฟนตาซี (Oedipal Fantasy) ซึ่งเด็กวัยนี้มีความฝักใฝ่และอ่อนไหวอย่างยิ่ง เพราะกำลังอยู่ในวัยอุดมคติและสร้างจริยธรรมของตน (Ego-ideal and Conscience) การแพ้พนันจะถูกลงโทษและสลายใจขึ้น เพราะความผิดบาปจะลดลง ดังนั้น นักพนันที่มีเงินมากจะละลายความผิดบาปได้มากกว่านักพนันที่มีเงินน้อย โดยจะรู้สึกลึกๆ ว่า มีผิดบาปหรือโทษหนักอยู่เพราะลดโทษยังไม่หมด

5. ชนิดดิ อันเอ็กไซต์ (the unexcited Gambler) นักพนันชนิดนี้มุ่งเล่นการพนันเป็นอาชีพ ต้องการหาเงิน เล่นได้มักรู้จักพอ เล่นได้แล้วภูมิใจ เก่งกว่าคนอื่น รู้สึกว่าตนเองคือผู้ชนะอย่างแท้จริง เล่นแพ้พยายามใหม่อย่างไม่ลดละ และมักพยายามหาโอกาสโกง หรือใช้วิธีแยบยลอย่างอื่นเพื่อหนีความเป็นผู้แพ้

6. ชนิดฟีเมล (female Gambler) ข้อนี้นี้หมายถึง นักพนันที่เป็นผู้หญิง โดยเฉพาะการเล่นชนะเท่ากับความเข้มแข็งหรือความเป็นผู้ชาย แต่ในความจริงแล้ว ผู้หญิงคือเพศที่มีแนวโน้มของ

มาโชติศติกสูง อ่อนหวาน นุ่มนวลกว่า เมื่อแพ้จะพอใจอยู่ลึกๆ มากกว่านักพนันหญิงเล่นการพนัน จึงเท่ากับกำลังสู้กับความอยุติธรรมที่คู่คั่นของแม่ในจิตใจสำนึกของตน

สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2543: 36-38 อ้างถึง Lesieur, 1984 และ Custer, 1985) ได้อธิบาย กระบวนการที่คนกลายเป็นนักการพนันที่มีปัญหา ซึ่งมีอยู่ 3 ระยะ คือ

1. ระยะซัดซน นักพนันจะเพลิดเพลินกับการเล่นการพนันมาก และคิดว่าตนเองเก่ง เพราะมักจะชนะรางวัลใหญ่ๆ นอกจากนี้ มักจะเกิดความรู้สึกมั่นใจตนเองมากขึ้น ในทักษะการเล่นของตน พวกเขามักมีความเชื่อมั่นว่า เงินคือทางออกของปัญหาชีวิต ซึ่งผลักดันให้มีการเพิ่มทุนในการเล่นการพนัน โดยเฉพาะนักพนันหญิงส่วนใหญ่จะมองการพนันว่า เป็นหนทางหลบหนี ปัญหาในอดีตของตน ปัญหาชีวิตครอบครัว หรือปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว

2. ระยะพ่ายแพ้ เมื่อนักพนันทุ่มเงินและเวลาในการพนันมากขึ้น ความสูญเสียและความพ่ายแพ้ก็เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ทำให้เกิดปัญหาการเงินและนำไปสู่การสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง ในทักษะการพนัน แต่ก็พยายามเล่นต่อเพื่อเงินและเรียกความเชื่อมั่นกลับคืนมา โดยคาดหวังจะได้รางวัลใหญ่ๆ เมื่อนักพนันมีความทุกข์กังวลมากขึ้นก็จะเล่นการพนันหนักขึ้น บ่อยครั้งขึ้น ปล่อยปละละเลยงานและครอบครัว เมื่อทุนทรัพย์หมดก็เริ่มคิดถึงการกระทำผิดเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นทางหาเงินมาเล่นพนัน

3. ระยะสิ้นหวัง นักพนันจะถลำลึกไปในวิธีหาเงินมาเล่นการพนันมากยิ่งขึ้น โดยมักจะแก้ตัวว่า เป็นการยืมเงินมาใช้ชั่วคราวจนกว่าจะได้รางวัลใหญ่ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมาก ผลก็คือ เล่นการพนันมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งเงินหมด นักพนันเริ่มรู้สึกว่าชีวิตลำบากมากแทบทนไม่ได้ และมีชีวิตแบบหวาดกลัวกฎหมาย กลัวเจ้าหนี้ คู่ครอง และมักจะหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย

วิธีการเลิกเล่นการพนัน

กิติกร มีทรัพย์ (2537: 28) ได้ศึกษางานวิจัยสุขภาพจิตเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องความสุขจากการเล่นการพนัน การเลิกเล่นการพนันในความเห็นของบุคคลทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. ยากมาก โดยเฉพาะพวกผีพนันเข้าสิง หรือพวกถือเป็นอาชีพ นอกจากจะเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่เขาพอใจจะทำ

2. สามารถทำได้ ถ้าชี้ให้เห็นโทษของมันซะๆ ด้วยเหตุผล เช่น นักพนันซื้อลอตเตอรี่ ให้เก็บลอตเตอรี่ที่ซื้อทุกครั้งไว้เสมอ ก็จะได้เป็นปีใหม่อีก หรือขอให้ติดไว้ทั้งหมดจะเห็นง่ายเต็มฝาบ้าน และไม่เคยถูกเลย “เคยแต่ถูกกิน” ภาพเหล่านั้นจะเตือนใจอยู่ทุกครั้ง จะค่อยๆ รู้สึกว่าถูกหลอกจากอาจารย์ไปห่วย รู้สึกผิดบาป ซื่อระมัดระวังขึ้น คิดมากขึ้น แต่ซื่ออ่อนลงๆ และเลิกซื้อในที่สุด

3. การพนันถ้าคิดได้ว่ามันให้อะไรและทำลายอะไรมากกว่าเงิน น่าจะเลิกไม่ยาก ถ้ามีใครเข้าใจ ช่วยคิด จะคิดได้ นักพนันไม่ใช่คนโง่ เป็นนักคิดอยู่แล้ว คิดได้ก็เลิกได้ เช่น มันให้ความเข้มแข็ง ภาควิชาในสังคม และมันทำลายตนเอง ครอบครัว จนถึงชาติบ้านเมือง นักพนันไม่ภาควิชาใจในตนเอง และแสวงหาความภาควิชาใจโดยอาศัยการพนัน

อมรากุล อินโชนานนท์ (2536-2537: 132) นักจิตวิทยาของสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า การสร้างความหวังในชีวิต ควรสร้างความหวังไว้ที่การทำงานจะดีกว่า เพราะแน่นอนกว่า ความเหนื่อยยากจะทำให้รู้คุณค่าของเงินและยังเกิดความภาควิชาใจอีกด้วย มีคนจำนวนไม่มากที่จะร่ำรวยขึ้นมาได้จากการเสี่ยงโชค เพราะสำหรับคนส่วนใหญ่แล้ว ความเป็นปึกแผ่นอยู่ที่การทำงานและรู้จักประหยัดคอดออมมากกว่า เพราะเป็นการยากเหลือเกินที่จะได้สิ่งที่ได้มาโดยไม่ลงมือกระทำ เพียงแค่หวังแต่ไม่ทำ สิ่งที่ได้ก็คงเป็นเพียงความว่างเปล่า

การพนันตามแนวคิดและทฤษฎีของนักจิตวิทยา

ในทางจิตวิทยา จะอธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนันว่าเป็นผลมาจากสภาวะความเจ็บป่วยทางจิต (mental disease) หรือเป็นผลแห่งพยาธิสภาพ (pathology) หรือเป็นข้อบกพร่องบางประการในบุคลิกภาพ หรือปัจจัยในเชิงชีววิทยา ซึ่งนักจิตวิทยามองผู้ที่ติดการพนันว่า พวกเขาจะไม่สามารถเลิกหรือถอนตัวได้ เพราะขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง

Bergler (1985 อ้างใน กิตติกร มีทรัพย์, 2537: 9) นักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาผู้ที่เล่นการพนัน ซึ่งจากการศึกษาอย่างใกล้ชิดทำให้สามารถอธิบายได้ว่า พวกที่เล่นการพนันนั้นเป็นพวกที่มีพฤติกรรม ดังนี้

1. พวกที่มีความด้อย เช่น ความบกพร่องทางร่างกาย ในความหมายว่า บุคคลเหล่านั้นใช้การพนันเป็นทางออกหรือเพื่อสมความด้อยของตน ทั้งนี้รวมทั้งความด้อยทางใจและความด้อยทางสังคมด้วย อาจทั้งที่เป็นจริงและรู้สึกไปเอง

2. พวกโรคประสาท (neurotic gambler) ในความหมายว่า นักพนันกลุ่มนี้มีความรู้สึกวิตกกังวล (anxiety) และมีความรู้สึกผิดบาป (guilty) อยู่ตลอดเวลา การพนันช่วยสนองตอบความรู้สึกนั้นๆ ของเขาได้ นับหนึ่งการพนันเป็นยาระงับปวดหรือยาพลวงตา ทำให้มีความสุขขึ้นบ้างอย่างน้อยก็ชั่วคราว

3. พวกต่อต้านสังคม (antisocial gambler) เป็นพวกที่ใช้การพนันประชดประชันต่อต้านสังคม เมื่อสังคมสอนว่า การพนันชั่วร้ายเป็นอบายมุข “ฉันว่าดี ฉันจะเล่น มีอะไรใหม่” หรือ “ใครว่าไม่ดีก็ช่าง แต่ฉันว่าดีนี่ เรื่องนี้ใครเดือดร้อน”

ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงไม่ต่างอะไรกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดการพนัน ซึ่ง Bergler ได้วิเคราะห์ลักษณะของผู้ที่ติดการพนันเอาไว้ 6 ประการ คือ จะต้องเป็นผู้ที่เล่นการพนันเป็นนิสัย การพนันดึงดูดความสนใจทั้งหมดของเขา นักพนันไม่รู้จักความสูญเสีย พวกเขาไม่สามารถหยุดเล่นได้เมื่อชนะ โอกาสเสียของเขามีมากกว่าที่จะได้ และในที่สุดประสบการณ์ในชีวิตของพวกเขาจะเป็นเรื่องทั้งที่น่าตื่นเต้นและเจ็บปวด

ในปี ค.ศ.1980 สมาคมนักจิตแพทย์อเมริกา (American Psychiatric Association) ยอมรับอย่างเป็นทางการว่า โรคติดการพนันถือเป็น “การเจ็บป่วยทางจิต” (mental disease) อย่างหนึ่ง (O'Brien, 1998: 92) ส่วน Gamblers Anonymous หรือ GA องค์กรเอกชนที่ดั่งขึ้นเป็นแห่งแรกที่ลอสแอนเจลิส ในปี ค.ศ.1957 (Thomson, 1997: 78) เพื่อให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ ถือว่าการติดการพนันเป็น “โรค” ชนิดหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อเป็นนักเล่นพนันไปแล้ว ก็ต้องเป็นนักเล่นพนันตลอดไป สำหรับการแก้ไขปัญหของ GA ให้ข้อคิดที่น่าสนใจไว้ว่า สิ่งที่คุณติดการพนันต้องการนั้นมีมากกว่ากำลังใจ ผู้ติดการพนันต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจจากสิ่งอื่นที่มีอำนาจมากกว่าตัวเขาเอง ทั้งนี้ กล่าวสำหรับ GA ลักษณะที่สำคัญร่วมกัน 3 ประการของผู้ติดการพนันก็คือ 1) ขาดความสามารถและไม่เต็มใจที่จะยอมรับความเป็นจริง 2) มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ และ 3) ขาดวุฒิภาวะ (O'Brien, 1998: 92-93)

ผลจากลักษณะเช่นนี้ จึงทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพนัน มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการพนันว่าเป็นเรื่องของจิตวิทยาของบุคคลและมองการพนันเป็นปัญหา อย่างเช่นงานของลาดูเชอร์ และคณะ (1994 อ้างใน กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2542: 156) ที่พบว่า ผู้ติดการพนันจะต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับภาวะหนี้สิน การสูญเสียประสิทธิภาพในการทำงาน การกระทำที่ผิดกฎหมาย และค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ นอกจากนี้ จากผลการศึกษาจากข้อมูลสมาชิกของสำนักงาน Gamblers Anonymous แห่งหนึ่ง ในปี ค.ศ.1995 ก็พบปัญหาที่เกิดจากผู้ติดการพนันซึ่งมีผลกระทบทางสังคม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาที่เกิดจากผู้ติดการพนันซึ่งมีผลกระทบทางสังคม

ปัญหาที่เกิดขึ้น	จำนวน
สมาชิกมีหนี้สินจากการพนัน	ร้อยละ 67 ของครอบครัว
ถูกตามรังควานจากเจ้าหนี้	ร้อยละ 67 ของภรรยาที่สามีติดการพนัน
มีอารมณ์กราดเกรี้ยวต่อสามีตนเอง	ร้อยละ 61 ของภรรยาที่สามีติดการพนัน
ได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคนอนไม่หลับ	ร้อยละ 78 ของผู้ติดการพนัน
มีการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่	ร้อยละ 26 ของผู้ติดการพนัน
ต้องสูญเสียการงานหรือต้องออกจากที่ทำงาน	ร้อยละ 34 ของผู้ติดการพนัน
ลักษณะของสิ่งของต่าง ๆ	ร้อยละ 44 ของผู้ติดการพนัน
เคยถูกตำรวจจับ เนื่องจากการเล่นพนัน	ร้อยละ 18 ของผู้ติดการพนัน
เคยคิดฆ่าตัวตาย	ร้อยละ 66 ของผู้ติดการพนัน
เคยพยายามฆ่าตัวตาย	ร้อยละ 11 ของผู้ติดการพนัน

ที่มา: สำนักงาน Gamblers Anonymous (1997 อ้างใน กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2542: 157)

การพนันตามแนวคิดและทฤษฎีของนักสังคมวิทยา

งานศึกษาชิ้นสำคัญที่อาจถือได้ว่าเป็นงานบุกเบิกการวิจัยในเรื่องการพนัน ก็คือผลงานวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดของนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่ชื่อ Devereux (1949 อ้างใน เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2531: 9-10) โดยเขาพยายามที่จะนำทฤษฎีโครงสร้าง-การหน้าที่ (The Structural-Functional) ที่ Talcott Parsons ได้วางรากฐานเอาไว้ กล่าวคือ Devereux ไม่ถือว่าพฤติกรรมการพนันเป็นเรื่องของจิตพยาธิ หรือความต้องการของปัจเจกบุคคล แต่เป็นเรื่องของการหน้าที่หรือการสนองประโยชน์ให้แก่สังคม คำถามหลักที่ใช้เป็น

จุดเริ่มต้นของการวิจัยชิ้นนี้ก็คือ แบบแผนความประพฤติดีเบียงเบน (การพนัน) เหล่านั้น รวมตลอดไปจนถึงองค์การต่างๆ ที่เกิดตามมา สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมอย่างไรหรือไม่ และการที่สังคมยอมให้พฤติกรรมการพนันมีอยู่ต่อไปได้นั้นได้ก่อให้เกิดดุลยภาพทางสังคมขึ้นมาได้อย่างไร และเมื่อเกิดดุลยภาพแล้วจะธำรงรักษาไว้ได้อย่างไร อนึ่ง การที่สังคมยังถือว่าการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายและมีปฏิกิริยาต่อผู้เล่นการพนันไปในทางลบหรือมีที่ตำหนิเกี่ยกับนั้น ไม่ได้ทำให้พฤติกรรมประเภทนี้กลายเป็นสิ่งไร้ประโยชน์และก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคม การมีอยู่ได้ตลอดมาต่างๆ ที่ผิดกฎหมาย ย่อมจะเป็นพยานยืนยันในข้อเท็จจริงที่ว่า การพนันสนองความต้องการบางอย่างของสังคม ซึ่งตามทฤษฎีโครงสร้าง-การหน้าที่แล้วก็คือ ความต้องการที่จะไม่ให้มีระดับความตึงเครียดในความสัมพันธ์ทางสังคมมากจนก่อให้เกิดผลเสียหายนั่นได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพนันช่วยลดหรือบรรเทาความตึงเครียดให้ต่ำกว่าระดับอันตรายได้

นอกจากนี้ การอธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนันในลักษณะที่มองว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงความสนุกตื่นเต้นแล้วนั้น การพนันยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเปิดโอกาสในการแสวงหาความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย การอธิบายเช่นนี้เป็นการอธิบายโดยใช้ทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie)

Durkheim กล่าวถึงทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน โดยมีความเชื่อว่า สภาพสังคมที่ตกอยู่ในความสับสนเนื่องจากบรรทัดฐานต่างๆ อ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกได้ เป็นภาวะที่บุคคลในสังคมไม่ยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน บุคคลไม่ค่อยผูกพันกับกลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่ม ภาวะเช่นนี้มักเกิดขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตทุกด้านของทุกคนในสังคมต้องถูกกระทบกระเทือนหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จนบุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดความรู้สึกสับสนไม่แน่ใจอะไรถูกอะไรผิด ไม่แน่ใจว่าการปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะเป็นผลดีแก่ตนหรือไม่ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันอย่างกว้างขวาง โดยมองว่าบรรทัดฐานของสังคมไม่มีความหมาย ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้อย่างแท้จริง (Normlessness) (สนธิยา พลศรี, 2545: 258)

ต่อมา Merton อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน โดยกล่าวถึงโครงสร้างของสังคมบางอย่างที่ก่อให้เกิดความกดดันและความขัดแย้งต่อบุคคลในกลุ่ม จนทำให้พฤติกรรมไม่เป็นไปตามกฎของสังคม ซึ่งเป็นผลให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในสังคม ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสามารถของบุคคลที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานต่างๆ ของสังคม ถึงแม้ว่าตนจะยอมรับ

บรรทัดฐานนั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดความไม่สอดคล้องกันของเป้าหมายทางวัฒนธรรม (ที่เน้นความสำเร็จในชีวิต เช่น การได้มาซึ่งเกียรติยศ / เงินตรา เป็นต้น) กับวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น Merton มองว่า ในขณะที่สังคมกระตุ้นให้สมาชิกทั้งหมดแสวงหาความมั่งคั่งและฐานะทางสังคมที่ดี แต่วิถีทางที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นมีสภาพจำกัด มีเพียงคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย ดังนั้น สมาชิกของสังคมที่ถูกปลูกฝังให้ใฝ่หาความสำเร็จแต่ไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการใช้วิถีทางที่ถูกต้อง จึงต้องแสวงหาวิถีทางอื่นซึ่งไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม และมีพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาหลายรูปแบบ (สุพัตรา สุภาพ, 2545: 133-137) คือ

1. การปฏิบัติตาม (Conformity) เป็นกลุ่มที่ยอมรับและยึดถือเป้าหมายและวิธีการที่สังคมเห็นว่าดีงาม เป็นกลุ่มที่มีค่านิยมและการปฏิบัติอยู่ในกรอบของกฎหมาย ศีลธรรมและประเพณี
2. แหวกแนว (Innovation) เป็นผู้ที่มิค่านิยมหรือเป้าหมายในชีวิตแบบเดียวกับแบบแรก แต่ไม่ยอมรับและไม่ทำตามวิธีการที่สังคมกำหนด แต่จะหันไปหาวิธีการใหม่มาใช้ เป็นพวกเบี่ยงเบนทำผิดกฎหมายและศีลธรรมต่างๆ
3. เจาะระเบียบพิธี (Ritualism) เป็นพวกที่ปฏิเสธเป้าหมายที่คนทั่วไปปรารถนา โดยเห็นว่าการมั่งมีด้านวัตถุเป็นสิ่งลวงตา เป็นกิเลสตัณหาที่ไม่ควรแสวงหา แต่ยอมรับในกฎ กติกา ที่สังคมกำหนดไว้ กลุ่มนี้เป็นพวกมักน้อย พอใจในสิ่งที่มีอยู่ เคร่งในศีลธรรม ระเบียบ แต่ขาดจินตนาการ
4. หนีโลก (Retreatism) เป็นพวกไม่ยอมรับทั้งเป้าหมายและวิธีการที่สังคมยอมรับ เป็นกลุ่มที่สิ้นหวังในชีวิตและเลิกเป็นคนที่สนใจของสังคม จึงแสดงออกด้วยการเป็นคนหนีโลก หนีสังคม หรือแยกตัวออกจากสังคมโดยการหาทางออกในลักษณะของการติดยาเสพติด เป็นคนจรจัด มาตัวตาย คัมสุรา เป็นต้น
5. ทำลาย (Rebellion) สมาชิกในสังคมพยายามที่จะออกมาจากสภาพแวดล้อมของสังคมเดิม โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการปรับปรุงโครงสร้างสังคมเสียใหม่

นัยนี้เองที่การพนันเป็นหนทางหนึ่งที่จะเปิดโอกาสให้คนที่ต้องการค้นหาความสำเร็จในชีวิต (ซึ่งก็คือเงิน) และเป็นความคาดหวังอย่างหนึ่งของผู้ที่เล่นการพนัน การอธิบายพฤติกรรมการเล่นการพนัน โดยใช้ทฤษฎี Anomie จึงมักจะถูกนำมาใช้ในการอธิบายกับนักพนันซึ่งเป็นคนชั้นล่างของสังคมหรือผู้ที่มีรายได้น้อย

Alienation เป็นอีกทฤษฎีหนึ่งที่นำมาอธิบายพฤติกรรมการพนันว่า บุคคลที่มีความคับข้องใจจากงานอาชีพมากที่สุด มีความโน้มเอียงที่จะเล่นการพนันมากกว่าพวกอื่น ความคับข้องใจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้สึกว่าตนเองไร้อำนาจ และไม่มีความเป็นอิสระในการกระทำหน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ การพนันเปิดโอกาสให้ผู้ที่ประสบกับความคับข้องใจได้รับหรือมีสิ่งที่ขาดไปหรือหาไม่ได้ในงานที่ทำอยู่ นั่นก็คือทำให้ผู้เล่นรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ และยังสามารถตัดสินใจและควบคุมการกระทำของตนเองได้อีกด้วย ข้อเสนอเพื่อการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ภายในกรอบของทฤษฎีนี้ก็คือ “สถานภาพของหน้าที่การงานยิ่งต่ำมากเท่าไร ก็ยิ่งจะทำให้ผู้ทำงานนั้นๆ ไม่มีโอกาสได้แสดงออกซึ่งคุณค่าในตัวของเขาเอง และผลที่ตามมาก็คือ ความโน้มเอียงมากขึ้นในอันที่จะเล่นการพนัน” งานอดุสากรรมโดยทั่วไปทำให้คนงานระดับล่างๆ อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน และกรรมวิธีของการผลิต ซึ่งภาวะเหล่านี้มักจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไร้อำนาจ งานที่ทำอยู่ไร้ความหมาย รู้สึกไม่ใช่คนที่ตนไม่รู้จักเท่านั้นที่เป็นคนแปลกหน้า ตัวเองก็เป็นคนแปลกหน้าสำหรับตนด้วย การพนันเป็นพฤติกรรมที่ช่วยปลดแอกจากภาวะดังกล่าวได้ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้ประสบความกดดันทางจิตใจจากลักษณะงานที่ทำอยู่ ได้แสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน และทำให้ตัวเองมีคุณค่า (โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเล่นได้) (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2531: 11-12)

นอกจากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เน้นการมองปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับมหภาค (Macro Perspective) ซึ่งได้แก่ แนวโน้มทางโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมที่มีผลทำให้พฤติกรรมการพนันขยายวงกว้าง ก็ยังมีแนวคิดทฤษฎีอีกชุดที่มองในระดับจุลภาค (Micro Perspective) คือ เน้นความสำคัญขององค์ประกอบในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเสี่ยงได้เสี่ยงเสีย ที่เรียกว่า “Action” จากผลงานทางความคิดของ Goffman ในเรื่อง Where the Action is (1967 อ้างใน เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2531) ที่พยายามทำความเข้าใจชีวิตประจำวันของชาวอเมริกันผ่านการเล่นพนันในบ่อนคาสีโนในลาสเวกัส โดยที่ action หรือการเล่นการพนัน เป็นการกระทำที่บุคคลทราบดีถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ฉะนั้น จึงเป็นการกระทำโดยสมัครใจ ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าตัวเองเป็นคนเช่นไรภายใต้สถานการณ์ของการเสี่ยงได้เสี่ยงเสียนี้ กล่าวคือ คนอื่นที่อยู่ในฐานะของผู้ชม (นักพนันคนอื่น) จะประเมินค่าบุคคลนั้นจากสถานการณ์การแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะนิสัยใจคอของตนเองอย่างเช่น ความกล้าหาญ การมีใจเด็ดเดี่ยว หรือความเยือกเย็นมีสติรู้จักเก็บอารมณ์ หรือการยอมรับความพ่ายแพ้อย่างภาคภูมิใจ ฯลฯ มากกว่าที่จะสนใจพิจารณาถึงลักษณะของบุคคลนั้นๆ จากทักษะการเล่นพนันที่เขาแสดงออกมา จึงอาจกล่าวได้ว่าความดึงดูดใจของการเข้าร่วมกิจกรรมการพนันอยู่ที่การมีโอกาสได้แสดงออกให้คนอื่นรู้ว่า “ฉันคือใคร” หรือ “ฉันเป็นคนอย่างไร”

จะเห็นได้ว่าการอธิบายพฤติกรรมของทั้งสองแนวคิดทฤษฎีมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือในมุมมองทางจิตวิทยา การพนันเป็นผลมาจากสภาพจิตใจที่ไม่ปกติ และด้วยมุมมองเช่นนี้จึงเท่ากับการเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าการเล่นการพนันเป็นปัญหาระดับบุคคล และยังจะนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ได้ต่อไป (เพราะนักพนันเป็นผู้ที่ขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง) ในขณะที่แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา (การวิเคราะห์ระดับมหภาค) จะมองว่าการพนันเป็นผลมาจากโครงสร้างทางสังคมที่มีความกดดันต่างๆ จึงทำให้คนต้องแสวงหาทางออกโดยการเล่นพนันเพื่อช่วยบรรเทาความตึงเครียดจากสภาวะการทำงานที่ซ้ำซากจำเจและความกดดัน

จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าในทางสังคมวิทยาเมื่อมองการพนันในแง่ที่เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านสันตนาการแล้ว การพนันจึงไม่ใช่สิ่งที่ไม่ดีร้ายในตัวเอง และไม่ได้ก่อให้เกิดอันตรายโดยตรงต่อร่างกายของมนุษย์หรือสังคมเหมือนกับการดื่มสุราหรือการเสพยาเสพติด แต่การพนันจะกลายเป็นอันตรายก็ต่อเมื่อคนทั่วไปไม่พอใจในผลร้ายของกิจกรรมประเภทนี้ กล่าวคือ ผู้ที่ลุ่มหลงในการพนันมักจะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม นั่นก็คือผลร้ายของการพนันจะอยู่ตรงที่มันขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของบุคคลตามความหวังของสังคมเสียมากกว่า

ส่วนแนวคิดทางสังคมวิทยาในการวิเคราะห์ระดับจุลภาคนั้น ก็มีความเห็นที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของนักสังคมวิทยาในระดับมหภาค ตรงที่มองว่าการพนันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความเบื่อหน่ายจากการดำเนินชีวิตประจำวันที่เคยๆ อย่างไม่ดี การวิเคราะห์ระดับจุลภาคของ Goffman ยังได้นำเสนอมุมมองที่ต่างออกไปตรงที่เป็นการเน้นให้เห็นว่าการเล่นพนันนั้นเป็นกิจกรรมที่ผู้เล่นตัดสินใจกระทำด้วยตนเอง มากกว่าการเน้นที่อิทธิพลของโครงสร้างของสังคมเพียงอย่างเดียว ฉะนั้น จึงสามารถนำไปอธิบายการเล่นพนันกลุ่มอื่นๆ ในสังคมได้มากกว่า โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกลุ่มนักเล่นพนันที่เป็นคนชั้นล่างของสังคมเพียงอย่างเดียว (เหมือนอย่างกรณีการวิเคราะห์ในระดับมหภาค)

การพนันตามแนวคิดและทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์

ในอดีต มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อการพนันไม่ได้แตกต่างจากนักวิชาการในแขนงอื่นๆ มากนัก กล่าวคือ นักเศรษฐศาสตร์จำนวนหนึ่งพิจารณาว่าการพนันทุกชนิดเป็นพฤติกรรมที่ผิดต่อหลักศีลธรรมและศาสนา เป็นอันตรายต่อระบบการผลิตของสังคม เป็นกิจกรรมที่ลดทอนเวลาการทำงานของแรงงาน และถ่ายโอนทรัพยากรออกไปจากระบบ แต่เมื่อระยะเวลา

และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ปัจจุบัน การพนันได้ถูกพิจารณาว่าเป็นเหมือนสินค้าประเภทหนึ่ง เป็นหนึ่งในกิจกรรมการพักผ่อนที่ผู้บริโภคนอกจากจะได้รับอรรถประโยชน์ (Utility) ในรูปของความบันเทิง ความตื่นเต้น และความเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการหาเงินได้อีกด้วย (Eadington and Cornelius, 1995)

สำหรับคำถามที่ว่า เพราะเหตุใดมนุษย์จึงเล่นการพนันนั้น โดยพื้นฐานการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์ การตัดสินใจในการบริโภคสินค้าและบริการโดยทั่วไป (นักเศรษฐศาสตร์พิจารณาว่าการพนันเป็นเหมือนสินค้าประเภทหนึ่ง) ขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับเป็นสำคัญ ทฤษฎีผู้บริโภค (Consumer Theory) โดยทั่วไปกล่าวว่า ผู้บริโภคที่มีเหตุผลจะเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่ทำให้เขาได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้รายได้หรืองบประมาณอันจำกัด ซึ่งในกรณีดังกล่าว พิจารณาเฉพาะทางเลือกของการบริโภคที่ผู้บริโภคทราบผลลัพธ์ (Outcome) ที่แน่นอน แต่ในการเล่นพนันไม่ได้เป็นเช่นนั้น ผลลัพธ์ของการเล่นพนันตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสี่ยง (Risk) หรือความไม่แน่นอน (Uncertainty) กล่าวคือ ผู้บริโภคไม่สามารถทราบถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงได้ อรรถประโยชน์ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ จะขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็น (Probability) ที่เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์จะเกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าทั่วไป เช่น ผู้บริโภคมีเงินจำนวน 100 บาท กำลังพิจารณาซื้อลอตเตอรี่ หมายเลข 13 เงื่อนไขคือ ถ้าซื้อลอตเตอรี่แล้วถูกรางวัล เขาจะได้รับเงินจำนวน 200 บาท โดยลอตเตอรี่ยี้นั้นมีราคา 10 บาท ผลลัพธ์ของเหตุการณ์สามารถเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ ถูกรางวัลและไม่ถูกรางวัล การได้มาซึ่งผลลัพธ์ทั้งสองประเภทเกิดขึ้นด้วยความน่าจะเป็นที่แตกต่างกัน ถ้าในท้ายที่สุด ผู้บริโภคไม่ได้ซื้อลอตเตอรี่ เขามีเงิน 100 บาทนั้น ผู้บริโภคจะประสบกับความไม่แน่นอน คือ มีโอกาสที่จะถูกรางวัล ได้เงินเพิ่มรวมเป็น 290 บาท ด้วยความน่าจะเป็นค่าหนึ่ง หรือถ้าไม่ถูกรางวัล แล้วเหลือเงิน 90 บาท ด้วยความน่าจะเป็นอีกค่าหนึ่ง ซึ่งผู้บริโภคแต่ละคนจะเลือกแนวทางการบริโภคแบบใดก็ขึ้นกับฟังก์ชันอรรถประโยชน์ที่เขาคาดว่าจะได้รับ

นอกจากนี้ พรชัย ตระกูลวรานนท์, ทศนีย์ ลักษณะวิชชัช และ ดิเรก เต็งจำรูญ (2540) กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคและการพนัน ดังนี้

ทฤษฎีว่าด้วยความสนุกและการมีส่วนร่วม คนที่ชอบเสี่ยงและได้รับความสนุกจากการเสี่ยงจะตัดสินใจเล่นการพนันบ่อยครั้ง รายได้ไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการกำหนดการตัดสินใจซื้อและปริมาณที่ซื้อ

ทฤษฎีทางรายได้ของ Friedman และ Savage เชื่อว่าการตัดสินใจจะเล่นการพนันจะมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับรายได้ คนที่มีรายได้น้อยจะเล่นมากกว่า ส่วนคนที่มีรายได้สูงจะไม่ซื้อสลาก คนที่มีรายได้น้อยจะนิยมเล่นการพนันที่มีความเสี่ยงสูง (โอกาสถูกรางวัลมีน้อย) แต่ใช้เงินลงทุนในการเสี่ยงจำนวนน้อยแต่ได้รับเงินรางวัลจำนวนมาก

ทฤษฎีของ Markowitz ได้อธิบายเพิ่มเติมทฤษฎีของ Friedman และ Savage ว่าคนส่วนใหญ่จะชอบการพนันกับความเสี่ยงต่ำ (โอกาสได้รับรางวัลมีมากกว่า) แม้ว่าจะต้องใช้เงินจำนวนมาก หมายถึง ปริมาณในการซื้อสลากเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้โอกาสถูกรางวัลมีมากขึ้น (เป็นการลดการเสี่ยงลง) Markowitz สรุปว่าคนทุกระดับรายได้ส่วนใหญ่จะซื้อสลากกินแบ่งฯ ปริมาณการซื้อสลากกินแบ่งฯ จะแปรผันตามรายได้

ทฤษฎีของ Kwang ได้อธิบายพฤติกรรมของคนซื้อโดยเอาแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการซื้อสินค้าที่มีราคาแพง ความต้องการซื้อสินค้าประเภทนี้ ทำให้การซื้อสลากกินแบ่งฯ เป็นหนทางหนึ่งในการให้ความหวังสำหรับผู้มีรายได้ต่ำที่สามารถใช้จ่ายของที่มีราคาแพงได้ตามที่ต้องการ ทฤษฎีนี้สรุปว่าการตัดสินใจซื้อสลากมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับรายได้

พัฒนาการของหวย

หวย ก.ข.

มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่าชาวจีนอพยพนำการเล่นหวยมาสู่ประเทศไทยในราวทศวรรษ 2360 ในระยะแรกๆ หวยเป็นเพียงการพนันที่เล่นกันในระหว่างคนจีนอพยพเท่านั้น จนกระทั่ง พ.ศ.2347 ถึง พ.ศ.2375 ประเทศไทยมีปัญหาฝิ่นแล้ง ทำให้เกิดข้าวยากหมากแพง จนรัฐบาลต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าปัญหาฝิ่นแล้งทำให้เงินทองหายาก และรัฐบาลเก็บภาษีได้น้อยลง ช่วงนั้นเอง เจ้าสัวหง ซึ่งเป็นนายอากรสุรา ได้กราบบังคมทูลว่า อันที่จริงเงินทองไม่ได้หายไปไหน เพียงแต่แต่ละคนต่างเก็บหอมรอมริบไว้มิได้นำออกมาใช้ บางคนใส่ให้ฝังดินไว้ ถ้าจะให้ผู้คนเอาเงินออกมาใช้จ่ายและให้กระแสดเงินภายในประเทศสะพัด ก็ทำได้โดยออกหวยให้คนเล่น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วย การเล่นหวยจึงเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2378 ในระยะเริ่มแรกก็เล่นเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ต่อมาราษฎรนิยมอย่างแพร่หลาย จึงได้ขยายออกไปสู่ต่างจังหวัด ทางกรมได้แต่งตั้งนายอากรเก็บภาษีบ่อนเบี้ย มีบรรดาศักดิ์เป็นขุนบานเบิกบุรีรัตน์ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ขุนบาน

การบริหารกิจการภายในโรงหวยโดยขุนบานนั้น มีการจัดระบบเครือข่ายกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งแขวงรับผิดชอบ การตั้งโต๊ะผู้แทนรับแทงหวยจากลูกค้า การลงสมุดบันทึก หรือไฟ การรับและจ่ายเงิน ฯลฯ การจัดระบบที่ดีเช่นนี้เอง เป็นปัจจัยหนึ่งในการอธิบายความยั่งยืนของการเล่นหวย ไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกระบบกฎหมายก็ตาม อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การดำเนินงานเรื่องการเล่นหานี้เป็นกิจการของภาคเอกชน (ขุนบาน) บทบาทของรัฐนั้นมีเพียงการเก็บอากรเท่านั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 315)

มีการประมาณการกันว่า เฉพาะการเก็บอากรเมื่อแรกตั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น สามารถจัดเก็บได้ปีละ 20,000 บาท และเพิ่มเป็นปีละ 3.85 ล้านบาทในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2445 อากรหวยมีมูลค่า 4.28 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 27 ของรายได้รัฐ ถึงแม้ว่าอากรหวยจะส่งผลดีต่อฐานะการคลังของประเทศ แต่ผลกระทบต่อสังคมของการเล่นหานี้ก็ยิ่งปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ประชาชนหมกมุ่นกับการเล่นพนัน เวลาทำมาหากินลดลง อาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหมดตัวจากการเล่นพนัน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543: 153) ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริจะเลิกอากรหวย โดยทรงมีพระราชดำรัสว่า “โรงบ่อนโรงหวยเป็นบ่อน害人 ทำความสิ้นเนื้อประดาตัวแก่ประชาชนพลเมือง เป็นผลเสียหายร้ายแรงแก่ประเทศ ยิ่งกว่าเงินอากรที่เป็นรายได้ของแผ่นดินมากนัก” แต่ก็ยังไม่สามารถยกเลิกได้ เพราะรัฐมีผลประโยชน์อย่างมากจากภาษีประเภทนี้ ถ้าเลิกทันทีทันใดก็จะกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงการคลังรวบรวมเงินเหลือจ่ายประจำปี เพื่อเตรียมทดแทนเงินอากรหวยที่จะหายไป และออกประกาศยกเลิกการเล่นหวย ก.ข. เมื่อปี พ.ศ.2459 ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการพนัน (จมีนอมรคุณารักษ์, 2512: 121-122) ว่า

...จึงมีพระราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งว่า ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พระพุทธศักราช 2459 เป็นต้นไป ให้เลิกอากรหวยจีน ก.ข. , ในมณฑลกรุงเทพฯ เสีย, และให้แก่วะราชบัญญัติการพนัน ร.ศ.111 โดยยกการพนันภาคที่ 2 ไปรวมไว้ในภาคที่ 1, โดยประเภทการพนันต้องห้าม ผู้หนึ่งผู้ใดเล่นการพนันออกหวย, หรือเล่นการพนันโดยใช้ทำนองเดียวกันกับการออกหวยต่อไป, พิจารณาเป็นสัตย์ให้ลงโทษผู้นั้นดังต่อไปนี้คือ ให้ปรับจำคุก, หรือเจ้าสำนักคนหนึ่งคราวละ 4,000 บาท, เป็นพินัยหลวงทุกคราวที่ออกหวย ถ้าไม่มีเงินค่าปรับ ให้จำคุก 6 เดือน

ให้ปรับผู้แทงคนหนึ่ง คราวละ 2,000 บาท เป็นพินัยหลวงทุกคราวที่แทง ถ้าไม่มีเงินเสีย
ค่าปรับ ให้จำคุก 3 เดือน

ให้ปรับผู้สมรู้เป็นใจไม่ฟ้องร้องคนหนึ่งคราวละ 1,000 บาท, เป็นพินัยหลวง ถ้าไม่มีเงินเสีย
ค่าปรับ ให้จำคุก 1 เดือน

วิธีการเล่นหวยในยุคแรกๆ นั้นมีตัวหวยทั้งสิ้น 36 ตัว มีชื่อภาษาจีน สมมติขึ้นเป็นตัวหวย
แต่ละตัว พร้อมรูป 36 ชื่อ ตัวหวยของจีนตั้งชื่อตามบุคคลซึ่งมีอยู่ในนิทานอิงประวัติศาสตร์จีน มี
ทั้งตัวพระเอก นางเอก ฮองเต้ ขุนนาง นักบวช คนแก่ โจร สาวใช้ ฯลฯ แต่เมื่อมาถึงเมืองไทย คน
ไทยไม่รู้จักภาษาจีน แม้แต่ครูปี่ก็แยกไม่ออกว่าเป็นตัวไหน ดังนั้น เจ้าสัวหงซึ่งเป็นขุนบานต้น
ตำรับจึงคิดแปลงให้คนไทยจำได้ง่าย โดยเอาอักษรไทยเข้ากำกับแทนอักษรจีน โดยตัดตัวอักษร
ออกไป 8 ตัว คือ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ศ และ ษ เพราะตัวอักษรเหล่านี้มีเสียงซ้ำกับตัว ค ต ถ ท ธ น และ
ส และยังทำให้พ้องกับตัวหวยของจีนทั้ง 36 ตัว นอกจากนี้ ก็มีการแต่งเป็นบทกลอนให้คล้องจอง
กันเข้าไปด้วย และยังเพิ่มการอ้างอิงชาติกำเนิดเดิมเอาไว้อีก เพื่อล่อให้ผู้เล่นใช้ความคิด ความฝัน
และอุปาทาน ออกมาเป็นกำเนิดของสัตว์ประจำหวยแต่ละตัว (เพราะคนดูจำรูปสัตว์ได้แม่นยำกว่า
รูปตัวจริง) ตัวอย่างเช่นตัว “ส” ก็กล่าวไว้ว่า “เจ้ากบใหญ่ตัวลือชื่อสะไฮ้ เป็นลูกชายสมหาวดยุสวยศรี
มันเกิดก่อนเกากัวเป็นหัวปี ก็ได้ที่เป็นขุนนางเหมือนอย่างเดี๋ยวนี” และจากการที่ใช้อักษรไทยเข้า
กำกับนี้เองจึงเรียกชื่อว่า “หวย ก.ข.” (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2547ก: 172) สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ แม้ว่า
รูปแบบและเนื้อหาของการเล่นหอยนั้นจะนำมาจากประเทศจีน แต่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจาก
“นอก” นี้ก็ได้ผ่าน “กระบวนการทำให้เป็นไทย” (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 315)

ในระยะเริ่มแรก โรงหวยตั้งอยู่ในกำแพงเมืองใกล้สะพานหัน แล้วเลื่อนมาอยู่ที่หน้าวัง
บูรพาภิรมย์ โรงหวยอยู่ที่ตรงนี้ตลอดมาจนในรัชกาลที่ 5 เกิดไฟไหม้เมื่อปี พ.ศ.2415 จึงย้าย
โรงหวยมาอยู่ที่ริมสะพานข้ามคลองหลอดเหนือประตูสามยอด ติดกับเรือนจำซึ่งเป็นสวนรมณีนารถ
ในปัจจุบัน จนกระทั่งมีการเลิกอากรหวยในรัชกาลที่ 6

การออกหวยจะทำต่อหน้าสาธารณชน โดยจัดขึ้นที่โรงหวยวันละสองเวลา คือ เวลาเช้า
และเวลาค่ำ โรงหวยเป็นศาลาทำด้วยไม้ เป็นรูปสี่เหลี่ยมยกพื้นสูงระดับอก เพื่อให้ประชาชนที่มาดู
การออกหวยเห็นได้ถนัด โดยทางหน้าศาลาจะเป็นลูกกรงเหล็กเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
เข้าไป ส่วนตรงกลางศาลาก็จะเป็นที่แขวนตัวหวยซึ่งเป็นผ้าคลุมสีแดงปิดเอาไว้ก่อนจนกว่าจะถึง
เวลาหอยออก ผ้าคลุมสีแดงก็จะถูกชักออก เจ้าหน้าทีต่างๆ ก็จะเขียนตัวหวยที่ออกลงบนแผ่นป้าย

สี่เหลี่ยมวิ่งออกไปจากโรงหอย และร้องตะโกน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าชมการออกหอย รู้ว่าหอยออกอะไร

เมื่อมีการตั้งโรงหอยขึ้นในที่ต่างๆ และมีหลักประกันว่า การเล่นหอย ก.ข. เป็นการพนันเสี่ยงโชคที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้เป็นที่แพร่หลายกว้างขวางออกไปนอกเหนือจากการเล่นในกลุ่มชาวจีนเล็กๆ ในเมืองแรก ดังนั้น หอยซึ่งแต่เดิมนิยมเล่นเฉพาะในกลุ่มคนจีน มีกลวิธีการเล่นที่ไม่ตายตัว เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมราษฎร์ (folk culture) เมื่อได้รับการสนับสนุนจากรัฐจึงได้ขยายตัวจากความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านกลายเป็นวัฒนธรรมประชาชน (popular culture) (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 316)

ลอตเตอรี่

เมื่อยุคของการเล่นหอยที่มีต้นกำเนิดจากอารยธรรมฝั่งตะวันออกคือประเทศจีนปิดฉากลง ฉากใหม่ในการวัดดวงของคนไทยก็เปิดขึ้นอีก แต่ครั้งนี้แหล่งกำเนิดการเสี่ยงโชคมาจากอารยธรรมฝั่งตะวันตก ในรูปแบบของลอตเตอรี่

กิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2417 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมสลากกินแบ่งรัฐบาลเรียกว่า ลอตเตอรี่ โดยชาวอังกฤษชื่อครุอัลบาสเตอร์ เป็นผู้นำวิธีการออกรางวัลแบบนี้เข้ามาเผยแพร่เป็นครั้งแรก รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมทหารมหาดเล็กออกลอตเตอรี่เป็นครั้งแรกในประเทศไทย เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของพระองค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือพ่อค้าชาวต่างชาติที่นำสินค้ามาร่วมแสดงในการจัดพิพิธภัณฑ์ (โรมิวเซียม) ที่ตึกกองคาเดย์ ในพระบรมมหาราชวัง (ศาลาสหทัยสมาคม) (สุธี อาภาศฤกษ์, 2542: 79-80) โดยผู้ถูกรางวัลต่างๆ ให้รับเป็นสิ่งของในราคาที่เท่ากับเงินรางวัล หรือผู้ถูกรางวัลอาจขอรับเป็นเงินสดก็ได้ แต่จะถูกลดเงินร้อยละ 10 ของเงินรางวัล ซึ่งครั้งนั้นได้จัดพิมพ์ลอตเตอรี่ทั้งสิ้น 2,000 ฉบับ ราคาฉบับละ 1 ตำลึง (4 บาท) ถึงแม้จะมียอดจำหน่ายที่ไม่ดีนัก แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นของลอตเตอรี่ในประเทศไทย และนับแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ไม่พบว่ามีหลักฐานการออกลอตเตอรี่อีกเลย

จนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการออกลอตเตอรี่แต่เป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ สิ้นสุดแล้วแต่วัตถุประสงค์และความจำเป็น ส่วนมากเป็นการหารายได้เพื่อการสาธารณกุศลและการสาธารณประโยชน์ เช่น ปี พ.ศ.2460 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 สหราชอาณาจักร

อังกฤษ ซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการกู้เงินจากไทยเพื่อใช้ในการทำสงคราม แต่จะกู้จากรัฐบาลไทยโดยตรงไม่ได้ เพราะจะเป็นการกระทบกระเทือนเงินงบประมาณ จึงมีการดำเนินนโยบายกู้เงินจากประชาชนด้วยการออกลอตเตอรี่ ซึ่งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยให้สภารักษาดีแห่งประเทศอังกฤษดำเนินการจัดจำหน่ายลอตเตอรี่ในราคาฉบับละ 5 บาท ทำการออกรางวัลเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2460 ณ สถานทูตอังกฤษประจำประเทศไทย และพบว่ามีการออกลอตเตอรี่เรื่อยมาจนถึง พ.ศ.2461 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับการจัดงานฤดูหนาวที่สวนจิตรลดา เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาของรัชกาลที่ 6 ทางคณะกรรมการจัดงานได้จัดการออกลอตเตอรี่ เพื่อเก็บเงินบำรุงสภากาชาดสยามของกองเสือป่าจีน โดยใช้วิธีการคือ ออกหมายเลข 1-10 แล้วบรรจุลงในกล่องหรือไห แล้วเอามือล้วงขึ้นมา ต่อมาในปี พ.ศ.2466 ได้มีการออกลอตเตอรี่บำรุงเสือป่ากองอาสาสมัคร โดยมีพระยานนทิสโมสรเรณูทรัพย์ภักดี เสนาธิการเสือป่า เป็นผู้อำนวยการจัดพิมพ์สลาก การออกลอตเตอรี่บำรุงเสือป่านี้ออกได้เพียงปีเดียวก็ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากเกิดการโง่งในการออกรางวัล กลายเป็นเรื่องราวใหญ่โต อันมีผลทำให้การออกลอตเตอรี่ต้องหยุดไปนานถึง 10 ปี

จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอนุมัติให้ดำเนินการออกสลากขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2475 โดยสภากาชาดขออนุญาตออกสลากกินแบ่งที่เรียกว่า “ลอตเตอรี่สภากาชาดสยาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้มาใช้ในการกิจการของสภากาชาด และคำว่า “สลากกินแบ่ง” ก็ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรก ซึ่งพบในหนังสือของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เลขที่ 152/2924 ลงวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2475 (อ้างใน หนังสือที่ระลึกในโอกาสสถาปนาสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลครบรอบ 50 ปี, 2532) หลังจากนั้นมีการออกลอตเตอรี่เป็นครั้งคราวเรื่อยมา กระทั่ง พ.ศ.2482 รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ก่อตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2482 เพื่อดำเนินการออกสลากอย่างสม่ำเสมอ และถูกต้องตามกฎหมาย

แม้ว่าความตั้งใจของรัฐบาลนั้นจะยกเลิกการเล่นหวย ก.ข. แบบเดิม และนำเสนอรูปแบบใหม่ของลอตเตอรี่ให้ประชาชนจำกัดการเสี่ยงโชคที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายก็ตาม แต่ทว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นกลับไม่เป็นไปตามความต้องการของรัฐ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ การเล่นลอตเตอรี่และการเล่นหวยของชาวบ้านกลับกลายเป็นคู่แฝดที่เติบโตมาพร้อมๆ กัน และอย่างพึ่งพาอาศัยกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 318)

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล บริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พุทธศักราช 2517 ที่ใช้บังคับตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2517 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล
2. จัดการโรงพิมพ์อันเป็นอุปกรณ์ในการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือสิ่งพิมพ์อื่นที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ
3. กระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พุทธศักราช 2517 กำหนดการแบ่งส่วนรายได้ ค่าใช้จ่าย แบ่งเป็น ร้อยละ 60 เป็นเงินรางวัล, ร้อยละ 28 เป็นรายได้แผ่นดิน และร้อยละ 12 เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหาร

หอยใต้ดิน

แม้จะไม่มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรว่าหอยใต้ดินเริ่มมีขึ้นเมื่อใด และใครเป็นคนริเริ่มเป็นคนแรก ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า คงจะเกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับการกำเนิดอย่างเป็นทางการเป็นหลักเป็นฐานของสลากกินแบ่งรัฐบาล และเจ้ามือรายแรกๆ น่าจะมีพื้นฐานมาจากเจ้ามือหวย ก.ข. นั่นเอง

กติกาของการเล่นหอยใต้ดินจะยึดเอาผลการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลในแต่ละงวดเป็นหลัก (ออกเดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันที่ 1 และ 16) แต่สำหรับรูปแบบการซื้อหานั้นมีความแตกต่างกัน ในขณะที่รูปแบบสลากกินแบ่งของรัฐบาลนั้นมีอยู่เพียงรูปแบบเดียว คือ ต้องซื้อเป็นใบๆ รูปแบบการเล่นของหอยใต้ดินกลับมีความพลิกแพลงหลากหลายอย่างมาก เพราะทางเลือกของผู้แทงจะมีตั้งแต่แทง 3 ตัวบน, 3 ตัวล่าง, 2 ตัว, เลขวิ่ง, แทงโต๊ด หรือ แทงเต็ง ฯลฯ โดยที่รางวัลตอบแทนจะแปรผันไปตามระดับของความเสี่ยงอย่างยุติธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 319)

บริษัทศูนย์วิจัยกสิกร (2538: 1) (อ้างใน ภาสกร พงษ์ไพบูลย์, 2543: 151) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเล่นการพนันไว้ว่า เมื่อความต้องการการเล่นการพนันที่มากขึ้น จึงมีการเล่นหอยใต้ดินตามผลการออกสลากออมสิน เรียกว่าหอยออมสิน (ออกเดือนละครั้ง) และตามผลการออกสลากกาชาด เรียกว่าหอยกาชาด (ปีละประมาณ 3 ครั้ง) ทำให้ในช่วง 1 ปี คนไทยมีโอกาสเล่นหอย 39 ครั้ง คือ เล่นตามผลสลากกินแบ่งรัฐบาล 24 ครั้ง หอยออมสิน 12 ครั้ง และหอยกาชาด 3 ครั้ง

วิธีการเล่นหวยใต้ดิน หลักเกณฑ์การกินและการจ่ายที่สำคัญๆ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543: 154-156) มีดังนี้

ก. 2 ตัวบนและล่าง

ผู้เล่นแทงเลขท้าย 2 ตัวของสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่ 1 เรียกว่า แทงข้างบน และรางวัลเลขท้าย 2 ตัว เรียกว่า แทงข้างล่าง

เงินรางวัลสูงสุด 70 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง (บางที่จ่ายกัน 60 เท่าก็มี)

ข. 3 ตัวบน

ผู้เล่นแทงเลขท้าย 3 ตัวของสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่ 1 เรียกว่า 3 ตัวบน

เงินรางวัล 500 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง (บางที่จ่ายกัน 550 เท่าก็มี)

ค. โฉด

เพื่อเป็นการจูงใจให้กับผู้เล่นหวยใต้ดินให้แทงเลข 3 ตัว เจ้ามือเสนอรางวัล ถ้าแทงเลขท้าย 3 ตัวของรางวัลที่ 1 ของสลากกินแบ่งรัฐบาลถูก แม้ว่าจะไม่เรียงลำดับที่ออก เช่น เลขท้ายรางวัลที่ 1 ที่ออกคือ 952 เลขที่แทงถูกได้รางวัลอาจเป็น 952 925 592 529 259 และ 295 เป็นต้น

เงินรางวัลที่ได้รับคือ 100 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง

ง. 3 ตัวล่าง

ผู้เล่นแทง 3 ตัว จากเลขท้าย 3 ตัวที่ออกรางวัล 4 ครั้ง

เงินรางวัลเท่ากับ 90 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง

จ. วังบนและวังล่าง

ผู้เล่นแทงเลขเพียง 1 ตัว จากเลขท้าย 3 ตัวของสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่ 1 เรียกว่า วังบน รางวัลเท่ากับ 2 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง

ผู้เล่นแทงเลขเพียง 1 ตัว จากเลขท้าย 2 ตัวของสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลเลขท้าย 2 ตัว เรียกว่า วังล่าง รางวัลเท่ากับ 3 เท่าของมูลค่าของเงินที่แทง

และยังมีรางวัลอื่นๆ อีก แต่โดยทั่วไปแล้วส่วนใหญ่มักจะชอบเล่น 2 ตัวบน และ 3 ตัวบน เพราะได้เงินรางวัลมาก ระหว่าง 2 ประเภทนี้ 2 ตัวบนจะเป็นที่นิยมมากกว่า

หวยบนดิน

จากการศึกษาของสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2547ก: 221) พบว่า วงเงินที่เล่นหวยใต้ดินมีไม่น้อยกว่า 542,000 ล้านบาท และเป็นกำไรของเจ้ามือประมาณ 162,600 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 3.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของปี พ.ศ.2544 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2536-2538 ถึงปี พ.ศ.2544 จำนวนของผู้เล่นหวยใต้ดินเพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 325,000 ล้านบาทต่อปี มาเป็น 542,000 ล้านบาทต่อปี หรือเพิ่มขึ้นจาก 217,000 ล้านบาท เท่ากับเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 67 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2536-2538 ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า วงเงินที่เล่นหวยใต้ดินในปีพ.ศ. 2544 สูงกว่ายอดขายของสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งมีวงเงิน 34,560 ล้านบาท ในปีเดียวกันถึง 15.7 เท่าต่อปี

เนื่องจากหวยใต้ดินเป็นการพนันที่มีวงเงินเกี่ยวข้องกับมูลค่าที่สูงหลายแสนล้านบาท เจ้ามือจึงได้รับผลกำไรเป็นจำนวนมาก และยังเป็นธุรกิจที่ไม่ต้องจ่ายภาษีแต่อย่างใด เจ้ามือหวยใต้ดินสามารถอาศัยเงินเหล่านี้ในการสร้างฐานอำนาจทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และกลายเป็นผู้กว้างขวางทางสังคมได้ง่าย เจ้ามือหวยมักจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับตำรวจและนักการเมืองในพื้นที่ ในบางกรณีอาจมีการจ่ายค่าคุ้มครองให้แก่ตำรวจ เจ้ามือหวยยังเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญของนักการเมือง ทั้งการสนับสนุนทางการเงินและเครือข่ายที่ใช้ในการซื้อเสียง (นวลน้อย ตรีรัตน์, 2547: 114-115)

จากการที่รัฐบาลของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยมีการจัดประเภทของผู้มีอิทธิพลออกเป็น 15 กลุ่ม การค้าห่วยใต้ดินถือเป็น 1 ใน 15 กลุ่มที่จะต้องถูกปราบปราม วิธีการที่ใช้ก็คือ พยายามทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องกฎหมายให้ถูกกฎหมาย หลังจากการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2546 เห็นชอบในหลักการแล้ว ได้ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลประกาศพิมพ์สลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว เพื่อให้ประชาชนหาซื้อได้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเริ่มจำหน่ายงวดแรกตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2546

ประเด็นวิพากษ์วิจารณ์การสนับสนุนนโยบายห่วยบนดิน

ในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2547 สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ส.ป.) ลงมติรับความเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่อง “การเสนอความเห็นเพื่อท้วงติงการดำเนินนโยบายห่วยบนดินของรัฐบาล” ตามที่ทางคณะทำงานศึกษาการดำเนินธุรกิจหรือกิจการที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในทางที่กฎหมายถือว่าไม่ถูกต้อง ได้นำเสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายห่วยบนดินของรัฐบาลในการประชุมสภา (ใหญ่) ครั้งที่ 18/2547 (คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร และ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2547: 49) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ภาครัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อณรงค์ให้ประชาชนเห็นโทษและพิษภัยของการพนันทุกรูปแบบ ให้สังคมได้ตระหนักว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือลุ่มหลง ควรหาวิธีลด ละ เลิก ให้ได้ในที่สุด

2. ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจถึงภัยของการพนัน เช่น คำเตือนเผยแพร่ในสลากให้ประชาชนยังคิดว่า “การซื้อห่วยเป็นความเสี่ยงต่อการสูญเสียรายได้ ไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนที่แท้จริง ควรหลีกเลี่ยง ไม่ควรมัวเมาในการซื้อห่วย”

3. ภาครัฐควรจัดระบบซื้อขายที่ป้องกันความมัวเมาการพนันของประชาชน เช่น จำกัดพื้นที่การขาย ไม่ระบุแหล่งซื้อขายหรือขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ และลดความถี่ของการออกสลากให้น้อยลง ไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยลุ่มหลงกับการเล่นห่วย เพราะเป็นการสิ้นเปลือง หรือสูญเสียงบประมาณของครอบครัวโดยไม่จำเป็น

4. ภาครัฐพึงตระหนักว่าช่องทางการหารายได้จากหอยบนดินเปรียบเสมือนดาบสองคม มีทั้งคุณและโทษ มีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐไม่ควรมองข้ามการจัดการปัญหาในระยะยาว คือหาแนวทางและมาตรการให้คนในสังคมมีจิตสำนึกว่าการเล่นหอยเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง โดยใช้หลักศีลธรรม ปลุกฝังเยาวชนในสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับชาติ

5. รายได้ที่ได้รับจากการขายหอยบนดินควรมีคณะกรรมการดูแลอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีหลักเกณฑ์การใช้จ่ายที่ชัดเจน และรายได้นั้นควรนำไปใช้เพื่อกิจกรรมทางสังคม เช่น ตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคนพิการ ช่วยเหลือการศึกษา ศาสนา และแก้ปัญหาความยากจน ไม่ควรนำไปใช้เพื่อผลทางการเมือง

6. ควรทำประชาพิจารณ์ว่ารัฐควรดำเนินการเรื่องหอยบนดินหรือไม่ พร้อมทั้งศึกษาวิจัย เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง

ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 นายวิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการกถำรองเรื่องเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี (กรม.) คณะที่ 7 ว่า ที่ประชุมเห็นชอบข้อเสนอของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ส.ป.) เรื่องการดำเนินนโยบายหอยบนดินของรัฐบาล (สลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว) ซึ่งรัฐบาลยอมรับว่าหอยบนดินเป็นเรื่องอขายมุข และไม่ใช่สิ่งที่รัฐพึงส่งเสริม แต่เป็น Necessary Evil (ความชั่วร้ายที่จำเป็น) ที่รัฐบาลต้องเข้าไปจัดการ แต่ในระหว่างที่ยังไม่สามารถจัดการปัญหาได้ ก็ต้องดำเนินนโยบายหอยบนดินต่อไป เพราะถ้าปล่อยไว้ให้กลับไปอยู่ใต้ดินจะทำให้เกิดผู้มีอิทธิพล ส่วนรัฐก็ขาดรายได้จากการจัดเก็บภาษี

นายวิญญูกล่าวว่า คณะกรรมการกถำรองฯ จะขอมติจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1. ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐขายหอยบนดิน

2. ขอความร่วมมือจากสถานศึกษาห้ามนักเรียนหรือเยาวชนขายหอยบนดิน

3. ขอความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบสถานที่บางแห่ง อาทิ วัด โรงเรียน และพื้นที่ใกล้เคียงในระยะ 500 เมตร ห้ามมิให้มีการขายหอยบนดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล ทั้งนี้ ต้องขอความร่วมมือจากมหาเถรสมาคม และกระทรวงศึกษาธิการให้วางระเบียบต่อไป

รายละเอียดโครงการสลากแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจนในด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และสาธารณประโยชน์ และเพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถควบคุมและกำกับดูแลให้ถูกต้องอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย

ประเภทของสลากที่ออกจำหน่าย สลากแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว มี 4 ประเภท

- สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 3 ตัวตรง)
- สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (สลาก 3 ตัวโต้ค)
- สลากเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 2 ตัวบน)
- สลากเลขท้าย 2 ตัวล่าง แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 2 ตัวล่าง)

ราคาสลาก สลากที่จัดจำหน่ายมี 3 ชนิดราคา คือ ราคา 20 บาท 50 บาท 100 บาท

วิธีการซื้อสลาก ผู้ซื้อสลากต้องแจ้งระบุนหมายเลขที่ต้องการและเลือกประเภทพร้อมชนิดราคาสลากโดยให้ผู้แทนจำหน่ายหรือผู้เดินจำหน่ายที่ได้รับอนุญาต กรอกรายละเอียดของประเภทสลาก เลขสลากที่ซื้อให้ถูกต้อง และลงลายมือชื่อบนสลากให้กับผู้ซื้อ การซื้อสลากจะมีผลสมบูรณ์เมื่อผู้แทนจำหน่ายได้ส่งข้อมูลการจำหน่ายให้สำนักงานฯ รับทราบ ข้อมูลการจำหน่ายสลากจะถูกต้องสมบูรณ์โดยผู้ซื้อสลากต้องตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของสลากที่ซื้อ ก่อนชำระค่าสลาก

เงินรางวัลสลากแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

1. เงินรางวัล ต่อราคาสลาก 1 บาท หลังจากหักภาษี ณ ที่จ่ายแล้ว จะได้รับเงินรางวัลสุทธิ ดังนี้

- สลาก 3 ตัวตรง ได้รางวัลละ 500 บาท
- สลาก 3 ตัวโต้ค ได้รางวัลละ 100 บาท

- สลาก 2 ตัวบน ได้รางวัลละ 65 บาท
- สลาก 2 ตัวล่าง ได้รางวัลละ 65 บาท

2. รางวัลแจ็กพอต หลักเกณฑ์การจ่ายเงินรางวัลแจ็กพอต จะจ่ายเงินให้แก่สลากที่มีเลขชุดตรงกับผลการออกรางวัลเลขท้าย 2 ตัวล่าง และเลขที่สลาก 6 ตัวท้ายตรงกับผลการออกรางวัลที่ 1 ของงวดที่ระบุในสลาก โดย

- สลากราคา 20 บาท จะได้รับเงินรางวัล 2.5 ล้านบาท
- สลากราคา 50 บาท จะได้รับเงินรางวัล 5 ล้านบาท
- สลากราคา 100 บาท จะได้รับเงินรางวัล 10 ล้านบาท

นอกจากนี้ ยังมีการกระจายเงินรางวัลด้วยการเพิ่มรางวัลพิเศษให้แก่สลากที่มีเลขที่สลาก 6 ตัวท้ายตรงกับผลการออกรางวัลที่ 1 โดยไม่จำเป็นต้องมีเลขชุดตรงกับผลการออกรางวัลเลขท้าย 2 ตัวล่าง โดยสลากราคา 20 บาท จะได้รับเงินพิเศษ 1 ล้านบาท สลากราคา 50 บาท จะได้รับเงินพิเศษ 2.5 ล้านบาท และสลากราคา 100 บาท จะได้รับเงินพิเศษ 5 ล้านบาท

รางวัลแจ็กพอตดังกล่าวประกาศใช้ในงวดวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ทั้งนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ นายจรัส ภักดีธนากุล รักษาการปลัดกระทรวงยุติธรรม เสนอว่า กระทรวงยุติธรรมน่าจะเป็นผู้เปิดประเด็นความเป็นธรรมในสังคม ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพิจารณา เช่นกรณีหอยบนดินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่มีการตั้งรางวัลแจ็กพอตของหอยบนดิน ถือว่าเป็นการปลุกกระดมการมอมเมาประชาชนหรือไม่ เพราะการตั้งรางวัลใหญ่แบบจัดเป็นโปรโมชันเหมือนเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง ทั้งที่เป็นอบายมุข เรื่องนี้กระทรวงยุติธรรมน่าจะทำหน้าที่ปลุกให้ทุกฝ่ายเกิดสำนึก ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง กระทรวงยุติธรรมจึงน่าจะเข้าไปเป็นผู้ชี้ประเด็นนี้ให้หน่วยราชการที่กำกับดูแลพิจารณา เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง (คมชัดลึก, 2549ก)

นายวันชัย สุระกุล รองผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล กล่าวว่า รางวัลแจ็กพอตหอยบนดินมีมาตั้งแต่เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2547 หรือหลังจากที่เปิดขายหอยบนดินมาได้ 17 งวด หรือ 8 เดือนครึ่ง ซึ่งเป็นไปตามประกาศของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 ที่ประกาศเงื่อนไขรางวัลและการออกรางวัลใหม่ตามมติบอร์ดกองสลากฯ โดยกำหนดเปลี่ยนแปลงรางวัลและการออกรางวัล

ใหม่ เพิ่มการให้แจ็กพอตกับการซื้อสลากเลขท้ายแบบ 2 ตัว และ 3 ตัว โดยตั้งเงินรางวัลงวดละ 20 ล้านบาท และกำหนดเงื่อนไขการรับรางวัลตามสัดส่วน สำหรับสลากใบละ 20 บาท ถ้าถูกรางวัลแจ็กพอตจะได้รับเงินรางวัลร้อยละ 25 ของวงเงินรางวัล สลากใบละ 50 บาท จะได้รับเงินรางวัลร้อยละ 50 ของวงเงินรางวัล และสลากใบละ 100 บาท จะได้รับเงินรางวัลเต็มวงเงินรางวัล แต่หากไม่มีใครถูกรางวัลแจ็กพอต จะสะสมเป็นเงินรางวัลแจ็กพอตในงวดต่อไป หากครบ 100 ล้านบาทแล้ว ยังไม่มีผู้ถูกรางวัล สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะบังคับให้รางวัลแตก โดยนำหมายเลขสลากของหอยบนดินที่ออกจำหน่ายทั้งหมดมาจับออกรางวัลแจ็กพอตใหม่อีกครั้ง เพื่อบังคับให้รางวัลแตกที่ 100 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2549)

ประเด็นเรื่องหอยบนดินและรางวัลแจ็กพอตได้รับการพิจารณาว่าจะมีการยกเลิกหรือไม่ เนื่องจากมองว่าเป็นการมอมเมาประชาชนให้รอความหวังทุกๆ 15 วัน โดยไม่ทำมาหากิน ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งได้รับมอบหมายจาก พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ให้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2549 ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล ได้เปิดเผยหลังหารือกับ นายสุรรัตน์ ควณิกกุล ปลัดกระทรวงการคลัง โดยสรุปว่า กระทรวงการคลังจะไม่ยกเลิกการออกหอย 2 ตัว และ 3 ตัว เนื่องจากหากยกเลิกก็อาจจะทำให้เกิดการเล่นหอยใต้ดินมากขึ้น ซึ่งก็คือการกลับไปสู่ระบบเดิม อย่างไรก็ตาม แม้จะยังคงการออกหอยบนดินต่อไป แต่สิ่งที่รัฐบาลจะดำเนินการ คือ การดูแลการใช้เงินกำไรของกองสลากฯ ซึ่งพบว่าที่ผ่านมา รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ใช้เงินแบบไม่มีกฎเกณฑ์ แนวทางแก้ไขคือ นำเงินจากกำไรการขายหอยบนดินเข้ามาอยู่ในระบบกฎหมายหรือระบบงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งแนวทางปฏิบัติคือ จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 เพื่อรองรับแนวทางควบคุมการใช้เงิน (คมชัดลึก, 2549ข)

นอกจากนี้ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ยังชี้ความผิดเกี่ยวกับการดำเนินการออกสลากหอยบนดินของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไว้ 4 ประเด็น คือ 1.มีความผิดตามกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และ พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 ซึ่งกองสลากไม่มีอำนาจใดๆ ในการออกรางวัลหอยบนดิน แต่หอยบนดินเกิดขึ้นมาโดยมติคณะรัฐมนตรี ใน พ.ศ.2546 ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวขอมติว่า พระราชบัญญัติ 2 ในการดำเนินการขายหอยบนดินดังกล่าว กรมสรรพากรไม่มีการเรียกเก็บเงินภาษีทั้งจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและผู้ถูกรางวัล ซึ่งต่างจากสลากกินแบ่งรัฐบาลที่มีการเก็บภาษีจากผู้ถูกรางวัล

3.รายได้ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ได้จากการจำหน่ายหวยบนดินไม่มีการนำส่งเงินเข้ากระทรวงการคลัง ขณะที่รายได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะต้องนำส่งเข้ากระทรวงการคลังในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 28 และ 4.การใช้จ่ายของเงินที่ได้จากหวยบนดินนั้นใช้โดยกฎหมายข้อใด และมีหลักเกณฑ์และการตรวจสอบอย่างไร (คมชัดลึก, 2549ข)

วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2549 นายสุภรัตน์ วัฒนกุล ปลัดกระทรวงการคลังในฐานะประธานคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อพิจารณาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจ่ายเงินรางวัลแจ็กพอตของหวยบนดิน โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ปรับระบบการจ่ายเงินรางวัลแจ็กพอตของหวยบนดินใหม่ โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 เป็นต้นไป โดยจะปรับลดรางวัลแจ็กพอตจาก 20 ล้านบาท เหลือเพียง 10 ล้านบาท และไม่มีการสะสมรางวัลไปในงวดหน้าแต่อย่างใด ทั้งนี้ คณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลเปิดเผยว่า ได้พิจารณาการปรับเงินรางวัลแจ็กพอตอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วให้มีความเหมาะสมพร้อมกับให้สอดคล้องกับสังคมไทย และเชื่อว่าการปรับรางวัลครั้งนี้ถือว่าอยู่ที่จุดที่เหมาะสม และตรงกับเจตนารมณ์ของการขายหวยบนดินที่ต้องการนำเงินได้คืนมาไว้บนดิน ซึ่งเชื่อว่าการปรับครั้งนี้สามารถจูงใจและมีเงื่อนไขที่ดีกว่าหวยใต้ดิน เพราะนักเสี่ยงโชคยังมีโอกาสได้เงินรางวัลพอสมควร ขณะเดียวกันก็ยังมีการเพิ่มโอกาสให้มีผู้ถูกรางวัลมากขึ้น (เดลินิวส์, 2549ก)

วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 คณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษ ซึ่งมีนายพนัส สิมะเสถียร เป็นประธาน ได้สรุปข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ว่าการจำหน่ายหวยบนดินไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 และไม่มีกฎหมายรองรับ เนื่องจากไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 ซึ่งระบุว่า “สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ในการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล จัดการ โรงพิมพ์อันเป็นอุปกรณ์ในการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือพิมพ์สิ่งพิมพ์อื่นที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ และกระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องหรือที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานของสำนักงาน” ขณะที่การจำหน่ายหวยบนดินเป็นการพนันในลักษณะสลากกินรวบ ซึ่งตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลไม่อนุญาตไว้ ดังนั้น สมควรแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎหมาย (มติชน, 2549)

ส่วนในคำถามว่า การจำหน่ายสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ผิดพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 หรือไม่นั้น ที่ประชุมมีข้อสรุปว่า ได้ดำเนินการอย่างถูกต้องแล้ว และคำถามที่ว่า รูปแบบการจ่ายเงินของโครงการหวยบนดินเป็นไปตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 มาตรา 22 หรือไม่นั้น กฤษฎีกาชี้ว่าเงินกำไรจากหวยบนดินไม่ได้นำไปใช้ตามที่กฎหมายระบุ

ไว้แต่ถูกนำมาจัดตั้งกองทุนแยกต่างหากจากสำนักงานสลากฯ และมีกระบวนการใช้เงินที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งไม่ได้นำส่งรายได้เข้าแผ่นดิน ถือว่าผิดกฎหมาย กระทรวงการคลังสมควรดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง (มติชน, 2549)

นอกจากนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษพิจารณาถึงผลกระทบการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเกรงว่าจะส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติ เพราะโครงการดังกล่าวดำเนินการมาแล้ว 3 ปี มีผู้ลงทะเบียนจำนวนมาก หากมีการฟ้องร้องเอาเงินค่าซื้อหวยคืนจากสำนักงานสลากฯ เพราะไม่มีกฎหมายรองรับ จะส่งผลเสียหายต่อรัฐเป็นจำนวนมาก ทว่าที่ประชุมได้ข้อสรุปว่า การตัดสินใจว่าหวยบนดินไม่มีกฎหมายรองรับนั้นจะไม่มีผลกระทบดังกล่าว เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 18 การพนันและขั้นตอน มาตรา 853 ระบุไว้ชัดว่า “อันการพนันหรือขั้นตอน ท่านว่าหากก่อให้เกิดนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กันไปในการเล่นหรือขั้นตอนก็จะทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุเหตุผลหนึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ โดยข้อบัญญัติที่กล่าวนี้ ท่านให้ใช้ตลอดถึงข้อตกลงเป็นมูลหนี้ อย่างหนึ่งอย่างใดอันฝ่ายข้างเสียพนันขั้นตอน หากทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจะใช้หนี้เงินพนันหรือขั้นตอนนั้นด้วย” ซึ่งเท่ากับว่าหนี้ที่เกิดจากการพนันถือเป็นสูญ ฝ่ายใดก็ไม่สามารถฟ้องร้องสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจากการดำเนินการหวยบนดิน ตลอดเวลากว่า 3 ปีที่ผ่านมาได้ (มติชน, 2549)

วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แถลงว่า สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จะจำหน่ายหวยบนดินเป็นการชั่วคราว 2 งวด คือ งวดวันที่ 1 และ 16 ธันวาคม พ.ศ.2549 เพื่อรอให้มีกฎหมายออกมารองรับก่อน โดยจะเสนอกฎหมายเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 เพื่อรองรับการจำหน่ายหวยบนดินให้ถูกต้อง (คมชัดลึก, 2549ค)

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล เปิดเผยผลการประชุมคณะรัฐมนตรีว่า ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างกฎหมายแก้ไขพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 เพื่อรองรับการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว โดยจะเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณาต่อไป รวมทั้งจะออกระเบียบไม่ให้มีการโฆษณา และถ่ายทอดสดผลการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อจะได้ไม่เป็นการมอมเมาประชาชน รวมทั้งไม่มีการนำชื่อผู้ที่ได้รางวัลมาๆ มาลงหนังสือพิมพ์ เพื่อยั่วยุให้คนเล่นหวย นอกจากนี้ มีการมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไปหาแนวทางณรงค์ให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขด้วย (เดลินิวส์, 2549ข)

วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล ได้ส่งหนังสือร้องทุกข์กล่าวโทษ ต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อให้พิจารณา ไล่สวนและวินิจัย กลุ่มบุคคล 3 กลุ่มที่ร่วมกันดำเนินการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ซึ่ง เป็นการดำเนินการที่ถือว่ากระทำผิดกฎหมาย ซึ่งกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ 1.คณะกรรมการและ ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล 2.กลุ่มกระทรวงการคลัง คือ ปลัดกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ 3. นายกรัฐมนตรี และบุคคลในคณะรัฐมนตรีทั้งหมด ดังนั้น กระทรวงการคลังจึงมีความเห็นว่า บุคคลดังกล่าวทั้ง สามกลุ่มมีส่วนร่วมในการออกจำหน่ายหวยบนดิน โดยมีพฤติกรรมที่กล้ากระทำความผิด ขอบเขต วัตถุประสงค์ของกฎหมาย จนส่งผลกระทบต่อนิติรัฐ (Rule of Law) ทำให้เงินรายได้ของ สำนักงานสลากฯ ที่สมควรจะนำมาเป็นรายได้ของแผ่นดินกลับไม่นำมาเป็นรายได้ของแผ่นดิน แต่ ได้มาจัดเก็บไว้ที่ที่สามารถนำไปใช้ โดยไม่เป็นไปตามวินัยงบประมาณและการคลังของรัฐ ถือว่า การกระทำดังกล่าวเข้าข่ายกระทำความผิดต่อหน้าที่ราชการ กรณีเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติ หรือละ เว้นการปฏิบัติ ทำให้เกิดความเสียหายหรือกระทำโดยทุจริต ตามมาตรา 157 ประมวลกฎหมาย อาญา หรือ มาตรา 11 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดของพนักงานในองค์กรหรือ หน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2502 จึงได้กล่าวโทษ และยื่นให้ ป.ป.ช. ไล่สวนและวินิจัย ขณะเดียวกัน ได้ให้คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ดำเนินการไล่ สวนและวินิจัยด้วยเช่นกัน (คมชัดลึก, 2549ง)

วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 การเสนอร่างพระราชบัญญัติหวยบนดินได้ข้อยุติ เมื่อ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล ขอมถอนร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธาน สนช. เป็นประธานที่ประชุม ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ สลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่...) พ.ศ.... มีเนื้อหารองรับการจำหน่ายสลากกินรวบ หรือหวยบนดิน ต่อจากการประชุมเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน โดย ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล (คมชัดลึก, 2549จ) ได้ กล่าวว่า

...ข้อมูลหลายอย่างก็ยังยืนยันว่า ควรป้องกันไม่ให้หวยไหลลงใต้ดิน และควรให้สำนักงาน สลากกินแบ่งรัฐบาลขายหวยบนดินต่อไป แต่มีข้อมูลด้านหนึ่งที่ผมได้จากเครือข่ายองค์กร ด้านเด็ก เยาวชน ครอบครัว สังคม และศาสนา ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ สรุปได้ว่า หวย บนดินมีผลทำให้เยาวชนระดับชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เล่นหวยบนดินเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า ทั้งนี้เพราะความสะดวกในการซื้อ และความสนุกสนาน ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลที่สำคัญมาก สำหรับรัฐบาล เพราะรัฐบาลไม่ต้องการที่จะปลูกฝังค่านิยมผิดๆ ให้แก่เยาวชน ผมได้

พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอครั้งนี้ยังไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันมิให้ชาวบ้านถูกล่อใจให้ซื้อ อีกทั้งยังไม่มีช่องทางชัดเจนที่จะจัดสรรเงินให้ใช้ในมาตรการลด ละ เลิก อบายมุข ตามที่เสนอไว้ จึงใคร่ขอถอนร่างพระราชบัญญัตินี้ไปปรับปรุงวัตถุประสงค์หรือเหตุผล ตลอดจนมาตราที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับสิ่งที่ขาดตกบกพร่องอยู่ และจะขอเสนอมาให้ สนช. ได้พิจารณาอีกครั้ง...

เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 กระทรวงการคลังเปิดเผยว่า หลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ส่งหนังสือตอบข้อหารือของกระทรวงการคลังว่าการแก้ไขพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 จะไม่เป็นการล้มล้างมติให้แก่งานที่ถูกระงับการคลังกล่าวโทษในการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว หรือหวยบนดินในรัฐบาลของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ดังนั้น ทางกระทรวงการคลังจึงส่งร่างแก้ไขกฎหมายดังกล่าวไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) พิจารณาอีกครั้ง ก่อนที่จะเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณาต่อไป ร่างแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีสาระสำคัญใน 3 ประเด็นสำคัญ (มติชน, 2550) ได้แก่

1. เพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลให้สามารถดำเนินการจำหน่ายสลากเลขท้ายพิเศษ 2 ตัว และ 3 ตัวได้
2. เพิ่มบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสังคม ซึ่งประกอบด้วยการจำกัดอายุของผู้ซื้อต้องเกิน 18 ปีขึ้นไป รวมถึงจำกัดสถานที่จำหน่ายต้องไม่อยู่ใกล้สถานศึกษา เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนเล่นหวยบนดิน
3. กฎหมายใหม่นี้จะเพิ่มความชัดเจนในเรื่องการจัดสรรเงินกำไรจากสลากพิเศษ 2 ตัว และ 3 ตัว ให้โปร่งใส และมีวินัยมากยิ่งขึ้น โดยเงินกำไรในแต่ละงวดจะจัดสรรไว้ในกองทุนรางวัลภายในสำนักงานสลากฯ เพื่อใช้เป็นเงินสำรองสำหรับการจ่ายรางวัลในงวดที่ขาดทุน ในสัดส่วนร้อยละ 20 ของกำไรในแต่ละงวด ส่วนกำไรที่เหลือให้จัดสรรเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน โดยส่วนแรก ร้อยละ 50 นำส่งเป็นรายได้รัฐบาล และอีกร้อยละ 50 จัดสรรให้แก่กองทุนส่งเสริมสวัสดิการที่จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีระเบียบการใช้เงินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2550 นายฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ นายวันชัย สุระกุล รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พร้อมด้วยฝ่ายบริหารของสำนักงานสลากฯ ได้หารือถึงแนวทางในการจำหน่ายสลากเลขท้ายแบบพิเศษ 3 ตัว และ 2 ตัว หรือหอยบนดินรูปแบบใหม่ ภายหลังจากที่กระทรวงการคลังสั่งให้หยุดดำเนินการชั่วคราวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 โดยนายฉลองภพกล่าวว่า สำนักงานสลากฯ ได้เสนอแนวทางในการจำหน่ายสลากรูปแบบใหม่ทั้งหมด 3 แนวทาง คือ 1.พิมพ์สลากออกมาเป็นใบๆ เหมือนสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือลอตเตอรี่ในปัจจุบัน 2.การกรอกหมายเลขที่ผู้ซื้อต้องการด้วยตนเอง และ 3.จำหน่ายสลากด้วยระบบออนไลน์ ทั้งหมดนี้กระทรวงการคลังจะส่งรายละเอียดรวมถึงวิธีการเล่นในแต่ละเกมให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตีความ เพื่อหาเกมการเล่นที่เหมาะสม โดยไม่ต้องแก้ไขพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 เนื่องจากมีสมาชิกของสภานิติบัญญัติบางคนยังไม่เห็นด้วย (ไทยรัฐ, 2550)

สำหรับรูปแบบการเล่นเกมสลากที่พิมพ์ออกมาเป็นใบๆ จะแบ่งเป็น 2 เกม คือ เกมเลขท้าย 3 ตัวบน และเกมเลขท้าย 2 ตัวบน จำหน่ายราคาใบละ 40 บาทเท่ากับลอตเตอรี่ จะมียอดการพิมพ์อย่างละ 20 ล้านฉบับ รวมเป็น 40 ล้านฉบับต่องวด กำหนดกติกาการถูกรางวัลเกมเลขท้าย 2 ตัวบน จะได้รับรางวัลบาทละ 50 บาท ในสลากแต่ละใบยังมีสิทธิ์ถูกรางวัลพิเศษและรางวัลแจ็กพอต หากถูกซีเรียลนัมเบอร์ที่เป็นเลข 5 หลัก ที่อยู่หลังของสลากจะได้รับเงินรางวัล รางวัลละ 300,000 บาท หากซีเรียลนัมเบอร์ดังกล่าว ตรงกับเลขชุดอีกเป็นครั้งที่ 2 จะได้รับเงินรางวัลแจ็กพอต 20 ล้านบาท แต่ขณะนี้ยังสรุปไม่ได้ว่าเลขชุดที่จะออกมาเป็นเลข 2 หลัก หรือ 3 หลัก ซึ่งก็คือ 00 หรือ 000 (ไทยรัฐ, 2550)

ขณะที่เกมเลขท้าย 3 ตัวบน ก็จะมีรูปแบบลักษณะเหมือนกับเกมเลขท้าย 2 ตัวบนทุกอย่าง โดยพิมพ์สลากออกมาเป็นเลข 3 หลัก กล่าวคือ 000 มีโอกาสถูกรางวัลเลขท้าย 3 ตัวเท่านั้น จะได้รับรางวัลบาทละ 500 บาท ไม่มีโอกาสถูกรางวัลเลขท้าย 2 ตัวเป็นอันดับ หรือ 3 ตัวได้คบน เนื่องจากเกมเลขท้าย 2 ตัว เป็นเลข 2 หลัก คือ 00 ที่เรียงหลายเลขตั้งแต่ 00 ถึง 99 ส่วนเกมเลขท้าย 3 ตัวบน เป็นเลข 3 หลัก เรียงหมายเลขตั้งแต่ 000 จนถึง 999 มีโอกาสถูกรางวัลพิเศษ และรางวัลแจ็กพอตเช่นเดียวกับเกมเลขท้าย 2 ตัวบน (ไทยรัฐ, 2550)

นายฉลองภพกล่าวว่า การพิมพ์สลากออกมาเป็นใบๆ จะเปิดโอกาสให้ผู้เล่นถูกรางวัลเพียงเลขท้าย 2 ตัวบน และ 3 ตัวบนเท่านั้น ไม่มีรางวัล 3 ตัวได้คบน รางวัลเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวล่าง เพราะเกรงว่าสลากรูปแบบใหม่ที่พิมพ์ออกมาเป็นใบๆ จะแข่งกับลอตเตอรี่ที่จำหน่ายในปัจจุบัน

จะส่งผลกระทบต่อผู้จำหน่ายลอตเตอรี่เดิม ส่วนสาเหตุในการลดจำนวนเงินรางวัลเลขท้าย 2 ตัว บน เพราะการกำหนดเงินรางวัลตั้งอยู่พื้นฐานของกฎหมาย ที่ต้องนำร้อยละ 60 ของรายได้ ไป จัดสรรเป็นเงินรางวัล อีกร้อยละ 40 แบ่งออกเป็น ร้อยละ 28 นำส่งเข้าคลัง และร้อยละ 12 เป็นค่า บริหาร ดังนั้น จึงต้องลดเงินรางวัลลงมาให้อยู่ในสัดส่วนการจัดสรรคือ เงินรางวัลที่ถูกต้องไม่เกิน ร้อยละ 60 ของรายได้ ทำให้การกำหนดเงินรางวัลอยู่ที่บาทละ 50 บาท จากเดิมที่หวยบนดินกำหนด เงินรางวัลไว้ที่บาทละ 65 บาท ขณะนี้สำนักงานสลากฯ กำลังอยู่ระหว่างสำรวจความเห็นของ ประชาชนว่า เห็นด้วยกับรูปแบบนี้หรือไม่ โดยมีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้ดำเนินการ (ไทยรัฐ, 2550)

สำหรับรูปแบบที่ 2 คือ การกรอกหมายเลขที่ต้องการด้วยตนเอง โดยให้คนซื้อเป็นผู้เขียน หมายเลขที่ต้องการ เหมือนหวยบนดินในอดีต แต่การจัดสรรรางวัลให้อยู่ภายใต้กฎหมายของ สำนักงานสลากฯ คือจัดสรรเป็นเงินรางวัลไม่เกินร้อยละ 60 ของรายได้ เช่น เมื่อถูกเลขท้าย 2 ตัว แล้วผู้ถูกรางวัลจะได้รับเงินรางวัลจำนวนเท่าใด จะไม่มีใครรู้จนกว่าผลการตรวจสอบการถูกรางวัลทั้งหมดจะออกมาว่ามีคนถูกหมายเลขรางวัลนี้น้อยแค่ไหน เช่น หมายเลข 00 มีคนแตง น้อยถูก คนถูกอาจได้รับเงินรางวัลจำนวนมาก แต่ถ้าหมายเลขนี้คนถูกกันมากก็จะได้เงินรางวัล น้อย และยังมีปัญหาในเรื่องของความเสี่ยงในการเขียนหมายเลขเอง เพราะอาจจะมีຄິความใน ภายหลัง เช่น ในงวดนั้นได้รับการจัดสรรเงินรางวัลร้อยละ 60 แต่หมายเลขถูกรางวัลอาจมีข้อ ได้แย้ง เพราะเขียนหมายเลขไม่ชัดเจน ทำให้เงินรางวัลที่มอบให้ไปก่อนไม่ครบร้อยละ 60 นั้น จะ เป็นปัญหาในภายหลังหรือไม่ จึงต้องให้กฤษฎีกาคัดความด้วย (ไทยรัฐ, 2550)

ส่วนรูปแบบที่ 3 คือการออกสลากด้วยระบบออนไลน์ หรือหวยออนไลน์ ก็มีความเสี่ยงที่ จะเกิดขึ้นคือ 1.สังคมจะประมาณว่ากระทรวงการคลังมอมเมาประชาชน ขณะที่คนเดินโพยอาจมี รายได้ลดลง จึงต้องถามกฤษฎีกาว่าหากดำเนินการแบบหวยออนไลน์ จะมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติร่วมทุนหรือไม่ จึงต้องตรวจสอบให้เรียบร้อยเสร็จ (ไทยรัฐ, 2550)

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

ความหมายของวิถีชีวิต

วิถีชีวิต (Way of Life) เป็นคำที่เกิดขึ้นโดยนักจิตวิเคราะห์ที่มีชื่อเสียง คือ อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) ซึ่งหมายความว่าพฤติกรรมและนิสัยของบุคคลในชีวิตประจำวัน ในการ

บริโภคสินค้าและบริการต่างๆ วิธีชีวิตของบุคคล คือ การที่บุคคลใช้เวลาในชีวิตของตนทำสิ่งต่างๆ ที่ซ้ำซากในช่วงหนึ่งของชีวิต การทำงานของมนุษย์อย่างมีรูปแบบที่คงที่และเป็นแบบแผนที่สอดคล้องกัน โดยบุคคลกระทำอย่างจริงจังและรู้ตัวว่าเลือกที่จะกระทำสิ่งนั้นบ่อยครั้งกว่าที่จะกระทำอย่างอื่น ๆ วิธีชีวิตของบุคคลได้รับอิทธิพลจากทั้งภายนอก คือ คนอื่น สังคม ประเพณี และสถานการณ์ปัจจุบัน จากภายใน คือ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ขอมรับหลักปฏิบัติจากสังคมว่าอะไรถูก อะไรควรหลีกเลี่ยง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540: 25)

สุพัตรา สุภาพ (2545) กล่าวว่า วิธีชีวิตเกิดจากแบบแผนในความคิด และการกระทำที่แสดงออกของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มนุษย์คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ และวิธีการในการจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีในการควบคุม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 1075) ให้ความหมายของคำว่า วิธีชีวิต ว่าหมายถึง ทางดำเนินชีวิต เช่น วิถีชาวบ้าน

อมรา พงศาพิชญ์ (2542: 10) ได้กล่าวว่า การปรับตัวที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องจนก่อให้เกิดเป็นแบบแผนความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในระดับบุคคล เรียกว่า “วิถีชีวิต” แต่ถ้าหากแบบแผนดังกล่าวเกิดขึ้นและสอดคล้องกันทั้งชุมชนหรือสังคม มีการสืบทอดต่อเนื่องกัน ก็จะกลายเป็น “วัฒนธรรม”

จากผู้ให้ความหมายของคำว่าวิถีชีวิตดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่าในการศึกษาครั้งนี้ วิถีชีวิตหมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลในชีวิตประจำวัน ซึ่งการแสดงพฤติกรรมนั้นจะได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และสังคม

องค์ประกอบของวิถีชีวิต

เกศยา โอสถานเคราะห์ (2544) กล่าวว่า องค์ประกอบของวิถีชีวิตประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นวัตถุ หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งที่ได้จากธรรมชาติ การสืบทอดมาแต่ยุคก่อนๆ และ/หรือ ประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ซึ่งจะเกิดขึ้นมาได้ มนุษย์ต้อง

อาศัยความรู้ความสามารถและมีมือความชำนาญในการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของมนุษย์ต่อวัตถุ หรือเป็นวิธีการปฏิบัติต่อวัตถุนั้นเอง

2. ส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

2.1 ส่วนที่เป็นระบบความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นระบบคุณค่า คุณธรรม และศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนส่วนที่เป็นผลของความรู้ ลักษณะนิสัย แนวคิด และสติปัญญา

2.2 ส่วนที่เป็นเทคนิควิธีการ วิธีในการดำเนินชีวิต ซึ่งหมายรวมถึง วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีแสวงหาความสุขทางใจ รวมความว่าเป็นวิธีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของตนเอง ต่อมนุษย์ด้วยกัน และต่อธรรมชาติแวดล้อม

วิถีชีวิตของคนไทย

มีการกล่าวกันว่า การพนันและการเสี่ยงถือเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทย สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเต็มไปด้วยความเสี่ยง ชีวิตของเกษตรกรจึงอยู่ด้วยความเสี่ยง เช่น เสี่ยงต่อดินฟ้าอากาศที่เป็นตัวแปรที่อยู่เหนือการควบคุม โรคแมลง ตลอดจนราคาของผลผลิตที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน วิถีชีวิตที่อยู่ด้วยความเสี่ยง ถ้าการพนันคือความเสี่ยง ชีวิตของเกษตรกรคือชีวิตของการพนัน เมื่อการพนันหรือความเสี่ยงถูกซึมซับเข้าไปในวิถีชีวิตของเกษตรกรและคนยากจนแล้ว จึงไม่แปลกที่การพนันหรือการเสี่ยงโชคจะเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ชีวิตผู้คนเหล่านี้เปลี่ยนฐานะได้

สังคมที่ปรากฏว่าสมาชิกของสังคมนั้นมีชีวิตอยู่อย่างขาดหลักประกันในชีวิต มีความขาดแคลน ผู้คนจะนิยมเล่นการพนันที่เรียกว่าเฟื้อฟลุค สำหรับโลกปัจจุบันนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมไร้ขีดจำกัด การพนันได้พัฒนาทั้งรูปแบบ เทคนิค วิธีการเล่นขึ้นอย่างมากมาย หวายนดินก็เช่นกันที่ถือเป็นความเสี่ยงในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ.2546 ถือเป็นความหวังที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง เป็นหนทางที่สร้างความร่ำรวยได้อย่างฉับพลัน ซึ่งเป็นความคาดหวังของผู้เล่น

แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์

ความหมายของโลกทัศน์

จูลี จุลละเกศ (2518: 93-94) ได้รวบรวมความหมายของโลกทัศน์ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ตามหลักการนับถือของลัทธิต่างๆ เป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. Externalized World View เป็นทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพบูชาพระเจ้า เป็นทัศนะความเชื่อที่มีอยู่ตามศาสนาต่างๆ ที่เคารพบูชา และยอมรับในอำนาจต่างๆ ของพระเจ้า การเชื่อในพระเจ้าสร้างโลก สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย จึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับพระเจ้าโดยตรง ในบางลัทธิศาสนาก็มีพระเจ้าเพียงองค์เดียว บางลัทธิศาสนาก็มีมากกว่าหนึ่งองค์ขึ้นไป เช่น ในศาสนาคริสต์ ยิว อิสลาม ต่างมีพระเจ้าในแต่ละศาสนาเพียงองค์เดียว แต่ศาสนาฮินดู อินดู มีพระเจ้าหลายองค์ พระเจ้าแต่ละองค์มีความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ในด้านต่างๆ กัน

2. Uniformed World View เป็นทัศนะความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ภูตผี ปีศาจ วิญญาณ การทรงเจ้าเข้าทรง ศาลเจ้า เป็นต้น

3. Internalized World View เป็นทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับจิตใจและการกระทำของตนเอง เป็นทัศนะความเชื่อที่แตกต่างกับความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการบูชาพระเจ้า ซึ่งจะปรากฏในศาสนาที่ไม่พระเจ้า เช่น ศาสนาเซน ศาสนาพุทธนิกายหินยาน ศาสนาประเภทนี้ปฏิเสธในเรื่องพระเจ้าและภูตผีปีศาจ โดยยึดหลักการกระทำของมนุษย์เองเป็นสำคัญ ในศาสนาพุทธนิกายหินยาน ผู้ที่ต้องการจะนิพพานก็ต้องพยายามปฏิบัติทางจิตใจด้วยตนเอง ไม่อยู่ในอำนาจที่พระเจ้าจะช่วยได้ เป็นทัศนะความเชื่อที่ขึ้นกับจิตใจและผลการกระทำของตนเอง

4. Scientific World View คือความเชื่อในรูปแบบวิทยาศาสตร์ที่ต้องการให้พิสูจน์และทดลองให้เห็นว่าจริงเท่านั้น เป็นความเชื่อทางทัศนะของนักวิชาการสมัยใหม่ก่อนที่จะยอมรับความรู้ หลักการ หรือทฤษฎีใดๆ ก็ตาม ผู้ที่มีทัศนะความเชื่อแบบนี้จะต้องได้รับการทดลองด้วยตนเอง หรือพิสูจน์ให้เห็นด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

Redfield (1966 อ้างใน Amara Pongsapich and other, 1985: 1) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับโลกทัศน์ว่า คือภาพที่บุคคลในสังคมมองเห็นตัวเองและความสัมพันธ์ของตัวเองกับสภาพแวดล้อม

รอบตัว ดังนั้น การศึกษาโลกทัศน์จึงเป็นความพยายามทำความเข้าใจว่ากลุ่มคนที่กำลังศึกษาอยู่นั้น มองตนเอง สังคม และโลกรอบตัวเองอย่างไร

แนวความคิดของ Redfield เกี่ยวกับโลกทัศน์อาจสรุปได้ 4 ประเด็น (Amara Pongsapich and other, 1985: 8) ดังนี้

1. โลกทัศน์เริ่มจากการที่บุคคลมองและเข้าใจตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่
2. โลกทัศน์ที่ช่วยกำหนดความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งอาจได้แก่ อำนาจที่มองไม่เห็น และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเขา
3. โลกทัศน์ที่ช่วยเชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยการยอมรับ เชื่อฟัง และมีการกระทำตอบสนองต่อสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นๆ
4. มนุษย์มองจักรวาลในลักษณะที่เป็นลักษณะร่วมของการรวมกันระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และพระเจ้า

ปัญญา บริสุทธี (2523: 1) ได้ให้ความหมายของโลกทัศน์ไว้ว่า คือ ทศนะหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อโลกหรือสังคมที่เราอาศัยอยู่ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นคิดหรือรู้สึกอย่างไรต่อชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม

สมบัติ จันทรวงศ์ (2537: 1-2) กล่าวว่า โลกทัศน์ หมายถึง ระบบรวมทั้งหมดของความคิด ความอ่าน ความเชื่อ ทศนคติ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหนึ่งๆ มีร่วมกันอันเกี่ยวข้องกับปัญหาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ เป็นระบบอันว่าด้วยจักรวาลหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ด้วย โดยทั่วไปแล้ว ขอบเขตของการศึกษาโลกทัศน์ จึงหมายถึงความพยายามอธิบายว่า บุคคลเข้าใจฐานะและบทบาทของตนเองในฐานะเป็นปัจเจกชนและในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็พยายามอธิบายด้วยว่าบุคคลเข้าใจเป้าหมายแห่งชีวิตเขาและสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่อย่างไร นอกเหนือจากหน่วยต่างๆ ของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ เขามีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง ทั้งที่เป็นธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีอิทธิพลเหนือตัวเขาอย่างไร อาจหมายถึง การศึกษาว่าบุคคลเข้าใจจักรวาลอย่างไร มีความวุ่นวายสับสนหรือเป็น

ระเบียบ มีพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยกำหนดหรือควบคุมหรือไม่ อย่างไร ปัญหาเรื่องความดี ความชั่ว ที่มนุษย์ต้องประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันมีที่มาอย่างไร มีผลอย่างไร ทำไมบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจึงประพฤติอย่างนั้น และโดยวิธีนั้น เป็นต้น ทั้งนี้โลกทัศน์ของบุคคลจะเป็นอย่างไรนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลหรือขึ้นอยู่กับสภาพหรือฐานะของบุคคลในสังคมนั้นๆ เป็นอย่างมาก เช่น วิธีการมองโลกของผู้ที่มีฐานะสูงในสังคมย่อมแตกต่างออกไปจากวิธีการมองโลกของผู้ที่มีฐานะต่ำต้อยในสังคม และโอกาสที่อิทธิพลของโลกทัศน์ของบุคคลหรือของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีเหนือหรือครอบงำ หรือยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามที่ ย่อมเป็นไปได้เสมอ

Jones (1969 อ้างใน แวดาว ทองเจิม, 2540: 15) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโลกทัศน์ไว้ดังนี้

ทัศนะของแต่ละบุคคล คือ ชุดแรกของแนวความคิดของบุคคลที่มีต่อเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ

1. บุคคลจะเรียนรู้มาตั้งแต่เยาว์วัย แต่ไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เรียนรู้มา
2. การเรียนรู้จะมีผลต่อพฤติกรรมของเขา ไม่ว่าพฤติกรรมนั้นจะแสดงออกมาในรูปของคำพูดหรือท่าทางก็ตาม
3. บางครั้งเขาจะไม่แสดงออกมาในรูปของคำพูด
4. แต่การแสดงออกในฐานะเป็นความหมาย ที่มีนัยหรือความหมายที่ซ่อนเร้น

จากความหมายต่างๆ ที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ โลกทัศน์ หมายถึง ความนึกคิด ความเข้าใจ ความเชื่อ หรือมุมมองของบุคคลที่มีต่อโลกหรือสังคมที่เขาอาศัยอยู่ แสดงให้เห็นว่าเขาคิดหรือรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งรอบๆ ตัว หรือชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งอาจแสดงออกด้วยคำพูดหรือโดยพฤติกรรมก็ตาม

องค์ประกอบของโลกทัศน์

โลกทัศน์มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดกับทัศนคติ (attitudes) นักสังคมจิตวิทยาได้กล่าวว่า ทัศนคติเป็นอักษณาสัย (predisposition) หรือแนวโน้มที่บุคคลจะมีการกระทำลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อตอบโต้สิ่งเร้าหนึ่ง ภายใต้งื่อนใจเฉพาะหนึ่งๆ เป็นความคิดที่คนในสังคมใช้มองสิ่งรอบตัวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ การที่คนจะมีโลกทัศน์อย่างไรมันขึ้นอยู่กับกระบวนการรับรู้ (perceptual system) ของบุคคลนั้นๆ (พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์, 2539)

ระบบการรับรู้ หรือข้อมูลที่ได้รับเป็นการทำงานของสมองส่วนที่เรียกว่า สมองชั้นนอก (cerebral cortex) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมความต้องการของบุคคล ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และความต้องการทั่วไป ซึ่งบุคคลแต่ละคนได้เรียนรู้และรวบรวมข้อมูลว่าสิ่งใดที่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้สำหรับตนเองได้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้นี้พัฒนาขึ้นเป็นโลกภายในของบุคคล (internal world) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีวันยุติ

การรับรู้สิ่งที่มาจากภายนอก (external world) มีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. สมองชั้นนอก (cerebral cortex) จะทำหน้าที่ควบคุมการรับรู้ที่มาจากภายนอก โดยการกำหนดการรับรู้จากภายในเกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลต้องการ หรือสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในเวลานั้นเพื่อเปรียบเทียบกับการรับรู้ที่มาจากภายนอก การรับรู้จากภายนอกซึ่งตรงกับ การรับรู้ที่บุคคลกำหนดขึ้นนี้เรียกว่าการรับรู้ที่ถูกควบคุม ซึ่งจะถูส่งกลับไปเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในระบบความจำของสมองชั้นนอกอีก

2. การรับรู้ที่ไม่ได้ถูกควบคุม (uncontrolled perception) เป็นการรับรู้จากภายนอกซึ่งไม่ตรงกับ การรับรู้จากภายในที่บุคคลกำหนดขึ้น ความแตกต่างของการรับรู้ที่เกิดขึ้นเป็นสัญญาณ กระตุ้นระบบพฤติกรรมของบุคคลให้ทำงานเพื่อลดความต่างนั้น

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (information perception) เป็นการรับรู้เรื่องราวรอบตัวของมนุษย์

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ อาจพิจารณาแยกองค์ประกอบของโลกทัศน์ออกเป็น 4 ส่วน แต่ในความเป็นจริง การพยายามแยกโลกทัศน์เป็นส่วนๆ จากกันอย่างเด็ดขาดนั้นเป็นไปได้ เพราะองค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนนั้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์และขึ้นต่อกันและกัน

1. องค์ประกอบการรับรู้ (perception component) เป็นสิ่งที่บุคคลจะได้จากการสังเกตโดยตรง สิ่งที่ถูกสังเกตนั้นเป็นสื่อของการรับรู้ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ความคิด หรือวัตถุสิ่งของต่างๆ เราจะได้ภาพของสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยผ่านการรับรู้นี้ แต่การรับรู้ก็มีได้เป็นอิสระแยกจากกระบวนการ “คิด” ของบุคคล และก็ไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนการคิด แต่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการคิด

2. องค์ประกอบเชิงความรู้ (cognitive component) ได้แก่ โลกทัศน์ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับลักษณะประเภท ความแตกต่างของสิ่งต่างๆ อันได้จากการสังเกตโดยตรง

3. องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (affective component) ได้แก่ โลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผูกพัน ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบ

4. องค์ประกอบเชิงการกระทำ (active component) เป็นโลกทัศน์เกี่ยวกับความคาดหวังหรือเจตนาที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติได้ต่อสิ่งเรานั้น อันเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงความรู้ และองค์ประกอบเชิงความรู้สึก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นฤมล นิตยจินต์ (2534) ศึกษาเกี่ยวกับเจ้ามือหวยใต้ดิน: ศึกษากรณีอิทธิพลทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า หวยใต้ดินได้กลายเป็นแหล่งเงินแหล่งหนึ่งที่สำคัญที่จะสนับสนุนธุรกิจการเมืองในเขตต่างจังหวัด นั่นคือ เจ้ามือหวยใต้ดินจะใช้เงินและเครือข่ายของหวยใต้ดินช่วยให้ผู้สมัคร ผู้แทนต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนหรือในระดับประเทศในสังกัดของตนได้รับการเลือกตั้ง เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนกับอภิสิทธิ์ต่างๆ ที่นักการเมืองเหล่านี้จะให้ตอบแทนแก่เจ้ามือหวยใต้ดิน เมื่อพวกเขาได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งแล้ว

พินิจ รุ่งแจ้ง (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นพนัน: ศึกษากรณีในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า อายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเล่นการพนัน ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นการพนัน ส่วนปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะทางสังคม พบว่า สถานภาพในครอบครัว อิทธิพลของกลุ่ม และการขัดเกลาทางสังคม มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการเล่นพนัน และปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยา พบว่า ความคาดหวัง ความพึงพอใจ ความตระหนักในด้านศีลธรรม และความตระหนักในด้านกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นพนัน

ชวนวล กณานุกุล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหวยใต้ดิน ผลการศึกษาพบว่า นักเล่นหวยมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลและการเล่นหวยแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละคน การหาข้อมูลของนักเล่นหวยจะใช้การสื่อสาร 4 ระดับ คือ การสื่อสารภายในตัวบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารเป็นกลุ่ม และการสื่อสารมวลชน โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นของนักเล่นหวย ได้แก่ กลุ่มนักเล่นหวยด้วยกันเองและสื่อมวลชน

การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหวยใต้ดิน พบว่า ผู้ที่อยู่ในเครือข่ายประกอบด้วยนักเล่นหวย คนเขียนหวย คนเดินโพน และเจ้ามือ โดยทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันแบบปิดบังซ่อนเร้น ส่งผลให้วิธีที่ใช้ในการติดต่อระหว่างสมาชิก เป็นวิธีสื่อสารที่รู้จักเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และคนส่วนมากนิยมเล่นหวย เพราะให้เงินรางวัลที่สูงและสร้างความรู้สึกลุ้นตื่นเต้นแก่ผู้เล่นในการลุ้น ธุรกิจหวยใต้ดินจึงสร้างรายได้ให้แก่ผู้ดำเนินกิจการเป็นอย่างมาก นอกจากนี้หวยใต้ดินยังดำเนินไปอย่างมั่นคงโดยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน ส่งผลให้หวยใต้ดินเจริญรุ่งเรือง แม้ว่าจะเป็นธุรกิจนอกกฎหมายก็ตาม

ฐาจุฑา สมประสงค์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องมูลเหตุจูงใจและพฤติกรรมในการเล่นการพนัน ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษามูลเหตุจูงใจของประชาชนและพฤติกรรมในการเล่นการพนันของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า มูลเหตุจูงใจที่ประชาชนเล่นการพนันมากที่สุด คือ อยากร่ำรวย รองลงมาคือ เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การพนันเป็นการเสี่ยงโชคที่ประชาชนชอบ ในทัศนะของประชาชน การพนันมิใช่มีโทษรุนแรง ประกอบกับมีเวลาว่างจึงเล่นการพนัน และยังมีประเพณีต่างๆ เป็นสื่อให้เล่นการพนันหรือการพนันเป็นสื่อหรือกิจกรรมประกอบงานศพ เป็นต้น ประชาชนเห็นว่าการเล่นการพนันเป็นของธรรมดา เป็นเรื่องผ่อนคลายความเครียด ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าการพนันเป็นอาชญากรรม

นิติกร ค่านภาภูมิ (2543) ศึกษาถึงพฤติกรรมผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 315 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความถี่ในการซื้อสลากโดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส และการศึกษา พบว่าเพศชายจะมีพฤติกรรมซื้อสลากบ่อยกว่าเพศหญิง และมีปริมาณมากกว่าเพศหญิง ในกลุ่มคนที่

มีอายุมากกว่าจะมีพฤติกรรมการซื้อสลากน้อยกว่ากลุ่มคนที่มีอายุน้อย กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแล้วจะซื้อน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสด และกลุ่มที่มีการศึกษาดำจะมีพฤติกรรมการซื้อสลากน้อยกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูง กลุ่มอาชีพอิสระ/ค้าขาย/เจ้าของกิจการจะซื้อสลากน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น กลุ่มที่มีรายได้มากจะซื้อสลากในปริมาณมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อย นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมักซื้อสลากจากแผงทั่วไป เพราะมีนิสัยชอบเสี่ยงโชค ไม่สนใจโอกาสสำคัญ และไม่เลือกช่วงเวลาที่จะซื้อ ส่วนใหญ่พอใจกับราคากำหนด ปริมาณสลากที่จำหน่าย แต่เห็นว่าจำนวนเงินรางวัลมีน้อยเกินไป

พสุนิต สารมาศ (2545) ทำการศึกษาถึงชีวิตนักเสี่ยงโชคจากตัวเลข กรณีศึกษาคนเล่นหวยใต้ดิน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 ราย ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่มีแบบแผนพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องของการกลายเป็่นนักเล่นหวยใต้ดิน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ

ช่วงที่ 1 “ก้าวแรกสู่โลกของคนเล่นหวย” ในการตัดสินใจซื้อหวยเป็นครั้งแรกนั้น พบว่าเป็นผลมาจากการเลือกรับรู้หรือมีทัศนคติต่อหวย/การเล่นหวยในเชิงบวก ประกอบกับการมีเงื่อนไขพื้นฐานที่เอื้ออำนวยทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ และมีเงื่อนไขเสริมของการสามารถเอาชนะต่อความรู้สึกที่ว่าการเล่นหวยเป็นความเสี่ยงที่สูงได้สำเร็จ

ช่วงที่ 2 “การปรับตนเข้าสู่โลกของคนเล่นหวย” ในการตัดสินใจเล่นหวยในเวลาต่อมา มีเงื่อนไขมาจากความต้องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ความต้องการสร้างความหวังในชีวิตและความต้องการที่จะท้าทาย/เอาชนะต่อหวยและในฐานะของการเริ่มต้นบทบาทสมาชิกใหม่ของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของสังคมคนเล่นหวย จึงต้องมีกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่โลกของคนเล่นหวย

ช่วงที่ 3 “การกลายเป็่นนักเล่นหวย” การจะธำรงพฤติกรรมการเล่นหวยอย่างเป็นนิสัยได้นั้น นักเล่นหวยจะต้องให้ความหมายต่อประสบการณ์ในการถูกหวยที่ผ่านมาในเชิงบวก นอกจากนี้จะต้องสามารถอธิบายความสมเหตุสมผลของการเล่นหวยให้แก่สังคมและกับตนเองได้

ธรา มินุญ (2546) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นการพนันหวยเถื่อนในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาคือ ด้านเหตุผลของการเล่นการพนันหวยเถื่อน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้เหตุผลดังนี้ เล่นการพนันหวยเถื่อนเพราะต้องการสร้างความหวังในชีวิต ต้องการความ

สนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจเวลาเล่นเลขที่ออก เล่นง่าย สะดวก ไม่เสียเวลา ยากต่อการจับกุมเนื่องจากไม่มีหลักฐานพยาน ต้องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านวิธีการได้เลข (ห่วย) มาทำการตัดสินใจเล่นการพนันห่วยเถื่อน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้เหตุผล ดังนี้ ได้เลขมาจากการคำนวณของตนเอง ได้เลขมาจากสถิติเก่าๆ ในการออกรางวัล ได้เลขมาจากการขอสั่งศักดิ์สิทธิ์ ได้เลขมาจากข่าววงในในเรื่องของการล็อกเลข ใช้วิธีสังเกตจากอุบัติเหตุต่างๆ ได้เลขมาจากความฝัน ได้เลขมาจากการอ่านหนังสือเสี่ยงโชคต่างๆ ด้านการถูกจับกุมในความคิดเกี่ยวกับการเล่นการพนันห่วยเถื่อนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่เคยถูกจับกุมดำเนินคดี ด้านการได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ เกี่ยวกับการเล่นการพนันว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายและศีลธรรม พบว่า เคยได้รับการอบรมสั่งสอน

สินีนานู ธรรมณี (2547) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหวยบนดินของประชาชน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าผู้ซื้อหวยบนดินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และประกอบธุรกิจส่วนตัว มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน สำหรับพฤติกรรมในการซื้อพบว่าผู้ซื้อหวยบนดินส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการซื้อหวยได้ดินมาก่อน และนิยมซื้อสลากกราดฉบับละ 20 บาท ส่วนรูปแบบที่นิยมซื้อคือเลข 2 ตัวล่าง และ 3 ตัวตรง แหล่งที่ซื้อส่วนใหญ่จะซื้อจากคนรู้จัก และซื้อก่อนออกรางวัล 1-2 วัน เมื่อถูกรางวัล ผู้ซื้อส่วนใหญ่จำนำเงินไปซื้อสินค้าที่ตนเองอยากได้ รองลงมาคือนำไปทำบุญ และเก็บเป็นเงินออมตามลำดับ

ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการซื้อหวยบนดินมากที่สุดคือ นิัยความชอบของผู้ซื้อ รองลงมาคือ มีกำลังซื้อ รูปแบบของหวยบนดินที่จูงใจให้ซื้อและราคาถูก ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการซื้อหวยบนดินของผู้ซื้อไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในปัจจัยหลัก สำหรับปัจจัยด้านนิัยความชอบส่วนตัว พบว่าผู้ซื้อหวยบนดินที่รับราชการและรัฐวิสาหกิจ ประกอบธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท พ่อบ้านและแม่บ้าน ส่วนใหญ่เห็นว่า ความมีนิัยชอบการเสี่ยงโชคทำให้ซื้อหวยบนดิน ส่วนผู้ซื้อที่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่าซื้อเพราะอยากช่วยเหลือผู้ขายที่ด้อยโอกาส ส่วนปัจจัยในด้านรูปแบบพบว่า หวยบนดินสามารถเลือกซื้อเลขได้ตามความต้องการ และมีรางวัลพิเศษ สำหรับปัจจัยด้านราคาพบว่า ผู้ซื้อซื้อหวยบนดิน เพราะราคาหวยบนดินถูกกว่าสลากกินแบ่งรัฐบาล

เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ (2549) ศึกษาถึงหอยไต่ดิน-หอยบนดิน: พฤติกรรมการบริโภคของคนไทย โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ และปริมณฑลจำนวน 1,394 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหอยบนดินมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อหอยบนดิน 502.73 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยไต่ดินมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อหอยไต่ดิน 1,347 บาทต่อเดือน เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างที่นิยมเล่นหอยไต่ดินพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป รวมทั้งเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย 5,001-10,000 บาทต่อเดือน และมีอาชีพรับจ้างทั่วไป หรือเป็นผู้ใช้แรงงานมากที่สุด รวมถึงมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีไม่ค่อยเล่นหอยไต่ดิน แต่คนที่มีการศึกษาสูงที่เล่นหอยมีรายจ่ายในการซื้อหอยมากกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่ร้อยละ 15 ของนักศึกษาที่เล่นหอยทั้งไต่ดินและบนดิน

ส่วนที่ว่าการมีหอยบนดินสามารถทดแทนหอยไต่ดินได้หรือไม่นั้น จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.1 ซื้อหอยไต่ดินลดลง โดยมีเหตุผลคือ หอยไต่ดินหาซื้อยาก กลัวผิดกฎหมาย ต้องการถูกรางวัลแจ็กพ็อต และกลัวเจ้ามือโกง แต่ยังมีส่วนหนึ่งคือ ร้อยละ 26.9 ที่ยังคงซื้อหอยไต่ดินเท่าเดิมและเพิ่มขึ้น เหตุผลคือ ยังหาซื้อหอยไต่ดินได้สะดวกกว่า หอยไต่ดินมีส่วนลดที่จูงใจและใช้เครดิตหรือเงินเชื่อซื้อได้

ผู้บริโภคหอยบนดินและหอยไต่ดินมีพฤติกรรมแบบเสพติดการพนันแต่เป็นการเสพติดแบบสมเหตุสมผล มากกว่าเสพติดแบบตาบอด กล่าวคือ การซื้อหอยบนดินนั้น ผู้บริโภคได้พิจารณาหรือวางแผน โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในอนาคตด้วย โดยส่วนใหญ่นำเงินเดือนหรือค่าจ้างมาซื้อหอย ขณะที่มีย่อยมากเพียงร้อยละ 1 ที่กู้เงินมาซื้อหอย และเมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาคพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะของการเสพติดหอยบนดินสูงที่สุด ส่วนกรุงเทพมหานครมีการเสพติดหอยต่ำที่สุด

Kearney (2002) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการเล่นพนันของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ.1984-1998 ผลการศึกษาพบว่า การมีลอตเตอรี่ของมลรัฐอย่างถูกกฎหมายมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนหันมาใช้จ่ายเกี่ยวกับการพนันเพิ่มขึ้น สำหรับครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการพนันประเภทอื่นอยู่ก่อนแล้ว จะมีการซื้อลอตเตอรี่ของมลรัฐขณะที่ไม่ได้ลดค่าใช้จ่ายในการพนันประเภทอื่นลง หรือกล่าวได้ว่าในทางปฏิบัติไม่มีผลในทางทดแทนกัน (Substitution Effect) ระหว่างลอตเตอรี่ของมลรัฐกับการพนันประเภทอื่น ส่วนกลุ่มครัวเรือนที่ไม่เคยมีประวัติการเล่นพนันมาก่อนจะตอบสนองต่อลอตเตอรี่ของมลรัฐ ด้วยการลดค่าใช้จ่ายในกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทอื่นลงแล้วเปลี่ยนมาซื้อลอตเตอรี่ชนิดนี้แทน เฉลี่ยประมาณ 23 ดอลลาร์สหรัฐต่อสัปดาห์

หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 2 ของค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน และเมื่อแบ่งกลุ่มของครัวเรือนออกเป็นสามกลุ่มตามระดับรายได้ จะพบว่าผลกระทบของการมีลอตเตอรีของมลรัฐที่มีต่อแบบแผนการบริโภคแตกต่างกัน โดยกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่มีรายได้น้อยที่สุดจะลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทอื่นลงเพื่อนำมาซื้อลอตเตอรีในสัดส่วนสูงสุด คือร้อยละ 3 และมีสัดส่วนที่ลดลงในกลุ่มที่มีรายได้สูงขึ้น

บทที่ 3

ประวัติชุมชนบ้านบาตร

ประวัติความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่ออดีตทรงเป็นทหารหลวงในสมัยอยุธยา มีพระราชประสงค์จะให้กรุงเทพฯ เป็นราชธานีแห่งใหม่ เป็นศูนย์กลางอาณาจักร ด้วยเป็นเมืองอยู่ข้างน้ำที่มั่งคั่งสมบูรณ์ไม่แพ้กรุงศรีอยุธยา ชาวบ้านที่อพยพมาจากกรุงเก่า และชาวบางกอกเดิม ต่างก็ต้องปรับตัวให้ตนอยู่รอดมากที่สุด ดังนั้น ชุมชนเดิมที่รวมกลุ่มเป็นหมู่บ้านแบบเฉพาะถิ่น อาทิ กลุ่มชาวนา กลุ่มพ่อค้า กลุ่มชาวจีน ชาวญวน หรือแม้แต่กลุ่มอาชีพดั้งเดิมก็ถูกรื้อฟื้นให้มีขึ้น เช่น ที่ถนนบำรุงเมืองหลังวัดสระเกษ ใกล้กับเมรุปูนมีซอยย่อยที่ตั้งใกล้กันอยู่ยาวทั่วทั้งถนน ในอดีตนั้น ถนนแห่งนี้เคยเป็นแหล่งชุมชนคนทำกินอาชีพหนึ่ง ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้ตลอดทั้งปี ย่านนี้เรียกกันว่า “บ้านบาตร”

บ้านบาตรตั้งขึ้นในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด ประมาณกันว่า ชุมชนมีอายุยาวนานกว่า 200 ปี แหล่งที่มาของชาวบ้านบาตรมีประวัติศาสตร์บอกเล่าที่แตกต่างกัน ปรากฏคำบอกเล่าว่า คนบ้านบาตรนั้นเดิมเป็นชาวกรุงศรีอยุธยา อพยพมาเมื่อครั้งเสียกรุงใน พ.ศ.2310 สันนิษฐานว่า บ้านบาตรอาจตั้งขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) โปรดฯ ให้สถาปนากรุงเทพมหานครขึ้นเป็นราชธานีและขุดคลองรอบกรุงขึ้นในปี พ.ศ.2326 ชาวบ้านบาตรจึงมาตั้งบ้านเรือนในละแวกนอกคลองตามที่อยู่ปัจจุบัน

นอกจากนั้นยังมีคำบอกเล่าต่อๆ กันว่า บรรพบุรุษเดิมเป็นชาวเขมรที่เข้ามากับกองทัพไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) หลังจากนั้นได้รวมกันมาอยู่ที่ตรอกเขมร และบ้านบาตรจนกลายเป็นชุมชน เนื่องจากพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ หรือผู้มีฐานะมักนิยมสร้างวัด ทำให้มีวัดในกรุงเทพฯ จำนวนมาก ทั้งชาวเขมรในชุมชนแห่งนี้มีชื่อเสียงด้านทำบาตรพระ และประกอบอาชีพนี้มานานกว่า 100 ปีแล้ว (เอกสารแนะนำเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, 2549)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ที่ตั้งและขนาด

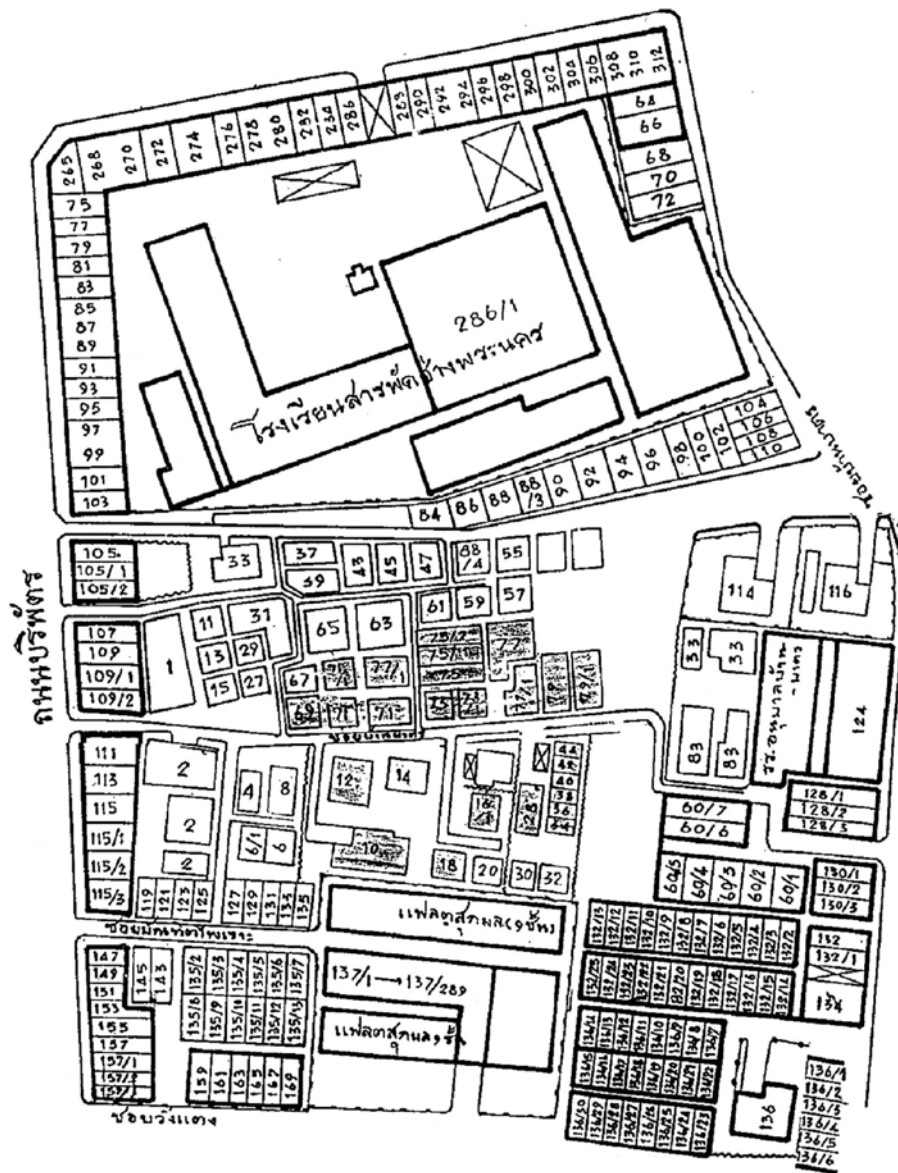
ชุมชนบ้านบาตร ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณสี่แยกเมรุปูน ซอยบ้านบาตร ถนนบำรุงเมืองและถนนบริพัตร แขวงตำราญราษฎร์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ 37 งาน ที่ดินเป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ดังนั้น ที่ดินจึงไม่สามารถนำไปขายได้ แต่บ้านเรือนที่อยู่บนพื้นที่สามารถนำไปซื้อขาย หรือให้ผู้อื่นเช่าต่อได้ ผู้เป็นเจ้าของบ้านต้องทำสัญญาเช่าเป็นราย 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง และต้องจ่ายค่าเช่าในแต่ละเดือนตามขนาดของพื้นที่ที่เช่า

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ถนนบำรุงเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ถนนหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สำนักงานการประปานครหลวงสาขาแม่น้ำศรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ถนนบริพัตร

ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะบ้านเรือนภายในชุมชน บ้านเรือนภายในชุมชนโดยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียวและสองชั้น ค่อนข้างคับแคบ มีห้องน้ำภายในตัวบ้าน โดยปลูกอยู่ในลักษณะแออัด วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้าน บางบ้านเป็นปูนซีเมนต์ บางบ้านเป็นไม้ บางบ้านเป็นสังกะสี หรือบางบ้านเป็นครึ่งปูนครึ่งไม้

ลักษณะทางเดินภายในชุมชน ทางเดินหลักภายในชุมชนมีลักษณะเป็นคอนกรีตที่เชื่อมติดต่อกันทั้งชุมชน ลักษณะทางเดินอยู่ในสภาพดีแต่ค่อนข้างจะคับแคบ โดยมีขนาดกว้างประมาณ 1.50 เมตร มีขนาดเพียงพอแก่คนสามารถเดินหรือให้รถจักรยานยนต์ผ่านได้เท่านั้น

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขตชุมชนบ้านบาตร

ที่มา: ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ, 2550

ลักษณะประชากร

จำนวนประชากร มีทั้งหมด 136 หลังคาเรือน และมี 186 ครอบครัว จำนวนประชากรทั้งหมด 473 คน เป็นประชากรชาย 236 คน เป็นประชากรหญิง 237 คน (ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ, 2550)

ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบาตรส่วนมากเป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน (15-59 ปี) มีประมาณร้อยละ 60 วัยเด็กมีประมาณร้อยละ 30 และวัยชรา มีประมาณร้อยละ 10

ระดับการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษาและระดับปริญญาตรี ทั้งนี้โรงเรียนที่อยู่ใกล้กับชุมชนและเป็นสถานที่ศึกษาของเยาวชนในชุมชนส่วนใหญ่ คือ โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์ และโรงเรียนวัดศิลาทุการาม สังกัดกรุงเทพมหานคร เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา โรงเรียนวัดสระเกศ สังกัดกรมสามัญศึกษา เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเป็นโรงเรียนชายล้วน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพดั้งเดิม ในอดีต บริเวณชุมชนบ้านบาตรมีการทำบาตรพระตลอดทั้งซอย การประกอบอาชีพทำบาตรทำมาตั้งแต่สมัยอยุธยา พื้นเพของชาวบ้านมาจากอยุธยา แต่เริ่มประกอบอาชีพทำบาตรอย่างจริงจังเมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) แล้วสืบทอดกันมาจากชั่วอายุหนึ่งสู่อีกชั่วอายุหนึ่ง แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนผ่านไป แต่การทำบาตรที่ชุมชนนี้ยังคงดำเนินอยู่ และเป็นแค่ชุมชนเดียวเท่านั้นในประเทศไทยที่มีการทำบาตรพระด้วยมือตามแบบอย่างโบราณ ทุกวันนี้ อนุชนช่างบ้านบาตรยังคงสืบสานงานอาชีพศิลป์อยู่ ณ แหล่งเดิม แต่เหลืออยู่เพียง 5 หลังคาเรือนหลักเท่านั้น ช่างทุกคนล้วนเป็นลูกหลานที่ปัจจุบันอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีแล้ว และยังไม่มีความรู้ใหม่ที่ต้องการเรียนรู้อย่างจริงจัง เนื่องจากปัจจุบัน ลูกหลานไม่มีความสนใจในการสืบทอดเท่าที่ควร อีกทั้งการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้ต้องการหาอาชีพที่สบายกว่า มีรายได้ดีกว่า ทำให้ผู้ที่สนใจการทำบาตรเป็นคนนอกชุมชนที่ต้องการอนุรักษ์การทำบาตรให้คงอยู่ จึงมีการเปิดสอนที่สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย แต่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไม่มีความสนใจเท่าที่ควร จึงหยุดสอน ในปัจจุบัน จึงมีแต่โรงเรียนเพาะช่างซึ่งอยู่ใกล้กับชุมชนและสนใจในงานบาตร จึงมีการเชิญชาวบ้านบาตรไปเป็นวิทยากรบ้าง แต่ไม่ได้จริงจังที่จะจัดเป็นหลักสูตร จึงยังไม่มี การสืบทอดการทำบาตรอย่างแท้จริง (นิรนาม, 2546)

ปัจจุบันมีการผลิตบาตรน้อยลงมากและจำกัดอยู่เพียงจำหน่ายเป็นของที่ระลึกหรือรับสั่งทำจากพระสงฆ์โดยตรงเท่านั้น ปัจจัยหลักที่ทำให้หัตถกรรมบาตรบุลดน้อยถอยลงเป็นลำดับเนื่องจากมี “บาตรป้อม” เข้ามาแทนที่เมื่อราว 30 ปีที่ผ่านมา และมีส่วนแบ่งการตลาดเป็นส่วนใหญ่ บาตรป้อมซึ่งมีกำลังการผลิตสูง ราคาขายส่งถูก จึงเป็นที่ต้องการของพ่อค้าคนกลาง เมื่อเทียบกับตามราคาขาย “บาตรบุ” ขนาด 7 นิ้ว จำหน่ายในราคา 800 บาท บาตรป้อมสามารถขายในราคาเพียง 100 กว่าบาทเท่านั้น พ่อค้าคนกลางจึงหันมาจำหน่ายบาตรป้อม และกดราคาบาตรบุลง จนช่างไม่สามารถหากำไรจากการขายส่งได้ จึงหันมารับงานที่ผู้ว่าจ้างต้องการความประณีตเป็นพิเศษโดยไม่เกี่ยงราคา บางคนก็เลิกอาชีพช่างไปประกอบอาชีพอื่น บาตรป้อมจึงเข้ายึดครองตลาด จนบาตรบุขาดหายไปจากตลาดเครื่องสังฆภัณฑ์ในช่วง 30 ปีนั้น

บาตรบุของชาวบ้านบาตรมีราคาสูงเนื่องจากการทำบาตรต้องอาศัยช่างหลายประเภท แบ่งค่าจ้างแรงงานให้กับช่างฝีมือต่างๆ ประกอบด้วย ช่างตีขอบ ช่างต่อบาตร ช่างแล่น ช่างลาย ช่างตีและช่างตะไบ จึงมีค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนสูง ช่างบางคนก็ทำได้เองทุกขั้นตอนแต่แบ่งงานกันไปตามความชำนาญเป็นการผ่อนแรง วัสดุที่ใช้ทำบาตร ในอดีตคือตัวถังเหล็กยางมะตอย ที่ทางเทศบาลกรุงเทพมหานครใช้ใส่ยางมะตอยเพื่อราดถนน เมื่อถึงเวลาจะมีคนนำถังยางมะตอยที่ใช้แล้วมาส่งให้ที่ชุมชน ราคาประมาณ 10 กว่าบาทต่อถัง 1 ใบ โดยถังยางมะตอยทำจากเหล็ก มีเนื้อบาง ทำให้สามารถตีบาตรได้ง่าย สะดวก และราคาไม่แพง

ปัจจุบัน เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นจึงทำบาตรจากเหล็กแผ่น ที่ต้องหาซื้อเองจากแถวหัวลำโพง ราคาเฉลี่ยต่อบาตรใบละ 100 บาท สาเหตุที่ทำให้วัสดุเปลี่ยนแปลง เนื่องจากชาวบ้านบาตรชะงักการผลิตลงในระยะเวลาหนึ่ง เมื่อทำบาตรใหม่อีกครั้งจึงต้องเริ่มต้นใหม่ ด้วยการปรับเปลี่ยนคุณภาพบาตรให้ดีกว่าเดิม เพื่อแข่งขันกับบาตรป้อม บาตรบุจึงต้องทำจากเหล็กหนา ให้เป็นสินค้าที่ทำด้วยมือถูกต้องตามหลักพระวินัย บาตรจึงมีราคาสูงขึ้นจากเดิมมาก ทั้งวัสดุมีราคาสูง และค่าแรงที่เพิ่มมากขึ้นด้วยขั้นตอนที่ซับซ้อนในการทำบาตรด้วยเหล็กคุณภาพดี

ต้นทุนในการทำบาตรมีตั้งแต่ค่าเหล็ก ใบละ 100 บาท ค่าแรงงานในการตัดเหล็ก, งอเหล็ก, ตีปากบาตร, ตีหน้าว้าว เท่ากับ 100 บาท ปากบาตรขนาดทั่วไป เส้นละ 50 บาท ขนาดเล็ก สำหรับเป็นของฝาก เส้นละ 15 บาท เชื่อมตะเข็บ ใบละ 70 บาท ตีตะเข็บ ใบละ 70 บาท ตีเม็ด ใบละ 80 บาท ตะไบบาตร ใบละ 100 บาท รวมราคาบาตรพร้อมค่าแรงเบื้องต้น 570 บาท ยังต้องมีค่าวัสดุในการแล่นบาตร ล้างบาตรที่ปัจจุบันใช้น้ำกรดผสมในการล้างคราบเขม่าจากการแล่นบาตร และค่าสีในการตกแต่งบาตรเพื่อเป็นของที่ระลึก ทำให้บาตรมีราคาสูงมากขึ้นจากในอดีตที่บาตร

ใบละ 100 บาท เท่านั้น แต่ปัจจุบันใบตราใบละ 800-1,500 บาท (ราคาใบตราที่บ้านบาตร ถ้าขายให้คนไทยจะนิยมขนาด 7 นิ้ว ราคาใบละ 900 บาท ชาวต่างชาติขายราคาใบละ 1,200-1,500 บาท ส่วนใบตราขนาดมาตรฐานก็คือ 8.5-9 นิ้ว ราคา 1,400-1,500 บาท) ไม่นับรวมใบตราสแตนเลสที่กำลังได้รับความนิยมแทนใบตราเหล็ก ราคาใบละ 3,500 บาท เนื่องจากการใช้งานสะดวกกว่า และด้วยกาลเวลาทำให้ความสะดวก ความเหมาะสมมีความสำคัญมากกว่าหลักพระวินัย จึงมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบจากเหล็กเป็นสแตนเลสตามความต้องการของพระซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การประกอบอาชีพในปัจจุบัน ผู้ที่มีงานทำในรอบ 7 วัน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบาตร (จรี วิจิตรวาทการ, 2549: 14) ส่วนมากประกอบอาชีพดังต่อไปนี้

- รับจ้างทั่วไปและช่าง	ร้อยละ 65
- ค้าขาย	ร้อยละ 15
- พนักงานขับยานพาหนะ	ร้อยละ 10
- พนักงานบริษัท	ร้อยละ 4
- รับราชการ	ร้อยละ 2
- ไม่มีงานทำ	ร้อยละ 4

สถานที่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่คือ ภายในบริเวณชุมชน เป็นการรับจ้างทำใบตรา ซึ่งเป็นอาชีพเฉพาะของท้องถิ่น เป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะและความชำนาญเฉพาะด้าน โดยแต่ละคนจะมีความชำนาญแตกต่างกัน เช่น ทำขอบใบตรา ตีโครงใบตรา ตะไบใบตรา เป็นต้น หรืออาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของคนในชุมชน ส่วนสถานที่ประกอบอาชีพใกล้เคียงบริเวณชุมชน คือ ถนนวรจักร บ้านหม้อ และตลาดคลองถม การประกอบอาชีพใกล้กับชุมชน ก็เพื่อลดต้นทุนในการเดินทาง

โครงสร้างของชุมชน

ตำแหน่งต่างๆ ตามโครงสร้างของชุมชน มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี (ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ, 2550) ได้แก่

1. ประธานกรรมการชุมชน
2. รองประธานกรรมการ คนที่ 1
3. รองประธานกรรมการ คนที่ 2
4. เลขานุการ
5. เสร้งญิก
6. ผู้ช่วยเสร้งญิก
7. นายทะเบียน
8. ประชาสัมพันธ์
9. รักษาความสะอาด

เอกลักษณ์ของชุมชน

บาตร จัดเป็นหนึ่งในเครื่องอัฐบริหารทั้ง 8 อย่างของพระสงฆ์ ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในพระธรรมวินัย มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล โดยความเป็นมาได้กล่าวไว้ในปฐมสมโพธิ และพระวินัยปิฎกมหาวรรคว่า บาตรใบแรกของพระพุทธเจ้าคือบาตรที่หมูกามหาพรหมนำมาถวาย ซึ่งเป็นบาตรทำด้วยดิน คราวเสด็จออกทรงผนวช ณ ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา และเกิดหยาไปตอนรับข้าวมธุปายาสจากนางสุชาดา ท้าวจตุมหาราช เทพผู้อภิบาลรักษาโลกประจำอยู่ที่สี่ทรางหยังทราบในพระอัยยาศัย จึงนำบาตรศิลาที่มีพรรณรังสีเขียวมาถวายของค์ละ 1 ใบ รวมเป็น 4 ใบ พระพุทธองค์ทรงรับบาตรทั้งสี่ และทรงตั้งจิตอธิษฐานเข้าเป็นใบเดียวกัน จึงเป็นที่มาของธรรมเนียมการสร้างบาตรให้เป็นรอยตะเข็บ เปรียบประหนึ่งการประสานบาตรของพระพุทธเจ้าในครั้งนั้น (เอกสาร เนะนำเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, 2549)

ในพระวินัยปิฎกจุลลวักคยังได้กล่าวถึงบาตรที่อนุญาตไว้ 2 ชนิด คือ บาตรดินและบาตรเหล็ก ซึ่งการทำบาตรเหล็กในปัจจุบันยังคงมีแหล่งทำอยู่ ณ ชุมชนบ้านบาตรเพียงแห่งเดียว ที่ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์ให้เป็นสมบัติศิลป์ สืบทอดมาตั้งแต่โบราณตามพุทธานุญาต

ในสมัยก่อน ชาวบ้านเกือบทั้งหมู่บ้านยึดอาชีพทำบาตรเป็นหลัก ชาวบ้านจะนำบาตรที่ผลิตได้ไปขายส่งที่ย่านสำเพ็งและย่านเสาชิงช้า ขายได้ใบหนึ่งไม่ถึงบาท ส่วนมากจะขายกันเป็นราคาต่อ 10 ใบ มีตั้งแต่ 10 ใบ 8 บาท หรือ 10 ใบ 12 บาท (สมัยที่ทองคำราคาบาทละ 20 บาท) การทำบาตรของชาวบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือ จนกระทั่งสามารถส่งไปขายยังจังหวัดต่างๆ และประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เขมร อินเดีย และศรีลังกา

จากลักษณะที่ชาวบ้านบาตรตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มชน ดังนั้น สังคมของชาวบ้านบาตร จึงเป็นสังคมที่ทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกันเป็นอย่างดีและรวมตัวกันอยู่อย่างเหนียวแน่น ทั้งในด้าน การทำมาหากินและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ถ้าจะมองอย่างลึกซึ้งอาจพบว่า การรวมกลุ่ม ของชาวบ้านบาตร นอกจากความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นญาติพี่น้องกัน สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ก็เป็นตัวกำหนดให้ชาวบ้านต้องอยู่ในกลุ่มของตนด้วย ซึ่งมีพื้นที่จำกัด ไม่สามารถขยายพื้นที่ ออกไปได้อีก บรรพบุรุษของชาวบ้านบาตรจึงมักจะถ่ายทอดวิชาความรู้ในการทำบาตรให้กับ ลูกหลาน คนในครอบครัว หรือในหมู่เครือญาติ มีชาวบ้านบอกว่า บรรพบุรุษทำบาตรมาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 ชื่อปู่สุด สิงห์เสนี เป็นปู่ทวดจากปู่ทวด ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ให้ได้วิชาความรู้กันไปประกอบอาชีพต่อไป ถือเป็นขนบธรรมเนียมไทยอย่างหนึ่งที่มีมาช้านาน

บาตรใบเก่าแก่ที่สุด มีอายุประมาณ 80 กว่าปี เป็นบาตรของตระกูล “เสื่อศรีเสริม” ซึ่งมีต้น ตระกูลมาจากปู่อินและย่าด่วน ทั้งสองเป็นชาวกรุงศรีอยุธยาที่อพยพมาตั้งรกรากแห่งนี้ ถูกตีขึ้นที่ บ้านบาตร โดยฝีมือของคุณปู่อิน เป็นบาตรขนาด 9 นิ้ว ทำจากเหล็กถึงยางมะตอย วิธีการทำคือ นำ ยางมะตอยมาตีแผ่ออกเป็นแผ่น ทำให้บาตรมีความหนา เมื่อเคาะบาตรจะมีเสียงดังกังวาน ลูกหลานที่สืบทอดการตีบาตร ได้ทำการเก็บรักษาและนำมารมดำใหม่ บาตรใบนี้จึงแลดูไม่เก่าแก่ ตามอายุ

สิ่งที่คนทำบาตรทุกคนจะต้องทำการเริ่มอาชีพทำบาตรคือ ไปขอกับพ่อปู่ โดยการ กล่าวบอกว่าตนเองต้องการเป็นช่าง ขอฝากตัวเป็นศิษย์ ขอให้ทำบาตรให้ออกมาสวย ดี ไม่นับ โดย ทุกคนจะต้องมาไหว้ขอก่อน มิเช่นนั้นจะไม่สามารถตีบาตรที่สวยงามได้เลย ถ้าตีเรียบก็อาจจะตีไม่ เทียงไม่โดนกะล่อน อาจทำให้บาตรเสียทรงได้

ในชีวิตประจำวัน ช่างทำบาตรต้องยกมือไหว้เครื่องมือทุกชิ้น พบว่ามีความเชื่อหนึ่งที่ว่า บ้านใดที่เคยเป็นช่างเล่นมาก่อน จะมีเตาสูบ เมื่อเตาสูบเลิกใช้งานแล้ว มักนำเตาสูบตั้งบูชานับถือ เป็นปู่ครูทั่วทั้งย่านบ้านบาตร ทำให้เตาสูบบางแบบดั้งเดิมยังคงหลงเหลือให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา เพราะปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้เคยสร้างไว้ ให้หลงเหลือแค่ เพียงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณค่าต่อการเคารพบูชา

ขั้นตอนการทำบาตร

1. ตีขอบ การทำปากบาตร ใช้เหล็กหนา 1 หุน กว้าง 6 หุน ความยาวของเหล็กขึ้นอยู่กับขนาดของบาตร
2. กะเหล็ก เป็นการวัดกะขนาดของเหล็กที่จะนำมาต่อเป็นกง
3. ตัดเหล็ก ตัดแผ่นให้ได้รูปกากบาทตามที่วัดได้
4. เว้าเหล็ก เป็นการตัดส่วนปลายของแผ่นเหล็กรูปกากบาทให้เว้าลงไป เพื่อให้เข้ากับปากบาตรได้พอดี
5. จักเหล็ก ใช้กรรไกรจักตรงส่วนเว้าของแผ่นเหล็กรูปกากบาททั้งด้าน แล้วทุบให้เรียบ
6. งอเหล็ก คัดเหล็กที่จักแล้วให้โค้งได้ลักษณะของบาตร
7. หักเหล็ก หักเหล็กที่จักไว้ให้เป็นแบบสลับฟันปลา เพื่อจะนำไปประกอบเข้ากับปากบาตร
8. ติดกง นำแผ่นเหล็กรูปกากบาทที่โค้งและหักสลับฟันปลา แล้วมาประกอบเข้ากับปากบาตร
9. กะหน้าวัว นำแผ่นเหล็กมาวัดกะขนาดเพื่อประกอบเข้ากับกง
10. ตัดหน้าวัว ตัดแผ่นเหล็กตามที่วัดไว้ และต้องตัดเผื่อไว้สำหรับจัก-ฟันด้วยประมาณ 2-3 มิลลิเมตร
11. จักหน้าวัว ใช้กรรไกรจักให้รอบ เสร็จแล้วทุบให้เรียบ
12. โค้งหน้าวัว ตัดหน้าวัวให้โค้ง เพื่อจะนำไปประกอบกับกงให้ได้รูปทรงของบาตร
13. หักหน้าวัว งามเหล็กที่จักให้ได้ลักษณะสลับฟันปลา
14. เข้าหน้าวัว นำหน้าวัวไปประกอบเข้ากับกงจนเป็นรูปบาตร เรียกว่า “บาตรหน้าวัว”
15. หยอดบาตร เป็นการโรงผงประสานทองลงตามตะเข็บด้านในขอบบาตร ก่อนโรย ต้องนำบาตรไปแช่น้ำก่อน พอบาตรสะเด็ดน้ำจึงโรยผงประสานทองไปทุกตะเข็บ เหตุที่ต้องนำบาตรไปแช่น้ำก่อนก็เพื่อให้ผงประสานทองได้เกาะติดตะเข็บได้
16. เล่นบาตร (เป่าเล่น) เป็นการทำให้ผงประสานทองละลายออกมาเชื่อมตามตะเข็บโดยใช้ไฟที่มีความร้อนสูง
17. ขุบมุมบาตร เป็นการทุบตามตะเข็บ และเป็นการตรวจสอบด้วยว่าทุกตะเข็บเชื่อมติดกันหรือยัง ถ้ายังมีปัญหาที่ต้องนำไปเป่าเล่นซ่อมอีกที
18. ลายบาตร ใช้ค้อนลายทุบบาตรบนทั้งลายบาตร ให้ได้รูปทรงของบาตรแต่จะยังไม่เรียบ จากนั้นก็นำไปแช่น้ำกรด ให้กรดกัดขี้เหล็กออกให้หมดก่อนที่จะนำไปตีให้เรียบ น้ำกรดที่ใช้จะผสมน้ำ 1 ถึง ต่อกรดประมาณ ½ ขวด
19. ตีบาตร นำบาตรมาตีให้เรียบ ช่างเรียกว่า “ตีเรียงเม็ด”

20. ตะไบบาตร นำบาตรที่ดีแล้วมาตะไบให้เรียบร้อย จะได้บาตรขาว

21. ระบบบาตร เป็นการนำบาตรขาวไปอบด้วยความร้อนสูง จนเหล็กสุก และบาตรที่ได้จากการระบมจะมีสีค่อนข้างดำและด้าน

สถานที่สำคัญในชุมชน

1. ศาลากลางบ้าน เป็นสถานที่ใช้ทำกิจกรรมในชุมชน ที่ศาลากลางบ้านนี้เป็นที่ประดิษฐานของพ่อปู่ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือของชาวชุมชน เมื่อทางชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น จะมีการกราบไหว้หรือขอพรจากพ่อปู่ ให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ

2. วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร เดิมเป็นโรงเรียนสารพัดช่างพระนคร ตั้งอยู่เลขที่ 286/1 ถนนบำรุงเมือง แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2504 เพื่อสนองความต้องการของรัฐบาลในด้านกำลังคนสำหรับพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนสารพัดช่างพระนครขึ้น ต่อมาได้ขยายสู่ชนบท โดยจัดตั้งหน่วยฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ตามจังหวัดต่างๆ ในปี พ.ศ.2515 หน่วยฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โอนไปสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนโรงเรียนสารพัดช่างพระนครสังกัดกรมอาชีวศึกษาเดิม ต่อมาในปี พ.ศ.2525 ได้ร่วมมือกับการเคหะแห่งชาติเปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ที่การเคหะแห่งชาติชุมชนห้วยขวาง และในปี พ.ศ.2535 ก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยชื่อ “วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร” ปัจจุบันสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบัน วิทยาลัยสารพัดช่างพระนครจัดทำการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน และหลักสูตรวิชาชีพพิเศษอื่นๆ โดยผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้ไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการสนองความต้องการด้านกำลังคน ให้มีอาชีพโดยมุ่งผลิตวิชาชีพระดับกึ่งผู้ชำนาญการ ให้เวลาเรียนและฝึกพระยะสัน รวมทั้งการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรวิชาชีพแก่นักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและท้องถิ่นอาศัย อำนาจตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ให้ปรับปรุงโรงเรียนสารพัดช่าง เป็นวิทยาลัยสารพัดช่าง และศูนย์ฝึกวิชาชีพ เป็นวิทยาลัยการอาชีพ ตั้งแต่วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ.2534 เป็นต้นไป รวมทั้งหมด 203 วิทยาลัย (วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร, 2548)

การรวมกลุ่มและกิจกรรมในชุมชน

ชาวชุมชนบ้านบาตรอยู่กันเป็นครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เห็นได้จากการรวมกลุ่มในการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ งานปีใหม่ งานวันเด็ก งานวันสงกรานต์ และทุกวันสำคัญทางศาสนา จะมีการทำบุญเลี้ยงพระและถวายปัจจัย ชาวชุมชนแต่ละบ้านจะทำอาหารเพื่อนำมาถวายพระ กิจกรรมส่วนใหญ่จัดขึ้นที่ศาลากลางบ้าน ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมของคนในชุมชน หรือในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ทางชุมชนจะจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเอง คือบ้านไหนที่ประกอบอาชีพทำบาตร จะนำบาตรมาประกวดกัน ใครทำบาตรสวยทำบาตรดี จะได้รับรางวัลชนะเลิศ นอกจากนี้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีการแสดงความเคารพต่อเตาสุบทุกเตาที่มีอยู่ในชุมชน เตาชนิดนี้มีจำนวนมาก เมื่อไม่มีการทำบาตรแล้ว จึงยกเตาสูบขึ้นบูชา บางบ้านจะเก็บเตาสูบไว้บูชาในบ้าน หรือตั้งไว้บริเวณภายนอกบ้าน

ปัญหาของชุมชน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านบาตร (จรี วิจิตรวาทการ, 2549: 20) มีดังนี้

1. ปัญหาการขาดความสามัคคีและปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ ขั้นตอนการทำบาตรต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ มากมาย ทำให้ต้องใช้ช่างที่มีฝีมือจำนวนหลายคน จำนวนช่างจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของเจ้าของร้าน ทำให้เกิดการแย่งชิงพื้นที่ในการกระเจียงาน กล่าวคือ บ้านช่างหนึ่งคนสามารถรับงานได้เพียงหนึ่งร้านเท่านั้น เนื่องจากปรากฏภาพความขัดแย้งและเป็นที่รับรู้กันทั้งชุมชน สาเหตุหลักคือแย่งงานกัน อีกทั้งช่างมีจำนวนน้อย ทำให้ไม่สามารถทำบาตรพระได้ตรงตามกำหนดเวลา เกิดกระทบกระทั่งกันกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ร้าวฉานกัน ตัวช่างเองไม่สามารถทำอะไรได้ เนื่องจากต้องพึ่งพาร้านขายบาตรทุกร้าน จึงแก้ไขปัญหาด้วยการแบ่งแย่งงานกันไปทำ บ้านไหนรับทำบาตรของคู่ตรงข้ามก็จะไม่รับงานของอีกฝ่ายไปโดยปริยาย มิฉะนั้นจะไม่ได้งานจากร้านใดเลย เมื่อเกิดปัญหาทางความสัมพันธ์ สิ่งที่เกิดตามมาคือ การตัดราคากัน การกล่าวอ้างที่ต่างกันออกไป เช่น มีใบประกาศการประกวดเป็นสิ่งที่ранตีความสวยงาม ใช้ความดั้งเดิมที่ทำมาตั้งแต่โบราณอย่างแท้จริง และทำป้ายบอกทางตลอดบริเวณใกล้เคียง เพื่อต้องการให้ลูกค้าเข้าร้านตนเป็นร้านแรก มีการกล่าวโจมตีกันในบางคราว และจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้น เพื่อให้ต่างก็สามารถอยู่รอดได้ ราคาบาตรที่สูงขึ้น ทำให้มีการตัดราคากันเพื่อดึงดูดลูกค้าทั่วไปที่สนใจในราคามากกว่าฝีมือในการทำบาตร

2. ปัญหาการพนัน ประชากรมีการเล่นการพนันเป็นเฉพาะกลุ่ม เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งสำหรับคนในชุมชน เพราะรายได้ที่ต้องนำไปใช้จ่ายภายในครัวเรือนก็ต้องนำมาเล่นการพนัน เพื่อความหวังในชีวิตและเพื่อความสนุกสนาน

3. ปัญหายาเสพติด ส่วนใหญ่ที่พบคือ การเสพยาและยาบ้าที่ยังมีอยู่บ้างในชุมชน

4. ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ เนื่องจากประชาชนทิ้งขยะไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาน้ำเน่าเสีย ทำให้มีเชื้อโรคต่างๆ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง

5. ปัญหาการว่างงาน เช่น ประชากรหญิงที่ว่างงาน มีความต้องการให้ทางสำนักงานเขตฯ มาเปิดศูนย์ฝึกอบรมอาชีพเสริมเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

บทที่ 4

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

ในอันดับแรก ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและประสบการณ์การเล่นหอยบนดินของกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 13 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 3 คน พอสังเขป ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกในบทที่ 4 ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร ต่อไป

ประวัติของกลุ่มตัวอย่าง

ประวัติของกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน

1. พี่ชาย เพศชาย อายุ 36 ปี ประกอบอาชีพฝีมือเตอร์ไซค์รับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภรรยาประกอบอาชีพรับจ้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินของพี่ชายคือ เป็นการซื้อเลขรางวัลกับรัฐบาลโดยตรง คนเล่นได้รับการคุ้มครอง ตำรวจไม่จับ สาเหตุที่เล่นหอยบนดิน คือ อยากรวย โดยเห็นเพื่อนที่วินมอเตอร์ไซค์เล่นหอยกัน บางคนเคยถูกแล้วได้เงินจำนวนมาก จึงอยากมีโอกาสเช่นนั้นบ้าง และเล่นหอยบนดินตั้งแต่เริ่มมี

2. พี่สมชัย เพศชาย อายุ 40 ปี อาชีพรับราชการ จบการศึกษาชั้นปริญญาตรี มีรายได้ประมาณ 10,000 บาท พี่สมชัยเข้าใจว่าหอยบนดินก็คือหวยใต้ดิน เพียงแต่รัฐบาลรับแทงเป็นเจ้ามือ สาเหตุที่เล่นหอยบนดินคือ อยากมีรายได้เพิ่ม ตั้งแต่มีหอยบนดินก็เริ่มเล่นมา เมื่อไม่เคยถูก จึงเล่นมาเรื่อยๆ เพื่อหวังว่าสักวันทุนและกำไรจะได้กลับคืนมาบ้าง พี่สมชัยบอกว่าเคยได้รับการอบรมสั่งสอนมาว่าการพนันไม่ช่วยให้รวยได้ แต่ความอยากเสี่ยงดวงกลับมีมากกว่า

3. พี่เอ๋ เพศชาย อายุ 51 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง คือการรับซ่อมหรือต่อเติมบ้าน ซึ่งอาชีพนี้ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน บางเดือนอาจไม่มีงานให้ทำ บางเดือนอาจทำแค่ 10-20 วัน เพราะไม่ใช่งานประจำ แล้วแต่ใครจะมาว่าจ้าง จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ภรรยาประกอบอาชีพเช่นเดียวกันกับพี่เอ๋ ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินคือ เหมือนหวยใต้ดินทุกอย่างแต่เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย ความหวังและความอยากได้เงิน เป็นสาเหตุที่ทำให้เล่นหอยบนดิน เพราะการซื้อหวย

เหมือนกับการซื้อความหวังให้กับชีวิต เคยเล่นหอยได้ดินมาก่อน เมื่อไม่มีให้เล่นจึงหันมาเล่นบนดินแทน

4. พี่สกล เพศชาย อายุ 37 ปี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานรับส่งเอกสาร มีรายได้ไม่ถึง 8,000 บาท ภรรยาประกอบอาชีพรับจ้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินของพี่สกลคือ เหมือนกับหอยได้ดิน แต่เป็นหอยที่ถูกกฎหมาย ดำรงไม่จับ สาเหตุที่เล่นหอยบนดิน เพราะเป็นการสร้างโอกาสในการหารายได้ ถ้ามีดวงทางนี้จริง จะทำให้มีเงินมาจับจ่ายใช้สอย และเล่นตั้งแต่เริ่มมีหอยบนดิน

5. ลุงโบ เพศชาย อายุ 57 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย ลุงโบเข้าใจว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย หาซื้อได้ง่าย มีขายตามที่ต่างๆ ถูกแล้วเอาเงินไปขึ้นกับคนที่เราไปซื้อด้วยได้ ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกโกงหรือถูกจับ ลุงโบบอกว่าที่เล่นหอยบนดิน เพราะเคยเล่นได้ดินมาก่อน และไม่ยอมถูกจับ อายุของลุงก็มากแล้ว การเล่นหอยจึงเป็นการหาความสุขให้กับชีวิต และทำให้มีเรื่องคุยกับลูกค้าที่มาซื้อของ

6. พี่วัช เพศชาย อายุ 50 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ทำอาชีพรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน พี่วัชเข้าใจว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย รัฐบาลเป็นประกัน และมองว่าการเล่นหอยบนดินถือเป็นการเสี่ยงโชค เพื่อมีโอกาสให้ได้เงินมาไว้ใช้จ่ายบ้าง ไม่อยากถูกจับ ถ้าเล่นได้ดินต้องหลบๆ ซ่อนๆ ทำให้ลำบากในการเล่นการแพะ หรือคนขายก็ลำบากในการหาลูกค้า หอยบนดินเหมือนกับการเล่นแล้วสบายใจ เดินไปตรงไหนก็ซื้อได้ เมื่อเริ่มมีหอยบนดินก็เริ่มเล่นตั้งแต่นั้นมา

7. พี่มานะ เพศชาย อายุ 35 ปี จบการศึกษาชั้นปริญญาตรี ทำอาชีพค้าขาย มีรายได้ไม่แน่นอน ภรรยาเป็นแม่บ้าน ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดิน คือ หอยได้ดิน แต่มีรัฐบาลเป็นเจ้ามือ ความน่าเชื่อถือจึงมีมากขึ้น ทำให้คนเล่นสบายใจ แต่มันก็คือการพนัน การเล่นหอยบนดินของพี่มานะ เพราะต้องการเสี่ยงโชค ไม่คิดว่าเป็นความเสียหายอะไร เนื่องจากเป็นการพนันที่รัฐรับรอง ไม่ต้องเสี่ยงกับตำรวจ ถ้าไปเล่นการพนันชนิดอื่นที่ผิดกฎหมาย ก็ไม่ยอมเสี่ยง เพราะถ้าถูกตำรวจจับ อาจจะสร้างความเสื่อมเสียให้กับตนเองและครอบครัว และคนอื่นอาจจะไม่เชื่อถือในการทำมาหากิน

8. น้ากมล เพศชาย อายุ 55 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละเดือน ภรรยาของน้ากมลจะช่วยขายของ ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินคือ การพนันที่ทำให้ถูกกฎหมาย เอาเงินให้เข้ามาอยู่ในระบบ สาเหตุที่เล่นหอยบนดินคือ อยากรวย เพราะมีรางวัลแจ็กพ็อตเป็น สิ่งจูงใจ น้ากมลบอกว่าอายุขนาดนี้และทำงานมาเกือบทั้งชีวิตยังไม่สามารถมีเงินเก็บเป็นจำนวน มากๆ ได้ จึงอยากมีเงินก้อนโตเพื่อซื้อความสุขสบายให้กับชีวิต

9. พี่วัฒน์ เพศชาย อายุ 39 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายได้พออยู่ได้ ถ้ามีงานมากก็จะมีเงินเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความขยันขันแข็ง อีกด้วย ความเข้าใจต่อหอยบนดินของพี่วัฒน์คือ หอยที่เล่นแล้วตำรวจไม่จับ พี่วัฒน์มองว่าการเล่น หอยเพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เล่นแล้วไม่เดือดร้อน ก็เท่ากับไม่ได้สร้างความลำบากให้กับชีวิตและ ครอบครัว ถ้ามีโอกาสถูก ก็ถือเป็นเรื่องฟลุคได้เงินมาอย่างถาถอลอย

10. พี่วรรณ เพศหญิง อายุ 30 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย จบการศึกษาระดับ ป.ว.ช. ความเข้าใจ เกี่ยวกับหอยบนดินคือ การแทงเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว กับรัฐบาล โดยมีแจ็กพ็อตเป็นรางวัลดึงดูดใจ เล่นหอยบนดินเพราะต้องการหาความสุขทางใจ มีอะไรให้ลุ้นในแต่ละเดือน

11. พี่สุดา เพศหญิง อายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับ ป.ว.ส. เป็นพนักงานของบริษัทเอกชนแห่ง หนึ่ง รายได้ 9,000 กว่าบาท ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินคือ เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย เล่นง่าย ไม่เสียเวลา การเล่นหอยบนดินนั้น พี่สุดาให้เหตุผลว่าเพราะความสนุกสนาน อยากเสี่ยงดวง ถ้ามี โชค อาจได้เงินมาใช้จ่ายบ้าน

12. น้าแอ้ว เพศหญิง อายุ 46 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ 5,500 บาท เมื่อแต่งงานกับ สามีนึงย้ายเข้ามาอยู่ด้วยกันในชุมชน แต่ต่อมาสามีเป็นอัมพาต น้าแอ้วจึงต้องทำงานและเลี้ยงดูสามี น้าแอ้วมีความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดินว่า เป็นหอยที่ซื้อง่าย ไม่ต้องแอบซื้อ ที่เล่นหอยบนดิน เพราะอยากได้เงิน จึงลองเล่นดู จากหอยได้คืนที่ไม่เคยเล่น เพราะกลัวถูกตำรวจจับ แต่มาเป็นหอย บนดิน จึงลองเล่นดูสักครั้ง ประกอบกับเห็นเพื่อนบ้านคุยกันเกี่ยวกับเรื่องหอย และได้ชักชวนให้ เข้ามาเล่นหอยด้วยกัน

13. น้าเป้า เพศหญิง อายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอาชีพเป็นช่างทาสี มีรายได้ ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับว่าจะมีงานหรือไม่ ถ้ามีงานจะได้รับค่าแรงวันละ 400 บาท ถ้าไม่ทำก็ ไม่มีรายได้ บางเดือนได้เงินประมาณ 10,000 กว่าบาท ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าหอยบนดินคือ การ

พนันที่ให้ประชาชนเล่น เพื่อจะได้ไม่ต้องไปเล่นหวยใต้ดิน เพราะถ้าไปเล่นแล้วจะถูกจับ เจ้ามือก็ไม่ประกันให้ หวยบนดินทุกคนมีสิทธิซื้อ สาเหตุที่เล่นหวยบนดิน เพราะกลัวถูกตำรวจจับ ถึงแม้จะเสียมากกว่าได้ แต่ก็ยังคงเล่นอยู่ เพราะถือว่ามิอะไรให้ลุ้น และเป็นคนที่ชอบเล่นอยู่แล้ว

ประวัติของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดิน

1. ป้าแหว เพศหญิง อายุ 56 ปี อาชีพรับจ้าง จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด ความเข้าใจเกี่ยวกับหวยบนดินของป้าแหว คือเป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย รัฐรับรอง เล่นแล้วไม่ต้องกลัวถูกจับ

2. ป้านี เพศหญิง อายุ 60 ปี อาชีพรับจ้าง มีรายได้ในแต่ละเดือนไม่แน่นอน ป้านีเข้าใจว่า หวยบนดินเป็นการพนันที่เป็นของรัฐบาล รัฐบาลเป็นผู้รับแทง เป็นผู้จ่ายเงินรางวัล ถ้าถูกรางวัลจะได้รับเงินเต็มๆ โดยไม่ต้องถูกโกง ที่สำคัญตำรวจไม่จับ

3. พี่จิตร เพศหญิง อายุ 50 ปี อาชีพรับจ้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหวยบนดินของพี่จิตร คือ หวยที่รัฐรับรอง คนเล่นเกิดความสบายใจ

ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน

หวยบนดินเป็นรูปแบบการพนันที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำออกมาจำหน่าย รูปแบบและอัตราการจ่ายเงินรางวัลของหวยบนดินมีความใกล้เคียงกับหวยใต้ดิน เพียงแต่เปลี่ยนเจ้ามือจากเอกชนมาเป็นรัฐบาล ในระยะเวลา 3 ปีกว่าที่ผ่านมา หวยบนดินได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน เช่น สามารถจูงใจประชาชนที่เคยเล่นหวยใต้ดินให้มาเล่นหวยบนดินแทน และสามารถดึงดูดคนที่ไม่เคยเล่นหวยใต้ดินมาก่อนให้เข้าสู่ระบบการเล่นแบบใหม่ได้

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน โดยสามารถแบ่งระดับของผลกระทบได้ดังนี้

1. การเล่นหวยบนดินทำให้ได้รับผลกระทบทางการเงินถึงขั้นต้องกู้ยืม แต่การกู้ยืมนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ

1.1 กู้ยืมเพื่อนำมาใช้หนี้การเล่นหวยบนดินในงวดก่อนๆ เพื่อจะได้เล่นต่อ

พี่ชาย หนุมมเตอร์ไช้รับจ้างเป็นอีกหนึ่งคนที่เล่นหวยบนดินมากพอสมควรจนได้รับผลกระทบ โดยเล่าให้ฟังว่า “ผมเล่นประมาณเกือบ 1,000 ต่องวด แต่ด้วยความที่รู้จักกับคนขายหวยบนดิน ขอดิดไว้ก่อนได้ ถ้าไม่ถูกขึ้นมา ก็ต้องหาเงินใช้คืนเขา ไม่อย่างนั้นเขาจะไม่ให้แทงในงวดต่อไป ถ้ามีเงินเหลือพอก็เอาไปจ่าย แต่ถ้าเงินเหลือน้อย ก็ต้องหาวิธี ยืมจากเพื่อนบ้าง บางทีเพื่อนไม่มี ก็ใช้วิธีกู้ แต่ก็นานๆ ครั้ง แต่ถ้างวดไหนเล่นน้อย หรือไม่อยากเล่น หรือมีเงินพอจ่าย ก็ไม่มีปัญหาที่ต้องกู้ต้องยืม”

ในกรณีของพี่ชาย ความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน คือ จะได้มีสิทธิ์เล่นในงวดถัดไปได้ และที่ต้องเล่นมากมายถึงขนาดนี้ เนื่องจากพี่ชายบอกว่า อยากได้เงินมากๆ ทุกวันนี้ก็มีแค่พอกินพอใช้ไปวันๆ อยากจะถูกหวยเพื่อได้เงินมาสักก้อนก็ยังดี จะได้เก็บไว้ใช้ยามจำเป็น หรือใช้เป็นทุนค้าขายในอนาคต ลักษณะการเล่นหวยของพี่ชาย จะเล่นเพียงไม่กี่ตัว แต่เล่นหนัก เพราะถูกขึ้นมาครั้งเดียวจะได้เงินก้อนใหญ่ เหตุผลที่พี่ชายบอกไว้ก็คือ “หวย 2 ตัว 3 ตัว โอกาสรวยมันน้อยมาก เพราะอัตราการจ่าย ถูก 1 บาท จ่าย 65 บาท ถ้าแทงตัวละ 500 บาท จะได้ 30,000 กว่าบาททันที การเสี่ยงตรงนี้จะคุ้มกว่า ถ้าเราแทงน้อย อย่างตัวละ 20 บาท 50 บาท ถูกมา บางครั้งยังไม่คุ้มกับต้นทุนที่เสียไป ถ้าเล่นด้วยเงินทั้งหมด 1,000 บาท แต่เล่นหลายตัว ถูก 50 บาท ได้ 3,000 กว่าบาท ก็ไม่คุ้มแล้ว และไม่มีใครที่จะถูกหวยได้ทุกงวด”

ในการซื้อหวยของพี่ชายนั้น ก็หวังว่าจะถูกรางวัลแจ็กพอต แต่ก็รู้ว่าโอกาสถูกยากแค่รางวัลเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว โอกาสถูกแทบจะหาไม่ได้ ตั้งแต่เล่นมาเคยถูกเพียงครั้งเดียว เป็นเลขที่มาจากความฝัน ถูกครั้งนั้นได้เงินมาประมาณ 20,000 กว่าบาท จากที่เคยคิดว่าจะเก็บเงินก้อนใหญ่ไว้ทำทุน แต่ก็ไม่ได้เก็บ เนื่องจากนำเงินไปซื้อโทรทัศน์เครื่องใหญ่ๆ ไว้สักเครื่อง ส่วนเงินที่เหลือนำไปเลี้ยงเพื่อน กินเหล้า เพราะคิดว่าโชคมีมาครั้งหนึ่งแล้ว และครั้งต่อไปน่าจะตามมาอีก

1.2 กู้ยืมเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น

การเล่นหวยบนดินแม้ไม่ส่งผลกระทบโดยตรงกับหัวหน้าครัวเรือน คือถึงกับต้องมีการกู้ยืมเพื่อนำไปใช้หนี้ หรือกู้ยืมเพื่อใช้เป็นค่าเลี้ยงชีพ แต่การเล่นที่ขึ้นอยู่กับว่า มีเงินเหลือเท่าไรก็เล่นเท่านั้น หรือมีเงินเหลือแล้วไม่รู้อะไรจะทำอะไร จึงคิดเอาไปเสี่ยงเล่นหวยจะดีกว่าเพื่อมีอะไรให้ลูกน้องก็ยังดี ลักษณะเช่นนี้ทำให้ไม่มีเงินออมหรือเงินเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นหรือ

ยามฉุกเฉิน เมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องใช้เงินหรือมีภาระอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ จึงต้องหาวิธีทางออก โดยการหยิบยืมหรือกู้คนอื่นมา การกู้ยืมนั้นก็เป็ผลทางอ้อมที่เกิดจากการเล่นหวยบนดิน

พี่เอ “ผมเป็นประเภทมีน้อยเล่นน้อย มีมากเล่นมาก พอมีเงินปุ๊บจะกันเงินเอาไว้เลย ว่า ตรงนี้จ่ายค่าน้ำ ตรงนี้จ่ายค่าไฟ ตรงนี้เป็นค่ากับข้าว ที่เหลือไม่รู้จะเอาไปทำอะไร เคยลองเก็บ แต่ก็เก็บไม่ได้ เคยเก็บใส่กระปุก ไม่ถึงเดือนก็ต้องทุบทุกที ก็เลยเอาเงินไปเล่นหวย หรือมีอะไรให้เล่นก็เล่น เพราะผมเป็นคนชอบเล่น แต่เล่นไม่เกินตัว”

เมื่อไม่มีเงินเหลือเก็บ ถ้ามีเหตุต้องใช้เงินขึ้นมาจริงๆ พี่เอบอกว่า “ถ้าจำเป็นต้องใช้เงินขึ้นมา ผมก็ไม่มีเงิน แพนผมก็ไม่ได้ทำงานด้วย ต้องไปยืมเงินเขามาก่อน”

กรณีของพี่เออธิบายได้ว่า ที่ต้องกู้ยืมเงินนั้นมาจากการไม่เก็บเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น ลักษณะที่ว่า มีเท่าไรเล่นเท่านั้น หรือมีอะไรก็เล่น ซึ่งหวยบนดินก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เงินออมไม่มี เมื่อมีภาระค่าใช้จ่าย จึงต้องเข้าระบบการกู้ยืม ส่วนเงินที่ได้จากการเล่นก็ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ โดยพี่เอบอกว่า “ผมใช้แบบฟุ่มเฟือย ให้ลูกให้หลาน ถ้าถูกเยอะๆ ก็หมด คิดว่าหมดก็หาใหม่ได้ เพราะไม่เสียดาย”

2. การเล่นหวยบนดินทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่ถึงขั้นต้องกู้ยืม เพียงแต่ใช้วิธีลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต หรือการนำเงินออมออกมาใช้จ่าย หรือวิธีการใดๆ ที่สามารถลดภาระได้

การเล่นหวยบนดินทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่ง ถ้าหัวหน้าครัวเรือนมีเงินเดือนที่พออยู่ได้ในแต่ละเดือน ในกรณีเช่นนี้ ถ้าไม่เล่นหวยบนดิน ก็ไม่ทำให้ลำบากอะไร แต่ถ้าเล่นปกติก็ไม่มีผลมากนัก พออยู่ได้ แต่ถ้าเล่นมาก เงินเดือนที่เคยพอกับค่าใช้จ่ายกลับไม่พอใช้ขึ้นมา หัวหน้าครัวเรือนเลืกใช้วิธีลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลง หรือวิธีการอื่นๆ ที่พอจะผ่อนหนักเป็นเบา แต่จะไม่ใช้วิธีการกู้ เพราะไม่อย่างมีภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้น

เช่นพี่สกลที่บอกว่า “เงินเดือนของพี่บอกได้เลยว่าใช้แบบเดือนชนเดือน ปกติรู้ว่าแต่ละเดือนต้องใช้เงินเท่าไร เป็นค่าอะไรบ้าง ถ้าเงินเหลือน้อยก็ซื้อน้อยลง ถ้าเดือนนั้นค่าใช้จ่ายน้อยจะซื้อหวยมากขึ้น หรือบางทีไม่อยากจะเล่นเยอะ ก็พอจะมีเงินติดกระเป๋า มีเงินเก็บอยู่บ้าง แต่ที่มีผลคือตรงที่ชอบซื้อหวยตามเลขดัง หรืองวดที่มีแจ็กพอตมากๆ งวดนั้นจะเล่นมาก ทำให้มีค่าแทงหวย

มากขึ้น ถ้าเงินไม่พอ ก็ต้องไปลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลง อย่างเคยกินเหล้าอาทิตย์ละครั้ง ก็ลดลง บางอาทิตย์ก็ไม่กิน”

อย่างลุงไปก็เช่นกันที่ทำให้เหตุผลว่า ถึงแม้จะเล่นเป็นประจำ แต่ก็ไม่ได้เดือดร้อน เพราะมีขอบเขตในการเล่น โดยรู้ว่ามีกำลังทรัพย์แค่ไหน มีน้อยเล่นน้อย มีมากเล่นมาก มีเงินเหลือเก็บไว้ส่วนหนึ่ง แต่ตรงที่มีผลกระทบคือการเล่นที่เกินขอบเขตที่วางไว้ ถ้าเงินเหลือไม่พอ จะใช้วิธีการนำเงินที่ออมไว้มาใช้จ่าย

ลุงโบ “ปกติเล่นแล้วก็ไม่เดือดร้อนอะไร แบ่งไว้แล้วว่างๆ หนึ่งเล่นประมาณ 200-300 มีเงินเหลือเก็บไว้เดือนละ 2,000 กว่าบาท อยู่ได้สบายๆ แต่ตรงที่มีผลก็คือเล่นมาก ถ้าช่วงที่ได้เลขเด็ดมา ก็เชื่อว่าถูกแน่นอน เล่นเล่นมาก คิดว่าถ้าถูกก็เป็นเศรษฐีย่อๆ ขึ้นมา เงินที่เล่นไป ก็ไปเอาส่วนที่ต้องใช้จ่ายมาเล่นก่อน พอถึงเวลาไม่มีจ่าย ลุงต้องเอาเงินที่เก็บไว้มาจ่ายแทน มันก็เสียคายนะ ลุงขายของกว่าจะได้เงิน ต้องเอาเงินของลุงไปให้เจ้ามือ แต่ความรู้สึกเสียขายไม่ได้เป็นทุกงวด เพราะเล่นจนเป็นความเคยชินแล้ว”

3. ถึงแม้จะไม่ได้เล่นหวยบนดิน หัวหน้าครัวเรือนก็มีผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือนอยู่แล้ว จึงเสี่ยงเพื่อให้ได้ลุ้น หวังว่าจะมีโอกาสได้เงินมาใช้บ้าง

หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยอย่างน้ำแ้ว ที่เงินในแต่ละเดือนแทบไม่พอกับค่าใช้จ่าย เรียกได้ว่าชักหน้าไม่ถึงหลัง หรือไม่เล่นหวยก็เดือดร้อนอยู่แล้ว แต่ยังต้องการเสี่ยงเพื่อให้ได้ลุ้น เพื่อฟลุคกว่าจะมีเงินมาจุนเจือครอบครัวบ้าง แม้เงินที่เล่นจะไม่มากมาย แต่เงินจำนวนนั้นก็พอที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนอื่นๆ ได้เช่นกัน

น้ำแ้วบอกไว้ว่า “มีเงินเดือน 5,000 กว่าบาท ถึงไม่ซื้อหวยก็กระทบอยู่แล้ว เพราะมีเงินเดือนแค่นี้ ไหนจะต้องดูแลสามีที่ป่วยอีก คิดว่าไหนๆ ก็กระทบอยู่แล้ว ให้ได้เสี่ยงก็ยังดี ดีกว่าไม่ได้เสี่ยงอะไรเลย เล่นต่องวด 100 กว่าบาท เต็มที่ 200 บางทีซื้อแล้วไม่ถูกก็เสียคายนะ คิดว่าเงิน 100, 200 เอาไปซื้อข้าวสารสักถุงสองถุงก็ยังดี พอไม่ถูก ก็ต้องใช้เงินที่มีอยู่อย่างประหยัด จากที่เคยเล่นหวย 100 กว่าบาท งวดกลางเดือนก็ลดลงเหลือ 20 บาทบ้าง 50 บาทบ้าง แต่ยังงี้ก็ต้องเล่น ถือว่าได้เสี่ยงก็ยังดี ดีกว่านั่งดูโทรทัศน์ เขาออกหวย แล้วไม่ได้ลุ้น แล้วจะมานั่งดูทำไม”

ด้านกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินแต่ไม่ได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน มีดังนี้

1. จำกัดจำนวนเงินในการเล่นได้ และการเล่นนั้นเพื่อความสนุกสนาน ไม่ได้เล่นแบบเอาจริงจัง

การรู้จักประมาณกำลังทรัพย์ โดยคำนวณว่าในครัวเรือนมีรายได้ รายจ่ายเท่าไร และควรมีเงินออมเก็บไว้จำนวนเท่าใดสำหรับใช้จ่ายเมื่อยามจำเป็น การเล่นหอยบนดินจึงไม่มีผลกระทบต่อฐานะทางการเงิน เพราะสามารถแบ่งหรือกั้นเงินส่วนหนึ่งมาใช้เป็นทุนในการเลี้ยงชีพได้ กลุ่มตัวอย่างบอกว่า การเล่นนั้นไม่ได้เล่นแบบเอาจริงจัง แต่เล่นเพื่อความสนุกสนาน มีอะไรให้ลุ้นบ้าง ถ้าไม่ถูกก็ไม่เป็นอะไร แต่ถ้าถูกจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านลักษณะพิเศษของหอยบนดิน เช่น มีรางวัลแจ็กพ็อต การหาซื้อได้ง่าย และแทงได้ไม่อันตราย จะไม่มีผลต่อการซื้อมากนัก จึงเล่นเป็นปกติตามที่ได้กำหนดเงินไว้แล้ว

พี่วัช “ผมทำอาชีพรับจ้าง มีรายได้ทุกวัน แล้วแต่ว่าจะได้มากได้น้อย จะแบ่งไว้เป็นค่าใช้จ่าย เก็บไว้ให้ลูกส่วนหนึ่ง แต่จะงวดจะซื้อ 300-400 บาท ถ้ามีเงินน้อยจะซื้อแค่ 100-200 บาท ถ้าไม่ถูก ก็ไม่เสียดายเงิน เพราะทำใจไว้แล้ว แต่ถ้างวดไหนฝัน จะซื้อมากหน่อย เพราะมันใจคิดว่ามีโชค แต่ถ้าไม่ถูก ก็คิดว่าโชคไม่ดี งวดหน้าจะเล่นลดลง เหมือนกับว่าเอาเงินไปเล่นแล้วในงวดก่อน”

น้ำเป้า “มีเงินเดือน 10,000 กว่าบาท เล่นหอยบนดินเดือนละ 1,000 กว่าบาท ไม่เดือดร้อนอะไร ค่าใช้จ่ายในบ้านก็มีพออยู่ ลูกโตหมดแล้ว รับผิดชอบตัวเองได้ น้ำไม่ใช้คนที่เล่นเกินตัว รู้ว่าเล่นยังไงไม่ให้เดือดร้อน แต่ที่เล่นเพราะอยากเล่น เล่นเพราะอยากได้เงินเพิ่ม ถูกมาก็ดีไป ไม่ถูกก็ไม่เป็นไร ถือว่ามีอะไรให้ลุ้น แต่มีบ้างที่ค่าใช้จ่ายจะเพิ่มในงวดที่เล่นมาก เพราะมีเลขเด็ด เล่นตามกระแส ถ้าไม่ถูก งวดหน้าจะเล่นน้อยลง เพราะเสียไปเยอะแล้ว ส่วนแจ็กพ็อตไม่มีผลให้ซื้อมากขึ้น ถึงจะมีข่าวว่าคนนั้นคนนี้อยู่ที่โน่นที่นี้ถูก คิดว่าคนที่ถูกก็เพราะเขามีดวงทางนี้ ถ้าให้เราซื้อเป็นหมื่นเป็นแสนเป็นล้าน ถ้าไม่ถูกก็คือ ไม่ถูก บางทีซื้อแค่ 20 บาท อาจถูกแจ็กพ็อต 58 ล้านก็ได้”

ส่วนน้ำกมล แต่เดิมเป็นคนที่ไม่เล่นหนักตั้งแต่ได้เงินจนมาถึงบนดิน ที่เล่นบนดินมาก เพราะหวังถูกแจ็กพ็อต การเล่นในงวดนี้ถ้าไม่ถูก งวดหน้าก็จะเล่นมากขึ้น เพราะเสียดาเงินที่เสีย

ไป อยากได้กินมา หรือถ้างวดนี้ถูก งวดหน้าจะเล่นมากขึ้น เพราะมีทุนอยู่ จึงเอาทุนที่ถูกมาเล่น หวังว่าจะถูกอีก รายอีก น้ำกมลบอกว่า “เล่นมากขนาดตัวละ 1,000 ก็ยังมี เพราะได้เลขที่คิดว่าถูก ทุกคนก็อยากจะซื้อ ซื้อได้ง่าย ไม่มีอัน แต่พอเล่นหลายๆ งวด ไม่เคยถูก มันทำให้เงินซื้อตได้นะ น้ำเอาเงินที่ได้จากการขายของไปเล่น รายได้ที่ได้จากการค้ามันไม่แน่นอน บางวันกำไรดี บางวันก็เท่าทุน บางครั้งก็มีที่ต้องเอาเงินที่เก็บมาใช้จ่าย”

และจากประสบการณ์ที่สอนว่า หวยไม่ช่วยให้ใครรวยได้ น้ำกมลจึงเปลี่ยนพฤติกรรมการเล่นใหม่ จากการเล่นแบบเอาจริงเอาจังหวังรวย เปลี่ยนมาเล่นแบบสันตนาการ การเล่นหวยบนดินจะดูจากเงินที่เหลืออยู่จากการใช้จ่ายและการเก็บออม จึงแบ่งมาเล่น ซึ่งการเล่นในลักษณะเช่นนี้ น้ำกมลบอกว่าจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบตามมา “เดี๋ยวนี้เล่นหวยน้อยลงเลยไม่เดือดร้อน คิดว่าไม่อยากจะเล่นเยอะแล้ว ดูเงินก่อนแล้วค่อยเล่น แก่งานป่านนี้ยังไม่มีเงินเก็บก้อนใหญ่ๆ แบบเขาบ้าง อีกหน่อยแก่ตัวไปใครจะเลี้ยง ตอนนี้มีแรง ก็ทำงานเก็บเงินไว้ดูแลตัวเองจะดีกว่า”

สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเล่นการพนัน คือ หวังจะรวยเร็วๆ เมื่อเห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้าง ถ้าจะเริ่มทำงานเก็บหอมรอมริบก็คงต้องใช้เวลานาน จึงคิดว่าการพนันเป็นคำตอบและวิถีทางที่ง่ายที่สุด เพราะไม่เสียเวลาและแรงงานมากนัก แต่เมื่อเล่นหนักๆ เข้ากลับเกิดผลเสียแก่ตนเอง และครอบครัว บางคนกลับคิดได้ว่าการพนันไม่ใช่หนทางที่นำไปสู่ความมั่งคั่งร่ำรวย จึงค่อยๆ ลดและเลิกเล่นไปในที่สุด ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า การเลิกเล่นการพนันสามารถทำได้ ถ้าชี้ให้เห็นโทษของมันชัดๆ ด้วยเหตุผล เช่น นักพนันซื้อลอตเตอรี่ ให้เก็บลอตเตอรี่ที่ซื้อทุกครั้งไว้เสมอ ก็จะได้เป็นปีกใหญ่ หรือขอให้คิดไว้ทั้งหมดจะเห็นง่ายเต็มฝ่าบ้าน และไม่เคยถูกเลย เคยแต่ถูกกิน ภาพเหล่านั้นจะเตือนใจอยู่ทุกครั้ง จะค่อยๆ รู้สึกว่าถูกหลอกจากอาจารย์บ๊วย รู้สึกผิดบาปซื้ออะไรระมัดระวังขึ้น คิดมากขึ้น แต่ซื้อน้อยๆ ลง และเลิกซื้อในที่สุด หรือถ้านักพนันคิดได้ว่าการพนันมันให้อะไรและทำลายอะไรมากกว่าเงิน น่าจะเลิกได้ไม่ยาก ถ้ามีใครเข้าใจ ช่วยคิด จะคิดได้ นักพนันไม่ใช่คนโง่ เป็นนักคิดอยู่แล้ว คิดได้ก็เลิกได้ (กิติกร มีทรัพย์, 2537: 28)

2. เล่นหวยบนดินแล้วได้มากกว่าเสีย

คนที่มีความรู้ด้านการพนัน ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่เล่นแล้วได้ หรือคนที่เล่นแล้วถูกบ่อย จึงทำให้มีทุนที่จะเล่น หรือมีรายได้จากการเล่น ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีไม่มากนัก ถึงแม้จะเล่นแต่ก็ไม่เดือดร้อน เพราะรู้จักวิธีการเล่น มีประสบการณ์ในการเล่น ถ้ารู้ว่าช่วงนั้นไม่มีดวง ก็จะหยุดเล่น หรือเล่นน้อยลง เพราะเชื่อว่าดวงไม่ดี

เช่นพี่มานะที่บอกว่า “ส่วนใหญ่เล่นแล้วถูกบอย เลย์ไม่เคียดรื้อนเรื่องเงิน พี่มีสูตรเล่น สมมุติว่า งวดนี้มันใจว่ามีเลข 1 แน่นอน ก็เล่น 01, 11, 21, 31, 41, 51, 61, 71, 81, 91, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 และ 19 ทั้งหมด 19 ตัว ตัวละ 100 บาท บน-ล่าง งวดละเกือบ 4,000 ถ้าถูกบน หรือล่างอย่างเดียว กำไรน้อยหน่อยแค่ 2,000 แต่ถ้าถูกบนด้วยล่างด้วย กำไรเกือบ 10,000 พี่คิดว่า โอกาสถูกมีมากกว่าคนที่แทงแบบหวานไปเรื่อย ตัวโน้นตัวนี้ ถ้างวดนี้ห่วยออกมามี 1 พี่ก็ถูก ถ้าไม่มีพี่ก็จบ ถูกติดกันแบบหลายๆ งวดก็มี คิดว่าถูกขึ้นมาแล้วคุ้ม เอาเงินไปใช้จ่ายได้ แต่เราเล่นห่วย อย่างนี้ต้องดูเงินด้วยว่าจะลำบากหรือเปล่า เล่นแล้วต้องมีเงินเก็บ พี่ถือว่าเล่นสนุกๆ ไม่เคียดรื้อนอะไร ถ้ารู้ว่าดวงไม่ดีหรือไม่มีดวง ก็จะไม่เล่น หรือเล่นน้อยลง”

ด้านกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินมองว่า หวยบนดินจะส่งผลกระทบต่อคนที่เล่น ด้วยเงินจำนวนมาก และคนที่มีความรู้ทางการเงินไม่ดีแต่อยากเสี่ยงเล่นหวย เพราะค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ก็แทบจะไม่มีอยู่แล้ว แต่ก็ยังเล่นเพื่อหวังถูก จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเพิ่มขึ้น และต้องไปประหยัดหรือตัดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลง หรือถึงกับต้องกู้ยืมเพื่อให้มีเงินมาหมุนเวียนใช้จ่าย

ป้าแหว “ถ้าคนที่เขามีฐานะดีหรือเป็นคนมีเงินแล้วเล่น เขาก็ไม่ลำบากเคียดรื้อน แต่ถ้าฐานะไม่ดีอย่างพวกคนรายได้น้อยแล้วยังเล่น มีผลแน่นอน อย่างแรกคือเงินไม่พอใช้ ต้องไปประหยัดในสิ่งที่ไม่ควรประหยัด หรือถ้าดูจากชีวิตทั่วๆ ไปของเขา ข้าวของเครื่องใช้ไม่มีพร้อมบ้าง เงินที่ถูกขอกก็ไม่ให้ บางทีมีแต่ก็ไม่ให้ แต่พอถึงเวลากลับเอาเงินไปแทงหวย เรียกว่าไม่รู้จักรู้ อยู่อย่างพอเพียง ถ้าอยู่อย่างพอเพียงไม่หวังเรื่องหวย ก็มีเงินใช้จ่ายใช้สอยอย่างอื่น แต่พอหวังลมๆ แล้งๆ สิ่งที่ได้ก็ลมๆ แล้งๆ ยังไม่เคยเห็นใครรวยจากหวย ถ้ามีก็น้อย จะมีแต่เกือบรวย เกือบถูกเท่านั้น”

ป้านิ “เท่าที่เคยคุยกับคนเล่น เคยถามเขาว่าเล่นหวยเพราะอะไร ส่วนใหญ่ตอบว่า อยากรวย เงินไม่พอใช้ เล่นเพราะอยากลุ้น คนที่ต้องดิ้นรนทำมาหากินก็หวังจะรวย มีเหมือนกันที่เล่นหนักๆ เลขอะไรเข้าหาก็เอาไปแทง คนที่เงินแทบไม่พอใช้แต่ละวันแต่ละเดือนแล้วยังเล่น ตรงนั้นก็มีแต่น้อยนะ ส่วนใหญ่คนที่นี้จะเล่นกันสนุกๆ มีอะไรให้ลุ้น เป็นความหวังกับเขา คือเล่นแล้วคุ้มเงินของตัวเองได้ก็ไม่เคียดรื้อน”

ข้อสังเกตว่า ทำไมการเล่นพนัน จึงมีคน que เล่นด้วยเงินจำนวนมาก หรือเล่นจนเกินขอบเขตของกำลังทรัพย์ จนก่อให้เกิดผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน หรือบางคนทำไม่ จึงเล่นพนันเพื่อความสนุกสนาน ไม่ได้เล่นเป็นจริงเป็นจัง หรือยึดเป็นอาชีพ ซึ่งการเล่นเช่นนี้

อาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขา ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะของนักพนันว่ามีจุดมุ่งหมายในการเล่นเป็นเช่นไร อรุณ เชาวนาสัย (2528: 37 อ้างใน กัญญาพร ไทรชมภู, 2546: 31) ได้แบ่งลักษณะของนักพนันออกเป็น 3 พวก คือ 1. เป็นพวกที่เล่นระหว่างเพื่อนฝูง เวลาว่างงานสังคม พวกนี้จะเล่นเพื่อความสนุกสนานมิได้มุ่งหวังเอาทรัพย์สิน 2. เป็นพวกที่เล่นการพนันเป็นอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ส่วนมากมักจะเป็นเจ้าของบ่อนหรือเจ้ามือ และ 3. เป็นพวกที่ติดการพนันชนิดถอนตัวไม่ขึ้น ฝังใจกับการพนัน พวกนี้มีจิตใจไม่ปกติต้องการที่จะเล่นถึงระดับที่ซัดขวางแล้วเป็นอันตรายต่อชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และอาชีพที่มีอยู่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมองว่า เมื่อความอยากรวยมาพร้อมกับการเสี่ยงโชค ในเดือนหนึ่งๆ การแบ่งเงินไปเป็นค่าเล่นห่วยบนดินของหัวหน้าครัวเรือนอาจจะมีมูลค่ามากหรือน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความอยากในการเล่นและรายได้ที่มีอยู่ การจะได้รับผลกระทบหรือไม่ได้รับผลกระทบทางการเงินและเศรษฐกิจในครัวเรือนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีเงินเดือนมากหรือมีเงินเดือนน้อย กับการเล่นในแต่ละงวดมากหรือเล่นในแต่ละงวดน้อยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องขึ้นอยู่กับความจำเป็นและการระบอการรับผิชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัวด้วยเช่นกัน

เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ครัวเรือนที่มีรายได้ระดับปานกลางและไม่ค่อยมีปัญหาทางการเงิน กับ ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำไม่พอใช้กับค่าใช้จ่ายและมีปัญหาเรื่องหนี้สิน ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีความหวังที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า การทำให้สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นและการทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากการศึกษาที่มีน้อยและโอกาสที่จำกัด ทำให้ต้องดำรงชีวิตเช่นนี้ต่อไป แต่การจะมีชีวิตที่ดีขึ้นได้สามารถใช้วิถีคิด โดยพึ่งการเล่นห่วย เพราะเป็นการลงทุนที่น้อย แต่ให้ผลตอบแทนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่ากลุ่มตัวอย่างเล่นห่วยบนดินเนื่องจาก อันดับแรกคืออยากรวยและอยากได้เงิน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Downes, 1976 อ้างใน นิสาชล ลีรัตนกร, 2547: 21) ที่กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ (Demographic) เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเล่นการพนันที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยภาพรวมแล้ว การพนันเป็นที่นิยมในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย เหตุผลที่สนับสนุนคือ กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยมีความโน้มเอียงที่จะเข้าใจว่า การพนันเป็นหนทางที่จะทำให้เขาหลุดพ้นจากการทำงานหนักหรืองานประจำ และสามารถหลีกเลี่ยงไปจากชนชั้นเดิมได้ นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ชนชั้นแรงงานจะเล่นการพนันมากกว่าชนชั้นกลาง เนื่องจากชนชั้นแรงงานมีความเชื่อในเรื่องของการมีโชคหรือชะตาชีวิตกำหนดมากกว่า

กลุ่มคนที่เชื่อในโชคชะตาหรือดวงกำหนดอย่างสูง มักจะเล่นการพนันที่อาศัยโชคหรือโอกาสในการเล่น ผลของการแพ้ชนะขึ้นอยู่กับโอกาสหรือโชคเพียงอย่างเดียว ความสามารถหรือทักษะของผู้เล่นไม่มีผลต่อการแพ้ชนะ การพนันประเภทดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นการพนันแบบ “Play with Chance” ซึ่งผู้ที่เล่นการพนันประเภทนี้ มักจะประสบปัญหาการเกิดภาพลวงตา (Illusion) ได้ กล่าวคือ บางกลุ่มคนมีความคิดว่าโอกาสที่เขาจะเล่นพนันชนะจะเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ ทักษะและความถี่ในการเล่น เช่น เรามักจะพบเห็นคนที่ซื้อลอตเตอรี่เลขเดียวกันทุกงวด โดยมีความเข้าใจผิดว่า การกระทำเช่นนี้จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการถูกรางวัลให้มากยิ่งขึ้น แต่แท้จริงแล้ว โอกาสที่จะชนะหรือถูกรางวัลจะขึ้นอยู่กับจำนวนสลากที่ซื้อในแต่ละงวด ประกอบกับโชคหรือดวงของผู้เล่นมากกว่า (Eadington and Cornelius, 1995)

การเล่นการพนันได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคของคนไทย จากข้อเท็จจริงของมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาและมีความใฝ่ฝันที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะมนุษย์กลุ่มที่มีความทุกข์ยากแร้นแค้น ความหวังและความใฝ่ฝันนั้นก็จะยิ่งรุนแรง ปัญหาที่คือจะมีวิธีการใดบ้างที่จะเปลี่ยนความหวังและความฝันให้กลายเป็นความจริงขึ้นมา ดังเช่น กาญจนา แก้วเทพ (2545: 312-313) ได้กล่าวว่า

การเล่นหวยเป็นผลิตรกรรมทางวัฒนธรรมการเสี่ยงทายเพื่อจะล่วงรู้อนาคตในเรื่องต่างๆ เช่น เสี่ยงทายดูความอุดมสมบูรณ์ของดินฟ้าอากาศเพื่อการทำมาหากิน ไปจนกระทั่งการเสี่ยงทายเพื่อหาผู้ครองในชั้นต่อมา พิธีการการเสี่ยงทายเหตุการณ์ในอนาคตได้ถูกนำมาปรับรูปและกลายมาเป็นรูปแบบหนึ่งของการเล่นเพื่อนันทนาการในชีวิตและสังคมในรูปแบบของการพนันเพื่อความสนุกสนาน จนกระทั่งในท้ายที่สุดได้กลายรูปมาเป็น “การพนันเพื่อชีวิต” อย่างจริงจัง ทำให้ในปัจจุบัน สถานภาพของการเล่นหวยที่อาจจะมีพื้นฐานสาเหตุมาจากความยากจนได้ยกระดับขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของ “วัฒนธรรมประจำชาติ” (national character) ดังจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นคนกลุ่มใด ชนชั้นใด ถ้าเป็นคนไทยแล้วต้องมีจิตใจรักการเสี่ยงโชคอยู่ในสายเลือด และจนกระทั่งได้กลายมาเป็นอุปนิสัย (habit) ที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน แม้จะไม่ได้หวังร่ำรวยแต่ก็ซื้อหวยจนติดเป็นนิสัยเสียแล้ว อันเป็นสถานภาพที่มีความมั่นคงที่สุดของรูปแบบวัฒนธรรมหนึ่งๆ

การเล่นการพนันยังแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยด้วยเช่นกัน ในเรื่องของ “การนิยมความร่ำรวยมั่งคั่ง” กล่าวคือ ความเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ ทำให้คนไทยต้องดิ้นรนในการทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ทำให้คนไทย

เห็นคุณค่าของเงินสำคัญกว่าสิ่งอื่นๆ นอกจากเงินเป็นสิ่งจำเป็นทางเศรษฐกิจแล้ว เงินยังเป็นสิ่งจำเป็นทางสังคมด้วย เพราะเงินเป็นเครื่องส่งเสริมฐานะของคนในสังคม เงินทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นที่มาของอำนาจ ความรัก และความเคารพนับถืออีกด้วย (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2537: 75) รวมทั้งคำนิยามในเรื่อง “การขาดความกระตือรือร้น” อาจเป็นเพราะการวางเฉยเกินไป ไม่มีความคิดริเริ่มในงานของตน ขาดความทะเยอทะยานหรือความคิดสร้างสรรค์ เป็นฝ่ายรับ (passive) มากกว่าฝ่ายรุก (active) ขอมรับบุญกรรม ชอบสบายๆ อาจเป็นเพราะไม่อยากเด่นอยากดัง หรือไม่ก็เกียจคร้านจนเกินกว่าจะคิดทำอะไร (สุพัทธา สุภาพ, 2518: 16) และเมื่ออยากมีความร่ำรวย แต่ไม่อยากทำงาน จึงทำให้เห็นคำนิยามที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือ “การชอบเสี่ยงโชค” คนไทยนิยมเล่นการพนัน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อลอตเตอรี่และหวย การเล่นพนันม้าแข่ง แม้กระทั่งการส่งชิ้นส่วนไปจับสลากเอารางวัล เข้าทำนองหวังน้ำบ่อหน้า ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าน้ำบ่อหน้าจะมีหรือเปล่า ทั้งนี้เป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ชาวไร่ชาวนามีเวลาว่างนานนับเดือน หลังฤดูการเก็บเกี่ยวจึงมีเวลาคิดหาวิธีเล่นพนันได้หลายรูปแบบไม่แพ้ชาติอื่นในโลก สิ่งรอบตัวทั้งพืชและสัตว์ได้ถูกนำมาเป็นเครื่องเล่นการพนัน เช่น ติโก่ กัดปลา วิ่งวัว หมากกรุก แข่งเรือ หรือทายกลับมังกูด เป็นต้น

หรือจากผลการวิจัย ที่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงออกเมื่อมีการถูกรางวัลจากการเล่นการพนัน เช่น “เงินที่เหลือนำไปเลี้ยงเพื่อน กินเหล้า เพราะคิดว่าโชคมีมาครั้งหนึ่งแล้ว และครั้งต่อไปน่าจะตามมาอีก” หรือ “ผมใช้แบบฟุ่มเฟือย ให้ลูกให้หลาน ถ้าถูกเยอะๆ ก็หมด คิดว่าหมดก็หาใหม่ได้ เพราะไม่เสียดาย” แสดงให้เห็นถึงคำนิยามในเรื่องของ “การรักสนุก” คือ ให้ความสำคัญกับความสุข ความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย และหลีกเลี่ยงความทุกข์ยากลำบาก ซึ่งก่อให้เกิดคำนิยามอื่นๆ อีก 3 ประการ คือ การย้ายบริบท การชอบงานเบา และการนิยมคนใจกว้างเป็นนักเลง ซึ่งหมายถึงการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น โดยไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงเปลี่ยนแปลง (รัชนิกร เศรษฐ, 2532: 78) รวมทั้งคำนิยาม “ความเชื่อในเรื่องโชค” เป็นเพราะคิดว่ามีสิ่งลึกลับบางอย่างบันดาลให้คนมีอันเป็นไปในด้านดีหรือเลว เจริญหรือเสื่อม เป็นการไม่เชื่อตัวเอง จึงทำให้เกิดความกลัว และในขณะเดียวกันก็ต้องการความปลอดภัย จึงพยายามกราบไหว้บูชา เอาใจ เพื่อขอความเมตตาคุ้มครองป้องกันให้ปลอดภัย และบันดาลให้มนุษย์ได้ในสิ่งที่หวังไว้ อย่างเช่นนักพนันบางส่วนก็จะเชื่อว่าการเล่นการพนันของตนนั้น เป็นเพราะโชคประจำตัว ส่งผลให้นักพนันหลายคนจึงยึดเอาสิ่งไม่มีตัวตนมาเป็นสรณะ ซึ่งจะมาบันดาลโชคให้แก่ตน (Arnold, 1975 อ้างใน กัญญาพร ไตรชมภู, 2546: 29)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินสรุปได้ว่า การเล่นหอยบนดินก่อให้เกิดผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือนจนถึงขั้นต้องกู้ยืม แต่การกู้ยืมนั้นไม่ได้อยู่ในระดับที่รุนแรง คือไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำทุกงวดหรือทุกเดือน การกู้ยืมนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้เงินเป็นสำคัญ ซึ่งมีด้วยกัน 2 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย กู้ยืมเพื่อนำมาใช้หนี้การเล่นหอยในงวดก่อนๆ เพื่อจะได้เล่นต่อ 2.พี่เอ้ กู้ยืมเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น ส่วนการเล่นหอยบนดินทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่ไม่ถึงขั้นต้องกู้ยืม เพียงแต่ใช้วิธีลดค่าใช้จ่าย หรือนำเงินออมออกมาใช้จ่าย มี 2 คน ได้แก่ 1.พี่สกล และ 2.ลุงใบ แต่น้าแอ้วถึงแม้ไม่ได้เล่นหอยบนดิน ก็มีผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือนอยู่แล้ว จึงเสี่ยงเพื่อให้ได้ลุ้น หวังว่าจะมีโอกาสได้เงินมาใช้บ้าง ส่วนการเล่นหอยบนดินที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน คือสามารถจำกัดจำนวนเงินในการเล่นได้ และเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน ไม่ได้เล่นแบบเอาจริง เอาจัง มี 7 คน ได้แก่ 1.พี่รัช 2.น้ำเป่า 3.น้ำกมล 4.พี่วรรณ 5.พี่วัฒน์ 6.พี่สุดา และ 7.พี่สมชัย และเล่นแล้วได้มากกว่าเสีย มี 1 คน คือ พี่มานะ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินทั้ง 3 คน มองว่า คนเล่นหอยบนดินจะได้รับผลกระทบหรือไม่ได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน ขึ้นอยู่กับฐานะและการเล่นของแต่ละคน

ผลกระทบด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ

เมื่อตัวเลขเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับคนเล่นหอย การได้ตัวเลขมาจึงต้องมีวิธีแสวงหาที่แตกต่างกันไป กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินบอกว่า นำมาจากความเชื่อและประสบการณ์ในการถูก เช่น ความฝัน การคิดคำนวณขึ้นเอง การดูเลขจากหนังสือใบ้หอย เลขที่เป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ หอยชุดไล่ซอง เลขตามแผงขายหอย เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น เลขที่บอกต่อๆ กันมา เลขที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ หรือแม้กระทั่งเลขที่อยู่ใกล้ตัว อย่างเช่น ทะเบียนรถ ทะเบียนบ้าน หมายเลขโทรศัพท์ ซึ่งการใช้เวลาหาตัวเลขเพื่อเล่นหอยด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะไม่มีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ เนื่องจากใช้ระยะเวลาเพียงไม่นาน หรือใช้ช่วงเวลาว่าง

แม้กระทั่งวิธีการซื้อหอยบนดิน ก็ไม่มีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ เพราะเมื่อมีตัวเลขอยู่ในใจก็สามารถนำไปซื้อได้ทันที อาจใช้เวลาช่วงเช้าก่อนไปทำงาน เวลาพักตอนกลางวัน เวลาหลังเลิกงานตอนเย็น รวมทั้งวันหยุดต่างๆ เพราะแผงขายหอยมีให้เห็นกันทั่ว เพียงเดินไปบอกให้คนขายหอยจดเลขที่ต้องการซื้อ เพียงเท่านี้ก็เสร็จสิ้นแล้ว และกว่าที่หอยจะออกในแต่ละงวดใช้เวลา 15 วัน ทำให้คนเล่นมีช่วงเวลานึก เวลาคิด และเวลาซื้อ

น้ำแ้ว “หาตัวเลขเพื่อซื้อหวยมันไม่มีผลต่อการทำงาน เพราะไม่ต้องใช้เวลาทั้งวัน เวลาว่างเราก็นั่งคิด เวลานอนเราก็นั่งฝัน หวยมีช่วงระยะเวลาในการซื้อได้ยาว ไม่จำเป็นต้องมาซื้อวันหวยออก ซื้อได้ตั้งแต่ก่อนหน้านั้น ถ้ามีเลขตามจากงวดที่แล้ว น้ำจะซื้อช่วงแรกๆ หลังจากที่หวยออกซื้อเก็บไว้ ถ้ามีเลขใหม่ๆ มา ก็จะทยอยซื้อ มาจากความฝันบ้าง หรือเห็นคนอื่นซื้ออะไรใหม่ ก็จำเลขไว้ตอนเย็นกลับบ้าน ผ่านหน้าตลาด ก็แวะซื้อ”

พี่สุดา “หวยบนดินหาซื้อง่าย เดินไปตรงไหนก็มีขายกัน ส่วนใหญ่ก็จะซื้อตามห้างๆ เพราะไม่มีเวลา จันทร์-ศุกร์ ทำงาน วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ไปเดินห้างๆ หวยบนดินจะขายตามห้างๆ เยอะ เลขที่ซื้อส่วนใหญ่เอามาจากเลขที่รักเลขที่ชอบ หรือตรงกับเหตุการณ์สำคัญ อย่างในหลวงครองราชย์ 60 ปี ก็เล่น 60, 06 ถ้าคนที่ชอบเล่นหวย เห็นเลขอะไรก็เอามาตีเป็นเลขได้หมด”

พี่วัฒน์ “บางทีเห็นข่าวน้ำท่วมมีคนตายก็คน ก็ยังเอาไปแทงหวยได้ ก็พาประเทศอะไรก็ได้ก็เหรียญทองก็แทงได้ ผมชอบดูข่าวอยู่แล้ว เอาข่าวที่มีเลขมาแทงหวยได้ ซื้อหวยไปซื้อตอนไหนก็ได้ ถ้าไม่ว่างก็ฝากเขาซื้อ”

บางกรณีที่คนเล่นรู้จักกับคนขายหวยบนดิน ทำให้วิธีการซื้อนั้นง่ายขึ้น เพียงโทรศัพท์ไปบอกเลขที่ต้องการให้คนขายหวยจดไว้ก่อน ถ้าว่างแล้วก็จะไปเอาสลากพร้อมกับจ่ายเงินหรือติดไว้ก่อน เช่นพี่รัชที่บอกว่า “การซื้อหวยไม่ได้ใช้เวลามากอะไร ถ้าไม่ว่างไปซื้อ แต่เรารู้จักกับคนขายโทรไปสั่งก่อน เขาก็จดไว้ให้ พอว่างๆ ก็ไปเอา เพราะเชื่อใจกัน รู้จักกัน บางครั้ง คนขายก็โทรมาถามเราว่างวดนี้ไม่ซื้อหรือ เพราะเขาต้องการลูกค้า ถ้าเขาขายไม่หมดเขาก็ไม่ได้กำไร”

แต่ช่วงก่อนวันหวยออก 1-2 วัน กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินอย่างลุงใบและพี่วรรณบอกว่า จะมาทุ่มซื้อหวยกันในช่วงนี้ เนื่องจากให้เหตุผลว่า “เลขเพ็งออก” คือ เพ็งฝันบ้าง หรือเพ็งได้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่ามีสิ่งประหลาดเกิดขึ้น หรือหนังสือพิมพ์บางฉบับเพ็งให้เลข ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพบ้างแต่ไม่มากนัก เพราะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ

ลุงใบ “หนังสือพิมพ์บางฉบับหรือเกือบทุกฉบับ วันที่ 15 หรือวันสิ้นเดือน ไปดูได้เลยว่าจะชอบลงข่าวว่ามีอะไรประหลาด เจอตัวอะไร 2 หัวบ้าง บอกเลขให้เรียบร้อย หรือหน้าที่มีทำนายดวง จะมีบอกเลขไปหวยให้ด้วยว่าตัวไหนเด่นตัวไหนมา บางทีก็มัวแต่คิดว่าจะแทงหวยอะไรดี เพราะต้องซื้อให้เสร็จวันนั้น วันหวยออกไม่มีการมาจดหวยแล้ว พอคิดเสร็จต้องรีบไปซื้อ ยิ่งถ้าเป็นเลขดังตามข่าว คนจะซื้อมาก หวยบางเจ้าขายหมดเร็วก็มี ถ้าไม่มีเจ้านี้ ก็ต้องไปซื้อที่เจ้าอื่นอีก”

พี่วรรณ “พี่เป็นคนชอบฝันกลางวันห่วยออก เหมือนกับว่าตัวเลขจะมาพุ่งเอาตอนนั้น เข้ามา นั่งคิดแล้วว่า วันนี้จะเล่นอะไรดี ขายของไปก็คิดเลขไปบ้าง ดูหนังสือพิมพ์บ้างว่างวดนี้ให้เลขอะไร”

ตามความเชื่อของนักเล่นหวยเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับเขาเป็นไปได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญทางศาสนา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางไสยศาสตร์ที่เชื่อว่ามีบุคคลที่มีอิทธิฤทธิ์ หรือพลังอำนาจพิเศษอยู่เบื้องหลัง เช่น ผีสาว เทวดา นางไม้ ที่สามารถคลั่งบันดาลให้เขาถูกหวยได้ จากการสัมผัสกับกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินบอกว่า เคยไปขอกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวลาไปเที่ยวตามที่ต่างๆ หรือไปทำบุญตามวัด ซึ่งเป็นการขอตามธรรมดาทั่วไป คือ ขอให้มีความสุขสมหวัง มีโชคมีลาภ เมื่อไหว้พระแล้วทำให้จิตใจสบาย จึงคิดว่าจะลองเสี่ยงโชคสักครั้ง โดยการซื้อห่วยดังที่พี่เอบอกไว้ว่า “เวลาไปไหว้พระขอพรแล้วสบายใจ คิดว่าจะซื้อห่วยดู เผื่อว่าทำบุญแล้วจะมีโชคกับเขาบ้าง บางทีเสี่ยงเซียมซีได้เบอร์อะไร ผมก็เอาเบอร์นั้นไปซื้อห่วยก็มี”

แต่การไปขอเลขอย่างจริงจังและอย่างมีความมุ่งมั่นตามคำร่ำลือว่า หมู่บ้านนั้นมีดินไม้ศักดิ์สิทธิ์ หรือตำบลนั้นมีสิ่งประหลาดเกิดขึ้น หรืออำเภอนั้นมีอาจารย์ไปห่วยชื่อดัง จะต้องเดินทางไปหาเลขเพื่อนำมาเล่นหวย กลุ่มตัวอย่างบอกว่าไม่เคยไปขอ เพราะไม่เชื่อ เห็นว่าเป็นเรื่องทิ้งมลายและเสียเวลา การจะถูกหรือไม่ถูกห่วยนั้นขึ้นอยู่กับโชคและดวงมากกว่า

น้ำเป่า “เลขที่มีคนร่ำลือกันว่าแม่น บอกว่ามาจากอาจารย์โน้นพระรูปนี้ ถ้าเขาบอกถูก ก็สู้เก็บไว้เล่นเองไม่ดีกว่าหรือ จะมาบอกเราทำไม อย่างพระโลงผีที่ให้ห่วย 558 คนแห่ซื้อกัน มีบ้านขายบ้าน มีรถขายรถ มีที่ขายที่ ซื้อเป็นเล่มไปเขียนเลขเองก็มี สลาก 20 บาท ขาย 30 บาทก็ยังมี คนก็หัวร่าย พอไม่ออก เป็นอย่างไร หมดตัวไปตามๆ กัน อย่างน้ำไม่ไปขอเลขกับเขาหรอก เพราะว่าไม่เชื่อ และเสียเวลาที่จะไปด้วย เอาเวลาไปทำอย่างอื่นจะดีกว่าอีก ถ้ามีแต่หาห่วย แทงห่วย ไม่ทำการทำงาน อย่างนี้มันหนักเกินไป ไม่ต้องทำมาหากินกันแล้ว”

น้ำแ้ว “ชุดเลขขอห่วย ต้องไปเชื่อพระ น้ำไม่เชื่อ ไม่ได้ฝักใฝ่ถึงขนาดนั้น มีเล่นก็เล่น ไม่เคยไปขอห่วยกับใคร ถ้าเขาให้ถูก เขาเอาไปเล่นเองไม่ดีกว่าหรือ”

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินที่มีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะสามารถบันดาลให้ตนเองถูกหวยได้ จึงไปกราบไหว้ขอโชคขอลาภและขอเลขเพื่อนำมาแทงห่วย ดังที่พี่วรรณบอกว่า “มีไปขอห่วยบ้าง แต่ไม่ใช่ทุกงวด อย่างพี่เคยไปวัดที่อยู่ชานนอก ขอให้ถูกห่วยสักงวด เวลาจตุรพีก็ดู

ว่ารูปจะม้วนเป็นเลขอะไรก็เอาไปแทงหวย คือพี่มองว่าการไปขอหวยมันไม่ได้เสียเวลาทำมาหากิน ไปก็ไปวันหยุด ไปเที่ยวพักผ่อนด้วย และไปขอด้วย การงานไม่เสีย”

อาจมองได้ว่า การขอเลขเพื่อเล่นหวยบนดินจะมีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความหวังและความมุ่งมั่น เช่น ถ้ามีความหวังว่าจะถูกรางวัล และมีความมุ่งมั่นในการหาเลขมาก เรียกได้ว่ามีจิตใจที่หมกมุ่นเกี่ยวกับเรื่องการพนัน สถานที่ใดให้หวยแม่นยำจะต้องไปหา ตรงนั้นจะทำให้เกิดผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ เช่น ป้านี้ ซึ่งเป็นคนที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “หวยไม่ได้ออกทุกวัน ขณะที่ประกอบอาชีพอยู่ก็เล่นได้ ยกเว้นบางคนที่ต้องเดินทางไปหาเลข แทนที่จะเอาเวลาไปทำมาหากิน ก็ไปหาเลขเพื่อหวังเลขเด็ด ตรงนี้จะมีผลกับการทำงาน ต้องขาดงานบ้าง เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางบ้าง อย่างนี้จะเกิดกับบางคนและส่วนน้อย แต่ตัวเลขที่มาจากการนึก ความฝัน หรือดูตามข่าว ตรงนี้จะไม่มีผลกระทบกับการทำงาน เพราะมีตัวเลขแล้วก็เอาไปซื้อได้จริงๆ แล้ว หวยมีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพน้อยมาก แต่ถ้าเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจจะมีมากกว่า”

หรือป้าแวนแม่มไม่ได้เล่นหวยบนดินแต่ได้บอกไว้ว่า “คนที่เสียเวลาทำมาหากินคือคนที่หมกมุ่นเล่น ที่ไหนให้หวยแม่นยำก็ต้องไปหา หวังถูก หวังสบาย การงานไม่ทำ ลูกเต๋าไม่สนใจ ที่นี้ไม่มีหรือมีคนทิ้งมลายขนาดนี้ ถ้าจะเล่นหวย คนที่นี้เท่าที่รู้จักเอาเลขมาจากคนอื่นบอก ฝัน คิดเอาเอง วิธีแบบนี้มันไม่เสียหายกับชีวิตของ”

ส่วนพี่จิตรมองว่า “การหาซื้อหอยนั้นง่าย ไปเจอที่ไหนก็ซื้อได้ หรือการหาเลขคนไม่ต้องคิดมาก มีเลขอะไรก็ซื้อได้ แต่ตรงที่มีผลคือ อาชีพที่เขาทำอาจจะไม่มั่นคง หรือเป็นอาชีพที่ต้องเปลี่ยนตลอด เช่น จักรเย็บผ้ารับจ้าง เป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง ขึ้นอยู่กับรายได้ อาจจะต้องเปลี่ยนคนที่เล่นหวยอาจไม่มีเงินเก็บ เมื่อถึงจุดๆ หนึ่ง ไม่มีเงินสำรอง โอกาสที่จะเปลี่ยนอาชีพไม่มี ยาก นี่ก็อยากจะทำอะไรก็ไม่มีทุน อยากจะค้าขายก็ไม่ได้ เพราะไม่มีเงินเก็บ ตรงนี้มีผลต่อการทำมาหากิน ถ้าโอกาสมาถึงหรือจังหวะมาถึง ทำให้เขาเสียโอกาส เพราะถ้าทุนไม่มีก็ทำอะไรไม่ได้”

กาญจนา แก้วเทพ (2545: 321) กล่าวว่า มีผู้ศึกษาพบว่า คนไทยมีช่องทางการหาเลขเด็ด เพื่อนำเอามาเล่นหวยเกือบ 10 วิธี เช่น การขอจากพระสงฆ์ การแก้ฝัน ขอจากเจ้าที่เจ้าทางหรือจากเจ้าพ่อเจ้าแม่ การดูตัวเลขจากขอดทำนาย อายุคนตาย ขูดต้นไม้ บนบานศาลกล่าว ฯลฯ และหนึ่งในช่องทางการหาเลขเด็ดของชาวบ้าน คือ ข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอตามวิทยุและโทรทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนวล คณานุรักษ์ (2544) ที่สรุปว่า พฤติกรรมการหาเลขเด็ดแตกต่างกันไปตาม

ความเชื่อของแต่ละคน ซึ่งมักจะเกี่ยวกับโศกลางและศาสนา นอกจากนั้น ยังพบความขัดแย้งในพฤติกรรมและความคิดของผู้ที่เล่นหวย (ใต้ดิน) อีกด้วย คือ ผู้ที่เล่นหวยจะตระหนักและเปรียบเทียบสัดส่วนของรางวัลที่ได้ (หากถูกรางวัล) กับต้นทุนในการแสวงหาเลขเด็ด โดยพบว่าผู้เล่นหวยจำนวนไม่น้อยที่มีความพยายามสูงในการเดินทางไปยังที่ไกลๆ เพื่อหาเลขเด็ด ในขณะที่บางคนซื้อหวยไม่มาก ดังนั้น แม้จะถูกรางวัลก็อาจไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง ความลำบากหรือความเหนื่อย และในทางกลับกันถึงแม้จะลงทุนเล่นสูงเพื่อถูกรางวัลแล้วจะคุ้ม แต่ก็ไม่มีอะไรมายืนยันว่าเลขที่ได้มาจะถูกรางวัลแน่ ซึ่งผู้เล่นการพนันแต่ละคนรับรู้ถึงข้อนี้เป็นอย่างดี แต่ยังคงใช้ความพยายามในการหาเลขเด็ดต่อไป บางครั้งพบว่าผู้ที่เล่นหวยส่วนหนึ่งยังคงหาเลขเด็ดจากแหล่งเดิมๆ ทั้งที่ไม่เคยทำให้เขาถูกหวยเลยก็ตาม ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักของเหตุผลที่ทุกคนต่างก็ตระหนักดี

เมื่อมีการหาตัวเลขเพื่อซื้อหวยแล้ว ลำดับต่อมาคือ ลุ้นการออกรางวัล ในทุกวันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน ประมาณช่วงบ่ายจะเป็นเวลาการออกรางวัลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล นักเล่นหวยบางคนขอมใจจดใจจ่ออยากรู้ว่าเลขที่แทงไปจะถูกหรือไม่ บางคนมีโอกาได้ลุ้นการถ่ายทอดการออกรางวัลด้วยตนเอง บางคนอาศัยใบตรวจรางวัลหรือเรียงเบอร์ที่พิมพ์ออกมาขาย หลังจากการออกรางวัลเพียงไม่กี่ชั่วโมง บางคนอาศัยเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีการส่งข้อความผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อรายงานผลการออกรางวัล หรือบางคนอาศัยการสอบถามจากคนอื่น กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินบอกว่า การลุ้นผลการออกรางวัลด้วยวิธีดังกล่าวจะไม่มีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ

พี่มานะ “ปกติทำงานก็เปิดวิทยุฟังอยู่แล้ว จะมาลุ้นจริงๆ ก็ตอนออกรางวัลที่ 1 รางวัลเลขท้าย ส่วนรางวัลอื่นๆ ไม่ได้สนใจ เพราะไม่ได้ซื้อลอตเตอรี่ พี่คิดว่าการลุ้นหวยไม่ได้เสียเวลางาน ถ้าเปรียบกับลุ้นการพนันอย่างอื่น อย่างไพ่ต้องเสียเวลามานั่งลุ้นทั้งวัน”

พี่สกล “พอหวยออก สักพักมือถือมีข้อความส่งมาบอกว่างวดนี้ หวยออกอะไรบ้าง สะดวกดี รู้ผลเร็วด้วย ถ้าจะเอาให้แน่ใจก็ต้องไปซื้อเรียงเบอร์มาตรวจ ซึ่งมันไม่น่าจะใช้เวลาอะไรมากมาย”

น้ำกมล “เวลาหวยออกบางทีก็ไม่ได้ฟัง ขาของอยู่ ก็มีคนอื่นมาบอกว่างวดนี้ออกอะไร มีคนอื่นเขาลุ้นเขาฟังอยู่ ก็มาบอก มันไม่เสียเวลาอะไรหรอก”

แต่เมื่อการออกหอยเสร็จสิ้นลง กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินบอกว่า ถึงแม้จะถูกหรือไม่ถูกก็ไม่มีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ เพราะถือเป็นเรื่องปกติ เล่นหอยเพื่อให้ได้ลุ้น ดังเช่นพี่รัชบอกว่า “หอยมีช่วงเวลาออกครึ่งเดือน ถ้าไม่ถูก ก็ไม่เสียใจ หรือถึงกับไม่มีกำลังใจทำงาน คนที่เล่นก็แค่หวังว่าจะถูก รู้ว่าโอกาสถูกนั้นน้อย ทำใจไว้แล้วส่วนหนึ่ง ถ้าไม่ถูกก็เสียเพียงแต่ความหวัง หรืออาจจะรู้สึกเสียคายนิดหน่อย แต่งวดหน้าก็เล่นใหม่ได้ หรือถ้าถูกก็ไม่มีผล คนถูกก็แค่ดีใจ บางทีถูก 20 บาท ก็ไม่คุ้มกับที่แพงไป เล่น 1,000 ถูก 20 อาจจะเท่าทุน ก็ดีใจว่าถูก เพราะหอยถูกยาก”

พี่ชาย “หลังจากหอยออกแล้วไม่ถูก ก็ไม่ถึงกับสิ้นหวัง ท้อแท้ การพนันมีถูกมีผิด กินได้ก็ต้องถูกได้ เป็นเรื่องธรรมดา”

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินที่บอกว่า การถูกหรือไม่ถูกนั้นจะมีผลต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ ดังเช่นพี่เอ๋ที่บอกว่า “4 โมงเย็น หอยออกหมด แต่งานเลิก 5 โมงเย็น ไม่ถูกก็ไม่มีอารมณ์ทำงาน บางครั้งสมมุติว่า ถ้าวันนี้หอยออก ก็ไม่อยากทำงานแล้ว ผมเป็นอย่างนี้ ผมจะหาเรื่องบอกว่า วันนี้หยุดเพื่อรอลุ้นหอย”

พี่วัฒน์ “ถ้าไม่ถูกก็มีหงุดหงิดบ้าง เพราะเสียคายนิดหน่อย แต่ด้วยความที่เล่นประจำ จะไม่มีผลข้างเคียงเท่าไร เพราะผิดหวังมาตลอดจนชินแล้ว คือไม่ถูกถือเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าถูกถือเป็นเรื่องไม่ปกติ ถ้าถูกเมื่อไหร่ก็จะมีผลต่อการทำงาน ถ้าทำงานอยู่ก็อยากให้เสร็จเร็วๆ ก็มีคิดเหมือนกันว่าเอาไว้พุงนี้ค่อยมาทำใหม่ เพราะอยากไปฉลองกับเพื่อน”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า วิธีการหาตัวเลขและวิธีการซื้อเลขจะไม่มีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 11 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่สมชัย 3.พี่เอ๋ 4.พี่วรรณ 5.พี่สกล 6.น้ำแ้ว 7.พี่รัช 8.น้ำเป้า 9.พี่มานะ 10.น้ำกมล และ 11.พี่วัฒน์ เนื่องจากนำตัวเลขมาจากความเชื่อและประสบการณ์ในการถูกของตนเอง และใช้เวลาว่างจากการทำงานไปซื้อหอยบนดิน แต่วิธีการหาตัวเลขและวิธีการซื้อเลขจะมีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพต่อกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.พี่วรรณ และ 2.ลุงใบ เนื่องจากใช้ช่วงเวลาใกล้วันหอยออก แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นถือว่าไม่รุนแรง เพราะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ด้านการลุ้นผลการออกรางวัลจะไม่มีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินทั้ง 13 คน แต่หลังจากการออกรางวัลเสร็จสิ้นลง มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 2 คน ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ 1.พี่เอ๋ และ 2.พี่วัฒน์ คือเกิดความรู้สึกว่าไม่อยากทำงาน

ด้านการไปขอเลขตามสถานที่ต่างๆ กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดิน 12 คน บอกว่าไม่เคยไปขอ แต่มี 1 คน คือ พี่วรรณ ที่เคยไปขอเลขจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ไม่มีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ เพราะใช้เวลาในวันหยุด กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินทั้ง 3 คน มองว่าวิธีการหาตัวเลขและวิธีการซื้อหวยจะไม่มีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ แต่ถ้าคนเล่นที่มีความหวังและความหมกมุ่นเกี่ยวกับหวยมาก จะส่งผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ

ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ

ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

การเล่นหวยบนดินของกลุ่มตัวอย่างที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว อาจมองไปที่ภาวะทางเศรษฐกิจและการเงินของครอบครัว ถ้ากลุ่มตัวอย่างเล่นหวยบนดิน แต่ไม่ได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน อาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

พี่มานะ “รู้ว่าเล่นเท่าไร เล่นแล้วมีเงินออมมีเงินใช้ คนในครอบครัวไม่เดือดร้อน ก็ไม่มีผล เมียพี่เขาไม่ว่านะ เขารู้ว่าเราเล่นแล้วมีความสุข มีอะไรให้ลุ้นบ้าง”

พี่สกล “ปัญหาเรื่องเงินว่าจะมีทะเลาะกันหรือเปล่า ก็ไม่มี หวยไม่เคยทำให้ทะเลาะกัน ถ้าพี่เล่นหนัก เล่นจนไม่ลืมหูลืมตา มัวหาเลข หลงหวยจนไม่สนใจลูกเมีย ไม่ทำมาหากิน อย่างนี้สิที่เป็นปัญหา แต่ครอบครัวพี่ไม่มี”

แต่การเล่นที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน คือ ถึงกับต้องกู้ยืม หรือมีเงินไม่พอใช้จ่าย ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว แต่อยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงนัก คือ คนในครอบครัวมีการห้ามปรามตักเตือน หรือการถกเถียงกันบ้าง

พี่ชาย “พี่เป็นคนเล่นหนัก บางงวดติดค่าหวยเขาก็มี ต้องหาเงินมาใช้ แม่พี่เมียพี่เขาก็รู้ว่าพี่เล่นขนาดนี้ เงินไม่พอใช้ เขาก็ห้าม บอกว่าให้เก็บเงินไว้ใช้บ้าง จี๋มอเตอร์ไซค์ก็ลำบาก ต้องเสี่ยง อันตรายบนถนน เขาอยากให้เราขายมากกว่า อยากให้เรามีเงินทุนไว้ค้าขาย ก็รู้ว่าเขาเตือนด้วยความหวังดี แต่ทำยังไงได้คนมันชอบเล่น”

ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว นอกจากจะมองดูที่ภาวะทางเศรษฐกิจและการเงินของครอบครัวแล้ว สามารถมองไปที่การเล่นหอยบนดินของสมาชิกในครอบครัว ถ้าสมาชิกในครอบครัวเป็นคนที่เล่นด้วย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในทางที่ร่วมมือหรือช่วยเหลือกัน เช่น การหาตัวเลข การตีตัวเลข รวมถึงการฝากซื้อหอย

พี่สกล “เมียพี่ที่เล่นเหมือนกัน บางทีก็คุยกันว่างวดนี้จะแทงอะไรดี หรือถ้ามีใครได้เลขดังมาจากที่ไหนบ้างก็บอกต่อกัน กัน หรือเล่าว่างวดนี้มีใครถูกบ้าง เขาก็เล่น เราก็เล่น เลยไม่มีปัญหา”

พี่วรรณ “ส่วนมากช่วยกันแทงหอย ช่วยกันดี ถ้าฝันอย่างนี้ก็จะมานั่งคิดกันแล้วว่าอยากเล่นเลขอะไร พ่อพี่เขาเป็นคนเล่นมาก่อน แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้เล่นเท่าไรแล้ว บางงวดนึกสนุกก็เล่น เขาจะรู้เยอะกว่าเรา ถ้าฝันว่าเห็นจึงจะต้องเล่นเลขอะไร”

หรือถ้าคนในครอบครัวไม่เล่น แต่ก็ไม่ได้ห้ามหรือเข้าไปก้าวก่าย เพราะถือว่า การเล่นนั้นเป็นเรื่องส่วนบุคคล เห็นว่าเล่นแล้วเป็นความสบายใจของผู้เล่น และอาจเป็นโอกาสหารายได้อีกช่องทางหนึ่งให้กับครอบครัว

พี่วัช “คนในบ้านเข้าใจ เขารู้ว่าเราไม่ได้เล่นมาก ซื้อมากบาท เมียผมเขาจะไม่ถาม แต่วันหอยออก เขาจะถามว่าถูกหรือเปล่างวดนี้ เท่านั้นเอง ถ้าถูกขึ้นมา เขาก็เอาเงินให้เมียเก็บไว้ใช้จ่ายอย่างนี้ก็ดี เพราะผมเก็บเงินไม่อยู่ ต้องใช้หมด”

ลุงใบ “ลูกบอกว่า ถ้าพ่อสบายใจก็เล่นไป แต่อย่าเล่นมาก อย่างเขาพาลุงไปเที่ยว มีคนมาขายหอย ลูกก็ยังถามว่าพ่อไม่ซื้อหรือ คือเขาเป็นคนที่ไม่เล่นการพนันทุกอย่าง แต่เราเล่นเขาก็ไม่ว่าอะไร”

พี่วัฒน์ “ถึงพ่อกับแม่พี่ไม่ได้เล่นหอย แต่ก็ไม่ได้มองหอยในทางไม่ดี แต่มองว่าถ้าถูกขึ้นมาเงินที่ได้จากหอย ถึงจะไม่มากเท่าไร แต่ก็สร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ คงจะเห็นว่าเป็นโอกาสที่หาเงินได้”

แต่ถ้าคนในครอบครัวไม่เล่น และมองว่าการเล่นหอยบนดินของกลุ่มตัวอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือเล่นแล้วจะทำให้เสียทรัพย์โดยใช่เหตุ จึงไม่เห็นด้วย

พี่เอ “ส่วนใหญ่เมียจะบ่นมากกว่า เป็นทำนองว่า ถ้าได้ก็ดี ถ้าไม่ได้ก็บ่นว่าไม่น่าเล่นให้เสียเงินเสียทอง เขาไม่ได้ทำงาน แต่ผมทำงาน อย่างดีเขาก็ได้แค่นั้น แต่ก็ไม่ได้มากำก่ายอะไร ผมเสียเขาก็ไม่ได้มาออกเงินให้ แต่ถ้าผมได้ เขาก็ได้ด้วย”

พี่วรรณ “แม่พี่ไม่อยากให้เสียเวลาทำมาหากิน หรือมัวแต่ยุ่งกับการเล่น เขาบอกว่า โอกาสถูกหวยมันยาก ไม่มีใครรวยเพราะหวยหรอก คนที่ถูกก็ไม่เห็นจะมีกำไร มีแต่ทำทุนกับขาดทุน เขาอยากให้เราเก็บเงินไว้ใช้ดีกว่า เพราะบ้านเราก็ไม่ได้ร่ำไม่ได้รวยอะไร”

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินมองว่า ถ้าคนเล่นมีความคิดว่าโอกาสในการถูกหวยมีน้อย ก็จะเล่นแต่ไม่มากนัก นำเงินที่มีไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นจะดีกว่า จะได้ไม่เกิดปัญหากับคนในครอบครัว แต่การเล่นที่ทำให้เกิดปัญหากับคนในครอบครัว คือ การเล่นที่เกินตัว ทำให้มีปัญหาด้านการเงินตามมา โดยมองว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

ป้าแหว “กรณีที่เล่น 2 คน คือ หั้วหน้าครอบครัวเล่น และเมียหัวหน้าครอบครัวเล่น ปัญหาจะเกิดในลักษณะที่ว่า เมื่อเล่นทั้งคู่ แล้วปัญหามาถึงจุดๆ หนึ่ง เงินไม่พอจ่ายใช้สอย จะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา มีการทะเลาะเบาะแว้ง สาเหตุมาจากความเครียดเรื่องเงินๆ ทองๆ หัวเมียก็ทะเลาะกัน หรือถ้าเล่นคนเดียว อาจจะเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือเมียหัวหน้าครอบครัว คนไม่เล่นก็จะโทษคนเล่น คนเล่นก็ไม่พอใจ เกิดปัญหาครอบครัวขึ้นมาอีก ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น เพราะมีปัญหามาจากเรื่องเงินทั้งนั้น และอีกอย่างเราไม่ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วย แทนที่มีน้อยจะเล่นน้อย กลับเล่นมาก จะเกิดปัญหามาตาม เท้ากับว่าคนในครอบครัวมีความเห็นไม่ตรงกัน”

ป้านิ “ที่เห็นในชุมชนเลย คือคนต่างจังหวัดที่เข้ามาอยู่ในนี้ เขามาเช่าบ้านอยู่ สามเป็น คนขับสามล้อ เมียไม่ได้ทำงานแต่ชอบเล่นหวย ถูกบ้างกินบ้าง แต่กินมากกว่าถูก มีปัญหาคือ เมียเล่น แต่หัวไม่เล่นและไม่อยากให้เล่น แต่ก็อยากขัดใจเมีย เพื่อไม่ให้มีปัญหา แต่ถ้าเมียเล่นเสียมากๆ ก็มีบ่นๆ กันบ้าง เพราะเงินมันไม่พอใช้”

แต่พี่จิตรมองว่าการเล่นหวยบนดินจะไม่เกิดผลกระทบกับความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว “ไม่น่าจะมีปัญหา หวยเป็นการพนันที่ไม่น่าเกิดปัญหาเท่าไรหรอก ถ้าคนไปเข้าบ่อน จะเห็นเลยว่า มีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้น มีปัญหาเรื่องเงิน เป็นหนี้ เงินไม่พอใช้ หัวเมียดีกัน”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การเล่นหอยบนดินที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว แต่ไม่ถึงขั้นรุนแรง เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ มี 1 คน ได้แก่ พี่ชาย และเนื่องจากคนในครอบครัวไม่เห็นด้วยกับการเล่น มี 3 คน ได้แก่ 1.พี่เอ๋ 2.พี่วรรณ และ 3.น้ำแอ้ว ส่วนการเล่นหอยบนดินที่ไม่ส่งผลกระทบกับความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เนื่องจากคนในครอบครัวก็เล่น มี 3 คน ได้แก่ 1.น้ำเป่า 2.พี่สกล และ 3.น้ำกมล แต่มีคนในครอบครัวที่ไม่เล่นแต่ก็ไม่ว่าอะไร มี 6 คน ได้แก่ 1.พี่วัช 2.พี่สุดา 3.พี่มานะ 4.ลุงใบ 5.พี่วัฒน์ และ 6.พี่สมชัย กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.ป้าแหว และ 2.ป้าณี มองว่า ปัญหาเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดปัญหากับคนในครอบครัว แต่พิจิตรกลับมองว่าหอยไม่น่าจะทำให้เกิดปัญหากับคนในครอบครัว

ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน

กล่าวได้ว่า หอยบนดินเปรียบเสมือนสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินกล่าวว่า ส่วนใหญ่คนที่เล่นหอยด้วยกันจะมีการถามกันว่าได้ซื้อหอยแล้วหรือยัง หรือมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับตัวเลขที่ได้มาในงวดนี้ แม้กระทั่งในวันที่หอยออกแล้ว ยังคงมีการพูดคุยกันถึงตัวเลขที่ออกและการแทงของแต่ละคนว่าเฉียดหรือแม่นกันขนาดไหน ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการเล่นหอยบนดิน จะเป็นไปในแนวทางที่ว่า บอกเลขกัน ชักชวนกันซื้อ ลุ้นหอยด้วยกัน หรือมีการเลี้ยงในหมู่เพื่อนฝูงเมื่อถูกหอย

น้ำเป่า “เพื่อนบ้านหรือคนแถวนี้จะช่วยกันคิดตัวเลข คนนี้ได้หอยจากแหล่งนี้มา มีคนเคยถูกก็จะมาบอกกัน เหมือนกับว่า เราบอกเขา เขาก็บอกเรา แบ่งๆ กันรายดีกว่า มีตัวเลขแล้วจะเก็บไว้ทำไมคนเดียว”

น้ำกมล “อย่างฝน ก็ไปเล่าความฝันให้เพื่อนๆ ฟัง ช่วยกันตีความหมายว่าอะไร เกี่ยวกับเลขอะไร เพื่อนน้ำหลายๆ คนก็ซื้อตาม เพราะเป็นคอหอยเหมือนกัน ถ้าถูกขึ้นมาจะมีการเลี้ยงกันในหมู่เพื่อนฝูง เหมือนมีเรื่องไว้คุยกับเพื่อนได้ ในวันที่หอยออก ถ้าวางๆ จะมาคอยลุ้นหอยด้วยกัน”

พี่สุดา “ได้เลขมาก็ซื้อตามกัน แต่เขาได้ยื่นเราพูดว่ามีเลขนั้นเลขนี้ เขาก็ซื้อตามเรา คนที่ได้ยื่นเราบอก บางทีซื้อเยอะกว่าเราก็มีย หรือบางทีเพื่อนบอกให้เราซื้อ ถ้าไม่ซื้อแล้วจะเสียใจ ก็ซื้อเผื่อไปหน่อย ความเกรงใจเพื่อนก็เลยต้องซื้อ บางทีมีการช่วยกันตีเลข หลวงพ่อคุณไปปรึกษาอยู่ที่

โรงพยาบาล มีการพูดถึงเลขห้องว่าอยู่ห้องไหน หลวงพ่อคุณอายุเท่าไร ก็ยิ่งคุยกับคนที่เขารู้เรื่อง ก็ยิ่งสนุกนะ เหมือนกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับหอย”

น้ำแ้ว “เชื่อไหมว่าหอยเราเล่นไม่เป็น ไม่รู้ว่าเขาซื้อกันยังไง แต่พอมาอยู่ที่นี่ เห็นคนในชุมชนเล่นก็เล่นตามเขา อยากเล่น เห็นเขาถูกก็อยากถูกบ้าง เขามาชวนเรา เราก็เล่น มีเลขมาบอกให้เราแทง ก็คิดว่าสนุกนะ มีอะไรให้คุยกัน”

หอยบนดินนอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนแล้ว อาจมองได้ว่าการเล่นหอยบนดินทำให้พวกเขารู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เช่นพี่สมชัยบอกว่า “ส่วนใหญ่อยู่เป็นการอยู่ให้เล่นกัน บางทีเรามีหอยตัวนี้เราก็บอกเขา หรือบ้านนี้ถูก เราก็บอกว่า อ้าว...มีหอยดีแล้วไม่แบ่งกันเลยนะ พูดทำนองล้อเล่นกัน จวดหน้าเขาก็บอกเรา เราก็อ่าน เขาถามเรา เราก็อ่านเขา เหมือนเป็นการสร้างความสัมพันธ์อย่างหนึ่ง ถ้าคนในชุมชนเล่นเหมือนกัน เขารู้สึกว่าพวกเขาไม่ได้เป็นศัตรูกัน แต่เป็นพวกเดียวกันที่ต้องกินเงินจากเจ้ามือคือรัฐบาลให้ได้”

นอกจากนี้ในมุมมองของพี่วัฒน์ยังบอกอีกว่า “ถ้าคนในชุมชนส่วนใหญ่เล่นกัน คนไม่เล่นก็ดูว่าคนเล่นหอยไม่แปลกอะไร คนไม่ได้เล่นก็ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นคนดี เพราะเป็นวัฒนธรรมของคนเล่น เล่นจนกลายเป็นความเคยชินแล้ว สังคมของเรา คนเล่นกับคนไม่เล่นไม่ได้ถูกมองว่าต่างกัน”

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินได้กล่าวไว้ว่า การเล่นหอยบนดินของคนในชุมชนเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน ใครมีเลขอะไรก็นำมาบอกกัน หรือถ้าคนในชุมชนเป็นตัวแทนจำหน่ายหอยบนดิน ก็เป็นการอุดหนุนคนกันเองให้มีรายได้

ป้าแ้ว “ถ้าคนเราคุยกันเรื่องหอย มันไม่น่าเสียหายอะไร เป็นเรื่องปกติ คุยกันสนุกๆ มีการถามกันบ้างบอกกันบ้าง คนระดับชาวบ้านไม่ต้องคิดอะไรมาก ถ้ามีคนขายหอยอยู่ในนี้ก็เป็นการอุดหนุนคนกันเอง ทำให้เขามีเงินจากการขายหอยด้วย”

แรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเล่นการพนัน คือ การเล่นเพื่อเข้าสังคม เช่น บางคนใช้การเล่นไพ่เป็นกิจกรรมที่ทำกับเพื่อน มีการพบปะสมาคมกับคนที่เล่นด้วยกัน สอดคล้องกับ Vincent H. Eade and Raymond H. Eade (1997 อ้างใน ธารา มีบุญ, 2546: 117) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเล่นการพนัน ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากกลุ่มบุคคลบางกลุ่มมี

เวลาว่างมาก และมักเกิดความรู้สึกเหงาจึงไปเล่นการพนันเพื่อพูดคุยกัน ชนวนล คณานกุล (2544: 167) กล่าวว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นหวย คือ การสื่อสารซึ่งมี 4 ระดับ คือ การสื่อสารภายในบุคคล เช่น การดีความ การสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การตอบโต้กันระหว่างพระสงฆ์กับนักเล่นหวย การสื่อสารเป็นกลุ่ม เช่น การแนะนำหรือช่วยกันหาเลขเด็ด หรือช่วยกันดีความในกลุ่มนักเล่นหวยด้วยกัน รวมทั้งการสื่อสารมวลชนด้วย

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดิน 13 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดิน 3 คน บอกว่า เป็นไปในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกัน เช่น บอกเลข ชักชวนกันซื้อ ลุ้นหวยด้วยกัน หรือได้ความรู้สึกที่เป็นพวกเดียวกัน

ผลกระทบด้านสุขภาพจิต

การเล่นการพนันของคนไทยฝังอยู่กับจิตใจของคนไทยมาแต่โบราณแล้ว คนทั่วไปชอบเล่นการพนันด้วยจุดประสงค์ต่างๆ กัน เช่น เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด สนุกสนาน เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่อยากได้เงิน เป็นการเสี่ยงโชค ซึ่งท้าทายความสามารถของผู้เล่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่า การพนันเป็นเรื่องราวที่คนเราทุกคนชอบ โดยเริ่มจากความต้องการได้อย่างเดียว เพราะรู้สึกภูมิใจและดีใจ เมื่อมีการเสียไป ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา มิได้ก็มีเสีย

สำหรับการเล่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคาดหวังว่าจะถูก คนที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจดี ความคาดหวังของเขจะมีไม่มากเท่าไร แต่ถ้าคนที่ไม่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจไม่ดี ความคาดหวังของเขายิ่งมีมาก โดยมองว่าการเล่นหวยเป็นเรื่องของการสร้างโอกาสทางรายได้สำหรับเขา หรือในรายที่เล่นเสียมากๆ หรือเสียมาหลายๆ งวดติดกัน จนเกิดความรู้สึกว่าเสียค่ายเงิน และเสียความรู้สึกจากการเป็นผู้ที่ผิดหวัง คิดอยากจะได้เงินคืน แม้กระทั่งคนที่ไม่เคยถูกหวย พวกเขามีความรู้สึกว่าอยากเป็นหนึ่งในผู้โชคดีที่ถูกหวยบ้าง เพราะเห็นตัวอย่างจากคนอื่นที่ถูกกันมามากแล้ว ความรู้สึกเหล่านั้นแฝงด้วยความอยากจะทำอะไรอยู่ ผู้เล่นจึงมีคำปลอบใจตัวเองว่า “งวดหน้ายังมี” กรณีเช่นนี้ นักจิตวิทยาชี้ว่า หากนักพนันเล่นแพ้ เป็นผู้แพ้ (the loser) นักพนันจะบอกตนเองในใจว่า “งวดหน้าต้องเป็นของฉันบ้าง” หรือ “วันนี้ฉันแพ้ พรุ่งนี้ต้องเป็นของฉันแน่นอน” นักพนันจะมีอารมณ์หมกมุ่นอยู่กับการเสี่ยงตลอดเวลา และคิดเข้าข้างตัวเองเสมอว่า จะต้องเป็นผู้ชนะ หรือชัยชนะอยู่แค่เอื้อมเท่านั้น ด้วยเหตุดังนี้จึงพบว่า นักพนันบางคนยอมแพ้ และแพ้ซ้ำซากครั้ง

แล้วครั้งเล่า ขอมสูญเสียได้ทุกอย่างทุกอย่าง ชื่อเสียง เกียรติยศของตนเองและครอบครัว (Bloch, 1961 อ้างใน กิติกร มีทรัพย์, 2537: 5-6)

ทางด้านอารมณ์ของนักเล่นการพนัน สามารถมองได้ว่า ถึงแม้การพนันจะให้อารมณ์ สนุกสนาน ตื่นเต้น ได้เสียงได้ลุ้น เพื่อจะได้ชัยชนะ นักพนันจะรู้สึกอบอุ่นเป็นสุขอยู่กับความเพ้อฝัน มีความหวังว่าจะเป็นผู้กำชัยชนะ จะได้เงินทองมาง่ายๆ จะร่ำรวยเป็นเศรษฐีในพริบตา บางรายรู้สึกศรัทธามีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของตนอย่างแรงกล้าว่าจะนำโชคมาให้ตนได้ บางรายเชื่อในความสามารถหรือฤทธิ์ของตน อารมณ์ในด้านลบคือ ความโลภ การเอาเปรียบผู้อื่น รุกรานผู้อื่น (กิติกร มีทรัพย์, 2537: 24)

ดังนั้น ความอยากได้เงินคืนและความต้องการเป็นผู้ถูกหวย ยังเป็นเรื่องของความรู้สึกที่อยากจะทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกำหนดเป้าหมายให้ตัวเองเพื่อจะเล่นต่อ ซึ่งแม้จะพบกับความผิดหวังเรื่อยมาก็ตาม

เพื่อ “หวยกินเราเกือบทุกงวด แต่ที่ยังเล่นอยู่เพราะว่าอยากถูก มันอยากเอาชนะเจ้ามือ (รัฐบาล) เรื่องอะไรจะให้เจ้ามือมาเอาเงินเราไปง่ายๆ และผมคิดว่ารัฐบาลเอาเปรียบยิ่งกว่าเจ้ามือ หวยได้ดิน คือรัฐบาลจะไม่เสี่ยง ข้างล่างก็เล่นแค่ 2 ตัว แต่ 3 ตัวล่างไม่รับ หรือเป็นเพราะมันยุ่งยากเกินไป ไม่มีหวยวิ่งด้วย เบอร์เซ็นต์ก็ลดน้อยกว่าได้ดิน ยังเป็นการเอาเปรียบมากขึ้น เขาพูดสวยหรูว่าทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่รัฐบาลเขารู้ว่าไม่มีกำไรแน่นอน ได้แน่นอน ถ้าเราเล่นชนะ เราก็รู้สึกภูมิใจสิ”

นอกจากนี้ สิ่งดึงดูดใจที่สามารถทำให้ผู้เล่นหน้าใหม่กลายเป็นนักพนันด้วยไปได้ก็คือ ความประทับใจครั้งแรกที่เริ่มเล่นเป็นผู้มีโชค (เป็นผู้ชนะ) ที่เรียกว่า the beginner's Luck โดยเป็นผู้มีโชคตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้ผู้เล่นหน้าใหม่ประทับใจกับชัยชนะของตนเองอย่างมาก และสนใจให้เล่นต่อไปเรื่อยๆ ถึงแม้จะเสียพนันอย่างไรก็หวังว่าจะได้ชัยชนะอย่างนั้นอีกไม่ช้า อย่างเช่นพี่ชายที่บอกว่า “หวยบนดินงวดแรกที่ออกมา ถูกเลย ถูกครั้งนั้นได้เยอะทีเดียว 20,000 กว่าบาท หวยเป็นการลงทุนที่น้อยแต่กำไรมาก เหมือนเอาเงินบาทไปแลกเงินร้อย สมัยนี้เงินบาทจะเอาไปทำอะไรได้มากมาย การเล่นหวยก็เหมือนกับการหาเงินเหมือนกัน ไม่ต้องเหนื่อยลงทุนลงแรงอะไร ถ้ามีโชคครั้งหนึ่ง ครั้งต่อมาโชคก็ต้องเป็นของเราอีก ยังไงก็ต้องเล่นต่อไป เหมือนว่า 15 วัน ได้ลุ้นได้หวังกับเขาบ้าง ไม่ใช่อยู่ไปแค่วันๆ ถ้าไม่ถูกก็ช่างมัน งวดหน้าเอาใหม่”

บัณฑิต ศรไพศาล ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (คมชัดลึก, 2550) กล่าวว่า ผู้ที่นิยมเล่นหอย โดยเฉพาะผู้ที่เล่นทุกงวดและเพิ่มวงเงินการเล่นมากขึ้นเรื่อยๆ จนส่งผลเสียหายต่อชีวิตความเป็นอยู่และหน้าที่การงาน เข้าข่ายเป็นผู้ป่วยโรคจิตเวชชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า โรคติดการพนัน เช่นเดียวกับผู้ติดการพนันชนิดอื่น อาทิ ไพ่ ม้าแข่ง แต่ประเทศไทยยังไม่มี การเก็บสถิติว่ามีผู้ป่วยเป็นโรคนี้ประมาณเท่าใด ทั้งนี้ ผู้ป่วยโรคนี้จะมีอาการคล้ายคนติดยาเสพติด จิตใจจดจ่ออยู่กับการเล่นตลอดเวลา หากไม่ได้เล่นจะเกิดอาการกระสับกระส่าย หงุดหงิด นอนไม่หลับ ไม่มีเงินก็ต้องขวนขวาย กู้หนี้ยืมสินเพื่อนำเงินมาเล่น และมีความพยายามที่จะเลิกแต่ไม่สามารถทำได้สำเร็จ ส่วนสาเหตุการเกิดโรค มาจากกรรมพันธุ์ มีผู้ศึกษาพบว่า หากมีพ่อแม่หรือญาติติดการพนัน มีโอกาสที่จะติดการพนันถึง 5 เท่า การเลี้ยงดู หากเด็กเห็นผู้ใหญ่เล่นการพนันจะอยากเล่นตาม สื่อที่มีเนื้อหาล่อลวงให้ต้องการเล่นการพนัน และเกิดจากสมองส่วนที่เรียกว่า อมิกดาลา (Amygdala) ซึ่งเป็นส่วนศูนย์กลางความพึงพอใจทำงานน้อย ต้องหากิจกรรมที่มีความตื่นเต้นสูงทำ จึงจะมีความสุขและสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้น การรักษาสามารถทำได้ด้วยการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม โดยในส่วนของพฤติกรรม จะต้องมีการจัดตารางเวลาว่าช่วงไหนทำกิจกรรมอะไร เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยหมกมุ่นกับการคิดเล่นหอย ส่วนการใช้วิธีบำบัดทางความคิด จะต้องกระตุ้นให้นึกถึงข้อดีข้อเสีย และอนาคตที่จะต้องเสียไป สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการหนักมาก อาจต้องใช้ยาแก้อารมณ์ซึมเศร้าร่วมด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นโดยมิได้หวังจะได้เงินหรือกำไรจากการเล่นหอยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการอย่างอื่นจากการพนันด้วย เช่น ได้ความรู้สึกเสี่ยงโชค ได้ความสนุกสนาน ได้รับคำชมเชยจากผู้อื่น และเมื่อเล่นแล้วไม่ก่อให้เกิดความกังวลเรื่องเงิน การเล่นนั้นจึงไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต แต่ผู้เล่นกลับได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้นเร้าใจ ความภาคภูมิใจ เรียกได้ว่า หอยเป็นกิจกรรมสันทนาการที่มีส่วนช่วยลดความเบื่อหน่ายจำเจในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ Deveureux (1949 อ้างใน เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2531) ศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนัน โดยพยายามที่จะใช้แนวคิดโครงสร้าง-การหน้าที่มาอธิบายพฤติกรรมของคนติดการเล่นการพนัน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่คนติดเล่นการพนัน เนื่องจากว่า การพนันเป็นเรื่องของการหนีที่ในลักษณะที่ว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการบางอย่างให้แก่สังคมได้ นั่นคือการปลดปล่อยความตึงเครียดหรือบรรเทาความเบื่อหน่ายจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ภายใต้อารมณ์แรงกระตุ้นในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมที่ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ

อาจกล่าวได้ว่า การพนันเป็นการสร้างเสริมและรักษาคุณภาพของโครงสร้างสังคม รวมทั้งเป็นกิจกรรมปกติที่ปลอดภัยเพื่อปลดปล่อยความเครียดจากการทำงาน (Mcmillen, 1996: 20

อ้างใน ธารา มินูญ, 2546: 14) ตลอดเป็นช่องทางในการเอาชนะความไม่มั่นคงและความไม่แน่นอนของชนชั้นทำงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เล่นได้ใช้ความสามารถในโอกาสที่เปิดกว้างสำหรับเขา ดังนั้น การพนันจึงเป็นการปลดปล่อยความเป็นตัวของตัวเองที่เขาขาดหายไปหรือไม่สามารถทำได้ในที่ทำงาน แม้จะทราบว่าตนอาจต้องเสียเงิน และมีโอกาสต่ำในการชนะก็ตาม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เล่นนั้นต้องการได้รับรางวัลผ่านการได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและกลุ่มเพื่อน

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาได้ให้คำอธิบายถึงเหตุที่การพนันเป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคม โดยทั่วไป สืบเนื่องมาจากลักษณะจิตใจมนุษย์ 2 ประการ คือ ความต้องการความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ โดยให้เหตุผลว่า ประการแรก ชีวิตคนเรานั้นเป็นอยู่อย่างจำเจและน่าเบื่อหน่าย จึงแสวงหาเกมการเล่นที่ตอบสนองความต้องการทางใจได้เป็นอย่างดี และ มนุษย์เกลียดความไม่แน่นอน แต่มนุษย์ชอบการเล่นการพนันเพื่อแสดงว่าไม่ได้เกลียดความไม่แน่นอน ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงออกในลักษณะที่ตรงข้าม และเป็นลักษณะของกลไกของการป้องกันหรือปกป้องตนเอง (Lee and Smit อ้างใน เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2531)

ทางด้านนักสังคมวิทยาได้กล่าวว่า การพนันมีลักษณะงูใจอยู่ในตัวมันเอง คือ สามารถที่จะดึงดูดจิตใจของผู้อยากจะมาเล่นการพนันเข้าไปเล่นการพนันได้ง่ายยิ่งขึ้น Bloch (1961 อ้างใน กิตติกร มีทรัพย์, 2537) ได้ชี้ว่าพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่เกิดจากแรงงูใจเป็นสำคัญ ซึ่งแรงงูใจดังกล่าวอาจจะได้เป็นผลกำไรที่ได้รับจากการเล่นโดยตรง ความเพลิดเพลินสนุกสนาน ความตื่นเต้นในการเสี่ยงโชค ตลอดจนความสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วมเล่นการพนันในรูปแบบต่างๆ

พืมานะ “พืมองว่าการเล่นห่วยเหมือนเป็นการจ่ายเงินเพื่อซื้อความสุข การเล่นห่วยเป็นการพักผ่อน มีอะไรให้ลุ้นให้ตื่นเต้น ถือว่าแก้เครียดด้วยการเล่นห่วยก็ไม่แปลกอะไร ถ้าถูกมาก็ดีไป ถือว่าเป็นโชค ไม่ถูกก็ไม่มีอะไร เพราะไม่เดือดร้อน”

พืวัฒน์ “การลุ้นห่วยทำให้มีความสุขได้เหมือนกัน และยังทำให้ไม่เสียเงิน เสียเวลาเดินทางไปเล่นตามบ่อน เป็นการพักผ่อนที่ไม่เสียเงินมากก็ได้”

น้ำเป่า “เล่นห่วยเผื่อมีอะไรให้ตื่นเต้นบ้าง เดือนละ 2 ครั้ง ถือว่าเป็นความสุข รู้อยู่แล้วว่าถูกยาก ทำใจแล้ว ถูกหรือไม่ถูกไม่เป็นไร ให้ได้ลุ้นให้ได้เสี่ยงก็ยั้งดี เหมือนกับปลดปล่อย ถ้าถูกขึ้นมาก็ได้เฮ ห่วยถูกยาก ถ้าถูกมาก็เป็นโชคของเรา”

ลุงใบ “เวลาเล่นหอยแล้วสนุก ตื่นเต้น อยากรู้ว่าเลขที่แทงไปมันจะออกหรือเปล่า ถ้าถูกแล้วก็ดีใจ มีคนมาชมว่าเราเก่ง ยิ่งถ้าถูกมากๆ คนก็ชมว่าเราแน่ งวดหน้าคนก็จะมาขอหอยจากลุง เห็นว่าลุงถูกเยอะ ต้องมีเลขดีๆ แน่แน่นอน แต่ถ้างวดหน้าไม่ถูก ก็เล่นใหม่สิ กลัวอะไร หอยมีให้เล่นก็ต้องเล่น”

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การเล่นหอยบนดินที่ส่งผลต่อฐานะทางการเงินถึงกับเป็นหนี้จะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต ทำให้เกิดภาวะความกดดันและความเครียดเกิดขึ้น และนำไปสู่การก่อปัญหาอาชญากรรม ส่วนการเล่นเพื่อความสนุกสนานหรือความบันเทิงจะไม่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้เล่น

พิจิตร “ต้องดูที่เป้าหมายของแต่ละคนว่าเล่นเพื่ออะไร เล่นเพื่อสนุก เล่นแล้วเงินยังพอมีเหลือใช้ แทงไม่มาก คนพวกนี้ไม่มีผลกระทบเกิดขึ้น ถ้างวดไหนไม่ถูกก็ไม่เดือดร้อนเรื่องเงิน คนที่ไม่เดือดร้อนเรื่องเงินก็ไม่เครียด หรือพวกที่เข้าใจว่าการพนันมีภูมิพิศก็ไม่เครียด ส่วนคนที่เครียดคือคนที่เดือดร้อนเรื่องเงิน เป็นพวกยืมเงินเขาเล่น หรือไม่มีเงินแล้วอยากจะเล่น ต้องไปเอาเงินจากส่วนอื่นมาเล่น พอไม่มีเงิน ไม่รู้จะไปยืมใคร คิดมากอีก ถ้ามันสะสมไปเรื่อยๆ มันก็มีผลเสียกับตัวเอง แต่คนที่เขาพร้อมจะเล่นจะไม่เครียด จะเกิดความสุขด้วยว่า แหม เจียดไปแต่คนเดียว วิธีที่ดีที่สุดคือไม่เล่น เท่ากับไม่ไปเริ่มปัญหาตั้งแต่แรก ที่นี้ระดับความรุนแรงของปัญหาก็มากน้อยแตกต่างกัน คนที่มีการศึกษา คนที่คิดได้ ส่วนใหญ่จะเล่นแบบสนุกๆ ส่วนคนที่เรียนมาน้อย คนยากจน จะมีความฝันว่าอยากรวย เล่นเล่นหอย พอไม่ถูก ก็เครียด เพราะไม่มีเงินใช้ แถมบางครั้งยังเป็นหนี้ยิ่งต่างหาก”

ป้านิ “คนที่แทงเสียมากๆ เรียกว่าเล่นจนเป็นหนี้ คนพวกนี้จะมี ความกดดันในตัวเอง มีความหงุดหงิด เงินไม่มีก็ต้องหาทางออก อาจลักเล็กขโมยน้อย หรือมีคนชักนำไปในทางที่ไม่ดี ส่งยาขายาก็ต้องทำ ทำให้เขาลืมนึกถึงความถูกผิด ถ้าคนที่รู้อยู่เต็มอกว่านี่ก็ผิด แต่ก็ยังทำ สภาพจิตใจเขาไม่มีความสุข แต่ต้องทำเพราะความจำเป็นบังคับ คนพวกนี้หนักๆ เข้าก็กินเหล้า ดิฉัน เพราะเหล้ายาทำให้ลืมปัญหาได้บ้าง”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินถึงแม้จะไม่เกิดภาวะความเครียดขึ้น แต่ก็มีความรู้สึกว่าอยากได้เงินคืน หรืออยากจะเป็นผู้ชนะบ้าง เท่ากับเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เขาเล่นต่อไปเรื่อยๆ แม้จะเป็นฝ่ายที่เสียอยู่ตลอดเวลาก็ตาม มี 3 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่เอ้ และ 3.พี่วรรณ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินแล้ว คิดว่ามีความสุข ความตื่นเต้น ถือว่า

การเล่นหอยบนดินเป็นการจ่ายเงินเพื่อซื้อความสุข และถือว่าการพนันมีได้ก็ต้องมีเสีย เป็นเรื่องธรรมดา มี 10 คน ได้แก่ 1.พี่สกล 2.ลุงใบ 3.น้ำแ้ว 4.น้ำเป้า 5.พี่มานะ 6.น้ำกมล 7.พี่วัฒน์ 8.พี่รัช 9.พี่สุดา และ 10.พี่สมชัย กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินทั้ง 3 คน มองว่า การเล่นหอยจนเงินไม่พอใช้ ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน จะทำให้เกิดความเครียดสะสม ส่วนการเล่นที่ไม่ได้หวังเงินเพียงอย่างเดียว และคิดว่าการพนันมีภูมิพิศ ทำให้ไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิต

บทที่ 5

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านศาสนาและศีลธรรม

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านหลักธรรมคำสอนของศาสนา

ทุกศาสนาในโลกล้วนมีหลักคำสอนในเชิงปฏิเสธการพนัน ดังเช่นศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามต่างก็ถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่เป็นการบาป ส่วนพุทธศาสนามองการพนันว่า เป็นที่ตั้งของความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งทรัพย์สิน เป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานของค้นหา และเป็นสิ่งที่ไม่ทำให้เกิดคุณค่าที่ยั่งยืน ดังเช่นในกลุ่หวีวาทสุตตนิทเทส (กรมการศาสนา, 2530ก: 333) พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า การตัดสินใจเกิดจากแรงงูใจของความทะยานอยาก

...สัตว์ย่อมทำความตัดสินใจด้วยค้นหาอย่างไร...เมื่อเราประกอบเนืองๆ ในเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทในเพราะการเผลอการพนัน โภคสมบัติที่ยังไม่เกิดขึ้นจึงมิได้เกิดขึ้น และ โภคสมบัติที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความหมดสิ้นไป ครั้นรู้อย่างนี้แล้ว เขาก็ไม่ประพฤติทางความฉิบหายแห่งโภคสมบัติ 6 ประการ...

ทางความฉิบหายแห่งโภคสมบัติ 6 ประการ ทั้งนี้มีปรากฏถึงการเผลอการพนันไว้ด้วย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสังคาลกสูตร (กรมการศาสนา, 2530ข: 197-198) ว่า

อริยสาวกย่อมไม่ดำเนินทางเสื่อมแห่งโกละ 6 เป็นไฉน ดูก่อนคฤหบดีบุตร การประกอบเนืองๆ ซึ่งการค้ำน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1 การประกอบเนืองๆ ซึ่งการเที่ยวไปในตรอกต่างๆ ในกลางคืน เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1 การเที่ยวดูมหรสพ เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1 การประกอบเนืองๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1 การประกอบเนืองๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1 การประกอบเนืองๆ ซึ่งความเกียจคร้าน เป็นทางเสื่อมแห่งโกละประการ 1

เมื่อการเล่นการพนันเป็นหนึ่งในทางเสื่อมแห่งโกะ หรือเป็นอบายมุขที่นำไปสู่ความชั่ว ดังนั้น พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงโทษของการติดการพนันว่ามี 6 ประการ (กรมการศาสนา, 2530ข: 199) ดังนี้

ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาณ 6 ประการเหล่านี้ คือ ผู้ชนะย่อมก่อเวร 1 ผู้แพ้ย่อมเสียทายทรัพย์ที่เสียไป 1 ความเสื่อมทรัพย์ที่ผู้เล่นพึงเห็นได้เอง 1 ถ้อยคำของคนเล่นการพนันซึ่งไปพูดในที่ประชุมฟังไม่ขึ้น 1 ถูกมิตรสหายหมิ่นประมาท 1 ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะเห็นว่าชายนักเล่นการพนันไม่สามารถจะเลี้ยงภรรยา 1 ดูก่อนคฤหบดีบุตรเหล่านี้แล คือ โทษ 6 ประการในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาณ

หลักคำสอนสำคัญของพุทธศาสนา คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ในการวินิจฉัยว่าอะไรเป็นกรรมดีและอะไรเป็นกรรมชั่ว ในแง่ของกรรม ให้ถือเอาเจตนาเป็นหลัก ตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่ว (พระพรหมคุณาภรณ์, 2549: 179) ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เกณฑ์หลัก ให้ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดยพิจารณามูลเหตุว่าเป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือพิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ไร้โรค ปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์ หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรม (สภาพที่เกื้อกูล) ทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

2. เกณฑ์ร่วม โดยใช้

2.1 ใจมีโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่

2.2 พิจารณาความยอมรับของวิญญู หรือนักปราชญ์ หรือบัณฑิตชน ว่าเป็นสิ่งที่วิญญูยอมรับหรือไม่ชื่นชมสรรเสริญ หรือตำหนิติเตียน

2.3 พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ว่าเป็นการเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์นั้นเป็นพุทธศาสนิกชน ส่วนใหญ่เห็นว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อหลักธรรมคำสอนของศาสนา เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ บุคคลในครอบครัว ครูอาจารย์ และพระสงฆ์ ว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดี และได้รับรู้ถึงโทษของการเล่นการพนันว่า การพนันเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรมอื่นๆ อีกหลายชนิด เป็นต้นแบบแห่งความแตกแยก การทะเลาะวิวาท และจะนำผลร้ายมาสู่ตนเองและครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม

น้ำเป่า “ศาสนาพุทธถือว่าการพนันเป็นอบายมุข หอยบนดินก็เป็นอบายมุข เท่ากับไม่ดี เวลาไปวัด พระท่านก็เทศน์สั่งสอนว่า อย่าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน มันจะทำให้เดือดร้อน ตัวเองด้วย ครอบครัวด้วย”

พิวัฒน์ “ขัดแย้งเพราะมันเป็นเรื่องของการเล่นพนัน ถึงจะถูกกฎหมายแต่ก็ผิด เพราะการเล่นทำให้คนมีความโลภ ใช้จ่ายเงินไปในทางอบายมุข”

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินก็มีมุมมองเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินว่า หอยบนดินแม้จะถูกกฎหมายแต่ก็ขัดกับหลักธรรมคำสอนของศาสนา เช่นป้าแหวที่บอกว่า “ฉันเชื่อว่าการพนัน ถึงเป็นการพนันเล็กๆ น้อยๆ ก็จะทำให้คนที่เล่นคนที่มีความโลภ ลืมว่าศาสนาสอนอะไร เมื่อคนไม่มีคำสอนอยู่ในใจ ทำให้ขาดสติ ขาดความรับผิดชอบ ถึงบ้านเมืองจะมีกฎหมาย เขาก็พยายามจะหลบหลีก ก็จะทำให้ผิด ศาสนาหรือกฎหมายก็เอาเขาไม่อยู่ ควบคุมไม่ได้แล้ว”

ป้านิ “ศาสนาพุทธสอนให้คนไม่มีความโลภ คนที่เล่นหอย ถ้าเล่นเพราะมีความโลภ คืออยากได้เงินจนเกินพอดี เป็นความโลภที่ทำให้เกิดความหวัง เมื่อผิดหวังก็ต้องทุกข์หรือเสียใจเป็นธรรมดา หรือเล่นมากจนเดือดร้อน ตรงนี้คิดว่าขัดกับหลักคำสอน แต่บางคนก็เห็นคนแก่นั่งขายลอตเตอรี่อยู่แล้วไปช่วยเขาซื้อ โดยที่คนซื้อไม่มีความรู้สักว่าอยากเสี่ยงโชค ถ้าเป็นแบบนี้ ก็ไม่ขัดกับหลักคำสอน เพราะเขาไม่มีความโลภอยู่ในใจ”

แม้กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินจะมองว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักธรรมคำสอนของศาสนา แต่ก็เชื่อว่าไม่ใช่สิ่งผิดอะไรมากมาย หรือความรุนแรงของผลที่เกิดขึ้นจากการเล่นอาจจะน้อยกว่าการพนันชนิดอื่น

พีวรณ์ “หอยบนดินขัดแย้งกับศาสนา แต่หอยบนดินบางคนก็ไม่เล่น ไม่ใช่ภาคบังคับ ใครอยากเล่นก็เล่น แล้วแต่คน บางคนไปวัดกลับมาแล้วยังไปซื้อหอยก็ยังซื้อ ลอตเตอรี่ยังมีขายในวัดเลย หอยบนดินไม่ได้ผิดอะไรมากมาย เพราะไม่ใช่การพนันที่มั่วสุ่ม”

พีเอ “หอยบนดินเป็นสิ่งที่ผิด แต่ความรุนแรงของความผิดอาจจะน้อยกว่าการพนันอย่างอื่น หอยออกเดือนละ 2 ครั้ง แต่การพนันอย่างอื่นเล่นแล้วร้ายแรงกว่าเยอะ มีให้เล่นเกือบทุกวันด้วย อย่างแทงบอล เล่นไพ่ คนที่ฆ่าตัวตาย เพราะอะไร เพราะเสียพนันบอล ก็ต้องมองที่ผลของมันดีกว่าว่าเป็นยังไง”

ส่วนพีจิตร กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินก็มีมุมมองว่าหอยบนดินแม้จะขัดกับหลักคำสอนของศาสนา แต่ผลที่เกิดจากการเล่นมีความรุนแรงน้อยกว่าการพนันชนิดอื่นๆ ที่มีให้เล่นเกือบทุกวัน “หอยคือการพนันอย่างหนึ่ง เหมือนกับเล่นม้า แทงบอล มีได้มีเสีย แต่ไม่ว่าเป็นการพนันอะไรก็ตาม ถ้าเอาคำสอนเอาศาสนามาเกี่ยว มันผิดทั้งนั้น เพราะบ้านเราเป็นเมืองพุทธ ถ้าไปถามคนไม่เล่นหอย ไม่ชอบหอย ร้อยทั้งร้อยก็ต้องบอกว่าการเล่นหอยไม่ดี ผิด ก็ต้องยกเลิก แต่คนยังเล่นกันอยู่ ยังไงก็ห้ามไม่ได้ การพนันแต่ละอย่างมีผลเสียต่างกัน หอยบนดินน่าจะเป็นระดับเบาที่สุด คนบ้าหอยที่มีเงินมากๆ พี่ว่าเล่นงวดหนึ่งสูงสุด 10,000 กว่าบาท คนหาเช้ากินค่ำที่ยากจนจริงๆ เล่นงวดหนึ่งไม่เกิน 500-1,000 ต่างกับพนันบอล เล่นมวย 365 วัน มีเกือบทุกวัน หรือคนที่ไม่เล่นตามบ่อน ไฮโล ป็อกเต็ง มีตั้งกี่รอบ ตรงนี้มีคนเล่นมากกว่า ใช้เงินมากกว่าด้วย ผลที่เกิดจากการเล่นหอยคงไม่รุนแรงเท่ากับการพนันพวกนี้”

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินจะมีความเชื่อว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อหลักธรรมคำสอนของศาสนา แต่เหตุใดพวกเขาเหล่านั้นยังคงเล่นการพนันชนิดนี้อยู่ อาจเป็นเพราะเหตุผลเรื่องเศรษฐกิจของครัวเรือน ความหวังในการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จึงเลือกให้ความสำคัญกับชีวิตมากกว่าคำสอนของศาสนาที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา

พีวัฒน์ “ศาสนาสอนว่าการพนันเป็นอบายมุข แต่สภาพความเป็นจริง คนจะต้องเลือกเรื่องปากเรื่องท้องมากกว่า สภาพเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ทำให้ไม่มีทางเลือกอื่น และไม่มีสิ่งที่จะพึ่งพาได้ ถ้าจะพึ่งพาคำสอน ภาพที่เห็นชัดๆ คือไม่ได้ทำให้สภาพชีวิตดีขึ้น อย่างน้อยที่สุด สภาพเศรษฐกิจที่แย่อยู่แล้ว การได้เสียอะไรสักอย่างน่าจะดีกว่า ทำให้คนลืมคำสอนหรือว่าจะมุ่งไปที่คำสอน ซึ่งโอกาสไม่รู้จะเกิดเมื่อไหร่ แต่การเล่นหอยมีโอกาสพอสมควร อย่างน้อยก็เป็นกำลังใจให้มีอะไรลุ้นได้บ้าง”

พี่ชาย “ภาพรวมๆ การพนันทุกอย่างไม่ดีทั้งนั้น แต่เมื่อมีให้เล่น คนก็เล่น อย่างพี่ไม่ได้นึกถึงคำสอนเท่าไรหรอก คิดแต่ว่าจะมีอะไรกินอะไรใช้ในแต่ละวันก่อน ถ้าไม่มีกินก็ต้องดิ้นรน ยิ่งคนหาเช้ากินค่ำ วันๆ เงินไม่ค่อยจะพอ ก็ต้องหาความหวังจากอย่างอื่น การเล่นหวยเป็นอย่างแรกที่คนส่วนใหญ่นึกถึง”

นอกจากเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ทำให้ต้องเล่นการพนันหวยบนดิน ถึงแม้จะรู้ว่าขัดกับหลักธรรมคำสอนก็ตาม เหตุผลอื่นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวไว้คือ ต้องการจะเล่น อยากเลี้ยงดวง หรือเล่นแล้วแต่ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน

พี่เอ “การเล่นหวยถือเป็นความสุขอย่างหนึ่งของคนเรา ผมรู้ว่าเล่นมากก็ไม่ดี แต่ใจเราก็อยากจะให้ 10 วันออกที 7 วันออกที 15 วันออกทีอาจจะเข้าไปด้วยซ้ำ ในเมื่อพระยังบิ๊หวย เราก็ยังต้องเล่น”

ลุงใบ “รู้ว่าขัดกับหลักของศาสนา แต่ทำไมถึงเล่น เพราะเล่นแล้วไม่ทำให้ใครเดือดร้อน หวยก็ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ปกติ ลุงไม่แน่ใจว่า การเล่นพนันจะมาพร้อมกับหลักคำสอนหรือเปล่า เพราะมีมาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่เราเกิดเราก็เจอแล้ว รุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายก็เล่นกัน เพียงแต่วิธีการเล่นอาจต่างกัน เข้าใจว่าพุทธศาสนาไม่อยากจะให้คนเล่นการพนันแล้วรู้สึกว่ารำคาญหรือไปเบียดเบียนใคร แต่ถ้าเล่นแล้วรู้จักประมาณตัว มันก็ไม่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับใคร ก็อยู่ในวิสัยที่พอจะรับได้”

พี่วรรณ “ที่รู้ว่าผิดแต่ก็เล่น เพราะมันเป็นความหวัง ตอนนี้ชีวิตมีแต่ความเสี่ยง ถ้าการเล่นหวยคือความเสี่ยง มันก็ยิ่งเสี่ยงน้อยกว่าเรื่องอื่น เรื่องเงิน เรื่องความปลอดภัย เล่นหวย 10, 20 เสี่ยงแต่ไม่เสียหาย”

เมื่อเมืองไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา การพนันทุกประเภทจึงถูกมองว่าไม่เหมาะสมกับสังคมไทย หรือเป็นการขัดกับหลักธรรมคำสอน เป็นต้น เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ว่า หวยบนดินเป็นการพนันที่ขัดแย้งกับหลักธรรมคำสอน แต่พวกเขาเหล่านั้นก็ยังคงเล่นอยู่ แสดงว่านักเล่นหวยบนดินจำเป็นต้องสร้างความสมเหตุสมผลในการเล่นการพนันของตนเองให้กับสังคมและตนเอง (rationalization) ซึ่งถือเป็นกระบวนการต่อรองเพื่อลดความรู้สึกผิดจากการละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมและกฎศีลธรรม โดย Scott and Hewitt (1976 อ้างใน พสุนิต สารมาศ, 2545: 95-96) ได้เรียกแนวความคิดนี้ว่า “การกระทำเพื่อความสอดคล้อง” (aligning action) ซึ่งเป็นการใช้

คำพูดในลักษณะต่างๆ เพื่อการชำระปฏิสังสรรค์ให้เป็นที่เข้าใจร่วมกันในระหว่างการเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการพูดถึงแรงจูงใจ (motive talk) อันเป็นความพยายามที่จะสร้างความสมเหตุสมผลให้กับทางเลือกทางใดทางหนึ่งในบรรดาทางเลือกอื่นๆ การออกตัว (disclaimer) ซึ่งเป็นคำพูดที่ใช้เป็นการล่วงหน้าก่อนการกระทำที่บุคคลนั้นๆ คิดว่าจะสร้างความเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือความน่าเชื่อถือให้แก่เขาในสายตาคนอื่น และการให้คำอธิบายหลังการกระทำ (account) ในกรณีที่ปรากฏการณ์ที่ละเมิดบรรทัดฐานได้เกิดขึ้นแล้ว

นอกจากนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินที่เชื่อว่าหอยบนดินไม่ขัดต่อหลักธรรมคำสอนของศาสนา โดยให้เหตุผลว่า การเล่นหอยบนดิน ถ้าคนเล่นรู้จักประมาณตน ควบคุมตนเองได้ และเล่นแล้วไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ก็ถือว่าไม่เป็นบาปและไม่ผิด

น้ำกมล “น้ำถือคติที่ว่า ทำดี ไม่ทำชั่ว การเล่นหอยบนดินก็ไม่ทำอะไรให้ใครเดือดร้อน ตัวเราเล่นเรารู้ตัวของเรา ถ้าเล่นแล้วเกินกำลัง ต้องไปกู้เงินคนอื่นมาเล่น อย่างนี้สิเดือดร้อนเดือดร้อนทั้งตัวเองและไปทำความเดือดร้อนให้กับคนที่ไปกู้เขามาก ถ้าถึงขนาดต้องไปปล้นเขา อย่างนี้ถือเป็นการทำชั่วแล้ว”

พี่สุดา “พี่ว่าไม่ขัดกับหลักคำสอนนะ ถ้าไม่ไปสร้างความลำบากให้กับคนอื่น เงินก็ของเรา ถ้าไม่ถึงกับเป็นหนี้ ก็ไม่เป็นบาปหรอก คนเล่นจริงๆ เขาไม่คิดหรือว่าจะขัดกับหลักธรรมอะไรหรือเปล่า จะบาปหรือเปล่า คิดอยู่อย่างเดียวว่าจะถูกหรือเปล่า จะได้เงินหรือเปล่าเท่านั้นเอง”

ในอดีต การพนันถูกพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพราะได้ยึดตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่จัดว่าการพนันเป็นอบายมุขที่นำไปสู่ความเสื่อมและเป็นบ่อเกิดของปัญหามากมาย และตามมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า การพนันเป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตต่อระบบเศรษฐกิจแต่อย่างใด เห็นได้จากเงินที่ได้มาจากการเล่นของผู้ชนะก็คือเงินที่ได้รับโอนมาจากผู้แพ้ตนเอง การพนันยังทำให้คนเห็นประโยชน์ของการทำงานลดลง คาดหวังว่าจะสร้างรายได้จากการอาศัยโชคกลาง มากกว่าใช้ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน แต่เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้โลกทัศน์ของประชาชนที่มีต่อการพนันเปลี่ยนแปลงไปด้วย ปัจจุบัน คนได้หันมามองการพนันในภาวะที่เป็นอยู่จริง และตระหนักว่าการปิดกั้นพฤติกรรมการเล่นการพนัน หรือการออกกฎข้อบังคับที่เข้มงวดเพื่อไม่ให้คนเล่นการพนัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำให้การเล่นการพนันของคนในสังคมลดน้อยลงไป

ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า การเข้ามาของระบบทุนนิยม ทำให้เกิดภาวะบีบคั้น ประกอบกับความตึงเครียดจากการทำงานและการดำเนินชีวิต ส่งผลให้การพนันเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานเด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้คนเริ่มคำนึงถึงมิติทางสังคมและศาสนาที่น้อยลง โดยหันมาพิจารณาว่าการพนันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่ผู้เล่นสามารถแสวงหาผลกำไรหรือมีรายได้จากการเล่นได้ อีกทางหนึ่ง

และจากการศึกษาของกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2542) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การต่อต้านจากสาธารณชนที่ถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่ชั่วร้ายเสื่อมลงไป คือ การที่ประชาชนทั่วไปในสังคมไทยมีส่วนร่วมในการเล่นการพนัน และผู้คนในสังคมเริ่มยอมรับว่า การเล่นการพนันเป็นความบันเทิงพลัดพลินของชีวิตรูปแบบหนึ่ง ประกอบกับสังคมไทยก็เริ่มเล่นหอยกันมานานแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2378 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543: 153) ผู้คนจึงคิดว่าการเล่นการพนัน (หอยเถื่อน) ไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ได้เป็นสิ่งที่ชั่วร้ายอีกต่อไป

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา การพนันทุกประเภทถือว่าเป็นอบายมุขและเป็นหนทางแห่งความเสื่อม ซึ่งไม่มีศาสนาใดในโลกสอนให้คนเล่นการพนัน ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินทั้ง 11 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่สมชัย 3.พี่สกล 4.ลุงใบ 5.น้ำแ้ว 6.พี่วัช 7.น้ำเป้า 8.พี่มานะ 9.พี่วัฒน์ 10.พี่เอ และ 11.พี่วรรณ และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินทั้ง 3 คน ได้แก่ 1.ป้าแ้ว 2.ป้านิ และ 3.พี่จิตร ก็ยืนยันว่าหอยบนดินผิดกับหลักคำสอนของศาสนา แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.พี่สุดา และ 2.น้ำกมล ที่บอกว่าไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนา โดยถือเอาการกระทำของตนเองเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าถึงเล่นแล้วไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านจิตสำนึกทางศีลธรรม

ศีลธรรม มาจากคำว่า ศีล ซึ่งหมายถึง เว้นชั่ว หรือเว้นจากข้อห้าม และ ธรรม ซึ่งหมายถึง ประพฤติดี หรือทำตามคำแนะนำสั่งสอน ศีลธรรมจึงหมายถึงความประพฤติดีงามทางกาย วาจา, ความประพฤติที่ดีที่ชอบ, ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพะ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2549: 292)

เมื่อสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ และพุทธศาสนามองการพนันว่าเป็นอบายมุข คือเป็นทางแห่งความเสื่อม หอยบนดินเป็นการพนันชนิดหนึ่งเช่นกัน แต่เป็นการพนันที่รัฐจัดให้มีขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินมองว่าเป็นการสร้างทัศนะใหม่ให้

กลายเป็นอุปาทานที่เห็นว่า สิ่งที่ถูกกฎหมายคือสิ่งที่ถูกต้อง หรือเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้น อาจเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรมให้กับสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทำให้ความเกรงกลัวหรือความละอายต่อบาปหมดไป

การที่รัฐเป็นผู้นำธุรกิจอบายมุขนี้ขึ้นมาดำเนินการเอง เป็นเสมือนการสร้างวัฒนธรรมให้กับอบายมุข รัฐกำลังสร้างให้การพนันเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีตัวตนอยู่ในสังคมไทย ความชอบธรรมที่เกิดขึ้นนี้ สร้างความต่างขึ้นในแง่ความรู้สึกของผู้เล่นการพนันเช่นกัน หากการพนันเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ผู้ที่เล่นมักต้องหลบซ่อน และจะมีความละอาย หากถูกเปิดเผยว่าติดการพนัน แต่เมื่ออบายมุขนี้ รัฐนำมาดำเนินการเองแล้ว ความกล้าหรือความละอายต่อบาปก็จะหมดไป

พี่วรรณ “การพนันเล็กๆ น้อยๆ อย่าง หวย แต่ก่อนเป็นใต้ดิน คนก็ยังเล่นกันอยู่ หรือบางคนก็ไม่กล้าเล่น เพราะกลัวตำรวจจับ จับแล้วก็อับอายเขา ถูกคนเขาหาว่าเล่นการพนัน แต่พอทำให้ถูกกฎหมาย คนก็เล่นกันอย่างเปิดเผยมากขึ้น”

พี่รัช “ศีลเป็นข้อห้ามที่ไม่ให้คนทำ เหมือนศีล 5 ศีลเป็นเรื่องที่อยู่ในสำนึก ถามว่าหยาบบนดินจะทำให้คนมีความเกรงกลัวต่อบาปลดลงหรือเปล่า มันน่าจะลดลง ขนาคกฎหมายยังบอกว่า หวยถูกกฎหมาย แล้วศีลคนจะไปในี่ถึงหรือ ความรู้สึกของคน ยังไงก็ต้องหาทางเข้าข้างตัวเอง เพราะคนจะเล่นเสียอย่าง ไม่มีใครห้ามได้ แม้แต่ศีลธรรม”

และเมื่อความเกรงกลัวหรือความละอายต่อบาปหมดไปแล้ว การเล่นการพนันชนิดหนึ่งก็อาจนำไปสู่การเล่นการพนันชนิดอื่นๆ ได้เช่นกัน เพราะการพนันไม่ว่าชนิดใดก็ตาม เปรียบเหมือนยาเสพติด เมื่อเล่นแล้วทำให้ลุ่มหลงติดใจ จนยากที่จะถอนตัว

น้ำเป้า “เล่นหวยบนดินแล้วตำรวจไม่จับ จะทำให้เกิดเล่นพนันอย่างอื่นเพิ่มขึ้น คนเล่นไม่คิดว่าการพนันอย่างอื่นที่มีอยู่มากมาย อย่างบอล ไฟ่ มวย จับยี้กี จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายไปด้วยๆ ก็คือ หวยเป็นพื้นฐานของการเล่นการพนันอย่างอื่น ถ้าคนที่เล่น พอเล่นหวยปั๊บ อย่างอื่นก็จะตามมา”

พี่ชาย “หอยบนดินกลายเป็นสิ่งถูกกฎหมาย คือกฎหมายรับรอง ทำให้สังคมรับรู้ว่ามันเป็นเรื่องปกติ เพราะฉะนั้น เมื่อผ่านจากหอยบนดิน ก็จะไปสู่การพนันในรูปแบบอื่นๆ ทำให้เขามองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เกิดความเคยชินในการเล่น จนทำให้เขาไม่รู้สึกลัวผิด”

ถึงหอยบนดินได้สร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรมให้กับผู้คนบ้างก็ตาม แต่มีความจำเป็นจะต้องทำการพนันประเภทนี้ให้ถูกกฎหมาย ดังที่พี่มานะได้บอกไว้ว่า “เรื่องศีลธรรมกับเรื่องกฎหมาย บางที่เป็นเหมือนความคิดคู่ขนาน คืออาจผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมาย บางทีก็มีความจำเป็นด้วย ในสภาพสังคมปัจจุบัน ในเมื่อห้ามไม่ได้ ก็เลยทำให้ถูกกฎหมาย ถือว่าถูกต้องในหลักการ ถือว่าไม่เสียหายที่เราจะทำการที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมาย ให้กฎหมายสามารถควบคุมได้ ดีกว่าการที่เราจะไปเล่นหอยใต้ดิน ซึ่งไม่มีอะไรคุ้มครองคนเล่น ถูก อาจไม่ได้เงิน หรือนำไปสู่การก่อคดีสำคัญอื่นๆ เพราะเล่นง่าย โทรมงกก็ได้ ยังไม่ต้องจ่ายเงินก็ได้ คนก็เลยกล้าเล่น พอหลายๆ วงดทับถมเข้าเป็นวงเงินมากๆ อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมอื่นๆ เพื่อนำเงินมาใช้หนี้ หรือถูกอุ้มไปเก็บ เพราะไม่มีเงินจ่าย การให้กฎหมายควบคุมถึงและคุ้มครองได้จะดีกว่า แต่ถามว่าถูกกฎหมายหรือไม่ ก็ไม่ถูก แต่ก็ผิดหลักศีลธรรม ในเมื่อการเล่นหอยเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับสังคมไปแล้ว คนหมู่มากก็เล่น แต่เราควรทำอะไรไม่ให้เกิดปัญหามากไปกว่านั้น คือต้องให้กฎหมายควบคุมได้”

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินเชื่อว่า หอยบนดินไม่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรม เพราะหอยบนดินเป็นสิ่งที่ไม่เลวร้าย และเมื่อคนเล่นหอยบนดินแล้วไม่จำเป็นต้องไปเล่นการพนันประเภทอื่น

พี่สุดา “ความสะอาดต่อบาปมันไม่เกี่ยวข้องกัน เราดูว่าบาปต้องดูที่ผลว่าเลวร้ายหรือเปล่า มันไม่บาปหรอก ไม่ได้ไปฆ่าใคร ไม่เกี่ยวกับว่าเป็นการทำผิดหรือเปล่า เล่นหอยถ้าไม่ทำให้เดือดร้อนไม่บาปอยู่แล้ว”

ลูกใบ “หอยบนดินไม่น่าจะเกี่ยวกับเรื่องบาป เพราะหอยเล่นแล้วไม่ทำให้ใครเดือดร้อน จึงไม่ต้องมีความเกรงกลัว การทำบาปคนส่วนใหญ่คิดว่าต้องเป็นอะไรที่รุนแรง อย่างคำพ่อคำแม่ ผิดลูกเมียชาวบ้าน อย่างนี้สิเป็นบาปแน่นอน ชาวบ้านส่วนใหญ่ใครเห็นเขาก็ว่ากันทั้งนั้น แต่การเล่นหอย เป็นอะไรที่ไม่รุนแรง ชาวบ้านด้วยกันที่เห็นเขาก็ไม่ได้มาว่าเราว่าเล่นหอย มันถูกทำให้เป็นเรื่องปกติไปแล้ว แล้วหอยบนดินไม่น่าจะทำให้เล่นการพนันอย่างอื่นตามมา ถ้าเล่นหอยแล้วไปเล่นไพ่ เข้าบ่อน มันไม่ได้เป็นกันทุกคน มันไม่ได้เป็นสูตรว่าคุณเล่นหอย ต่อมาคุณต้องเข้าบ่อน

คนที่เล่นสนุก เขาจะเล่นทุกอย่าง คนที่เสี่ยงเล่นหวย เพราะอยากมีเงิน แต่ไม่จำเป็นต้องไปเล่น การพนันอย่างอื่นก็มีเยอะแยะไป เขาไม่อยากเสี่ยงกับการถูกจับ จับแล้วอับอายไม่คุ้ม”

2. ทำให้คนเล่นหวยอ้างความชอบธรรมว่าเงินที่เสียไปจากการเล่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหวยบนดินคือการพนันที่มีทั้งได้และมีทั้งเสีย การเล่นนั้นก็หวังผลกำไรเป็นหลัก แต่สิ่งที่รัฐเสนอให้ถูกต้องตามกฎหมาย แท้จริงแล้วอาจเป็นทางออกที่ไม่ถูกต้องนัก และขัดต่อศาสนาและศีลธรรม ดังนั้น แนวทางที่อาจจะชอบธรรม คือ การทำบุญขอให้เป็นการทำบุญ เพื่อให้เห็นว่า การเล่นหวย คนที่ได้ประโยชน์มิใช่แค่เพียงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือรัฐเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์เพื่อสังคม ที่รัฐจะจัดสรรคืนในรูปแบบของการ “ปันรายได้พนันไปเป็นทุนการศึกษา” ซึ่งคนเล่นอาจจะใช้คำว่า “การทำบุญ” เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการเล่นของตนเองก็เป็นได้ คล้ายกับว่า ถ้าเล่นแล้วไม่ถูก เงินก็ไม่ได้หายไปไหน แต่กลับคืนสู่สังคมในรูปแบบของการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส

แต่ถ้ามองในแง่พุทธศาสนา การให้ตรงกับคำว่า “จาคะ” แปลว่า การสละ หรือสละให้ หมายถึง การให้ที่แท้จริง ซึ่งเป็นการสละออกไป สละทั้งข้างนอกและข้างใน ข้างนอกสละวัตถุ ข้างในสละกิเลส ความโลภ ไม่มีความรู้สึกตระหนี่หวงแหน ไม่ปรารถนาผลได้ตอบแทน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2549: 421)

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินจึงมองว่า เงินจากหวยบนดินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นั้น ไม่ใช่เป็นการทำบุญหรือการให้ที่แท้จริง ดังเช่น พี่วัฒน์ที่บอกว่า “เงินที่เสียไป ไม่ได้คิดว่าเป็นการทำบุญ เพราะการทำบุญต้องออกมาจากใจ ต้องไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่คนเล่นหวยทุกคนหวังถูกทั้งนั้น หวังรวย เหมือนกับเป็นเงื่อนไข เป็นข้ออ้างสำหรับรัฐบาลด้วย รัฐบาลก็อ้างว่าถ้าแทงแล้วไม่ถูก ก็เหมือนกับการทำบุญ เหมือนเป็นการหาความชอบธรรมหาเหตุผลให้ คนแทงก็คิดเหมือนกัน บางทีตนเองที่แทงไม่ถูก หรือว่าไม่ยอมให้คนอื่นว่า ก็คิดว่าเพื่อการทำบุญจริงๆ เหมือนเป็นการหาทางออกให้เราเล่น โดยที่เราไม่รู้สึกตะจิตตะขงใจ เป็นข้ออ้างเฉยๆ ไม่ได้เป็นการทำบุญหรอก เพราะเราหวังผลตอบแทนอยู่แล้ว ทีนี้เป็นการคิดว่าถ้าไม่ถูกก็เป็นการทำบุญไปแล้วกัน เพื่อทำให้ไม่รู้สึกเสียดายเงินที่เสียไปเท่านั้น”

น้ำแ้ว “หอยบนดินเป็นการพนัน ไม่คิดว่าเป็นการทำบุญ ชั้นแรกของคนเล่นก็คือการมีทั้งได้และเสีย หวังได้เงินจากเจ้ามือ ถ้าคนคิดแบบทำใจ ก็คิดว่ารัฐเอาเงินของเราไปทำประโยชน์อย่างอื่น”

พี่ชาย “ถ้าจะทำบุญ มีรูปแบบอื่นอีกมากที่จะเกิดประโยชน์จอกงเขามากกว่านี้ องค์การกุศลต่างๆ จะช่วยได้มาก แต่การใช้หอยบนดินเป็นสื่อ จะเป็นการจูงใจและดึงดูดเงินจากคนทุกๆ ไปได้มากกว่า แต่ไม่น่าเกี่ยวกับการทำบุญ คิดว่าเป็นข้ออ้างมากกว่าว่าเป็นการทำบุญ”

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินเชื่อว่า การเล่นหอยบนดินของเขา เปรียบเสมือนกับการทำบุญทางหนึ่ง เพราะรายได้จากการขายหอย คือเงินที่จะนำไปพัฒนาและทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

พี่วรรณ “เป็นการทำบุญ เงินที่เล่นหอย ก็เป็นเงินที่รัฐได้ รัฐก็เอาเงินไปช่วยเหลือคนจน ช่วยเด็ก คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี เราก็ได้บุญด้วย เหมือนเป็นการทำบุญทางอ้อม ถ้าเป็นได้ดิน เจ้ามือหอยก็รับไปเต็มๆ ซึ่งไม่ได้ไปช่วยใคร”

ลุงใบ “เงินที่เสียไปกับการเล่น ไม่ได้ไปไหน ก็เอาไปช่วยคนยากจน คิดว่าเป็นการทำบุญทางอ้อม”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 8 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่เอ 3.พี่วรรณ 4.พี่วัช 5.น้ำเป้า 6.น้ำกมล 7.พี่วัฒน์ และ 8.พี่มานะ รวมทั้งป้านิ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน มองว่าหอยบนดินเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรม ในเรื่องของการทำให้ความเกรงกลัวหรือความละอายต่อบาปหมดไปและนำไปสู่การเล่นการพนันชนิดอื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 5 คน ได้แก่ 1.พี่สมชัย 2.พี่สุดา 3.พี่สกล 4.ลุงใบ และ 5.น้ำแ้ว รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.ป้าแ้ว และ 2.พี่จิตร มองว่าหอยบนดินไม่เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรม

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 8 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่สมชัย 3.พี่เอ 4.น้ำแ้ว 5.พี่วัช 6.น้ำเป้า 7.พี่มานะ และ 8.พี่วัฒน์ รวมทั้งป้านิ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน มองว่าเงินที่เสียไปจากการเล่นหอยบนดินไม่ใช่เป็นการทำบุญ แต่เป็นการพนันที่มีทั้งได้ทั้งเสีย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 4 คน ได้แก่ 1.พี่วรรณ 2.พี่สุดา 3.ลุงใบ และ 4.พี่สกล รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้

เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1. ป้าแหว และ 2. พี่จิตร มองว่าเงินที่เสียไปจากการเล่นหอยบนดินถือเป็นการทำบุญ

โลกทัศน์ต่อผลกระทบเกี่ยวกับการมอมเมาของหอยบนดิน

คำว่า มอมเมา หมายถึง ทำให้หลงผิด หรือทำให้หมกมุ่นในทางที่ผิด กลุ่มตัวอย่างมองว่า หอยบนดินจะมอมเมาผู้คนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. หอยบนดินเป็นสิ่งมอมเมา เพราะทำให้คนเล่นเห็นแก่ความบันเทิงและผลประโยชน์ที่ได้รับ

การพนันจะต้องมีลักษณะที่ดึงดูดใจ ทำให้หลงมัวเมาจนยากที่จะถอนตัว ซึ่งเป็นความบันเทิงที่เกิดขึ้นขณะที่กำลังเล่นอยู่เท่านั้น ลักษณะเช่นนี้พระพุทธรเจ้าเรียกว่า อัสสาทะ (รสอร่อย) หรือคุณ ซึ่งรวมไปถึงผลประโยชน์ที่ได้รับแก่ทุกฝ่าย แต่เพราะสิ่งที่เป็นคุณนั่นเอง เป็นสิ่งยั่ววนใจให้เกิดความทะยานอยากจนมองข้ามความจริงที่สำคัญไป คือ มองข้ามความเป็นไปได้ที่จะเป็นผู้ชนะและได้เงินจากการเล่นการพนันนั้นๆ เช่น ถ้าซื้อเลขท้าย 2 ตัว โอกาสถูกรางวัลมีเพียง 1 ใน 100 หรือถ้าซื้อเลขท้าย 3 ตัว โอกาสถูกรางวัลมีเพียง 1 ใน 1,000 เท่านั้น และสิ่งสำคัญที่สุดที่ถูกมองข้ามไปคือ การทำงานประมาณเปรียบเทียบระหว่างเงินที่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อการซื้อห่วยเสี่ยงโชค กับเงินรางวัลที่ได้จากสิ่งเหล่านั้นว่าคุ้มกันหรือไม่ ทั้งนี้เป็นเพราะรสอร่อยของการพนันที่ทำให้คนตกอยู่ในความประมาท

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินกล่าวไว้ว่า คนที่เล่นเพราะเห็นว่ามีความสะดวก เป็นกิจการที่ดำเนินการโดยรัฐ ลักษณะพิเศษต่างๆ และค่าตอบแทนที่มีอัตราตายตัวที่เข้ายวนใจให้เข้าสู่การเล่น

พี่สมชัย “ตั้งแต่มาเป็นหอยบนดิน ก็มีการประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานรัฐ ปกติ หอยได้ดินคนก็เล่นกันทั้งบ้านทั้งเมือง ถ้าไล่ในระดับการศึกษา คนที่มีการศึกษาน้อย เช่น คนยากจน ที่เรียกว่าคนรากหญ้า ตั้งแต่คนชั้นกลางลงมาถึงชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะเล่นกันทั้งนั้น พอเป็นหอยบนดิน กลายเป็นทำให้เล่นง่ายขึ้น ไม่ต้องหลบๆ ซ่อนๆ และเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย การที่รัฐทำโฆษณาประชาสัมพันธ์เข้าไปด้วยว่า อย่างแรกที่เล่นง่ายคือ ซื้อง่าย ซื่อไม่อัน ซื่อเท่าไรก็ได้ ไม่ต้องกลัวชักดาบ ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะรัฐบาลเป็นเจ้าของ”

น้ำกมล “ห่วยหาซื้อได้ง่าย ลงทุนนิดหน่อย ถูมาก็ได้เงินมากด้วย คนเราเล่นแล้วก็ต้องคิดว่าถูก ไม่มีใครหรอกที่จะคิดว่าไม่ถูก แต่ถ้านึกดีๆ นะ เงินที่บอกว่าลงทุนนิดหน่อย แต่หลายๆ งวด ก็หลายบาทอยู่เหมือนกัน”

ปานิ “ห่วยบนดินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย จึงเห็นวางขายกันเกลื่อนบ้านเกลื่อนเมืองโชว์ให้เห็นกันทั่ว ทำให้คนสนใจที่จะเล่น เพราะราคาเริ่มต้นที่ 20 บาทเท่านั้น”

นอกจากนี้ ความบันเทิงและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่นห่วยบนดินที่มีการกล่าวถึงกันมากที่สุดว่าเป็นการมอมเมา คือ รางวัลแจ็กพอต กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่า รางวัลแจ็กพอตเป็นการสร้างโอกาสและสร้างความหวังให้กับคน ยิ่งเห็นตัวอย่างจากคนอื่นๆ ที่เป็นคนระดับล่างของสังคมมีโอกาสถูกรางวัลแจ็กพอต จึงเป็นการคิดไปเองว่าโอกาสนั้นน่าจะเป็นของตนบ้าง และจำนวนเงินรางวัลที่มีจำนวนมากจะเป็นสิ่งล่อใจให้คนซื้อมากขึ้น เพราะเงินจำนวนหลายสิบล้านบาทหาไม่ได้จากการทำงานหนัก ทำให้คนมีความหวังและความฝันมาก โดยมีได้คำนึงถึงความน่าจะเป็นหรือโอกาสในการถูกรางวัลแจ็กพอต

พี่สมชัย “รางวัลแจ็กพอตมีผลทำให้คนเล่นมาก โดยเฉพาะคนที่ถูกก็เอาไปลงข่าว เป็นการโฆษณาให้เห็นภาพคนที่ถูกแจ็กพอตหลายสิบล้าน เป็นใครก็อยากถูกบ้าง ก็คิดว่าเพื่อเราเป็นหนึ่งในนั้น ชีวิตความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้น ทำให้ปลุกกระแสรางวัลแจ็กพอตให้อยากได้ ตามธรรมชาติของคนคือมีความโลภอยู่แล้ว พอมีแจ็กพอต ทางร้านขายห่วยบอกไว้เลยว่างวดนี้มีแจ็กพอตที่ล้าน ยิ่งเขียนเงินมากเท่าไร ความหวังความฝันของคนก็มากขึ้น คนจะซื้อเพิ่มขึ้นเพื่อหวังแจ็กพอต บางทีไม่รู้จะซื้ออะไรก็ซื้อเพื่อไว้เพื่อหวังแจ็กพอต ส่วนสื่อก็ชอบลงข่าวว่าคนถูกแจ็กพอต ตรงนั้นคือคนเดียวที่จะได้แจ็กพอต แต่มีคนเจ๊งเท่าไร คนที่ไม่เคยถูก ก็ไม่เคยเอาออกมาเผยแพร่ หรือคนที่เสียห่วยหนักๆ จนแทบต้องเข้าโรงจำนำ กู้หนี้ยืมสิน คนพวกนี้ไม่ได้นำมาเผยแพร่ทางสื่อให้รู้ถึงพิษภัยถึงโทษของมัน”

พี่ชาย “มอมเมาแน่นอน โดยเฉพาะคนที่มียาได้น้อยอย่างพี่ จริงแล้วเราก็ปฏิเสธมาตลอดว่าไม่โดน ที่โดนก็คือจากแจ็กพอต พอมีคนถูก ก็ลงในหนังสือพิมพ์ มันก็สร้างความหวังให้เราว่าอยากเป็นอย่างนั้นบ้าง อย่างน้อยที่สุดก็เรียกว่าซื้อโอกาส ซื้อความหวัง คนที่เล่นห่วยทุกคนหวังว่าจะถูกรางวัล พอออกเรื่องแจ็กพอต ก็จุดประกายความหวังให้กับเรา ถึงรู้ว่ามันยาก แต่ก็ยังหวัง เรียกว่าความอยาก ความหวัง ทำให้ลืมเรื่องความน่าจะเป็น แต่ขอให้ตอบสนองความต้องการความอยากของเราเสียก่อน”

ปานิ “คนเล่นหวยมองว่ามีบนดินเพื่อที่จะคุมได้ดิน ก็เป็นสิ่งที่ดี แต่มีหวยบนดินแล้ว กลับชักจูงให้คนเล่นมากขึ้น โดยแจกแจ็กพอต จะทำให้มีคนหวังรวยจากหวยมากขึ้น เห็นจากวัน หวยออกเลยว่าจะมีคนไปต่อคิวซื้อหวยกันมาก ยิ่งเป็นแหล่งขายใหญ่ๆ ไม่ต้องพูดถึง ยิ่งกับแจ็กพรี คนมีความโลภความอยาก คิดว่าถ้าได้ก็ดี คนจะคิดเข้าข้างตัวเองทั้งนั้นว่าโอกาสถูกแจ็กพอตของตัวเองต้องมีไม่งวดนี้ก็งวดหน้า”

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินเห็นว่า รางวัลแจ็กพอตไม่ใช่สิ่งล่อใจมาประชาชน แต่เป็นรางวัลตอบแทนที่ให้กับคนเล่น และถ้าคนเล่น คิดได้ว่าโอกาสถูกนั้นมีน้อย คนจะเล่นโดยไม่หวังรางวัลแจ็กพอต

น้ำแ้ว “รางวัลแจ็กพอตไม่ใช่สิ่งล่อใจมา ถือเป็นการตอบแทนให้กับคนเล่นมากกว่า ถ้าไม่มีแจ็กพอตคนก็ไม่เล่น ก็กลับไปเล่นได้ดินเหมือนเดิม เพราะได้ส่วนลด แต่การมองว่าเป็นอะไรที่ล่อใจมา เพราะสื่อส่วนใหญ่จะเอามาลงข่าวให้เห็นว่า มีคนถูกแจ็กพอตได้เงินหลายล้าน คนก็แห่ไปซื้อบนดินเพื่อหวังเงินตรงนี้ เท่าที่เห็น คนที่ได้ก็เป็นคนระดับล่าง และคนเล่นหวยส่วนใหญ่เป็นคนระดับนี้ จึงหวังบ้างว่าจะถูกบ้าง”

พีมานะ “คนเราถ้าคิดได้ว่าหวย 2 ตัว 3 ตัว โอกาสถูกยังยาก แจ็กพอตยิ่งยากกว่า เป็นอะไรที่ไกลเกินฝัน ตรงนั้นจะไม่มีผลต่อการซื้อเพื่อหวังแจ็กพอต จึงไม่ใช่เป็นการล่อใจมา ถ้าคนคิดได้ เล่นเพื่อสนุกๆ รางวัลแจ็กพอตถือเป็นผลพลอยได้”

พีจิตร “หวยเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่รัฐใช้หารายได้ โดยมีแจ็กพอตเพื่อส่งเสริมการขายให้คนซื้อมากขึ้น แต่ถามว่าถ้าไม่มีแจ็กพอต คนก็ไปเล่นได้ดิน ถ้ามีแจ็กพอตก็หาว่าล่อใจมา คงจะด้วยจำนวนเงินที่มากจนล่อใจให้กับคนเล่นมากไปด้วยหรือเปล่า ถ้าจัดการให้ดี ให้มีเงินแจ็กพอตที่พอดีๆ ไม่มากไม่น้อยเกินไป คนจะได้ไม่หวังมาก จนทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการล่อใจมา”

2. หวยบนดินเป็นสิ่งล่อใจมา เพราะทำให้คนไม่ทำมาหากิน รอพึ่งเงินจากหวย หรือกล่าวง่ายๆ คือ ทำให้คนเชื่อในโชคชะตาหรือดวงชะตา มากกว่าเชื่อในความมานะบากบั่น

กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่า หวยบนดินจะล่อใจมาทำให้ผู้คนเชื่อในโชคชะตา มากกว่าความมานะบากบั่นและการอดออม เพราะคนไทยมองเห็นเรื่องหวยเป็นเรื่อง “บุญทำกรรมแต่ง” ซึ่งบุญทำกรรมแต่งตามพุทธศาสนา คือ การทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักประหยัดอดออม

แบ่งปันให้แก่ผู้อื่นตามสมควร แต่บุญทำกรรมแต่งตามที่คนไทยเชื่อ กลายเป็นเรื่องที่ทำกันมาแต่อดีตชาติ หรือแล้วแต่โชคชะตา ผู้ที่เล่นหวยบนดินส่วนใหญ่จะอยู่ในหมู่ผู้ที่มีศึกษาน้อยและมีรายได้น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้สึกที่ช่วยตัวเองไม่ได้ ไร้ความสามารถ กอปรกับสถานการณ์แวดล้อม ทำให้ไม่มีทางออกอื่นนอกจากการเสี่ยงโชค ฉะนั้น บางคนจึงได้แต่นั่งรอความหวัง ให้ลาภไหลเข้ามาหาตัว การซื้อหวยจึงเหมือนการเปิดทางให้ลาภมีทางเข้า

ลูกใบ “หวยบนดินจะมอมเมาคนที่เขามีความหวังมาก หรือคนที่มีความโลภมากที่หวังว่าจะรวยอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องทำงาน หวังพึ่งโชคกลาง ให้ฟ้าลิขิตให้ถูกหวย เพราะการเล่นหวยเป็นการลงทุนที่น้อย แต่ได้รับผลตอบแทนกลับมาอย่างมาก”

พิรวัช “ถ้าเล่นแล้วรู้จักคิด แต่เล่นแล้วหวังรวยจากหวย โดยไม่ต้องทำงาน รอให้โชคกลางมากองอยู่ตรงหน้า รอความหวัง คิดว่าการเล่นหวยคือการเปิดทางแห่งความหวัง โชคกลางมาเมื่อไหร่ก็จะได้เข้ามาทันที ถ้าไม่เล่น ก็ไม่รู้ว่าจะมีเงิน จะรวยได้จากตรงไหน เพราะการงานก็ไม่ได้ทำ มัวแต่นั่งรอความหวังเพื่อฟลุคถูก”

พิรพรรณ “บางคนคิดว่าเคยทำบุญมาเยอะ บุญนั้นจะส่งผลต่อเขาในชาตินี้ การที่บุญจะส่งผลได้ ก็ต้องเล่นหวย มันเป็นช่องทางเดียวที่จะได้เงินง่ายๆ ถ้าไม่เล่น เงินจะมาจากรไหน เหมือนคิดเข้าข้างตัวเองว่า อยู่เฉยๆ ต้องมีลาภลอยมาบ้าง เพราะบุญหนุนนำ”

นอกจากความเชื่อในเรื่องโชคชะตาแล้ว ถ้าต้องการร่ำรวยเงินทองจากการถูกหวย วิธีหนึ่งที่สามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วที่สุด คือ “การขอโชคกลาง” โดยบนบานศาลกล่าวจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็น พระเจ้า ฤๅษีปิศาจ ที่มนุษย์เชื่อว่ามีพลังอยู่เหนือธรรมชาติ รวมทั้งอำนาจลึกลับทั้งหลายที่ร่วมสถิตอยู่ในสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกแห่งการรับรู้และสัมผัสได้ ถือเป็นความเชื่อในเรื่องวิญญาณนิยม โดยวิญญาณเหล่านั้นอาจบันดาลให้ดีหรือร้าย ให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้ ดังนั้น จึงต้องมีการบูชาบวงสรวงด้วยสิ่งต่างๆ เพื่อขอให้วิญญาณเหล่านั้นช่วยตนให้มีสวัสดิภาพและสมปรารถนา ดังเห็นได้จากพฤติกรรมของนักเล่นหวยที่มักจะขอหวยและบนบานศาลกล่าวจาก ต้นไม้ พระพุทธรูป ศาล พระภูมิเจ้าที่ สิ่งของโบราณ จอมปลวก หรือแม้กระทั่งพระสงฆ์ที่มรณภาพไปแล้ว เป็นต้น

ดังที่พี่สมชัยบอกไว้ว่า “คนที่ไปชุดเลขตามต้นไม้ ไปชุดกันตั้งหลายคน แต่เลขที่เห็นกลับเห็นไม่เหมือนกัน ซึ่งคนที่ไปหาเลขอย่างนั้นเป็นคนที่ไม่รู้จะพึ่งอะไร สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่พึ่ง

ทางใจว่าจะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ถ้าเถียง คนที่แทงก็บอกว่าแม่นแล้ว แต่คนที่ไม่ถูกกลับไม่มีคนพูดถึง หรือตามสำนักตามวัดต่างๆ ที่ทำเป็นเชิงธุรกิจ สำนักนี้ให้หวยแม่น มีคนไปกราบไหว้ทำบุญ ฐานะทางวัดก็ดีขึ้น เมื่อคนไปเป็นจำนวนมากก็ต้องมีคนถูกบ้าง เพราะให้เลขไปดีกันเอง คนที่ถูกก็บอกว่าแม่น ก็รำลือกันไป ต้องยอมรับว่าโศคลาภมีไม่เหมือนกัน”

หรือป้าแหว แม้ไม่ได้เล่นหวยบนดินแต่ได้ให้ความเห็นว่า “เมื่อคนมีความหวังมาก แต่ไม่มีที่พึ่งจึงเห็นคนไปชุดคันไม้ มองเห็นเป็นตัวเลข เป็นการจินตนาการว่าได้เลขอะไร คนจะซื้อเลขนั้นมาก หรือเวลาไปทำบุญที่วัด คนจะสังเกตในถึงน้ำมันต์ พระสวดมนต์แล้วเอาเทียนมาลง เมื่อคนไปซื้อเลขตามก็ถูก มันก็น่าเชื่อว่าทำไมเขาถึงถูก ครั้งแรกถูก ครั้งต่อไปเขาก็เชื่ออย่างนั้น ซึ่งชาวบ้าน คนหาเช้ากินค่ำ หรือคนที่เรียนมาน้อยจะเชื่อตามนี้ เพราะเขาไม่ต้องคิดมาก ไม่มีข้อโต้แย้งในตัวเอง คือมีแต่ความหวังว่าจะถูก”

แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา ก็เชื่อว่าจะมีคติความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลต่อความเข้าใจชีวิตของคนไทยเพียงอย่างเดียว ดังที่พระยาอนุมานราชชน (2515: 253 อ้างใน สุวรรณา สถาอนนัท และ เนื่องน้อย บุญยเนตร, 2537: 7) กล่าวไว้ว่า “ชนชาติไทยนับถือศาสนาต่างๆ ซ้อนอยู่อย่างรูปเจดีย์อีกเหมือนกัน คือนับถือผีสงเป็นพื้นฐาน ถัดขึ้นไปนับถือไสยศาสตร์ซึ่งมีอยู่ในศาสนาพราหมณ์และฮินดู แล้วจึงนับถือพุทธศาสนา” การดำรงอยู่ของคติความเชื่อทั้ง 3 ชุด ต่างได้มีบทบาทในการอธิบายชีวิตของคนไทย ซึ่งถึงแม้โดยตรรกวิทยาแล้ว เป็นระบบความเชื่อที่ขัดแย้งกันในพื้นฐาน แต่กลับดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างดีในชีวิตชาวไทยตั้งแต่โบราณมา

อย่างเช่นเรื่องโชคชะตา หรือดวงชะตา สามารถอธิบายได้ว่า การที่โชคหรือดวงของคนๆ หนึ่ง เป็นเรื่องของ การถูกกำหนดจากกรรมเก่าในอดีตของเขาเอง กอปรกับการโคจรของดวงดาว ซึ่งจะเป็นกรอบการมองเหตุการณ์ต่างๆ ของโหราศาสตร์และพุทธศาสนาผสมกันไป โชคหรือดวงในแง่นี้จะใช้ควบคู่ไปกับคำว่า “ชะตา” ซึ่งหมายถึง เวลาเกิดของบุคคลนั้นๆ การที่ดวงหรือโชคสามารถกำหนดชีวิตของคนเราให้ต่างกันไปในนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความแตกต่างในเวลาเกิดของแต่ละคน คือเป็นการมองเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ โดยถือว่าสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์มีส่วนสำคัญในการกำหนดชีวิตของเขา (สุวรรณา สถาอนนัท และ เนื่องน้อย บุญยเนตร, 2537)

พระยาปริกษ์เวชการ (2511: 19 อ้างใน สุพัตรา สุภาพ, 2518: 171-172) ให้ความเห็นว่า

...ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์นั้น...ในเบื้องต้นเข้าใจเสียว่า ดาวพระเคราะห์นั้นมีอิทธิพลที่จะบันดาลให้เจ้าชะตาประสบโชคได้ ความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ต้องขึ้นอยู่กับอิทธิพลของดวงดาวแทบทั้งสิ้น ไม่มีทางที่ตนจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าในทางดีหรือเลวหรือร้ายก็ตาม เมื่อมีความเข้าใจเช่นนี้แล้ว ฝ่ายที่เชื่อจนเกินไปก็ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ไม่ชวนขวายที่จะฉวยโอกาสเมื่อโชคอำนวย และไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้นให้บรรเทาเบาบางลง ถือเสียว่าไม่มีอะไรช่วยได้ เพราะดวงดาวมาบังคับให้เป็นเช่นนั้น ฝ่ายที่ไม่เชื่อก็เห็นว่าเป็นเรื่องเหลวไหล ดวงดาวไม่น่าจะมาบันดาลให้มนุษย์เป็นไปต่างๆ เพราะถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริง มนุษย์ก็ไม่ต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพ เมื่อขึ้นอยู่กับดวงดาวแล้ว ยามโชคดีก็ควรจะได้มาเอง ไม่ต้องวิ่งเต้นชวนขวายให้เสียเวลา หรือเมื่อยามโชคร้าย ก็ไม่มีอะไรทำให้กลายเป็นอื่นได้ จะต้องเป็นไปตามโชคนั้นๆ อันที่จริงก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะโชคดีหรือโชคร้ายของคนเราอยู่ที่การกระทำของเขาเองต่างหาก คือ ถ้าเขาทำดี โชคดีก็จะเกิดแก่เขา ถ้าทำชั่ว โชคร้ายจะเกิดแก่เขาเช่นกัน หาใช่เกิดจากอิทธิพลของดวงดาวไม่...

ถ้าหากความคิดทางพุทธศาสนาอธิบาย พุทธศาสนามีได้สอนให้เชื่อในเรื่องโชคและดวง พุทธศาสนา มองความเป็นไปในชีวิตมนุษย์โดยอ้างสาเหตุจากการกระทำหรือกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นกรรมทางกาย วาจา หรือใจ ในแง่นี้มนุษย์คือผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อผลที่เกิดขึ้น (ผลกรรม) แก่ตัวเอง เมื่อกรรมในพุทธศาสนา คือสาเหตุที่ทำให้เกิดผล เมื่อเป็นเช่นนั้น สาเหตุทางการกระทำหรือกรรมมิได้เกิดขึ้นแต่ในอดีตหรือชาติปางก่อนเท่านั้น หากเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนาจึงมิได้เชื่อว่า อะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด หรือถ้าโชคชะตาไม่ดีก็เปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ กล่าวคือ พุทธศาสนามีได้เชื่อว่า มนุษย์ไม่มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนได้ด้วยการกระทำของมนุษย์เอง (สุวรรณา สถาอานันท์ และ เนื่องน้อย บุญเขตร, 2537) แต่คนไทยส่วนหนึ่งกลับยึดถือความเชื่อในเรื่องพรหมลิขิต เชื่อในเทพเจ้า คือ พระพรหม ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เชื่อว่าพระพรหมมีอำนาจที่จะดลบันดาลให้มนุษย์ประสบกับความโชคดีหรือให้มนุษย์ประสบกับความวิบัติหายนะ และเชื่อต่อไปว่าพระพรหมจะทรงเป็นผู้ลิขิตชีวิตมนุษย์หลังจากสิ้นชีพให้ไปเกิดในภพต่างๆ จะเกิด ณ ที่ใด ก็เป็นการบัญชาตัดสินของพระองค์ บางครั้งจึงได้ยินคนไทยบางคนกล่าวว่า “ชีวิตนี้จะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต” (ทองหล่อ วงษ์ธรรม, 2549: 137)

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่ขึ้นตรงต่อพระเจ้าหรือองค์เทวะใดๆ แต่เป็นศาสนาที่เน้นให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพิงตนเอง พระพุทธองค์ทรงย้ำว่า มนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองได้ โดยปราศจากการวิงวอนร้องขอความช่วยเหลือจากพระเจ้า ปรัชญาพุทธเป็นประเภทมนุษยนิยม สอนให้มุ่งตรงต่อการปฏิบัติ โดยใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ สอนให้มนุษย์รู้จักใช้ความพากเพียรอดสาหัสพยายามเป็นเบื้องต้น เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายทั้งด้านวัตถุและด้านจิตวิญญาณ แทนการสวดอ้อนวอนหรือคิดเพียงเพื่อที่จะรอความช่วยเหลือจากพระเจ้าเบื้องบน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตัวท่านเองเป็นที่พึ่งของตนเอง ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งให้ท่านได้”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เชื่อว่าหอยบนดินไม่ใช่สิ่งที่มีออมเมา เพราะหอยบนดินเปรียบเหมือนสินค้าชนิดหนึ่ง ที่คนมีสิทธิตัดสินใจว่าจะเล่นหรือไม่เล่นก็ได้ และหอยบนดินมิได้มีให้เล่นเป็นประจำทุกวัน

น้ำแอม “จะถือว่าเป็นการมอมเมาก็แล้วแต่บุคคล เขาก็ต้องดูฐานะ ถ้าเล่นเพื่อสนุกๆ ไม่ได้เล่นเป็นอาชีพก็จะอีกอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเล่นจนไม่ลืมหูลืมตา เล่นจนไม่ทำงาน ก็ถือว่าเป็นการมอมเมาแล้ว”

พี่เอ “ไม่มอมเมาหรอก ถึงมันจะซื้อง่าย แต่ก็ไม่คิดว่าจะทำให้คนหมกมุ่นเล่นหอยแต่เพียงอย่างเดียว คนทำงานจริงๆ ก็มีแต่ว่า ทำงานเพื่อให้ได้เงินไปซื้อหอย แต่ว่าไม่ทำงานแล้วรอให้หอยออกอย่างเดียวคงไม่มี คนที่คิดอย่างนั้นก็หนักเกินไป”

พี่สุดา “ปกติคนก็ชอบเล่นหอยอยู่แล้ว เอาได้ดินขึ้นมาบนดินก็เพื่อเก็บภาชี เพราะได้ดินไม่รู้จะเก็บที่ใคร หอยบนดินไม่ใช่การมอมเมา เหมือนเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับคนเล่นมากกว่า ไม่มีใครที่เล่นหอยจนไม่มีจะกิน หรือหมดเนื้อหมดตัวถึงกับขายบ้านขายที่หรอก”

พี่วัฒน์ “อย่างน้อยคนเราก็มีความคิดในการเล่น การเล่นหอยคนยังมีสติ ถ้าเปรียบเทียบแล้ว การพนันอย่างอื่นยังจะมอมเมาจากกว่า ไพ่ บอล เล่นกันทีละมากๆ จะเล่นเมื่อไหร่ก็ได้ ซึ่งหอยออกเดือนละ 2 ครั้งเท่านั้นเอง”

พิศกล “ไม่น่าเกี่ยวกับการมอมเมา หวยกี่เหมือนสินค้าอย่างหนึ่ง เพราะเป็นสิ่งที่คนเล่น ตัดสินใจว่าเขาจะใช้จ่ายเงินของเขา คือ เขามีทางเลือกอย่างเสรีที่จะตัดสินใจซื้อของที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่เขาจะควักเงินไปซื้อหรือเปล่า”

พีจิตร “สำหรับคนที่มีความคิด อะไรก็ไม่สามารถไปมอมเมาเขาได้ แต่สำหรับคนทั่วไป ที่ยังต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ก็เป็นธรรมดา ถ้าเกิดว่ามีอะไรที่ทำให้พวกเขา รู้สึกว่าจะทำให้ได้เงินมาอย่างง่ายๆ และเร็วๆ พวกเขาก็ต้องสนใจ และหวบนดินก็เป็นอีก ทางเลือกหนึ่ง ถ้าถามว่าหวบนดินเป็นสิ่งที่มอมเมาหรือเปล่า พิจารณาว่าหวยกี่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต มันคง จะไปเกลี้ยกล่อมมอมเมาใครไม่ได้ แต่ที่คิดว่าเป็นเรื่องความโลภของคนเล่น ก็เท่ากับเขามอมเมา ตัวเองมากกว่า”

บทความเรื่อง “สลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นกิจการของรัฐที่มอมเมาประชาชนหรือไม่” สุทธิ อากาศฤกษ์ (2542) ได้ชี้แนวความคิดให้เห็นว่า

คำว่า มัวเมา มีความหมายตามศัพท์แปลว่า “การทำให้เปราะเปื้อนหรือหลงใหลในสิ่ง เหล่านั้นจนเสียสติ” การที่รัฐจัดให้มีการพนันสลากกินแบ่งรัฐบาลจะเป็นการมอมเมา ประชาชนหรือไม่ การซื้อสลากกินแบ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล เพราะธรรมดา คนเราย่อมถือ ความคิดของตัวเองเป็นใหญ่อยู่แล้ว หากไม่เล่นหวยกี่หรือเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาลอย่างขาด สติก็ไม่ถึงกับเสียหาย เพราะรู้จักเล่นพอผ่อนคลายความเครียด ก็จะเป็นประโยชน์กับ ตนเองบ้าง เพราะเรื่องของความเสี่ยง ถ้าไม่มากนัก ไม่หลงมัวเมาไปกับการหมกมุ่นโดย เล่นอย่างไม่มีความคิด แต่เล่นอย่างมีสติ โขคิดอาจเป็นของตน หากผู้ใดเห็นว่า การเสี่ยง โขคิดอาจนำมาซึ่งลาภในทรัพย์สิน ก็เป็นเรื่องที่จะนึกคิดได้ และกระทำได้เอง ไม่มีใคร บังคับ แต่ก็ควรคิดถึงหลักของไตรลักษณ์ตามคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทุกข์ อนิจจัง อนัตตา” คือ ทุกชีวิต (ไม่ว่าจะมีหรือยากจน) ล้วนต้องประสบกับปัญหาของชีวิต จนเกิดเป็นความทุกข์ เพราะความมั่งมีหรือยากจนเป็นเรื่องของความไม่เที่ยงหรือความไม่ แน่นนอน หรือเป็นสิ่งไม่เที่ยงบังคับ หรือจับต้อง หรือถือเอาไม่ได้ เพราะเป็นความว่างเปล่า ซึ่งเป็นอนัตตา คือจะถือเอาประโยชน์แห่งตนไม่ได้ตลอดไปนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็น นโยบายของรัฐ ซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนเสียที่มีผลกระทบถึงประชาชนทั้งทางตรงและ ทางอ้อมอยู่หลายประการ รัฐหรืออีกนัยหนึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะต้องรับเป็น ภาระที่จะต้องผ่อนคลาย หรือหาทางขจัดปัญหาต่างๆ ให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว เพื่อไม่ให้เห็น ว่ารัฐเป็นต้นเหตุมอมเมาประชาชนเสียเอง

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 6 คน ได้แก่ 1.พี่สมชัย 2.น้ำเป่า 3.น้ำกมล 4.พี่วรรณ 5.ลุงใบ และ 6.พี่รัช และป้านิ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน มองว่า หอยบนดินเป็นการพนันที่มอมเมาประชาชน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 7 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่เอ้ 3.พี่สุดา 4.พี่สกล 5.พี่มานะ 6.น้ำแ้ว และ 7.พี่วัฒน์ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่น หอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.ป้าแ้ว และ 2.พี่จิตร มองว่าหอยบนดินไม่ใช่การพนันที่มอมเมา ประชาชน

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านกฎหมาย

โลกทัศน์ต่อผลกระทบเกี่ยวกับการนำหอยบนดินมาทดแทนหอยไต้ดิน

หอยไต้ดินเป็นการพนันที่คนไทยนิยมเล่นกันมานาน เป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่มีมูลค่า มหาศาล และเกี่ยวพันกับคนจำนวนมาก ผลจากการที่ธุรกิจหอยไต้ดินก่อให้เกิดธุรกรรมทาง การเงินนอกระบบจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม โดยเฉพาะ ปัญหาด้านการกระจายรายได้ ที่ทำให้ส่วนใหญ่มักจะอยู่กับเจ้ามือหอยไต้ดิน ผู้มีอิทธิพลใน ท้องถิ่น และข้าราชการที่รับส่วย รัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงมีนโยบายในการปราบปราม หอยไต้ดิน รวมทั้งแก้ปัญหาการเงินนอกระบบ โดยให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำสลากแบบเลข ท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ออกมาจำหน่าย จากรายงานประจำปี 2547 ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ระบุเป้าหมายของการดำเนินการไว้ว่า “ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นทางเลือกของประชาชน โดยให้ผู้ซื้อ ได้รับการคุ้มครองสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย รัฐสามารถควบคุมกำกับดูแลให้อยู่ในครรลองที่ เหมาะสมได้ โดยไม่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด แต่มุ่งเน้นประโยชน์กลับคืนสู่สังคม โดยนำรายได้จาก การจำหน่ายมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษา ศาสนา และสาธารณประโยชน์”

อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการจำหน่ายหอยบนดินประสบผลสำเร็จในแง่ที่สามารถทำให้ หอยบนดินเป็นที่นิยมของประชาชนในฐานะทางเลือกใหม่ของสินค้าหอย จะเห็นได้จากยอดการ จำหน่ายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ตั้งแต่งวดแรกคือวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2546 ถึงงวดสุดท้ายคือ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 จำนวน 80 งวด รวมทั้งสิ้น 131,000 ล้านบาท

แม้ว่าหอยบนดินจะเป็นที่นิยมในหมู่คนเล่น แต่หอยไต้ดินก็ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องจนถึง ปัจจุบัน จากผลการวิจัยเรื่อง หอยไต้ดิน-หอยบนดิน พฤติกรรมการบริโภคของคนไทย ของเสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ (2549) พบว่า หอยบนดินสามารถเข้ามาทดแทนหอยไต้ดิน ซึ่งเป็นเงินนอกระบบได้

เพียงส่วนเดียวเท่านั้น เพราะแม้สัดส่วนการซื้อหวยบนดินจะสูงถึงร้อยละ 44 ขณะที่หวยใต้ดินมีการซื้อเพียงร้อยละ 26 แต่หวยใต้ดินกลับมียอดจำหน่ายสูงถึง 4000,000 ล้านบาทต่อปี ส่วนหวยบนดินมียอดจำหน่ายเพียง 40,000 ล้านบาทเท่านั้น โดยเฉลี่ยคนจะซื้อหวยบนดิน 502.73 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนหวยใต้ดินมีมูลค่าการซื้อเฉลี่ยอยู่ที่ 1,347.9 บาทต่อคนต่อเดือน และเหตุผลที่หวยบนดินสามารถทดแทนหวยใต้ดินได้ เนื่องจากหวยใต้ดินไม่มีขาย หาซื้อยาก กลัวผิดกฎหมาย ต้องการถูกรางวัลแจ็กพ็อต ที่สำคัญคือ กลัวเข้ามือเปื้อนรางวัล

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินมองว่า หวยใต้ดินไม่สามารถหมดไปจากสังคมไทยได้ แม้จะมีหวยบนดินเข้ามาแทนที่แล้วก็ตาม เนื่องจาก

1. ซื้อได้เปรียบของหวยใต้ดิน เช่น วิธีการแทง วิธีการจ่ายและรับเงิน ราคาขั้นต่ำที่ทางการลดเปอร์เซ็นต์ และการเข้าถึงลูกค้า

ป้าแหว “หวยเถื่อนแทงก่อนจ่ายทีหลัง มีบาทเดียวก็แทงได้ แต่หวยรัฐต้องแทงขั้นต่ำที่ 20 บาท”

พี่ชาย “หวยบนดิน เล่นแล้วสบายใจ เดินไปไหนก็ซื้อได้ แต่ที่ต่างจากใต้ดินคือ ใต้ดินไม่ต้องจ่ายเงินสด ใช้เครดิต มีส่วนลด แต่อัตราการจ่ายเท่ากับบนดินหรือมากกว่าด้วยซ้ำ คนเล่นก็มีมุมมองเดิม บนดินถึงแม้ราคาต่ำสุดอยู่ที่ 20 บาท แต่ด้วยนิสัยของคนไทย อะไรง่าย ๆ ตามแบบไทย ก็อยากคิดไว้ก่อน ทำให้ใต้ดินไม่หมดไป”

พี่วัฒน์ “บนดิน ใต้ดิน ตัวเดียวกัน เพียงแต่แยกเจ้ามือเป็น 2 เจ้ามือ สมัยก่อนมีเจ้ามือเป็นนักการเมืองหรือคนมีเงิน แต่วันนี้มีเจ้ามือ 2 คน รัฐบาลมาแชร์ตลาดไป ถามว่าหมดหรือไม่ ไม่หมดหรอก เพราะโดยโครงสร้าง ใต้ดินยังครอบคลุมต่างจังหวัด ความสัมพันธ์ส่วนตัว การเข้าถึงลูกค้ายังมีอยู่ ในวันที่หวยออกคนเล่นแทงบนดินไม่ได้แล้ว ก็ต้องกลับมาเล่นใต้ดิน จึงเปิดช่องทางให้ใต้ดินอยู่ได้ เพราะหวยรัฐไม่สามารถเข้าถึงทุกหมู่บ้านได้ ใต้ดินมีจุดแข็งที่สำคัญคือ การลดเปอร์เซ็นต์ แทง 100 ลด 25 เปอร์เซ็นต์ และจ่ายเงินให้มากกว่าบนดินอีกต่างหาก”

น้ากมล “เครดิตที่เจ้ามือหวยใต้ดินให้กับลูกค้ามี 15 วัน จ่ายแบบงวดชนงวด อยู่ที่ความไวเนื้อเชื่อใจกันด้วย มีส่วนลดเปอร์เซ็นต์ให้ ไม่เหมือนกับบนดิน บางเจ้ามี บางเจ้าไม่มี เวลาซื้อก็เหมือนกัน บนดินต้องซื้อก่อนหวยออก 1 วัน ใต้ดิน บางทีซื้อก่อนหวยออกแค่ชั่วโมงเดียวก็ยังมิ”

2. หอยไต้ดินมีการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อการอยู่รอด

จากประสบการณ์ของพีชัชที่รู้จักกับเจ้ามือหอยไต้ดิน จึงทำให้รับรู้ถึงวิธีการปรับตัวของเจ้ามือ เพื่อให้ประกอบอาชีพขายหอยไต้ดินได้ต่อไป เล่าให้ฟังว่า “หอยบนดินก่จัดหอยไต้ดินไม่ได้ เพราะเป็นเหมือนของที่คู่กัน ในเมื่อทำหอยไต้ดินให้ถูกกฎหมายและมีคนซื้อมากขึ้น ส่วนของหอยบนดินก็โฆษณากันไป หอยไต้ดินก็ต้องปรับตัว ลักษณะการปรับตัวของเขาก็คือ เจ้ามือหอยไต้ดินก็เป็นเอเยนต์ขายหอยบนดินเอง ในสภาพทุกวันนี้ เอเยนต์หอยรายใหญ่ของหอยบนดินก็เป็นเจ้ามือหอยไต้ดินเก่า โดยธรรมชาติ ไม่มีใครที่ไม่มีความรู้เรื่องหอยจะมาทำหอย ถัดจากเอเยนต์ใหญ่ก็เป็นยี่ปู้ ชาปู้ คนเดินโทย พวกนี้ก็มีการปรับตัวเหมือนกัน ก็ไปปรับต่อจากเอเยนต์ สมมุติเจ้ามือหอยไต้ดินมารับเป็นเอเยนต์ใหญ่หอยบนดิน คนเดินโทยก็มารับเป็นคนขาย ก็ถูกต้องตามกฎหมาย เท่ากับว่าเขารับสองระบบ หอยไต้ดินก็ได้ หอยบนดินก็ได้ หอยไต้ดินก็มีการปรับตัว เช่น ลดเปอร์เซ็นต์มากกว่า การแท่งก็แท่งได้นานกว่า หอยบนดินต้องแท่งให้จบก่อน 1 วัน หอยไต้ดินรับขึ้นก่อนออก คนที่พลาดจากการแท่งหอยบนดินในวันสุดท้าย วันหอยออก หอยบนดินไม่รับแล้ว หอยไต้ดินยังรับอยู่ คนที่จะเล่นก็ต้องมาเล่นหอยไต้ดิน คนรับก็ไม่ใช่ใครหรอก ก็คือคนที่ขายหอยบนดิน เพราะโดยระบบมีการปรับตัวของมันเอง หอยทั้งไต้ดินหรือบนดินมีมูลค่ามหาศาล เพียงแต่ว่าถูกแชร์ส่วนแบ่งออกไปเท่านั้น คือตราใบที่รัฐยังออกหอยอยู่ หอยไต้ดินก็ไม่มีทางหมด เพราะต่างคนก็ต่างปรับตัว เนื่องจากเป็นธุรกิจ”

3. ดำรวจปราบปรามไม่จริงจังและมีการรับส่วย

น้ำเป่า “ทุกวันนี้ ก็ยังมีหอยเถื่อนขายอยู่ แต่ต้องแอบซื้อกัน ที่ยังขายอยู่ได้ เพราะเจ้ามือส่งส่วยให้ตำรวจ ดำรวจรู้ว่าท้องที่นั้นใครเป็นเจ้ามือรายใหญ่ แต่ไม่จับ แต่เชื่อว่าถึงมีหอยไต้ดินก็น้อยลงกว่าที่ผ่านมาที่ยังไม่มีการปราบปราม”

พีชดา “ตำรวจปราบปรามไม่จริงจัง มีคำสั่งที่ก็ปราบที่ เจ้ามือหอยไต้ดินก็ไม่กล้ารับแท่งตอนนั้น คงรอเวลาไปก่อน หรือเจ้ามือบางรายต้องจ่ายค่าคุ้มครองให้กับตำรวจเพื่อเปิดช่องทางทำมาหากินให้ ถ้าไม่จ่ายก็ถูกจับ แล้วใครจะไม่จ่ายละ เสียเงินให้กับตำรวจนิดหน่อย แต่แลกกับเงินที่ได้จากการเป็นเจ้ามือ มันคุ้มกว่านะ”

จากวิธีการของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ต้องการทำลายมาเฟียหอยไต้ โดยให้มีหอยบนดินขึ้นมาแข่งขัน แต่จากการเฝ้าติดตามข้อมูลการขายหอยไต้ดินของเจ้ามือหอยทั่วประเทศ

ตั้งแต่ช่วงที่รัฐบาลพยายามล้มระบบห่วยไต่ดินให้เป็นห่วยบนดินขึ้นมานั้น ไม่ได้ทำให้ระบบห่วยไต่ดินหมดสิ้นไปจากเมืองไทย สังคิต พิริยะรังสรรค์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2547) กล่าวว่า สิ่งที่ทำให้ห่วยไต่ดินยังอยู่เคียงข้างประชาชนผู้มีรายได้น้อยถึงผู้มีรายได้สูง มีอยู่หลายปัจจัยด้วยกันที่ทำให้ห่วยไต่ดินยังเป็นที่ต้องการของนักพนันที่ชอบเสี่ยงโชค คือ

1. เครดิตที่ผู้ขาย (เจ้ามือ) ให้กับผู้ซื้อ (ลูกค้า) ปกติจะให้เครดิตงวดต่องวดหรือประมาณ 15 วัน แต่มีเงื่อนไขว่าหากรายไหนเป็นลูกค้าขาประจำ ซื้อในวงเงินหลายหมื่นบาทต่องวด คนเหล่านี้จะได้เครดิตนานถึง 30 วัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความไว้นื้อเชื่อใจกันมากกว่า

2. การให้เปอร์เซ็นต์ส่วนลดแก่ลูกค้า เจ้ามือมักจะให้เปอร์เซ็นต์ส่วนนี้อยู่ที่ร้อยละ 30-35 ในจำนวนนี้เป็นของคนเดินโพนประมาณร้อยละ 10-15 ส่วนลูกค้าจะได้อยู่ที่ร้อยละ 20-25 เปอร์เซ็นต์ที่ลูกค้าได้รับขึ้นอยู่กับเจ้ามือว่าจะรับมากี่ต่อ หากรับกันหลายๆ ต่อ เปอร์เซ็นต์การลดก็จะเหลือน้อย บางรายให้อยู่ที่ร้อยละ 10-15 ช่วงไหนที่รัฐบาลเข้มงวดเจ้ามือก็จะเพิ่มเปอร์เซ็นต์เรียกลูกค้าทันที

3. มีความสะดวก คือ ลูกค้าไม่จำเป็นต้องวิ่งไปหาซื้อด้วยตัวเองเหมือนห่วยบนดิน นอนฝันเห็นอะไรดีเป็นเลข เข้าขึ้นมาสามารถโทรสั่งซื้อ หรือซื้อโดยส่งผ่านแฟกซ์ได้ หากต้องการซื้อเลขไหนซื้ออย่างน้อยเท่าไร (ขอเพียงให้ลูกค้าที่ซื้อมีต้นฉบับของตัวเองอยู่ในมือไว้ลุ้นเมื่อห่วยออกเท่านั้น)

4. มีระบบคนเดินโพนเบ็ดเสร็จ ปกติเจ้ามือใหญ่ไม่ต้องออกมารับโพนห่วยด้วยตัวเอง กลุ่มคนที่อาสาเดินโพนก็จะทำหน้าที่รับโพนลูกค้าแต่ละจุดส่งให้เจ้ามือ ระบบห่วยไต่ดินเจ้ามือกับลูกค้าไม่จำเป็นต้องรู้จักกัน เพราะมีคนเดินโพนเป็นผู้รับผิดชอบทั้งส่วนลดและเงินรางวัลที่ได้รับ

สำหรับการจ่ายเงิน โดยทั่วไปเจ้ามือจะจ่ายเงินให้ลูกค้าที่ถูกรางวัลนับจากวันที่ห่วยออกประมาณ 2-3 วัน การจ่ายเงินหากเป็นลูกค้าที่ไม่ได้ซื้อเงินสด เจ้ามือก็จะคิดคำนวณจากส่วนลดและวงเงินที่ซื้อในแต่ละงวดของแต่ละราย ที่เหลือจึงเป็นเงินที่จ่ายลูกค้าผ่านคนเดินโพน

5. ให้รางวัลสำหรับคนเดินโพน เพื่อเป็นการจูงใจคนเดินโพนที่มีวงเงินสูงๆ ในแต่ละงวด ซึ่งอยู่ที่ระดับ 300,000-500,000 บาท คนเดินโพนเหล่านี้จะได้รับรางวัลจูงใจจากเจ้ามือ บางรายให้เป็น “สร้อยทองคำ” บางรายก็ให้เป็น “เงินสด” ซึ่งแล้วแต่เจ้ามือในแต่ละสาย

6. เวลาซื้อ หอยบนดินมีระยะเวลาการซื้อที่ตายตัว ขณะที่หอยใต้ดินสามารถซื้อได้ในเวลาที่ยาวนานกว่า เจ้ามือบางรายสามารถรับแทงเลขได้ก่อนหอยออกเพียง 1 ชั่วโมง ฉะนั้น หากลูกค้าคนไหนมีเสียงระแคะระคายได้เลขเด็ดมาช่วงก่อนหอยออกก็สามารถหาซื้อได้ ตรงนี้เป็นสิ่งจูงใจมากสำหรับนักพนัน

7. เงินรางวัล จากการวิเคราะห์เงินรางวัลของหอยใต้ดินแล้ว พบว่า เงินรางวัลที่เจ้ามือจ่ายให้ไม่ว่าจะเป็นเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว เลขโต๊ด เงินรางวัลที่ได้รับมากกว่าหอยบนดิน กรณีเลขท้าย 2 ตัวทั้งบนและล่าง เงินรางวัลอยู่ที่บาทละ 70-75 นั่นหมายความว่า หากซื้อหอยใต้ดิน ถูกเลขท้าย 2 ตัวทั้งบนและล่าง 1 บาท ลูกค้าจะได้รับทันที 70-75 บาท หากซื้อ 100 บาท จะได้รับ 7,000-7,500 บาท ส่วนเลขท้าย 3 ตัวบนและล่างจะอยู่ที่บาทละ 90-100 บาท

สิ่งสำคัญที่ทำให้คนอยากซื้อหอยใต้ดินมาก คือ ไม่ต้องใช้เงินสด จะซื้อ 5 บาท หรือ 10 บาทก็ได้แล้วแต่ลูกค้า ซึ่งต่างจากหอยบนดินต้องซื้อขั้นต่ำที่ 20 บาท ข้อกำหนดอย่างนี้จึงเป็นสิ่งที่ทำให้หอยใต้ดินไม่มีวันหมดสิ้นไปจากระบบ

8. พลิกแพลงได้มากกว่า หอยใต้ดินมีลูกเล่นมากกว่า นอกจากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว เลขโต๊ด ยังมีเลขวิ่งทั้งบนและล่าง “เลขวิ่ง” หมายถึง เลขตัวเดียว ลูกค้าคนไหนมีเงินมากสนใจซื้อเลขตัวเดียว เขาก็จะใช้วิธีที่เรียกว่าวิ่ง อย่างเช่น วิ่ง 3 บน หากเลขรางวัลที่ออกมา 3 ตัวบน จะมีเลข 3 อยู่ตรงไหนก็ได้ของ 3 ตัวบน ถือว่าลูกค้าคนนั้นถูกรางวัล เงินรางวัลส่วนนี้บาทละ 3 บาท หากแทงไป 1,000 บาท ก็จะได้รับ 3,000 บาท วิธีการอย่างนี้ไม่มีให้เสี่ยงสำหรับหอยบนดิน

สังศิต พิริยะรังสรรค์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2547) กล่าวเพิ่มเติมว่า “สิ่งที่เจ้ามือบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า ช่วงไหนรัฐบาลเข้มงวดมาก ก็ต้องระมัดระวังมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเดินโปย หรือการรับแทงจากลูกค้า ทุกอย่างต้องทำอย่างรัดกุม เพราะหากเจ้ามือรายไหนถูกตำรวจจับได้ ความรุนแรงถึงขั้นยึดทรัพย์ นอกจากนี้ สิ่งที่ยังค้างใจและทำให้หอยใต้ดินถึงยังมีอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ เจ้ามือส่วนใหญ่บอกว่า พวกเขาต้องจ่ายส่วยให้ตำรวจในทุกพื้นที่ ยิ่งช่วงไหนที่รัฐบาลเข้มงวดมาก วงเงินส่วยต้องเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว หากจ่ายน้อยก็จะเป็นปัญหากับตำรวจทันที บางรายต้องจ่ายตำรวจแต่ละงวดไม่น้อยกว่า 50,000-100,000 บาท เจ้ามือที่ต้องจ่ายอยู่ในระดับนี้จะมีรายได้จากขายหอยใต้ดินอยู่ที่งวดละประมาณ 1-2 ล้านบาท”

ดังนั้น สลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหอยบนดิน จึงทำได้เพียงแบ่งสัดส่วนของหอยใต้ดินเท่านั้น แต่ไม่ได้ทำให้หอยใต้ดินหมดสิ้นไปจากระบบ หากวงการเจ้ามือยังต้องจ่ายส่วยตำรวจอยู่

จะปราบปรามถอนรากถอนโคนอย่างไรก็ไม่สิ้นซาก ประกอบกับความชอบเสี่ยงโชคของคนไทย ยังคงมีอยู่

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบวิธีการซื้อหวยบนดินกับหวยใต้ดิน

หวยบนดิน	หวยใต้ดิน
1. ซื้อด้วยเงินสดเท่านั้น	1. ซื้อเงินเชื่อ หรือเครดิตได้งวดชนงวด
2. สลากพิมพ์เป็นใบ มีราคาให้เลือก 3 ราคา คือ 20, 50 และ 100 บาท หากต้องการซื้อซ้ำ ก็ต้องซื้อเพิ่มเป็นใบตามจำนวนเงินที่ต้องการ	2. เลือกแทงได้ตามจำนวนเงินที่ต้องการ ตั้งแต่ 1 บาทขึ้นไป
3. กำหนดเวลาการขายจนถึงวันก่อนออกรางวัล เพียง 1 วัน	3. เปิดให้ลูกค้าแทงได้ตามเวลาที่เจ้ามือเป็นผู้กำหนด
4. ผู้แทนจำหน่ายและคนเดินโปยต้องมีบัตรประจำตัว และขึ้นทะเบียนตามสำนักงานต่างๆ	4. คนเดินโปยเป็นใครก็ได้ รับแล้วไปส่งให้กับเจ้ามือ
5. ผู้ซื้อไม่ได้ส่วนลด	5. ผู้ซื้อได้ส่วนลดร้อยละ 10-30 จากยอดที่แทง
6. คนเดินโปยจะได้ค่าตอบแทนจากผู้แทนจำนวนร้อยละ 5-6 จากยอดขาย	6. ลดเปอร์เซ็นต์ให้คนเดินโปยร้อยละ 25-27
7. คนเดินโปยไม่ได้รับส่วนแบ่งรางวัลจากผู้ซื้อ	7. คนเดินโปยจะหักเงินส่วนแบ่งรางวัลที่ลูกค้าแทงถูกอีกร้อยละ 7-10
8. ไม่มีการให้แทง 1 ตัว วังบนและล่าง รวมทั้งไม่มีการแทง 3 ตัวล่างของสลากกินแบ่งรัฐบาล	8. มีให้แทงวังบน 1 ตัว จากเลขท้าย 3 ตัว ของรางวัลที่ 1 สลากกินแบ่งรัฐบาล และแทงวังล่าง 1 ตัวจากเลขท้าย 2 ตัวของสลากกินแบ่งฯ
9. มีรางวัลพิเศษ คือ รางวัลแจ็กพ็อต	9. ไม่มีรางวัลพิเศษใดๆ
10. ไม่มีความเสี่ยงในการรับรางวัล เพราะรัฐบาลเป็นประกัน	10. มีความเสี่ยงในการรับรางวัล ถ้าถูกจำนวนมากอาจถูกเจ้ามือโกง
11. เล่นได้เดือนละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน	11. เล่นได้เดือนละ 4 ครั้ง สลากกินแบ่งรัฐบาล 2 ครั้ง สลาก รทส. 1 ครั้ง และสลากออมสิน 1 ครั้ง
12. แทงได้ไม่จำกัดวงเงิน ไม่มีอื่น	12. ถ้ามีเลขดัง เจ้ามืออาจไม่รับ หรือมีการอื่น
13. ถูกต้องตามกฎหมาย	13. ผิดกฎหมาย
14. การซื้อยังไม่สะดวก หาซื้อได้ไม่ทั่วถึง	14. หาซื้อง่าย และเป็นกันเอง

ที่มา: สมนึก เขมาชีวะ และคณะ (2546: 35)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ว่า ถึงแม้จะมีหวยบนดินอยู่ ยังจะเล่นหวยใต้ดินด้วยหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินตอบว่า ถ้ามีโอกาสก็จะเล่น โอกาสที่ว่ามันนั้นหมายถึง ความต้องการเล่นใน

วันที่หอยออก ปกติคือวันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน เนื่องจากหอยบนดินไม่รับแสงแล้ว หรือช่วงนั้นไม่มีเงินมากพอที่จะเล่น จึงอาศัยหอยใต้ดินในการเสี่ยงโชคแทน เพราะไม่ต้องจ่ายเงินสด หรือต้องการความพลิกแพลงในการเล่น

พี่วรรณ “พี่เป็นคนชอบฝันใกล้วันหอยออก หรือได้เลขมาตอนใกล้ๆ ออก ต้องไปหาซื้อใต้ดิน บนดินไม่มีให้เล่น”

น้ำแ้ว “ถ้าอยากเล่นจริงๆ แต่ไม่มีเงิน ต้องหลบไปแทงใต้ดิน แแทงก่อนจ่ายทีหลัง มีเวลาหายใจอึกวค”

พี่มานะ “ช่วงที่มีเลขมันใจ เลขตัวเดียว บนดินไม่มีเลขวิ่งให้เล่น ต้องไปเล่นใต้ดิน ถึงจะเสี่ยงก็ต้องเอา ถูกลมแล้วคุ้มกว่ากันเยอะ”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินทั้ง 13 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 3 คน มองว่าหอยบนดินไม่สามารถทำให้หอยใต้ดินหมดไปจากสังคมไทยได้ เนื่องจาก 1.หอยใต้ดินมีข้อได้เปรียบในเรื่องของวิธีการเล่น วิธีการจ่ายและรับเงิน ราคาขั้นต่ำที่แพง การลดเปอร์เซ็นต์ และการเข้าถึงลูกค้า 2.หอยใต้ดินมีการปรับกลยุทธ์เพื่อการอยู่รอด และ 3.ตำรวจปราบปรามไม่จริงจังและมีการรับส่วย นอกจากนี้ เหตุผลที่สนับสนุนได้ว่า หอยใต้ดินยังคงอยู่ เห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินยังกลับไปเล่นหอยใต้ดินถ้ามีโอกาสให้เล่น

โลกทัศน์ต่อผลกระทบเกี่ยวกับการเสี่ยงโชค

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินเห็นว่า หอยบนดินเมื่อถูกกฎหมายแล้ว จะเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค โดยให้เหตุผลว่า อันดับแรก คือ ไม่ต้องเสี่ยงกับการถูกตำรวจจับ อันดับต่อมา คือ หาซื้อง่าย แแทงได้ไม่อันตราย เมื่อถูกแล้วจะได้รับเงินรางวัลเต็มจำนวน และช่วยคุ้มครองผู้เล่นจากการถูกเจ้ามือโกง

น้ำแ้ว “หอยบนดินมีข้อดีคือไม่ถูกจับ เล่นตอนไหนก็ได้ สะดวกยิ่งกว่าไป 7-11 เพราะสะดวกซื้อ รับทุกตัว หอยใต้ดินอาจมีเลขอื่น บางเลขก็ไม่รับ ถ้ารับก็จ่ายไม่เต็มราคา”

พีรวัช “ตำรวจไม่จับ ไม่ต้องถูกเข้ามือโง่ บางทีเข้ามือเสียหลายๆ งวด ก็เปลี่ยนวิธีใหม่ ไม่เอารางวัลโน้นบ้างนี่บ้าง บางทีคนเล่นยังงงเลยว่าตกลงเข้ามือจะเอาอย่างไร พอลึกว่าตัวเองเสียเปรียบ ก็เปลี่ยนวิธี จ่ายเงินไม่เต็มบ้าง แต่พอकिनคนแทงเรียบ ไม่เห็นบ่นสักคำ เป็นการเอาเปรียบกันชัดๆ”

พีจิตร “เป็นแน่นอน เพราะตำรวจไม่จับ คนจะเล่นเท่าไรก็ได้แล้วแต่เขา บางคนอยากเล่น 20 ถ้าไปเล่นได้คืนก็ไม่กล้า ถูกจับแล้วไม่คุ้ม”

กลุ่มตัวอย่างยังกล่าวเพิ่มเติมว่า หวยบนดินจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับคนที่ไม่อยากเสี่ยงกับการเล่นหวยใต้ดิน หรือเสียเงินจำนวนมากกว่ากับการซื้อลอตเตอรี่

พีสกล “บนดินหรือใต้ดินไม่ต่างกัน แต่ก่อนมีลอตเตอรี่ ถามว่าทำไมต้องมีทางเลือก เพราะหวยใต้ดินโอกาสถูกมากกว่าลอตเตอรี่ ซึ่งตรงนี้เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่หวยใต้ดินคิดขึ้นมาเอง แล้วทำไมรัฐไม่ออกมา ถามว่าคุณถูก 3 ตัวของเลขท้ายรางวัลที่ 1 หรือ 3 ตัวบน คุณได้เงิน 500 บาท แท่งเพียง 1 บาท ซึ่งคนซื้อสามารถซื้อแบบกระจายได้ ลอตเตอรี่ 40 บาท ถึงจะถูก 3 ตัว ได้แค่ 2,000 บาท ถ้าถามว่าซื้อ 3 ตัวทีเดียว 40 บาท คุณจะได้เงินเท่าไร ถึงลอตเตอรี่มีรางวัล 1-5 ถ้าเทียบเปอร์เซ็นต์กัน โอกาสถูกน้อยมาก แต่หวยใต้ดินก็เป็นทางเลือกใหม่ สำหรับคนที่มียาได้น้อย ถ้าคนซื้อใต้ดิน รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการออกสลาก ออกเลข แต่ใต้ดินอาศัยประโยชน์จากการออกเลข เอาไปกินกันเอง มีเจ้ามือ มีคนเดินโพย ตอนนี้รัฐบาลจึงเอาวิธีการของเขามาทำให้ถูกต้อง บนดินถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่รัฐบาลเอาแบบจากหวยใต้ดินมา ให้คนที่มียาได้น้อยสามารถซื้อได้ แต่เขาไม่เอา 5 บาท 10 บาท แต่เอา 20 บาท”

พีวัฒน์ “ใต้ดินเลียนแบบการออกรางวัลของลอตเตอรี่ แต่การจ่ายรางวัลต่างกัน ใต้ดินจะคิดเป็นบาทต่ออัตราการจ่ายที่เท่า ซึ่งเป็นอะไรที่ง่ายต่อคนเล่น เพราะบางคนมีเงินแค่ 10 บาท ก็เล่นได้ ลอตเตอรี่ใบเล็ก 40 บาท ใบใหญ่ 80 บาท บางทีขายเกินราคาอีก ซึ่งบางคนไม่อยากเล่นแบบจริงจัง เหมือนกับว่าใต้ดินเขาบอก หรือฝันเห็น อยากเล่นเพื่อสนุก ก็จะมีดวงแค่ 5 บาท 10 บาท ใต้ดินรับทั้งหมด เมื่อก่อนไม่มีบนดิน ทำให้รัฐเสียโอกาส เงินที่ควรจะได้ ก็ตกอยู่กับคนบางกลุ่ม บางก้อนเท่านั้น”

หวยบนดินนำระบบของหวยใต้ดินมาใช้ และคนส่วนใหญ่เลือกที่จะเล่นหวยมากกว่าการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล เดือนเดือน เหลืองแข็ง (2538) อธิบายว่า หวยใต้ดินมีลักษณะเชิงรุก (active) อันเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวที่สอดคล้องกับความต้องการและความหวังของผู้เล่นหวย เพราะผู้เล่น

สามารถเลือกเลขได้ทุกเลขตามที่ต้องการ เลือกแทงได้หลายแบบ หลายวิธี และการที่เริ่มเล่นได้ ด้วยเงินขั้นต่ำเพียงบาทเดียว ก็ทำให้เล่นได้มากขึ้นด้วย ในขณะที่สลากกินแบ่งรัฐบาลมีลักษณะเชิง คั้งรับ (passive) เพราะมีรูปแบบการเล่นตายตัว มีข้อจำกัดในการเลือกซื้อสลากเลขที่ต้องการ ผู้เล่น ไม่มีทางเลือกมากนัก เพียงจะซื้อก็จับเท่านั้น

ถึงแม้หวยบนดินจะเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค แต่กลุ่มตัวอย่างมองว่า เมื่อถูกกฎหมายแล้ว จะส่งผลให้คนเล่นมากขึ้น และให้คนมอมเมาอยู่ในอบายมุข เพราะหวยบนดินหาซื้อง่าย ตามแหล่ง ชุมชนต่างๆ ที่จะมีขายกันทั่ว

น้ำเป่า “ถึงจะเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค แต่ก็คือการมอมเมา คนไทยทุกวันนี้หวังพึ่งการ พนัน ทำงานก็เหนื่อย ค่าแรงก็น้อย จึงหวังมีโชคทางนี้”

น้ำกมล “หวยก็คือการพนัน และคนส่วนใหญ่ก็เล่น ยิ่งถ้าเป็นหวยที่ถูกกฎหมายแล้ว ก็ น่าจะมีคนเล่นมากขึ้น เพราะตำรวจไม่จับ รัฐสนับสนุน ถ้าคนเล่นหวยเถื่อนแล้วไม่สามารถแทง เลขดังๆ ที่เจ้ามือหวยเถื่อนไม่ได้รับหรือรับแต่จ่ายครั้งเดียว คนก็อาจจะมาเล่นหวยบนดินซึ่งมัน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งก็ได้”

พี่สมชัย “น่าจะมีการเล่นหวยบนดินเพิ่มขึ้น เดี่ยวนี้ยอมรับให้เล่นหวยอย่างถูกกฎหมาย เหมือนเป็นการเปิดกว้างให้กับทุกคน ไม่ได้กำหนดว่าห้ามบุคคลอายุเท่าไรเล่นได้ เหมือนเป็น การชักจูงให้คนเล่นการพนัน ทำให้คนเล่นหวยบนดินเพิ่มขึ้น เมื่อคนอยากรวย จึงหาเงินด้วยวิธี ง่ายๆ เพราะตำรวจไม่จับ และไม่ต้องกลัวว่าจะผิดกฎหมาย”

ป้าแหว “ทำให้คนเล่นมากขึ้น เดินไปตรงไหนก็มีขาย ตลาด ห้างฯ ชุมชน มีหมด มี 20 บาทก็เสี่ยงได้ คนไม่เคยเล่น ก็อยากจะลองเล่นบ้าง มันมีอยู่แล้ว”

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินเห็นว่า หวยบนดินแม้จะถูกกฎหมาย แต่ก็ไม่ใช่ผลดีต่อ การเสี่ยงโชค เพราะจะทำให้เกิดความเสียหายอื่นๆ อีกหลายอย่างตามมา

ลุงใบ “ขึ้นชื่อว่าการเสี่ยงโชค โอกาสถูกมันต้องน้อยอยู่แล้ว แทบจะมองไม่เห็นเลยก็ได้ แต่การกำหนดโดยวิธีการตลาด เหมือนกับรู้ว่าคนสิ้นหวัง เป็นการสร้างโอกาส แต่ไม่เป็นผลดี เพราะยังมีตัวกระตุ้นเป็นรางวัลแจ็กพอต จะทำให้คนยิ่งซื้อมากขึ้น เป็นผลเสียตามมา ความเสียหาย

จะมีมากขึ้น แทนที่จะเอาเงิน 200-300 บาท มาเป็นค่าใช้จ่าย ก็ไปเล่นหวยเพื่อหวังรวย จะมีสักกี่คนที่มีโอกาสถูก แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นมันมีมากกว่า”

พี่เอ “ตัวอย่างของพระโลงผีเห็นได้ชัดๆ ที่ทำให้คนซื้อหวยมากขึ้น เพราะไม่ผิดกฎหมาย ตอนนั้นผมอยู่ที่นครสวรรค์พอดี หลวงพี่ लेकरเลขมา คนแถวนั้น อย่างเพื่อนผมซื้อเป็นเล่มมา เจียนเองก็มี ใบละ 20 แต่ขาย 30 หรือมากกว่านั้นก็เอา ทุ่มสุดตัว คิดว่าถูกแน่ๆ หลวงพี่ไปถูกมาแล้วหลายงวด แต่พอออกข่าว คนเล่นกันทั้งเมือง กลับไม่ถูก คนที่เล่นมาก ก็เจ๊งครับ เงินหมดเป็นหนี้”

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดินเห็นว่า หวยบนดินที่ไม่เป็นผลดี เนื่องจากอาจจะมีเลขล๊อคเกิดขึ้น ทำให้เจ้ามือซึ่งก็คือรัฐบาลรู้ก่อนล่วงหน้าว่าเลขใดมีคนเล่นมาก ก็จะไม่ออกตัวนั้น ทำให้คนเล่นเกิดความไม่แน่ใจขึ้นมา

พี่ชาย “เลขดังบางเลข ได้ดินไม่รับแทง แต่บนดินรับ ไม่รู้ว่าที่รับ เพราะมีเลขล๊อคอยู่หรือเปล่า บนดิน รัฐบาลเป็นเจ้ามือ กองสลากฯ มีการล๊อคเลขหรือเปล่า ก็ไม่แน่ใจ แต่มีข่าวของกลมบางกรวย ออกมา เพราะถ้ามีเลขล๊อค รัฐบาลรู้ตัวไหนคนแทงมาก ก็ไม่ออกตัวนั้น ไม่อย่างนั้นจะเจ๊ง”

พี่เอ “คิดว่าไม่ล๊อคก็เหมือนล๊อค แรกๆ ที่รัฐบาลเข้ามาทำ ออกแต่เลขเบิ้ล เบิ้ลซ้ำอย่างเดียวเลย บอกว่าไม่โกง ก็เหมือนกับโกง เท่าที่ผมสังเกต จะออกแต่เลขเบิ้ล เลขหาม จะออกวนเวียนอยู่อย่างนี้ เพราะอะไร เพราะว่าถูกยาก คนไม่ชอบเล่น ถือว่าเป็นเลขบ้าๆ บอๆ ถือเป็นการเอาเปรียบ พอเป็นหวยบนดินก็มีเลขอย่างนี้ออกมามาก”

น้ำเปา “น้ำเชื่อว่ามีเลขล๊อคแน่นอน เพราะทางกองสลากฯ เก็บเลขไป ก็รู้ว่างวดนี้ เลขตัวไหนมีคนแทงมาก ถ้าออกแล้ว กองสลากฯ จะไม่คุ้ม ถ้าเป็นหวยใต้ดิน เจ้ามือไม่รู้หรอก ไม่ว่าจะ เป็นเจ้ามือรายย่อย รายใหญ่ แต่จะขึ้นกับโชคใคร โชคมัน แม้กองสลากฯ บอกว่าไม่มีเลขล๊อค ก็ไม่เชื่อ ถ้าเลขไหนมีคนแทงเยอะ กองสลากฯ จะออกให้หรือ ไม่อย่างนั้นรัฐบาลจะรวยเป็นพันล้าน หมื่นล้านหรือ”

เมื่อหวยบนดินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินบอกว่า มีผลกับการซื้อหวยในแต่ละงวดด้วยเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับหวยใต้ดินอาจจะซื้อมากขึ้นกว่าเดิม ซื้อน้อยลง

หรือว่าซื้อเท่าเดิม โดยกลุ่มตัวอย่างที่บอกว่า ยังคงซื้อหวยบนดินเท่ากับซื้อหวยใต้ดิน เพราะเปลี่ยนจากการเล่นใต้ดินมาเล่นบนดินแทน

พี่สมกล “ไม่ว่าจะถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมาย ก็เล่นเท่าเดิม เพราะมีเงินอยู่เท่านี้ ต้องแบ่งไว้ใช้ด้วย ถ้าถูกกฎหมายแล้วไม่รู้จักยับยั้งการเล่น ก็แย่สิ”

พี่สุดา “ซื้อเหมือนเดิม เราจำกัดการเล่นของเราได้ แต่มีบางงวดที่ซื้อเพิ่มขึ้น เพราะได้เลขดังมา เมื่อบนดินรับไม่ทัน เราก็แทงไม่ทันเหมือนกัน”

กลุ่มตัวอย่างที่บอกว่า เมื่อถูกกฎหมายแล้ว ทำให้การเล่นหวยบนดินมากขึ้นกว่าการเล่นหวยใต้ดิน เพราะตำรวจไม่จับ รัฐบาลเป็นประกัน และมีรางวัลแจ็กพอต

พี่สมชัย “ตั้งแต่มีหวยบนดิน การซื้อหวยของพี่มีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะถูกกฎหมาย ตำรวจไม่จับ ไม่ต้องกลัวถูกชักดาบ พอเรามาซังน้ำหนักรู หวยใต้ดินเราได้เปอร์เซ็นต์ส่วนลดจากเจ้ามือ หวย แต่มีอัตราเสี่ยงตรงที่ถ้าถูกเยอะ เจ้ามือจะไม่จ่ายเงิน ถ้าจ่ายก็ไม่เต็ม ซึ่งไม่มีหลักประกันให้กับเรา แต่พอมาอยู่บนดิน มีรัฐบาลเป็นเจ้ามือ เราก็กล้าแทง”

พี่วรรณ “การซื้อหวยของพี่มากขึ้น เพราะใต้ดินไม่มีแจ็กพอต บนดินมี ยังมีแจ็กพอตทุกงวด เราก็เล่นทุกงวด”

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นหวยใต้ดิน ให้เหตุผลว่า เพราะต้องจ่ายเงินสด

พี่รัช “บนดินต้องซื้อเงินสด ไปซื้อปุ๊บก็ต้องเอาเงินสดไปจ่าย จะกวักเงินแต่ละทีก็คิดแล้ว คิดอีก มันเสียค่าย แต่ถ้าเป็นใต้ดิน เวลาเราแทงก็เขียนๆ ไป เงินยังไม่ต้องจ่าย คิดว่าเดี๋ยวก็ถูก ก็เลยแทงมาก พอไม่ถูก คิดหนักแล้ว เป็นหนี้เจ้ามือไปแล้ว ต้องหาเงินมาจ่ายเงินเขาอีก”

พี่เอ “ความดีของหวยบนดินตามความเชื่อของผม ก่อนหน้านี้นี้ผมเล่นหวยใต้ดิน เล่นงวดนี้จ่ายงวดหน้า ไม่มีเงินก็เล่นได้ เราก็สู้ เล่น 500 บาท ได้เลขมาก็ทุ่ม 1,000 กว่าบาท อีก 15 วันก็ทำได้ คราวนี้เดือดร้อนแน่นอน แต่ปัจจุบัน ข้อดีของหวยบนดิน ไม่มีเงินก็ไม่เล่น มีน้อยก็เล่นน้อย อีก 15 วันก็ไม่เดือดร้อน แต่เล่นหวยใต้ดินนั้นเดือดร้อน สู้เท่าไรก็ได้ ไม่ได้เล่นเงินสด และเราคิดว่าเรา

จะต้องถูก พอไม่ถูก ก็เดือดร้อนแล้ว ต้องหาเงินมาจ่าย ไม่มีเงินก็เล่นไม่ได้ ทำให้เดือดร้อนเพราะเล่นมากด้วย”

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดิน 8 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่วรรณ 3.พี่สุดา 4.น้ำแ้ว 5.พี่วัช 6.พี่มานะ 7.พี่วัฒน์ และ 8.พี่สกล รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดิน 1 คน คือ พี่จิตร เห็นว่าหวยบนดินเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค เพราะตำรวจไม่จับ หาซื้อง่าย แพงไม่อื่น เจ้ามือไม่โกง และเป็นทางเลือกในการเสี่ยงโชคอีกรูปแบบหนึ่ง แต่ถึงจะเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชค ก็มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดิน 3 คน ได้แก่ 1.พี่สมชัย 2.น้ำกมล และ 3.น้ำเปา รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหวยบนดิน 2 คน คือ 1.ป้าแ้ว และ 2.ป้านิ ที่เห็นว่าจะส่งผลให้มีคนเล่นเพิ่มมากขึ้น

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหวยบนดินมองว่า หวยบนดินทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในด้านต่างๆ ดังนี้

1. หวยบนดินเป็นการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้น หรือเป็นโอกาสสำหรับคนว่างงาน

น้ำกมล “อาชีพขายหวยบนดินไม่ได้กำหนดคุณสมบัติว่า คุณต้องมีการศึกษาระดับไหน เพศชาย เพศหญิง อายุเท่าไร เป็นอีกงานหนึ่งที่เขาสามารถทำมาหากิน หารายได้เลี้ยงครอบครัว คิดดูสิ คนที่มีการศึกษาน้อย หรือคนอายุมากแล้วจะไปทำอะไร เหมือนโอกาสที่รัฐให้กับเขา”

พี่จิตร “เศรษฐกิจไม่ดี คนหางานทำก็ลำบาก บางคนเรียนจบมาสูงๆ ไม่มีงานทำ อาจมีทุนนิดหน่อย ก็เปิดแผงขายหวย หรือบางคนเคยเป็นคนเดินโพลได้ดินมาก่อน พอปราบปราม คนก็ต้องดิ้นรน เปลี่ยนมาจากคนเดินโพลได้ดินมาเป็นบนดินแทน”

2. หวายนดินทำให้เงินเข้าสู่ระบบมากขึ้นและสามารถนำมาใช้พัฒนาประเทศได้

พีธีวัช “ผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้มีเงินหมุนเวียนมากขึ้นและเงินเข้าสู่ระบบ รายได้ที่จัดเก็บมา เอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศได้ หวายนดินเป็นการเก็บภาษีอย่างหนึ่งโดยที่ไม่รู้ตัวให้กับรัฐบาล คนที่เขาไม่เล่น เขาก็ไม่ต้องเสีย”

พีเอ “ได้ดิน เงินก็อยู่ใต้ดิน เป็นธุรกิจใต้ดิน บนดิน เห็นตัวเงิน เศรษฐกิจหมุนเวียน รัฐมีเงินจากภาษีบาปตั้งก็พันล้านต้องลด เอาไปเป็นงบประมาณจ่ายให้กับหน่วยงานที่มาขอได้”

ดังเช่นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2462: 96-97) ทรงกล่าวถึงคุณของการพนันหวยและบ่อนเบี้ยเอาไว้ว่า ในแง่ของประโยชน์ของการพนันนั้นเป็นเสมือนภาษีที่ประชาชนจ่ายโดยสมัครใจให้แก่รัฐบาล ในเรื่องตำนานการเลิกบ่อนเบี้ยและหวย ทรงบันทึกไว้ว่า

...จะกล่าวถึงคุณและโทษของหวยและบ่อนเบี้ยต่อไปอีกสักหน่อย อาการทั้ง 2 อย่างนั้นเป็นการค้าความชั่วก็จริง แต่ถ้าจะค้นหาข้อที่เป็นคุณก็มีอยู่บ้าง จะว่าแต่ที่เป็นข้อสำคัญคือ ที่เป็นอุบายการเก็บภาษีจากราชกรอย่างหมดจด (ที่ว่าหมดจดนั้นไม่ได้หมายความว่าดี) ถ้าหากว่าประสงค์แต่จะให้ได้เงินเป็นประมาณแล้ว ไม่มีวิธีเก็บอากรอย่างอื่นจะสะดวกยิ่งกว่าอากรหวยและบ่อนเบี้ย เพราะรัฐบาลไม่ต้องตั้งพิศอัตรารีดกรัง รบกวโนให้ราษฎรบ่นว่าเดือดร้อน ราษฎรก็พากันสมัครหาเงินมาเสียให้รัฐบาล แม้สิ้นเนื้อประดาตัวที่สุดถึงต้องขายสมบัติ บ้านช่องตลาดจนขายตัวเอง ก็ยังเต็มใจที่จะเสียภาษีโดยทางบ่อนเบี้ยและอากรหวย ไม่มีคนเสียคนใดที่บ่นว่าเดือดร้อนเพราะมีบ่อนเบี้ยหรือมีโรงหวย...

3. หวายนดินทำให้รัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการปราบปรามหวยใต้ดิน

ลูกใบ “ใต้ดิน คนก็แอบเล่นกัน ถ้าถูกจับได้ก็ปล่อยตัวไป ความผิดก็แค่ปรับ คนเล่นบางทีมันไม่อายที่โดนจับ คนเล่นก็มองว่าใครจะมาถูกจับบ่อยๆ คนก็ไปเล่นกันอีก มันอยู่ในนิสัยแล้ว ถ้าเป็นอย่างนี้ รัฐต้องเสียเงิน เสียงบประมาณ เสียเวลา ปล่อยให้อยู่บนดิน ถูกกฎหมาย ตำรวจไม่ต้องเข้ามายุ่งแล้ว เอาเวลาไปจับยาบ้า จับผู้ร้ายยังจะดีกว่าอีก”

มีกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหวยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหวยบนดินเห็นว่า หวยบนดินก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ คือทำให้ประชาชนขาดภาวะการออมเงิน และประเทศชาติสูญเสียการผลิต

พี่วัฒน์ “การเล่นหวยส่วนใหญ่จะเสียมากกว่าได้ ถ้าเล่นหนักๆ จนไม่ทำมาหากิน ก็เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ต้องเป็นหนี้ ไม่มีเงินเก็บ เมื่อไม่ทำงาน ก็ไม่มีเงิน ถ้าเป็นอย่างนี้หลายๆ ครอบครัว เศรษฐกิจของประเทศก็ไปไม่รอด”

พี่สมชัย “คนที่ไม่สามารถควบคุมการเล่นของตัวเองได้ ก็ส่งผลเสียกับตัวเองในระยะยาว เพราะเริ่มต้นด้วยการพนัน ก็ต้องต่อด้วยการพนัน แต่คนที่เล่นโดยที่มีรายได้ที่แน่นอน ที่ซื้อเพราะเป็นความเคยชิน กันรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อมาซื้อทุก 15 วัน ตรงนี้ไม่เป็นปัญหา แต่คนที่มีรายได้ไม่แน่นอน ต้องเจียรรายได้มาซื้อ ตรงนี้จะเกิดผลเสียมาก หรือคนที่เล่นหนักๆ แล้วเสียจนต้องกู้ต้องยืม ปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นผลกระทบอย่างมากคือ ทำลายวินัยทางการเงินของคน ต้องเอาเงินที่จะต้องใช้ ณ วันนี้ เอาไปลงทุนในสิ่งที่จะไม่เกิดผลอะไรกับตัวเองในอนาคต แต่อาจทำให้เป็นหนี้ขึ้นมาก็ได้”

ป้านี “บางคนที่เล่นมากๆ เรียกว่าอาการหนัก ถึงขั้นไม่ทำมาหากิน เอาเวลาไปหาหวย เล่น หวย ลุ้นหวย วันๆ แทนที่จะทำงาน ก็ไม่ทำ ตรงนี้แหละที่เป็นปัญหากับประเทศ เวลาที่เสียไปทำอะไรเกี่ยวกับหวย ถ้าไปทำงานจะได้เงินเยอะกว่านี้ด้วยซ้ำ”

ดังเช่นที่หมอบรัดเล (Bradley, 1865 อ้างใน มลิวัลย์ แดงแก้วฟ้า, 2549: 109) มิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นผู้เคร่งครัดในการต่อต้านอบายมุขทุกชนิดได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ The Bangkok Recorder เพื่อคัดค้านการตั้งโรงหวยว่า

...การเล่นหวยนั้นเป็นการชั่วร้ายกาจนัก คุบปล่อยพวกผีปิศาจทั้งหลายให้มาล่อลวงฝูงราษฎร...ให้คิดแต่จะเล่นแก้ตัวให้รอดขึ้น เพราะเงินที่เสียไปแล้วนั้น กว่าทรัพย์สินเงินทองของเขาจะตกเข้าไปเป็นทรัพย์ของเจ้าภาษีหมด แล้วจะต้องขายบุตรภรรยา แลเรือกสวนไร่นา จนกระทั่งถึงตัวก็ต้องเป็นข้าเขาด้วย...การที่เขาควรจะทำไร ไถนา ค้าขาย ประกอบการเลี้ยงชีวิตโดยชอบนั้นก็ถึงเสียหมด กำลังสำหรับเมืองจึงอ่อนไป เพราะคนที่เสียไปนั้น เป็นแขนเป็นขาของเมือง

จากการสรุปแนวคิดของผู้สนับสนุนและผู้คัดค้านการดำเนินการหอยบนดิน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ มีดังนี้

แนวคิดของผู้สนับสนุนเสนอว่า หอยบนดินเป็นการจัดรูปแบบหรือหาวิธีจัดเก็บรายได้จากรูทรรที่มีอยู่แล้วในสังคม คนไทยโดยมากนิยมเล่นหอยมาช้านาน จนเป็นความเคยชิน ทำให้เลิกหรือปราบปรามอย่างเด็ดขาดให้หมด ทำได้ยาก และผู้เล่นหอยบนดินมีจำนวนมากถึง 30 ล้านคน มีเงินหมุนเวียนจากการเล่นหอยมูลค่า 46,000 ล้านบาทต่อปี จำนวนครั้งในการเล่นสูงสุดต่อปีของแต่ละคนอยู่ที่ 19-24 ครั้ง ดังนั้น การมีอยู่ของหอยบนดินจึงเป็นการเปิดช่องทางหารายได้เข้ารัฐ

แนวคิดของผู้คัดค้านเสนอว่า หอยบนดินถูกมองว่าไม่ได้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเท่าที่ควร รัฐจะต้องเสียเวลากับเรื่องการพนัน โดยได้เพียงเศรษฐกิจที่เป็นภาพมายา (Illusion) ที่มีได้มีคุณค่าจริง (True value) ในเชิงเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคที่สำคัญ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม การผลิต และการลงทุนที่ยั่งยืน ที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค แต่ถ้าวรัฐเองจะมองว่าการพนันเป็นแหล่งที่มาของรายได้อย่างมหาศาล ก็แสดงว่ารัฐเองมองแต่ที่จะหารายได้ โดยมีได้นึกถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคม เช่น การปลูกฝังค่านิยมให้คนขยันทำงาน ไม่คิดรวยทางลัด หรืออยากมีรายได้แบบมั่งง่าย อีกทั้งเงินออมของภาคประชาชนก็จะไหลออกไปสู่ธุรกิจการพนัน แม้แต่ผู้มีรายได้ไม่น้อยก็อยากที่จะรวยทางลัดบ้าง ดังคำกล่าวที่ว่า “คนจนเล่นหอย คนรวยเล่นหุ้น” นั่นก็จะจะไม่เกินจริง ซึ่งก็คือหวังเอากับการพนันอันเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนยั่งยืน

วรากรณ์ สามโกเศศ (2547) เปิดเผยว่า หอยเป็นกิจกรรมที่ทำร้ายคนจน เพราะในทางเศรษฐศาสตร์การคลัง ลอตเตอรี่คือภาษีคนจน เพราะเป็นการซื้อของที่ราคาเท่ากัน แต่คนจนแบกภาระมากกว่าคนรวย ในขณะที่โอกาสถูกหอยเท่ากัน และแนวคิดที่ว่ารวยเพราะถูกหอยหรือไม่ทำงาน เป็นการค้านกับหลักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งความเชื่อเช่นนี้เป็นการมอมเมาและการหมกมุ่นในเรื่องหอย จะทำให้คนไทยทำงานน้อยลง โดยเฉพาะในวันที่หอยออก คือ วันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน นับเป็นการสูญเสียความสามารถในการผลิต โดยเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมใน หรือ จีดีพีของประเทศ 5.5 ล้านล้านบาทต่อปี เมื่อหักออกจากวันที่เล่นหอยเดือนละ 2 วัน คำนวณเฉพาะหยุดงานวันเล่นหอยเพียงครั้งวัน ก็จะทำให้เกิดความสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 184,000 ล้านบาทต่อปี

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 10 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่เอ๋ 3.พี่วรรณ 4.พี่สุดา 5.พี่สกล 6.ลุงใบ 7.พี่รัช 8.พี่มานะ 9.น้ำกมล และ 10.น้ำแอ้ว รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.ป้าแหว และ 2.พี่จิตร มองว่าหอยบนดินจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ คือ เป็นการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้น ทำให้เงินเข้าสู่ระบบและนำมาใช้พัฒนาประเทศได้ และรัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการปราบปรามหอยใต้ดิน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 3 คน ได้แก่ 1.พี่สมชัย 2.พี่วัฒน์ และ 3.น้าเป้า รวมทั้งป้าณี กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน มองว่าหอยบนดินจะทำให้ประชาชนขาดภาวะการออมเงิน และประเทศชาติสูญเสียการผลิต

โลกทัศน์ต่อผลกระทบทางด้านสังคม

1. หอยบนดินจะส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนอย่างไร

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน เห็นว่าหอยบนดินจะส่งผลให้พฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป เมื่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองทำให้หอยบนดินกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต จะทำให้เด็กและเยาวชนมีมุมมองว่าหอยบนดินไม่ใช่เรื่องเสียหายหรือเรื่องผิด เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างดังกล่าวแล้ว จะทำให้มีพฤติกรรมในการเล่นหอยบนดินเหมือนกับพ่อแม่

พี่วัฒน์ “สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเล่นหอย คือ การเล่นตามๆ กันมา เหมือนเป็นการเล่นจากรุ่นสู่รุ่น ถ้าในครอบครัวมีคนในการเล่นหอย เด็กๆ จะต้องไปซื้อหอยให้พ่อแม่ หรือตามไปซื้อหอยด้วย เมื่อเห็นพ่อแม่ตัวเองเล่นก็เป็นการฝังใจว่าพ่อแม่เราก็เล่น ทำให้เราก็เล่นตาม พ่อแม่บางคนนึกอะไรไม่ออกก็ถามลูก ลูกบางคนยังพูดไม่ได้ ก็ถาม บางทีเด็กเห็นพ่อแม่ถูก มีเงินเข้ามาทุกครั้งที่ถูกคนขากจนจะเล่นหอยเยอะ เมื่อลูกก็มีรายได้ เหมือนกับมีของรางวัลให้กับลูกๆ ตรงนี้เป็นวัฒนธรรมที่สั่งสมมา ทำให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเล่นหอยตั้งแต่หอยใต้ดินมีความรู้สึกว่ามันไม่ใช่เป็นสิ่งผิด ยิ่งมาเป็นหอยบนดินก็กลายเป็นถูกกฎหมาย”

ลุงใบ “ตั้งแต่เกิดมา ลูกก็เห็นพ่อแม่เขาเล่นหอยกันมาแล้ว ถึงจะรู้ว่าไม่ดี แต่ลุงว่ามันไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร เด็กสมัยนี้คงคล้ายกัน บางทีพ่อแม่สอนว่าการพนันไม่ดี แต่พ่อแม่ยังเล่นการพนันกับพฤติกรรมที่ทำมันต่างกัน พ่อแม่เล่นได้ ลูกต้องเล่นได้ เกิดการเลียนแบบขึ้นมา และยัง

เป็นหอยบนดิน รัฐรับรอง เด็กอาจจะเล่น เพราะเห็นว่ามีขายกันมาก ใครจะมาห้ามได้ เวลาเด็กไปซื้อ พ่อแม่จะเห็นหรือ”

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมองว่า หอยบนดินอาจทำให้เด็กเกิดความสับสนด้านค่านิยมต่อการพนันหอยบนดินว่าเป็นสิ่งที่ดี ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมก็จะเปลี่ยนแบบระยะยาว จะไม่สามารถแก้ไขให้กลับมาได้ในเวลาอันรวดเร็ว

น้ำกมล “เด็กเกิดความสับสน ขณะที่ใครๆ ก็พูดกันว่า การพนันเป็นสิ่งไม่ดี ศาสนาก็บอกว่าการพนันไม่ดี แต่รัฐบาลกลับทำหอยให้ถูกกฎหมาย บางทีเด็กนึกตามไม่ทัน ตกลงว่าจะดีหรือไม่ดี ถ้าเด็กคิดว่าไม่เห็นเป็นอะไร คนเขาเล่นกันทั้งบ้านทั้งเมือง ทำให้รับค่านิยมที่ผิดๆ ไป และจะจำไปแบบนั้น ถ้าจะไปแก้ไขหรือเปลี่ยนความคิดความเชื่อเขา คราวนี้จะลำบากแล้ว ขนาดคนแก่ๆ อย่างน้ำที่เล่นหอยมาตั้งนานแล้ว จะให้เปลี่ยนไปยังไม่ได้เลย มันทำไม่ได้แล้ว มันแก้ยาก”

พีวรรณ “เด็กเห็นตัวอย่างจากพ่อแม่ เห็นข่าวของคนที่ถูกหอย หรือบางทีเพื่อนชวนให้เล่น ก็เล่นตาม ซึ่งมันถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ เด็กเห็นบ่อยๆ ก็ซึมซับ คิดว่าเป็นเรื่องไม่เสียหายอะไร”

ในสังคมไทยปัจจุบันได้ย่ำเรื่องเงิน เรื่องวัตถุ มากกว่าเรื่องอื่นๆ เมื่อคนไทยนิยมความร่ำรวยมั่งคั่ง ก็ต้องพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้ในสิ่งนั้น ประกอบกับคนไทยมีลักษณะนิสัยที่ชอบการเสี่ยงโชค คือ อยากรวย อยากได้ แต่ไม่อยากทำงาน อาจทำให้ทั้งความมั่งคั่งและการเสี่ยงโชคถูกถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ในเรื่องการเล่นการพนัน หรือถ้าไม่ได้รับการปลูกฝัง แต่เด็กและเยาวชนอาจได้เห็นตัวอย่างจากคนในครอบครัว กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน ซึ่งทำให้เกิดการเล่นหอยตามๆ กัน ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ช่วยให้บุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมและเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น คือ บุคคลจะเรียนรู้และซึมซับเอาค่านิยม ทศนคติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ของพฤติกรรมในสังคมมาเป็นของตน โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม จนบุคคลสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นและดำเนินไปตลอดชีวิตบุคคลนั้นๆ ดังนั้น การถ่ายทอดทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล (นพวรรณ โชติพันธ์, 2531: 45)

และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งมองว่าการเล่นการพนันเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้โดยผ่านการเลียนแบบ (Imitation) และเอาอย่างจากบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะในวัยเด็ก ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา พี่น้อง และกลุ่มเพื่อนฝูง นักวิชาการหลายท่านได้สรุปว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเล่นพนันกับการที่มีบุคคลในครอบครัวเล่นการพนัน บิดามารดากลายเป็นแบบอย่าง (Role Model) ของพฤติกรรมการเล่นพนันของลูก โดยเฉพาะลูกชาย

นอกจากนี้ เสริน ปุณณะหิตานนท์ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของเด็กและเยาวชน พบว่า ประสบการณ์ในเรื่องการพนันของเด็กๆ จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนัน คือ การคบหาสมาคมกับเพื่อนและสื่อมวลชนจะเป็นพลังสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเล่นพนันขึ้น และความรู้สึกว่าชีวิตประจำวันอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนมากจนเกินไป จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเล่นพนันได้มากที่สุด

วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2549 อมรวิชช์ นาครทรรพ ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ เปิดเผยข้อมูลส่วนหนึ่งในโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด หรือโครงการเฝ้าระวังสถานการณ์เด็กและเยาวชน (Child watch) โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อศึกษาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยทั้งในแง่บวกและแง่ลบ เช่น การหนังสือ การกิน การดื่มเหล้า โดยในเรื่องการพนัน ศึกษา 3 เรื่อง ได้แก่ พนันบอล เล่นหวยบนดิน และส่งข้อความเอสเอ็มเอสชิงรางวัล ศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2548-เดือนกุมภาพันธ์ 2549 มีกลุ่มตัวอย่างทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จังหวัดละ 2,000 คน รวมมีกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศทั้งสิ้น 150,000 คน เป็นการใช้แบบสอบถามในการวิจัย

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลการเล่นหวยบนดินของเด็กและเยาวชน พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 150,000 คนทั่วประเทศ มีเด็กและเยาวชนทุกระดับการศึกษาร้อยละ 20 คิดเป็นตัวเลขประมาณการอยู่ที่ 1.5 ล้านคนที่เล่นหวยบนดินจากที่มีเด็กและเยาวชนตั้งแต่ประถมศึกษา-อุดมศึกษา ทั้งสิ้นประมาณ 8 ล้านคน โดยเฉลี่ยเดือนละ 200 บาท คิดเป็นเงินถึง 3,600 ล้านบาทต่อปี หากดูเป็นรายภาค พบว่า เด็กกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทุกระดับการศึกษาเล่นหวยบนดินค่อนข้างสูง รองลงมาเป็นเด็กภาคเหนือตอนล่าง ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเล่นหวยบนดินเมื่อเรียนอุดมศึกษาแล้ว ขณะที่เด็กภาคใต้เล่นหวยบนดินน้อยมาก เมื่อแบ่งเป็นระดับการศึกษา พบว่า

มีเด็กประถมศึกษาร้อยละ 6 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 12 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 17 อาชีวศึกษาร้อยละ 25 และอุดมศึกษาร้อยละ 27 ซึ่งเล่นหอยบนดิน โดยภาพรวมพบว่า เด็กยิ่งโตขึ้น ก็ยิ่งเล่นหอยบนดิน

อมรวิรัช นาคทรพรพ กล่าวว่า “ก่อนหน้านี้จะมีหอยบนดิน ได้ศึกษาพบว่า เด็กเล่นหอย ร้อยละ 5 แต่เมื่อมีหอยบนดินแล้ว โครงการฯ กลับพบเพิ่มขึ้นเป็น 4 เท่า โดยผลการศึกษารั้งแรก ในปีที่แล้ว (2548) กับปีนี้ (2549) ที่เป็นครั้งที่ 2 เท่ากันคือ ร้อยละ 20 เพราะหอยบนดินหาซื้อง่าย มีขายอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่มากกว่าตลอดเรื่อกี๊ ร้านขายของที่อยู่ตามชอยก็ซื้อได้ และราคาถูก เด็ก ใช้เงินแค่ 20 บาทก็ซื้อได้ ไม่ได้คิดอะไร เพราะรู้สึกสนุกและอยากได้เงิน ที่น่าห่วงก็คือการเล่น หอยบนดินจะนำไปสู่การพนันในรูปแบบอื่นๆ เช่น พนันบอล โดยเด็กไม่ใช่แค่เสียเงินเท่านั้น แต่ ยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรม อย่างการขู่กรร โขกทรัพย์ในโรงเรียน การทำร้ายร่างกาย สุดท้ายถึงขั้นเสียชีวิตได้”

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินมีความเห็นว่า ถ้าพ่อแม่หรือคนในครอบครัวเล่นหอยบนดิน แต่เด็กและเยาวชนจะไม่ได้ซึมซับ พฤติกรรมและเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวมาเป็นของตน

พี่สุดา “พี่ว่ามันไม่เกิดผลเสียกับเด็กๆ อย่างลูกพี่เขาก็ก่อนเห็นว่าพี่เล่น เขาไม่สนใจ ไม่เคยถามว่าแม่งวดนี้ถูกหอยหรือเปล่า หรือเขาไม่เคยมาบอกเราว่าอยากเล่นหอย อยู่ที่คนมากกว่า ไม่ว่าสื่อ หรือใครมาบอกมอมเมาเขา แต่เขาไม่เล่นเสียอย่างก็ไม่ใช่ปัญหา”

น้ำแ้ว “หอยไม่ได้ทำให้เด็กเล่นหรือไปมอมเมาเด็ก เพราะพี่ไม่เคยเห็นเด็กสมัยใหม่เล่น ส่วนใหญ่พวกหอยจะเป็นคนแก่เล่นมากกว่า มีแต่พวกพ่อบ้านแม่บ้าน ไม่เคยเห็นข่าวเด็กว่าเล่น หอย หรือมีเด็กอายุเท่านี้ถูกหอย มีแต่พ่อบ้านแม่บ้านที่ถูก มีแต่อายุ 30 ปีขึ้นไป เด็กๆ ไม่เห็น แสดงว่าเด็กไม่ได้ถูกมอมเมา หรือถูกชักจูงให้เล่นหอยมากขึ้น”

2. การเล่นหอยบนดินของคนในสังคมจะทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินมองว่า สภาพ สังคมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ถ้ามีสมาชิกในสังคมเป็นผู้ที่ติดการพนันจนถอนตัว ไม่ขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ยาเสพติด อาชญากรรม เป็นต้น

พิวรณ์ “ถ้าคนเล่นเล่นเสียมากๆ ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมได้ เมื่อเสียแล้วไม่มีเงินก็ต้องไปลักเล็กขโมยน้อย จีบปล้นเพื่อให้ได้เงินมา”

ปานิ “ถ้าทั้งหมดบ้านเล่นห่วยกันหมด เมื่อเศรษฐกิจไม่ดี สังคมก็ต้องไม่ดี มีอาชญากรรมเกิดขึ้น มีการขายยา เพราะติดหนี้ห่วยมาก หรือมีการลักขโมยเกิดขึ้นเพื่อเอาเงินไปเล่นห่วย ยกตัวอย่างง่ายๆ ในหมู่บ้าน ถ้าคนเล่นห่วยกันหมดแล้วไม่มีเงินจ่าย จะไปเข้าหน้าใครเขาได้ สภาพสังคมเสีย รัฐเอาห่วยไปมอมเมาเขา ให้เขาหมกมุ่น แทนที่ในวันๆ หนึ่ง เขาจะไปประกอบอาชีพ แต่พอวันห่วยออก กลับนั่งอย่างเฉยๆ เข้าแพง บ่ายลุ่น เย็นฉลอง ถ้าเป็นแบบนี้ก็จะไม่ดี”

คนในสังคมมักจะมองว่า การพนันเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาสังคมมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความแตกแยก ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทและการประทุษร้ายต่อร่างกาย เพราะต่างฝ่ายต่างใช้เทคนิคกลโกงและชั้นเชิงเพื่อเอาชนะซึ่งกันและกัน ตลอดจนจะนำผลร้ายมาสู่ครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือ ในกรณีที่เล่นพนันแล้วเสีย ก็คิดอยากจะได้ตัวเพื่อให้ได้เงินคืนมา บางคนแก้ตัวจนทรัพย์สินสมบัติหมดไป ครอบครัวต้องได้รับความเดือดร้อนในด้านความเป็นอยู่ ส่วนผลร้ายในทางอ้อมจะเห็นได้จากในกรณีที่บิดามารดาติดการพนัน บุตรย่อมไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูอย่างถูกต้อง หรือไม่ได้รับความรักอย่างเพียงพอ เป็นเหตุให้เด็กไร้ที่พึ่ง ไร้ที่ปรึกษา ซึ่งอาจจะทำให้หลงไปในทางที่ผิดจนกลายเป็นปัญหาของสังคม (สุวิทย์ นิ่มน้อย, 2522: 27) หรือ สายสุรี จุติกุล (2531: 227) กล่าวว่า ถ้าการเล่นการพนันได้ประทุษร้ายติดจนเป็นนิสัยแล้ว จะส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม ในที่สุดก็จะกลายเป็นคนที่ยากต่อการแก้ไขและเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ แม้กระทั่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขากล่าวถึงสภาพเสื่อมโทรมของสังคมไทยในขณะที่มีการเล่นการพนันในสมัยของพระองค์ (นิรันด, 2507: 229) ว่า

...การตั้งบ่อนถั่ว โป แลห่วยนั้น นำความพินาศทางเศรษฐกิจมาสู่ครอบครัวของประชาชนมากมาย ผู้คนไม่คิดหวังจะทำมาหากิน คิดแต่จะเล่นการพนัน เพราะได้ทรัพย์สินเสียทรัพย์สิน สะดวกสบาย แต่ยิ่งเล่นก็ยิ่งหมดตัวลงทุกที เมื่อหมดตัวหมดหนทางก็หันไปหาทางทุจริต จึงเกิดมีการลักขโมย ฉกชิง วังราว ตลอดจนปล้นสะดมเกิดขึ้นมากมายทั้งในกรุงแลหัวเมือง...

แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสังคมที่เลวร้ายและรุนแรงนั้นไม่มี เนื่องจากห่วยบนดินเป็นการพนันที่ออกเดือนละ 2 ครั้ง การเล่นของคนส่วนใหญ่

จะจำกัดปริมาณเงินในการเล่นได้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเล่นประเภทอื่นๆ จะส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับที่รุนแรงมากกว่า

พี่มานะ “คนที่ไม่รู้กำลังของตัวเอง ก็จะเล่นเยอะ พอเล่นเยอะ ก็คุมตัวเองไม่ได้ ศัพท์ในวงการพนันก็คือแพ้ใจตัวเอง เวลาเล่นก็จะเล่นโดยไม่คิดว่าตัวเองมีเงินเท่าไร พอเล่นไปแล้ว เมื่อไม่ถูก ความเดือดร้อนจะตามมา ไม่พอใช้ ต้องไปกู้ จะเริ่มมีพฤติกรรมอื่นๆ ต่อไป เช่น กินเหล้า ดื่มว่า เครียด คนพวกนี้จะมีพฤติกรรมไปในทางอบายมุขมากขึ้น หว่ยไม่น่าเป็น แต่ไปเล่นตามบ่อน ตามคาสิโนจะเป็น ไปเล่นที่บ่อนมันใช้เงินเยอะ ถ้าอยากจะได้เงินคืนก็ต้องเล่นหนักไปอีก เพราะตามทุนอยู่ ตรงนี้เป็นความคิดให้เล่นมากขึ้น บางรายอาจหนักหน่อย คือ มีความคิดฆ่าตัวตาย ถ้าตัวไปปลื้ม เยอะที่สุดที่เป็นแบบนี้คือฟุตบอล แต่หว่ยไม่เท่านี้ ฟุตบอลคืนหนึ่งมีเตะก็คู่ อาทิตย์ละก็คู่ ถ้าเล่นมาก เสียมาก ก็ไม่มีปัญญาไปจ่าย ถ้าเล่นหว่ยเสียแล้ว มันก็ไม่ลำบาก เพราะต้องเอาเงินสดไปซื้อ อย่างฟุตบอลเอาเครดิตไปแทงได้ ถึงเวลาคิดว่าถูก พอไม่ถูกก็ไม่มีปัญญาใช้หนี้ เกิดความเครียด อาจไปถึงขั้นฆ่าตัวตาย หรือเจ้าของโต๊ะบอลตามมาทวงหนี้ก็มี”

พี่เอ “เล่นการพนันอย่างอื่น ไปบ่อน แทงบอล ไฮโล คนเป็นหนี้มากกว่า เพราะเงินที่ใช้เล่นมาก คนเป็นหนี้ เมื่อไม่มีทางหาเงินมาใช้คืน ต้องไปปล้น ฉกชิงวิ่งราว ทำอะไรก็ได้ให้ได้เงินมา อย่างนี้ที่ทำให้สังคมเสื่อม ถ้ามีคนเล่นการพนันแล้วเป็นหนี้หลายๆ คน คนในสังคมอยู่กันอย่างหวาดผวาแล้ว วันนี้จะโดนแจ็กพ็อตหรือเปล่า มันอันตรายกว่ามาก แต่หว่ยบนดินเป็นการควบคุมการเล่นการพนันมากกว่า”

การพนันหว่ยบนดินและหว่ยใต้ดินถือเป็นการเสี่ยงโชคที่คนมีรายได้น้อยนิยมเล่นกัน แต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2549 หว่ยบนดินได้ถูกระงับการจำหน่ายลง และเมื่อไม่มีหว่ยบนดิน หว่ยใต้ดินกลับมีมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบหว่ยบนดินกับหว่ยใต้ดิน ให้เห็นถึงผลกระทบว่าการพนันทั้งสองชนิดนั้นมีผลดีและผลเสียเช่นไร

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลกระทบของหวยบนดินกับหวยใต้ดิน

หวยบนดิน	หวยใต้ดิน
1. ลักษณะของหวยบนดิน เช่น การรับแทงไม่จำกัด มีรางวัลแจ็กพอต ส่งผลให้คนนิยมเล่นมากขึ้น ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างไม่รอบคอบ 2. เด็กและเยาวชนเล่นหวยบนดินเพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าของหวยใต้ดิน คือร้อยละ 20 เพราะหาซื้อง่ายและราคาถูก 3. สามารถลดค่าใช้จ่ายภาครัฐในการจัดตั้งงบประมาณแผ่นดินเพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ โดยการนำรายได้จากการออกสลากไปสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการศึกษา การแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณประโยชน์อื่นๆ 4. ปัญหาการเรียกร้องเงินนอกระบบและปัญหาปัญหาผู้มีอิทธิพลลดน้อยลง 5. การสูญเสียรายได้จากผู้เกี่ยวข้องเมื่อยกเลิกหวยบนดิน ส่งผลให้รัฐบาลสูญเสียรายได้เข้ารัฐทันที 30,000 ล้านบาท เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เคยได้รับจัดสรรร้อยละ 2 ในการปราบปรามหวยใต้ดินคิดเป็น 2,600 ล้านบาท กรมไปรษณีย์ที่เคยได้รับจัดสรรร้อยละ 1 จากการบริหารจัดการอีก 1,348 ล้านบาท ผู้ขายและผู้เกี่ยวข้องในระบบรวมทั้งสิ้น 41,400 ล้านบาท ยังไม่นับรวมถึงผู้ได้รับสัมปทานรัฐที่ต้องสูญเสียรายได้อีก 2,000 ล้านบาท รวมรายได้ที่รัฐต้องสูญเสียจากการยกเลิกหวยบนดินคิดเป็นมูลค่า 77,000 ล้านบาท	1. ลักษณะของหวยใต้ดิน เช่น การซื้อเงินเชื่อ การลดเปอร์เซ็นต์ ส่งผลให้คนยังนิยมเล่นหวยใต้ดินกันอย่างแพร่หลาย ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างไม่รอบคอบ 2. เด็กและเยาวชนที่เล่นหวยใต้ดินมีเพียงร้อยละ 5 3. เงินผิดกฎหมาย ซึ่งเจ้ามือหวยใต้ดิน คนขายหวย คนเดินโปยและเจ้าพนักงานบางกลุ่มที่ให้ความคุ้มครองธุรกิจหวยใต้ดินทั่วประเทศ มีโอกาสใช้เงินจากการทำธุรกิจหวยใต้ดินส่วนหนึ่งไปลงทุนในกิจการทั้งผิดและถูกกฎหมาย บางส่วนถูกนำไปใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เจ้ามือหวยที่เป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะใช้เครือข่ายการขายหวยเป็นเครือข่ายช่วยหาเสียงและซื้อเสียงเลือกตั้ง 4. เกิดพฤติกรรมการคอร์รัปชันในบรรดาตำรวจและนักการเมืองบางกลุ่ม หวยใต้ดินเป็นกลไกที่เงินถูกถ่ายเทออกจากกระเป๋าคนเล่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนจนสู่กระเป๋าเจ้ามือที่ร่ำรวยและมีอิทธิพล 5. ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการยกเลิกหวยบนดินเป็นกลุ่มผู้ค้าหวยใต้ดินที่กลับมามีรายได้เพิ่ม 942,000 ล้านบาท

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนมีโลกทัศน์ต่อหวยบนดินว่าจะส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม แต่ถ้ามองในแง่มุมมองของภาครัฐว่า ทำไมจึงมีนโยบายในการทำหวยที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายขึ้นมา มีแนวคิดทฤษฎีที่อธิบายถึงรัฐกับการ

พนันไว้มากมาย ดังเช่น ในสมัยก่อนทุนนิยม (Pre-Capitalist) การพนันมิได้มีจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจทางสังคมหรือเสี่ยงทายอนาคต ในทางตรงกันข้าม การพนันในสังคมทุนนิยมเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ และหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผู้เล่นและองค์กรการพนันแสวงหากำไร (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2547: 2)

การศึกษาเรื่องการพนัน เช่น การศึกษาพฤติกรรมของนักพนัน การศึกษาปัญหาการพนัน มุมมองทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับแบบแผนการพนัน เป็นต้น เมื่อใดที่มีการวิเคราะห์การพนัน ปัญหาวิจัยพื้นฐานล้วนเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงและศักยภาพของความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างการพนัน รัฐ และสังคม ในกรณีของหอยบนดินนั้น เมื่อรัฐไม่สามารถปราบปรามการเล่นการพนัน หวยใต้ดินของคนในสังคมได้ ผู้เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก และมีปัญหาช่วยเหลือและการคอร์รัปชันเกิดขึ้น รัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงมีแนวคิดที่จะจัดให้มีหอยบนดินขึ้น เพื่อให้เป็นการเสี่ยงโชคที่ถูกกฎหมาย และมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานคือ ทำให้รัฐบาลมีรายได้จัดสรรคืนสู่สังคมและประชาชนในด้านการศึกษา การแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณประโยชน์ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการสูญเสียรายได้มิให้ไปตกกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยให้ผู้ซื้อสลากได้รับการรับประกันและได้รับการคุ้มครองสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับการเล่นหอย จะมีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของรัฐ ว่าการพนันควรได้รับการขยายตัวเพิ่มขึ้นหรือไม่ กฎหมายหรือการควบคุมการพนันชนิดใดเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น การพนันสมัยปัจจุบันไม่ว่าถูกหรือผิดกฎหมาย เป็นการแสดงออกของความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทุนและสถาบันรัฐ และเป็นการตัดสินใจทางการเมืองและกฎหมาย หน้าที่ของรัฐประกอบด้วยการอนุญาตให้การพนันบางอย่างสามารถดำเนินการได้ หรือห้ามปราม ควบคุมจำกัด หรือทำให้การพนันอย่างอื่นๆ น้อยลง (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2547: 12-13)

หรือทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public choice Theory) ที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดทางการเมืองที่เป็นเสรีนิยมและการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งอยู่เบื้องหลังการกำเนิดของอุตสาหกรรมการพนัน ซึ่งอธิบายการตัดสินใจทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับการขยายตัวการพนันที่ถูกกฎหมาย และชี้ให้เห็นพลวัตของนโยบายการพนันในแง่มุมมองความจำเป็นทางเศรษฐศาสตร์ภาครัฐ การขยายตัวของการพนันที่ถูกกฎหมาย จึงถูกถือว่าเป็นการตอบสนองของรัฐที่เห็นแก่ประโยชน์ตัวเอง และสร้างความสมเหตุสมผลต่อแนวโน้มที่รัฐจะมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงกดดันทางการเมืองที่หลายฝ่ายต่างก็เรียกร้องผลประโยชน์กันอย่างแข็งขันในโครงการต่างๆ ที่มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้รัฐบาลใช้การพนันเป็นแหล่งของ “ภาษีที่มองไม่เห็น” (Invisible Taxes) สำหรับการสร้างรายได้

เสริมให้เพียงพอที่จะสนองความต้องการทางการเมืองเหล่านั้น รวมทั้งเป็นการลดแรงกดดันเรื่องค่าใช้จ่ายไปในตัว (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2547ข: 26)

หรือตามทัศนะของมาร์กซ์ ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์เกิดมาในสังคมซึ่งความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินได้ถูกกำหนดไว้ก่อนแล้ว ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินเหล่านี้ก่อให้เกิดชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน การแบ่งสังคมออกเป็นชนชั้นต่างๆ ก่อให้เกิดทัศนะการมองโลกทางด้านการเมือง จริยธรรม ปรัชญา และศาสนา ซึ่งเป็นทัศนะที่แสดงความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่มีอยู่ และมีแนวโน้มที่จะเป็นปีกแผ่นหรือมีละอุนก็จะค่อยๆ ทำลายพลังและอำนาจของชนชั้นปกครอง “ความคิดของชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยเป็นความคิดที่ครอบงำ นั่นคือ ชนชั้นซึ่งมีพลังทางวัตถุที่เหนือกว่าในสังคมย่อมเป็นพลังทางปัญญาที่เหนือกว่าในเวลาเดียวกันด้วย ชนชั้นซึ่งควบคุมปัจจัยทางการผลิตทางวัตถุย่อมสามารถควบคุมปัจจัยการผลิตทางปัญญาด้วยในเวลาเดียวกัน” อย่างไรก็ตาม ชนชั้นที่ถูกกดขี่ถึงแม้จะถูกขัดขวางหน่วงเหนี่ยวโดยการครอบงำทางอุดมการณ์ของผู้กดขี่ ก็สร้างอุดมการณ์ต่อต้านเพื่อจะต่อสู้ (จาเมรี พัทธกัญจน์, 2533: 10-11)

เมื่อวิเคราะห์การพนันตามแนวมาร์กซ์ชีสม์ นักสังคมศาสตร์ในลัทธินี้จะถือว่า สภาพความเป็นอยู่ในระบบอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมทำให้เกิดความคับข้องใจ ซึ่งทำให้เกิดความต้องการที่จะผ่อนคลายความคับเครียดโดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬาและการพนัน เป็นต้น แต่แทนที่จะมองว่าการพนันมีหน้าที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของสังคม นักสังคมศาสตร์ในลัทธินี้กลับมองว่า ระบบเศรษฐกิจและการเมืองในระบบทุนนิยมนั้นปล่อยให้การพนันสูบเลือดสูบเนื้อมวลชน ยิ่งไปกว่านั้น ความต้องการของระบบการผลิตแบบทุนนิยมยังเป็นตัวกำหนดธรรมชาติของการพนันอีกด้วย เช่น สถานที่ที่ผู้คนจะเข้าไปเล่น ประเภทต่างๆ ของการพนัน และผู้ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง การอนุญาตให้ประชาชนเล่นการพนัน เท่ากับเป็นการสร้างลัทธิระบอบเพื่อความปลอดภัยของชนชั้นปกครอง ผู้คนที่คับข้องใจทั้งหลายจะได้ไม่หันไปหากิจกรรมทางการเมือง ซึ่งอาจจะเป็นภัยต่อพวกตน ความสนุกสนานเพลิดเพลินและตื่นเต้นเร้าใจถึงแม้จะบังเกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราว แต่ก็เพียงพอที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานที่ถูกกดขี่บูดริด บังเกิดจิตสำนึกที่ไม่ถูกต้อง และมักจะไม่มีใครมองหรือรู้สึกว่าการพนันในชีวิตของพวกตนไร้ความหวัง ยิ่งกว่านั้น ความเชื่อในเรื่องโชค ยังทำให้จิตสำนึกผิดพลาดมากขึ้นไปอีก และเบี่ยงเบนความสนใจของคนเหล่านั้นออกจากความเป็นจริงในชีวิต ไปสู่ความเพ้อฝันว่าอาจจะมีโอกาสสร้างรายได้อย่างรวดเร็วฉับพลัน ดังนั้น แนวความคิดแบบมาร์กซ์ชีสม์จึงถือว่าการพนันยังคงทำหน้าที่สนองความต้องการทางการเมืองและเศรษฐกิจของระบบทุนนิยม ในขณะเดียวกันทำหน้าที่ควบคุมไม่ให้พลังอำนาจใดมาทำลาย

ระบบนี้ก็ได้ และยังถือด้วยว่าการพนันสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับศาสนาและการกีฬาในฐานะที่เป็นสิ่งเสพติดของมวลชน (เสรีน ปุณณะหิตานนท์, 2531: 12-13)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เรื่องพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 7 คน ได้แก่ 1.พี่เอ 2.พี่วรรณ 3.ลุงใบ 4.พี่รัช 5.น้ำเป่า 6.น้ำกมล และ 7.พี่วัฒน์ และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 3 คน ได้แก่ 1.ป้าแหว 2.ป้านิ และ 3.พี่จิตร เห็นว่าหอยบนดินจะทำให้พฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป และทำให้เด็กเกิดความสับสน ด้านค่านิยมต่อการพนันว่าเป็นสิ่งที่ดี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 6 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่สุดา 3.น้ำแอ้ว 4.พี่สมชัย 5.พี่สกล และ 6.พี่มานะ เห็นว่าหอยบนดินไม่ได้ทำให้เด็กเข้ามาเล่นการพนันหอยบนดิน

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.พี่วรรณ และ 2.น้ำเป่า รวมทั้งป้านิ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน เห็นว่าหอยบนดินจะทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดิน 11 คน ได้แก่ 1.พี่ชาย 2.พี่สมชัย 3.พี่เอ 4.พี่สุดา 5.พี่สกล 6.ลุงใบ 7.น้ำแอ้ว 8.พี่รัช 9.พี่มานะ 10.น้ำกมล และ 11.พี่วัฒน์ และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดิน 2 คน ได้แก่ 1.ป้าแหว และ 2.พี่จิตร เห็นว่าหอยบนดินไม่ได้ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญห ในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง

แม่หอยบนดินจะถูกระงับการจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2549 แต่
ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหในการลดการเล่นหอยบนดิน
สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหการลดการเล่นหอยได้ดิน ซึ่งเป็นที่แพร่หลายมาตั้งแต่อดีตถึง
ปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งการพนันอื่นๆ แต่การป้องกัน การลด และการไม่ให้คนในสังคมเล่นหอย
หรือการพนันเป็นเรื่องที่ยากมาก หากย้อนกลับไปมองสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยให้ถ่องแท้จะ
เห็นข้อเท็จจริงว่า คนไทยเกิดมาพร้อมกับความเชื่อ ความหวัง และการพนันทุกรูปแบบ ดังนั้น การ
ให้คนไม่ยุ่งเกี่ยวกับหอยจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร อาจเรียกได้ว่าจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งกลุ่ม
ตัวอย่างได้เสนอแนะวิธีการ ดังนี้

1. ให้การศึกษาและส่งเสริมอาชีพที่ถูกต้อง

คนที่เล่นการพนันส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก การพนันจึงเป็นวิธีทาง
เดียวที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับเขาได้ ถ้าไม่ต้องการให้คนในสังคมเล่นการพนัน
หรือหอย บทบาทที่รัฐควรดำเนินการคือ การจัดระบบการศึกษาให้มีกระบวนการพัฒนาปัญญาใน
การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและมีความพอดี ซึ่งจะต้องครอบคลุมถึงพฤติกรรมของบุคคลด้วย ทั้งด้าน
การรู้จักคิด รู้จักพูด รู้จักทำ เมื่อคนมีการศึกษาที่ถูกต้องแล้ว รัฐต้องพัฒนาอาชีพที่ถูกต้องให้กับเขา
ด้วย เป็นอาชีพที่สุจริตมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้

กลุ่มตัวอย่างเช่นพี่มานะได้เสนอว่า “การเล่นหอยมีสาเหตุ 2 อย่าง คือ การศึกษาและ
ฐานะเศรษฐกิจของคนไม่ดี ถ้าไม่ยากให้คนเล่นหอย รัฐต้องให้การศึกษาเขาหลายๆ พื้นฐานของคน
ที่จบต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไป มีสัดส่วนไม่ถึงล้านคน แต่คนที่จบต่ำกว่าปริญญาตรีมีไม่ต่ำกว่า 80-90
เปอร์เซ็นต์ คนพวกนี้จึงเล่นหอย คนที่มีการศึกษาสูงๆ อาจจะเล่นหอย แต่ไม่ได้เล่นประจำ เล่น
เพราะสนุก คนที่เล่นเป็นประจำส่วนใหญ่เป็นพวกความรู้น้อย การเงินก็ไม่ค่อยดี เป็นพวกที่มี
ความหวังมาก การเล่นหอยเหมือนเป็นความหวัง เหมือนกับเป็นโอกาส ความรู้สึกที่แย่ๆ อยู่แล้ว
เช่น การชักหน้าไม่ถึงหลัง เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี คนไม่มีความรู้จะไปทำอะไรได้ คิดไม่เป็น
หาทางออกให้กับชีวิตไม่ได้ เดือนหนึ่งไม่มีอะไรให้หวัง ชีวิตสิ้นหวังแล้ว รัฐก็ไม่ช่วยอะไร

มากมาย ก็ขอใช้ตรงนี้เป็นเครื่องขโมยใจบ้างก็ยังดี เพื่อฟลุค ถ้าไม่อยากให้คนเล่น ต้องให้ชาวบ้านมีการศึกษาดีขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น คนจะเล่นน้อยลง แต่ทุกวันนี้ คนก็มีระดับการศึกษาเท่าเดิม ไม่ได้ดีขึ้น หมายถึงกลุ่มที่เล่น อาจจะมียาสูบมากขึ้นแล้ว ไม่ได้ปรับตัวทางด้านการศึกษาแล้ว”

พีจิตร “ถ้าจะทำให้คนเล่นหวนน้อยลง ยากมาก รัฐต้องช่วยให้เขากินดีอยู่ดี มีความรู้ มีอาชีพที่มั่นคง ต้องพัฒนาคนให้ดี แต่ก็ยาก ใจคนสัมผัสยาก คนมีความอยากรู้ ถ้าจะทำให้ได้ต้องใช้เวลานาน คนรุ่นต่อไปจะได้ไม่รู้จักกับหวย หรือการพนันอย่างอื่น”

ลุงใบ “ลุงว่าคนรายส่วนใหญ่ไม่เล่นหวย หรือถ้ามีก็น้อย คนที่เล่นส่วนใหญ่เป็นคนจน ถ้าจะทำให้คนไม่เล่น ต้องทำให้คนมีการศึกษา มีความเป็นอยู่ที่ดี คืออยู่ในระดับที่เรียกว่าไม่เดือดร้อน เพราะคนที่เล่นหวยคือคนที่เดือดร้อนหรือกำลังจะเดือดร้อน ยิ่งคนต่างจังหวัด พวกเกษตรกร โอกาสของเขาไม่มีเลย ขายสินค้าไม่ได้ ราคาตก รัฐช่วยอะไรเขาไม่ได้มาก เมื่อคนหมดโอกาส ก็ต้องดิ้นรน การพนันก็เป็นของที่อยู่กับคนมาตั้งนานแล้ว เขาเลยหันไปเล่นการพนันเพื่อหวังว่าจะล้มดาอ้าปากได้บ้าง”

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรปราบปรามเจ้ามือหวยใต้ดินอย่างจริงจัง

ในปัจจุบัน การพนันที่ผิดกฎหมายหลายประเภทยังคงมีอยู่ในสังคมไทย เนื่องจากการไม่เอาใจจริงของเจ้าหน้าที่รัฐในการปราบปราม และปล่อยให้มีการรับส่วยหรือติดสินบน ถ้าจะทำให้คนเล่นหวยลดลง รัฐจะต้องทำการปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมกับมีบทลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ละเมิดต่อการปฏิบัติหน้าที่

พีรวัช “ถ้าไม่มีเจ้ามือ คนก็ไม่รู้จะไปเล่นที่ไหน ได้ดินคนชอบเล่นอยู่แล้ว ดำรวจรู้ว่าเจ้ามือเป็นใคร แต่ก็ไม่ได้จับ จับแต่คนเดินโพย หรือจับพอเป็นพิธีเท่านั้น จับแล้วก็ปล่อย ถ้าจะให้คนไม่เล่น ก็ต้องทำให้ได้ดินหมดไป”

3. สื่อควรคำนึงถึงการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแหล่งที่มาของตัวเลขที่ใช้ในการเล่นหวยและข่าวการประชาสัมพันธ์ผู้ที่ถูกรางวัลต่างๆ

ในช่วงใกล้วันหวยออก สื่อมักนำเสนอข่าวการพบสิ่งประหลาดพร้อมกับการบอกใบ้เลขเด็ด ซึ่งอาจทำให้คนที่มีความหวังมากๆ ต้องเดินทางไปเสาะแสวงหาเลขเด็ดเพื่อนำมาเล่นหวย

หรือบางคนทุ่มเทการเล่นจนหมดเนื้อหมดตัว เพียงเพราะหวังจะถูกหวังจะรวย นอกจากนี้ การเผยแพร่ผู้ที่ถูกรางวัลพร้อมกับจำนวนเงินที่ได้ ไม่ว่าจะเป็นรางวัลแจ็กพอตของหวยบนดิน หรือการถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่ 1 เพราะอาจเป็นการโฆษณาชวนเชื่อในทางที่ผิด เมื่อคนที่เล่นเห็นคนอื่นได้รับรางวัลใหญ่ๆ เท่ากับเป็นการจุดประกายความหวังให้เกิดขึ้นว่าตนเองอาจมีโอกาสนั้นบ้าง

พี่สุดา “ข่าวที่ออกมาตามหน้าหนังสือพิมพ์ว่าที่ไหนให้หวยแม่น หรือมีอะไรแปลกๆ เกิดขึ้น ก็ทำให้คนเล่นตามที่สื่อบอก บางคนเล่นมากเพราะหวังจะถูก แต่กลับไม่ถูกขึ้นมามันก็แย่มากสำหรับเขา”

ป้าแหว “สื่อชอบลงข่าวว่าใครถูกรางวัลใหญ่ๆ คนที่ถูกส่วนใหญ่ก็เป็นคนหาเช้ากินค่ำ เป็นลูกจ้าง คนที่เห็นก็คิดว่าคนอื่นยังมีโอกาส แล้วทำไมตัวเองจะมีโอกาสที่จะรวยอย่างนั้นบ้าง ไม่ได้ ก็จะทำให้คนเล่นหวยมากขึ้น ทางที่ดีอย่าลงข่าวว่ามีใครได้รางวัลอะไรเลย เท่ากับไม่เป็นการช่วยยั่วยุให้เขาเล่นเพิ่มขึ้น”

ผลสำรวจพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของประชาชนในสังคมไทยของศูนย์วิจัยเอแบคโพล ร่วมกับศูนย์ธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 ประเมินการจำนวนผู้เล่นการพนันแต่ละประเภทตลอดปี พ.ศ.2549 พบว่ามีจำนวนผู้เล่นการพนันทั้งสิ้น 57.95 ล้านคน โดยการพนัน 5 ลำดับแรกที่คนไทยนิยมเล่นมากที่สุด คือ สลากกินแบ่งรัฐบาล 28.04 ล้านคน หวยบนดิน 23.06 ล้านคน หวยใต้ดิน 12.61 ล้านคน หวยออมสิน 2.49 ล้านคน และหวยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) 1.82 ล้านคน ทั้งนี้ยังพบจำนวนผู้เล่นพนันฟุตบอลสูงถึง 1.5 ล้านคน และหวยหุ้นถึง 683,527 คน (นิรนาม, 2550)

สถิติการเล่นดังกล่าวน่าจะเป็นการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการเฝ้าระวัง และกำหนดมาตรการเพื่อดำเนินการป้องกันอย่างเร่งด่วนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการจะลด ละ หรือยกเลิกหวย รวมทั้งการพนันชนิดอื่นให้หมดไปจากสังคมไทยได้นั้น ต้องเริ่มปลูกฝังจากเด็กและเยาวชน ให้รับรู้ถึงพิษภัยและโทษของการพนัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549) มีวิธีการดังนี้

1. การแก้ไขที่ต้นเหตุ หลักสำคัญในการลดการเล่นหน้าใหม่ให้เข้าสู่แวดวงการพนันนั้น ต้องเข้าไปแก้ไขถึงต้นเหตุของปัญหา นั่นคือ การพัฒนาทักษะการคิด การปลูกฝังความคิดที่ถูกต้อง การลดค่านิยมในเรื่องการเล่นพนัน เพื่อความสนุกสนาน หรือหวังผลรวยทางลัด รวมถึงการสร้างทักษะการหลีกเลี่ยงจากการพนันแก่เด็ก เพื่อสร้างเกราะป้องกันให้เด็กสามารถคิดตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตัวอย่างในบางประเทศที่ประสบปัญหาเยาวชนเล่นการพนัน ได้มีมาตรการปลูกฝังความคิดให้รู้จักหลีกเลี่ยงการเล่นพนัน โดยให้สถานศึกษาจัดชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องราวการพนันกับชีวิตประจำวัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน รวมทั้งมีกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงโทษและธรรมชาติของธุรกิจการพนันที่เติบโตขึ้นบนความสูญเสียของผู้ที่เล่นการพนัน และผลกระทบของการพนันต่อชีวิตของผู้ที่เล่นพนัน

2. แก้ไขอย่างครบวงจร การสร้างเกราะป้องกันแก่เด็กและเยาวชนนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพ่อแม่ โรงเรียน สังคม หรือแม้แต่องค์ของรัฐเองที่ควรมีส่วนลดบรรยากาศการเล่นพนัน หรือค่านิยมที่เห็นว่าการพนันเป็นเรื่องปกติของสังคม

มาตรการที่นำมาใช้ควรเป็นมาตรการทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเพื่อป้องกันนักเล่นพนันหน้าใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีมาตรการที่เยียวยาคนที่เข้ามาให้สามารถลด ละ เลิกเล่นได้ รวมถึงการลดพฤติกรรมต่อเนื่องที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจเป็นผลพวงจากการเล่นพนัน เช่น การดื่มสุรา เสพยาเสพติด และอาชญากรรม ตัวอย่างกิจกรรม เช่น การส่งเสริมกิจกรรมหลังเลิกเรียนที่สอดคล้องกับความถนัดและความต้องการ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงิน-หาเงินให้แก่เด็ก ผ่านการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสร้างความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับธุรกิจการพนันที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและครอบครัว เป็นต้น

รวมถึงการณรงค์กระตุ้นให้คนในสังคมมีค่านิยมในการสร้างฐานะ สร้างรายได้ โดยการประกอบอาชีพสุจริต ไม่หวังผลรวยทางลัดจากการเล่นพนัน หรือทำให้เส้นแบ่งจริยธรรมเป็นสีเทาไม่ชัดเจน เช่น การลดปริมาณข่าวการถูกหวยรางวัลใหญ่ๆ ของคนที่เล่น การเลิกโฆษณาภาพลักษณ์ของเงินที่ได้จากการพนันที่นำไปใช้เพื่อสังคม การลงโทษผู้เล่นพนันผิดกฎหมายอย่างรุนแรงและจริงจัง หรือลงโทษพ่อแม่ที่ปล่อยให้ลูกไปซื้อหวยให้ เป็นต้น

3. แก้ไขอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงทำตามกระแส จากบทเรียนในอดีตที่ผ่านมาพบว่า หลายครั้งมาตรการต่างๆ ที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดขึ้นนั้นเป็นแนวทางที่ดี หากแต่ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องขาดการสานต่อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ภาพที่ออกมาเป็นเหมือน “ไฟไหม้ฟาง” ดังนั้น จึงควรมอบหมายให้มีหน่วยงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการลดปัญหาจากการเล่นพนันและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในหมู่เด็กและเยาวชนเพื่อให้มีหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่ผลักดัน ตรวจสอบให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประกาศยุทธศาสตร์ภาคประชาชนและยุทธศาสตร์เยาวชนด้านการพนัน ภายใต้แนวคิดของแผนงานส่งเสริมชีวิตมั่นคงปลอดภัยมุขระยะที่ 1 ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาการเล่นการพนันในกลุ่มคนยากจน เด็กและเยาวชนในสังคมไทยเบาบางลงได้ รัฐบาลมีแนวนโยบายที่ชัดเจนที่จะส่งเสริมแนวทางการลด ละ เลิกอบายมุขให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมไทย เพื่อให้คนไทยมีชีวิตมั่นคง มีเศรษฐกิจพอเพียงและปลอดภัยมุข ด้วยการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการรณรงค์ลด ละ เลิกการพนัน ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาและสร้างเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในภาพกว้าง รัฐบาลจะสนับสนุนให้มีการรณรงค์การมีชีวิตมั่นคงปลอดภัยมุขผ่านสื่อสาธารณะ ตลอดจนเฝ้าระวังปัญหาอบายมุขและเผยแพร่เตือนภัยต่อสังคมเป็นระยะๆ รวมทั้งทำการวิจัย จัดการความรู้และบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานลด ละ เลิก อบายมุข โดยมีเป้าหมายให้จำนวนเด็กและเยาวชน รวมทั้งคนจนในสังคมไทยที่ติดการพนันจะต้องลดลง ขณะที่คนไทยโดยทั่วไปต้องมีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีสัมมาอาชีวะและห่างไกลการพนัน ชุมชนจะต้องปลอดการพนัน และสังคมไทยต้องมีค่านิยมที่ยกย่องคนดี มีคุณธรรม และไม่นิ่งเฉยต่อความประพฤติมิชอบ

ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการพนัน ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ส่งเสริมชีวิตมั่นคง ปลอดภัยการพนันของภาคประชาชน และยุทธศาสตร์เยาวชนด้านการพนัน (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์, 2550) มีดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมชีวิตมั่นคง ปลอดภัยการพนันของภาคประชาชน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ พันธกิจของภาคประชาชน ประกอบด้วย 1.ภาคประชาชนต้องมีบทบาทในการจัดการ ควบคุม และดูแลการพนัน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเอง 2.ภาคประชาชนทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนแนวคิด สร้างเครือข่าย เชื่อมโยงเครือข่าย ขยายกลุ่มเป้าหมาย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ให้กว้างขวางและครอบคลุม 3.ภาคประชาชนจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น เพื่อรองรับการทำงานในอนาคต โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้เป็น

ต้นแบบของการไม่ข้องเกี่ยวกับการพนันทั้งปวง 4.ภาคประชาชนจะผลักดันให้เกิดกลไกการทำงานเชิงบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาการพนันในทุกระดับ 5.ภาคประชาชนจะสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสื่อสารสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การลด ละ เลิกการพนันในทุกระดับ ด้วยวิธีการที่ต่อเนื่องและหลากหลาย และ 6.ภาคประชาชนจะสนับสนุน “ทุนทางสังคม” ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานคิดหลักในการลด ละ เลิก อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านข้อเรียกร้องต่อรัฐและสื่อมวลชน อาทิ 1.ต้องมีกลไกหลักระดับชาติเพื่อแก้ปัญหาการพนันเชิงบูรณาการ 2.หน่วยงานของรัฐต้องจัดการการพนันอย่างจริงจังและไม่ปล่อยให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน 3.ทุกพรรคการเมืองต้องมีนโยบายหลักในการลด ละ เลิก การพนัน 4. กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องสนับสนุนบทบาทของผู้นำศาสนาต่อการแก้ปัญหาการพนันในการพัฒนาคุณธรรมกับจริยธรรมเชิงรุก 5.รัฐต้องจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมชีวิตมั่นคงปลอดการพนัน” 6.รัฐต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการพนันให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และ 7.สมาคมวิชาชีพสื่อมวลชนต้องกำกับดูแลมิให้สื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหา ข้อมูลข่าวสารที่กระตุ้นให้ประชาชนเล่นการพนัน เป็นต้น

2. ยุทธศาสตร์เยาวชนด้านการพนัน ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันทำให้เยาวชนมีทัศนคติต่อการพนันที่ถูกต้องว่าเป็นหนทางที่นำไปสู่ความเสื่อมในด้านต่างๆ ทั้งไม่ได้มีส่วนดีประการใดที่นำไปสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ โดยรัฐควรกำหนดมาตรการต่างๆ ดังนี้

มาตรการควบคุมการพนัน อาทิ 1.รัฐต้องมีกฎหมายและกลไกการควบคุมการพนันทุกชนิด ครอบคลุมเกมออนไลน์ 2.รัฐต้องสนับสนุนให้องค์กรสื่อสามารถออกกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ในการควบคุมการโฆษณาในสื่อทุกประเภทที่มีการกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนเล่นการพนันเพิ่มขึ้น 3.กระทรวงการคลังต้องมีนโยบายขึ้นราคาสลากกินแบ่งรัฐบาล และลดเงินแจ็กพอตเพื่อลดคนซื้อน้อยลง เป็นต้น นอกจากนี้ จะต้องมีมาตรการส่งเสริมให้ทุกคนห่างไกลจากการพนัน เช่น 1.รัฐออกนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนบทบาทของผู้นำในแต่ละกลุ่ม อาทิ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้นำทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการพนัน 2.รัฐ โดยกระทรวงแรงงานและกระทรวงการพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องส่งเสริมอาชีพแก่คนว่างงาน จัดตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านอย่างจริงจัง 3.ส่งเสริมให้มีสื่อประเภทต่างๆ รณรงค์ลด ละ เลิก การพนันตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด และประเทศอย่างต่อเนื่อง และ 4.รัฐบาลควรมีแผนแม่บทและจัดสรรงบประมาณ เพื่อส่งเสริมแผนงานชีวิตมั่นคง ปลอดอบายมุข อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่เล่นหอยบนดินจำนวน 13 คน เพื่อเป็นข้อมูลหลักในการวิจัย และหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินจำนวน 3 คน เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุน ผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

ด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน สามารถแบ่งหัวหน้าครัวเรือนที่เล่นหอยบนดินเป็น 1.กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ คือ 1.1 ต้องกู้ยืมเพื่อนำมาใช้หนี้การเล่นหอยบนดินในงวดก่อนๆ หรือเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น แต่การกู้ยืมนั้นไม่ได้อยู่ในระดับที่รุนแรง คือไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน 1.2 การเล่นหอยบนดินทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นแต่ไม่ถึงขั้นต้องกู้ยืม แต่จะใช้วิธีลดค่าใช้จ่าย หรือนำเงินออมออกมาใช้จ่าย 2.กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบ คือ 2.1 สามารถจำกัดจำนวนเงินในการเล่นได้ และเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน ไม่ได้เล่นแบบเอาจริงเอาจัง 2.2 เล่นแล้วได้มากกว่าเสีย ด้านกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินมองว่า คนเล่นหอยจะได้รับผลกระทบหรือไม่ ขึ้นอยู่กับฐานะและการเล่นของแต่ละคน ถ้าฐานะไม่ดีแล้วยังเล่น หรือเล่นด้วยเงินจำนวนมาก ก็ย่อมได้รับผลกระทบ

ด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินส่วนใหญ่บอกว่า วิธีการหาตัวเลขและวิธีการซื้อตัวเลขจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน เนื่องจากนำตัวเลขที่มาจากความเชื่อและประสบการณ์ในการถูก และใช้เวลาว่างจากการทำงานไปซื้อ แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่ได้รับผลกระทบ คือช่วงเวลาก่อนวันหอยออก 1-2 วัน จะใช้เวลาในการคิดคำนวณตัวเลขเพื่อนำไปเล่นหอย แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นถือว่าไม่รุนแรง การลุ้นผลการออกรางวัลจะไม่มีผลกระทบเช่นกัน เพราะใช้เวลาเพียงสั้นๆ ในการลุ้นผลการออกรางวัล โดยจะให้ความสำคัญกับการออกรางวัลเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว และรางวัลที่ 1 แต่หลังจากการออกรางวัลเสร็จสิ้นลง มีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เกิดความรู้สึกว่าไม่อยากทำงาน เพราะเสียค่าที่ไม่ถูกหอย หรือถูกหอยแล้วอยากไปเลี้ยงฉลองกับเพื่อน ด้านกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินบอกว่า วิธีการหาตัวเลขและวิธีการซื้อหอยจะไม่มีผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ แต่ถ้าคนเล่นที่มีความหวังและความหมกมุ่นเกี่ยวกับหอยมาก จะส่งผลกระทบต่อความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ

ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ 1.ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินบอกว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการเล่นหอยบนดิน และคนในครอบครัวไม่เห็นด้วยกับการเล่นของหัวหน้าครัวเรือน จะส่งผลกระทบในทางที่ไม่ดีกับความสัมพันธ์ แต่ถ้ามีคนในครอบครัวเล่น หรือคนในครอบครัวไม่เล่นแต่ก็ไม่ว่าอะไร การเล่นนั้นจะไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ 2.ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่เล่นหอยบนดินและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เล่นหอยบนดินบอกว่า ถ้ามีคนในชุมชนเล่นเหมือนกัน ความสัมพันธ์จะเป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ช่วยกันบอกเลข ชักชวนกันซื้อ ลุ้นหอยด้วยกัน

ด้านสุขภาพจิต การเล่นหอยบนดินที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพจิต คือ การเล่นที่มีความคาดหวังสูงว่าจะถูกหอย หรือการเล่นที่ต้องการเป็นผู้ชนะและอยากได้เงินคืน ส่วนการเล่นที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพจิตในทางที่ไม่ดี คือ การเล่นที่ไม่ได้หวังเรื่องเงินเป็นหลัก หรือมีความคาดหวังต่ำว่าจะเป็นผู้ที่ถูกหอย ซึ่งผู้เล่นจะได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้นจากการเล่น ด้านกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เล่นหอยบนดินมองว่า การเล่นหอยจนเงินไม่พอใช้ ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน จะทำให้เกิดความเครียดสะสม ส่วนการเล่นที่ไม่ได้หวังเงินเพียงอย่างเดียว และคิดว่าการพนันมีภูมิผล ทำให้ไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิต

ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

ด้านศาสนาและศีลธรรม 1.กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหอยบนดินเป็นการพนันที่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนา แต่มีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งที่เห็นว่าถึงหอยบนดินจะขัดกับหลักคำสอนแต่ไม่ใช่สิ่งที่ผิดมาก และความรุนแรงของผลที่เกิดขึ้นจากการเล่นอาจจะน้อยกว่าการพนันชนิดอื่น แต่กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าหอยบนดินไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนา โดยให้เหตุผลว่า ถ้าคนเล่นรู้จักประมาณตนและควบคุมตนเองได้ การเล่นนั้นถือว่าไม่เป็นบาปและไม่ผิด 2.กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่าหอยบนดินเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรมในเรื่องของการทำให้ความเกรงกลัวหรือความละอายต่อบาปหมดไป และนำไปสู่การเล่นการพนันชนิดอื่น รวมทั้งเห็นว่าเงินที่เสียไปจากการเล่นหอยบนดินไม่ใช่การทำบุญ แต่เป็นการหาซื้ออั่งให้กับคนเล่น แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่า หอยบนดินไม่ใช่เป็นเรื่องของการสร้างจิตสำนึกที่ผิด เพราะหอยบนดินไม่ใช่สิ่งเลวร้าย และเมื่อคนเล่นหอยบนดินแล้วไม่จำเป็นต้องไปเล่นการพนันชนิดอื่น และเห็นว่าเงินที่เสียไปจากการเล่นเป็นการทำบุญ เพราะรัฐนำเงินนั้นไปใช้ประโยชน์ 3.กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่าหอยบนดินเป็นการพนันที่มอมเมา เพราะคนเล่นจะเห็นแก่ความบันเทิงและผลประโยชน์ที่ได้รับ และทำให้คนไม่ทำมาหากิน รอพึ่งเงินจากหอย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าหอยบนดินไม่ใช่สิ่งมอมเมา เพราะหอยบนดินเปรียบเหมือนสินค้าชนิดหนึ่ง ที่คนมีสิทธิตัดสินใจว่าจะเล่นหรือไม่เล่นก็ได้

ด้านกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมองว่า หอยบนดินไม่สามารถทำให้หอยใต้ดินหมดไปจากสังคมไทยได้ เนื่องจาก 1.หอยใต้ดินมีข้อได้เปรียบในเรื่องของวิธีการเล่น วิธีการจ่ายและรับเงินราคาขั้นต่ำที่แพง การลดเปอร์เซ็นต์ และการเข้าถึงลูกค้า 2.หอยใต้ดินมีการปรับกลยุทธ์เพื่อการอยู่รอด และ 3.ตำรวจปราบปรามไม่จริงจังและมีการรับส่วย ในด้านผลดีต่อการเลี่ยงโชค และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหอยบนดินเป็นผลดีต่อการเลี่ยงโชค เพราะตำรวจไม่จับ หาซื้อง่าย แพงไม่อัน เจ้ามือไม่โกง และเป็นทางเลือกในการเลี่ยงโชคอีกรูปแบบหนึ่ง

ด้านเศรษฐกิจและสังคม 1.ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า หอยบนดินจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ คือ เป็นการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้น ทำให้เงินเข้าสู่ระบบและนำมาใช้พัฒนาประเทศได้ และรัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการปราบปรามหอยใต้ดิน แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่า หอยบนดินจะทำให้ประชาชนขาดภาวะการออมเงิน และประเทศชาติสูญเสียการผลิต 2.ด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า หอยบนดินจะทำให้พฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป โดยเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่จนอาจนำไปสู่การเล่นหอยบนดินของเด็กและเยาวชนได้ และทำให้เด็กเกิดความสับสนด้านค่านิยมต่อการพนัน

ว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มองว่าหอยบนดินไม่ได้ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี

ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในการลดการเล่นหอยให้น้อยลง

กลุ่มตัวอย่างเสนอวิธีการ คือ 1.ควรให้การศึกษาและส่งเสริมอาชีพที่ถูกต้อง 2.เจ้าหน้าที่ของรัฐควรปราบปรามเจ้ามือหอยใต้ดินอย่างจริงจัง และ 3. สื่อควรคำนึงถึงการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแหล่งที่มาของตัวเลขที่ใช้ในการเล่นหอยและข่าวการประชาสัมพันธ์ผู้ที่ถูกรางวัลต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า คนที่เล่นการพนันนั้นเพราะมีความเชื่อว่าการเสี่ยงเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้รับผลตอบแทนจำนวนมากง่ายๆ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของคนไทย คือ การชอบเสี่ยงโชค ชอบความมั่งมี การจะปรับเปลี่ยนค่านิยมดังกล่าวให้เป็นค่านิยมที่ถูกต้อง เช่น ค่านิยมเรื่องความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ความใฝ่สำเร็จที่เกิดจากการกระทำหรือความเพียรพยายาม ความสามารถ และสติปัญญาของตนเอง การรู้จักพึงตนเอง เท่ากับเป็นการสร้างความเห็น ความเข้าใจ ความใฝ่เนียมยืดถือต่างๆ ที่ถูกต้อง เรียกว่าเป็น “สัมมาทิฐิ” และต้องปลูกฝังสัมมาทิฐิให้เป็นรากฐานของ “สัมมาอาชีพะ” ด้วย คือ การเสี่ยงชิงชอบ มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต ดังเช่นพุทธศาสนาได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องที่คนในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เช่น เรื่องการแสวงหาและการรักษาทรัพย์ ควรยึดหลัก “อุฏฐานสัมปทา” คือ แสวงหาความรู้ความชำนาญ ขยันหมั่นเพียรในภารกิจที่ตนเองรับผิดชอบ “อารักขสัมปทา” คือ รู้จักเก็บหอมรอมริบทรัพย์สินที่หามาได้โดยสุจริตและด้วยความเหนื่อยยาก “กัลยาณมิตตตา” คือ แสวงหากัลยาณมิตรที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความคิดเสรี เฉลียวฉลาด ไว้เป็นเพื่อนคู่คิดมิตรคู่ใจคอยแนะนำในการประกอบความดี ละเว้นความชั่ว และ “สมชีวิตา” คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้อย่างมีเหตุมีผล ไม่โลภหลงเก็บกักตน หรือใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายเกินฐานะ (พระพรหมคุณาภรณ์,

2549: 785) และพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสุขอันชอบธรรมที่ฤๅสฤๅศควรมิได้แก่ “อติสุข” คือ ยินดีในการเก็บรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยการประกอบสัมมาอาชีพะ “โมคสุข” คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อการบุญการกุศล “อนนสุข” คือ ไม่สร้างหนี้สินล้นพ้นตัว และ “อนวัชสุข” คือ ดำเนินวิถีชีวิตที่สะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากอกุศลจิตและอกุศลกรรมทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์, 2549: 786)

ในระดับมหาคณัน รัฐควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของคนในสังคม ไม่ให้เห็นว่าการเล่นการพนันเสี่ยงโชคเป็นพฤติกรรมปกติในวิถีการดำเนินชีวิต เช่น การให้ประชาชนจัดทำคู่มือบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่เกี่ยวกับการเล่นการพนัน พร้อมทั้งลงรายการผลกระทบทั้งทางดีและทางไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเอง และครอบครัว เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นว่า การเล่นการพนันจะส่งผลอย่างไร

2. จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าหัวหน้าครัวเรือนมีมุมมองต่อเด็กและเยาวชนว่ามีแนวโน้มจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเล่นการพนันห่วยเพิ่มมากขึ้น เพราะเห็นตัวอย่างจากบุคคลในครอบครัว สื่อต่างๆ ดังนั้น ถ้าต้องการลดพฤติกรรมการเล่นพนัน หรือจำกัดไม่ให้คนรุ่นต่อไปยุ่งเกี่ยวกับห่วยหรือการพนันอื่นๆ จะต้องทำการขยายการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง รวมทั้งบรรจุหลักสูตรภาคบังคับเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมจริยธรรม เน้นให้เห็นโทษของการพนันอย่างชัดเจน และเน้นให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเสพติดการพนัน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เท่ากับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีไม่ให้เกิดการเล่นการพนันแพร่ขยายออกไป

3. การพนันเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นการพนันที่ถูกกฎหมายหรือการพนันที่ผิดกฎหมาย วิธีการให้คนเลิกเล่นโดยทันทีอาจจะใช้ไม่ได้ผลนัก อย่างกรณีของห่วยบนดินที่มีข้อโต้แย้งและข้อสนับสนุนมากมายว่าสมควรจะทำให้การพนันชนิดนี้มีอยู่ต่อไปในสังคมได้หรือไม่ หลังจากที่มีการยกเลิกการจำหน่ายห่วยบนดินในงวดวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2549 เป็นต้นมา แต่ทำให้ห่วยใต้ดินกลับมามีอิทธิพลต่อการเสี่ยงโชคมากขึ้น วิธีการที่รัฐควรเร่งดำเนินการคือศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเล่นห่วยบนดินเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการเล่นห่วยใต้ดิน ว่าการพนันชนิดใดมีผลดีหรือผลเสียมากกว่ากัน และรัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร เช่น ต้องการเงินรายได้จากการพนัน หรือต้องการควบคุมการพนัน ไม่ว่ารัฐต้องการอะไร แต่แนวทางจัดการกับปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องใช้ความรอบคอบ ต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงที่เราจะปฏิเสธการมีอยู่ของการพนันมิได้ และถ้าจะห้ามอย่างเด็ดขาดก็คงไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น สิ่งสำคัญของปัญหา จึงควรอยู่ที่ทัศนคติการมองการพนันว่าก่อให้เกิดคุณมากกว่าหรือก่อให้เกิดโทษ

มากกว่า ถ้ามีโทษมากกว่าควรจะยกเลิก และสร้างทัศนคติให้สังคมตระหนักถึงโทษของการพนันอย่างแท้จริง แต่ถ้าเห็นว่ามีส่วนที่เป็นคุณ และต้องการอนุญาตให้มีการเล่น ก็ควรมีความระมัดระวังและจัดการอย่างรอบคอบ ต้องยอมรับสภาพปัญหาที่จะตามมา และควรวางแผนทางจัดการให้รัดกุมทั้งทางด้านกฎหมาย องค์กรที่จะเข้ามาควบคุมเรื่องการพนันให้มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เล่นหวยบนดินและผลกระทบของหวยบนดินที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำมาประเมินผลกระทบของการพนันหวยบนดินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจเทียบกับต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม การสูญเสียเวลา เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของการเล่นหวยบนดินและหวยใต้ดิน
3. ควรมีการศึกษาว่าประชาชนมีความคิดเห็นในเรื่องของหวยบนดินและหวยใต้ดินแตกต่างกันหรือไม่
4. เปลี่ยนวิธีการศึกษาวิจัย เป็นแบบเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนจำนวนมาก

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2542. “อุตสาหกรรมการพนันในสหรัฐอเมริกา กรณีศึกษาคาสิโน.”

อุตสาหกรรมการพนันในประเทศไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ตรีสวินซิลค์เวอร์มบุคส์, 102-198.

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2530ก. พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ฉบับสังคายนา ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2530 พระบาลีสถิตตันตปิฎก ขุททกนิกายมหานิเทศ เล่ม
ที่ 29. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. 2530ข. พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์
พุทธศักราช 2530 พระบาลีสถิตตันตปิฎก ทิมนิกาย ปาฏิภวรรค เล่มที่ 11.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรุงเทพธุรกิจ. 2547. กรุงเทพมหานคร: 7 ธันวาคม 2547. หน้า 12.

กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์. 2550. รัฐบาลประกาศยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วย
การพนัน เพื่อชีวิตมั่นคง สังคมปลอดการพนัน ภายใน 10 ปี (Online).
www.media.thaigov.go.th/pageconfig/viewcontent/viewcontent1, 10 สิงหาคม 2550.

กาญจนา แก้วเทพ. 2545. “การเล่นหวยกับสื่อมวลชน บทบาทที่ทฤษฎีอาจจะลืมกล่าวถึง”
เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, 310-330.

กิติกร มีทรัพย์. 2537. ความสุขจากการเล่นการพนัน. งานวิจัยสุขภาพจิตเชิงวัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (อัคราณา)

กัญญาพร ไทรชมภู. 2546. การศึกษาพฤติกรรมของนักการพนัน: กรณีศึกษานักการพนันใน
จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกศยา โอสถานุเคราะห์. 2544. **วิถีชีวิตเด็กเร่ร่อนในกรุงเทพฯ: ศึกษาที่ชุมชนสถานรถไฟหัวลำโพง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549. “การพ่นกับเด็ก...ถึงเวลาเอจริง.” **การศึกษาวันนี้** 7 (386): 11-16.

คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร และ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. 2547. **หวัญรัฐกับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

คมชัดลึก. 2549ก. กรุงเทพมหานคร: 7 ตุลาคม 2549. หน้า 15.

_____. 2549ข. กรุงเทพมหานคร: 20 ตุลาคม 2549. หน้า 14.

_____. 2549ค. กรุงเทพมหานคร: 19 พฤศจิกายน 2549. หน้า 14.

_____. 2549ง. กรุงเทพมหานคร: 29 พฤศจิกายน 2549. หน้า 17.

_____. 2549จ. กรุงเทพมหานคร: 2 ธันวาคม 2549. หน้า 14.

_____. 2550. กรุงเทพมหานคร: 2 กุมภาพันธ์ 2550. หน้า 11.

จมีนอมรคุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช). 2512. **พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 6**. พระนคร: องค์การค้ำของคุรุสภา.

จามะรี พิทักษ์วงศ์. 2533. **แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาตอน คาร์ล มาร์กซ**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แปลจาก Lewis A. Coser. 1971. **Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context**. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

จรี จุลละเกศ. 2518. **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

จูรี วิจิตรวาทการ. 2549. ศักยภาพของการพัฒนาชุมชนแออัดในเมือง: กรณีศึกษา 29 ชุมชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตกรุงเทพมหานคร. 9 กุมภาพันธ์ 2549. ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (อัดสำเนา)

ชวนวล คณานุกูล. 2542. พฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหอยไต่ดิน. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐาจุฑา สมประสงค์. 2542. มูลเหตุจูงใจและพฤติกรรมในการเล่นการพนัน: ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2540. ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เด่นเดือน เหลืองแข็ง. 2538. บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชค. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดลินิวส์. 2549ก. กรุงเทพมหานคร: 27 ตุลาคม 2549. หน้า 15.

_____. 2549ข. กรุงเทพมหานคร: 22 พฤศจิกายน 2549. หน้า 15.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. 2462. ประชุมพงสาวดาร ภาที่ 17 เรื่องตำนานการเลิกล่อนเบี้ยและหอย. พระนคร: กรุสภา.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. 2549. ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.

ทักษิณี ทองสว่าง. 2537. สังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ไทยรัฐ. 2549. กรุงเทพมหานคร: 6 ตุลาคม 2549. หน้า 11.

_____. 2550. กรุงเทพมหานคร: 27 พฤษภาคม 2550. หน้า 15.

ชัยธร พัวพันธ์. 2545. การพนัน: เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะของประเทศไทย. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธรา มีบุญ. 2546. ปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นการพนันหวยเถื่อนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล นิตยจินต์. 2534. เจ้ามือหวยใต้ดิน: ศึกษาเฉพาะกรณีอิทธิพลทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพวรรณ โชติบัณฑิต. 2531. พฤติกรรมเบี่ยงเบน: การวิเคราะห์และการป้องกัน. สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นวนน้อย ตรีรัตน์. 2547. “หวยกับการปราบปรามผู้มีอิทธิพล.” ใน ไพโรจน์ วงศ์วิวานนท์. (บรรณาธิการ). อนาคตเมืองไทย ใครว่าไม่น่าหวัง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Knowledge Plus, 111-118.

นิรนาม. 2507. พระราชหัตถเลขาทรงสั่งราชการในรัชกาลที่ 5 และ 6 กับเรื่องประกอบ. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์. (พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 17 มีนาคม 2507).

_____. 2546. “กว่า 200 ปี จากอยุธยาสู่พระนครชุมชนบ้านบาตร การทำบาตรพระด้วยมือ งานฝีมือที่ยังหลงเหลือ.” บางกอกทูเดย์ (15 กันยายน 2546): 10-11.

_____. 2550. คนไทยติดพนันหวยมากที่สุด (Online). www.tnewsonline.net/overview., 10 กรกฎาคม 2550.

นิสาชล ลีรัตนกร. 2547. พฤติกรรมการเล่นพนันในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิติกร ด้านภาคภูมิ. 2543. พฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลของประชาชนในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปภาณี จิตวัฒนา. 2523. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด.

ปัญญา บริสุทธี. 2523. โลกทัศน์ของคนไทย: วิเคราะห์จากวรรณคดีคำสอนสมัยสุโขทัย.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2543. “เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยหวยใต้ดิน.” ใน พิรุณ ฉัตรวนิชกุล.
(บรรณาธิการ). หวย ช่อง บ่อน ยาบ้า เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะใน
ประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ตรีสวิน
ซิลค์เวอร์มบูกส์, 150-181.

ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ. 2550.

พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์. 2539. โลกทัศน์ประชาธิปไตยของตำรวจ: ศึกษากรณีการปฏิบัติหน้าที่ใน
การควบคุมอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรชัย ตระกูลวรานนท์, ทศนิษฐ์ ลักษณะวิชานซ์ และ ดิเรก เต็งจำรูญ. 2540. ผลกระทบทาง
สังคมจากสลากออนไลน์. รายงานเสนอต่อสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). 2549. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พสุנית สารมาศ. 2545. ชีวิตนักเสี่ยงโชคจากตัวเลข กรณีศึกษาคนเล่นหวยใต้ดิน. วิทยานิพนธ์
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินิจ รุ่งแจ้ง. 2538. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นการพนัน: ศึกษากรณีในเขต
เทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย. โครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มติชน. 2549. กรุงเทพมหานคร: 18 พฤศจิกายน 2549. หน้า 15.

_____. 2550. กรุงเทพมหานคร: 17 กุมภาพันธ์ 2550. หน้า 14.

มลิวัลย์ แดงแก้วฟ้า. 2549. “หวย ก.ข.: นโยบายหารายได้ของรัฐ.” วารสารอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร 27 (1): 95-121.

รัชนิกร เศรษฐ. 2532. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

รววิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และ ชีระพงษ์ มาลัยทอง. 2547. “การบริหารจัดการหวยบนดิน: หนทางที่
รอการพิสูจน์.” วารสารเศรษฐกิจและสังคม 41 (2): 43-48.

วรากรณ์ สามโกเศศ. 2547. หวยรัฐสร้างปัญหาเศรษฐกิจ (Online). www.siamrath.co.th,
6 กันยายน 2547.

วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร. 2548. ประวัติวิทยาลัย (Online). www.bpc.ac.th/aboutus.html,
10 กุมภาพันธ์ 2550.

แววดาว ทองเจิม. 2540. การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภศักดิ์ ตระการรัตนกุล. 2540. การเสนอเนื้อหาเรื่องฟุตบอลต่างประเทศในหนังสือพิมพ์กีฬา กับปัญหาการพนันฟุตบอล. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สนธยา พลศรี. 2545. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สมนึก เขมาชีวะ, พิศิษฐ์ คิดหมาย, เอมอร เครือแขก, ศรัณย์ ศรัณย์เกตุ และ จงลักษณ์ รัตนมงคล. 2546. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเล่นสลากริเศษเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมบัติ จันทรวงศ์. 2537. โลกทัศน์ของสุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

สมาหารหิตะคดี (โป โปรคุปต์), ชุน. 2549. พจนานุกรมกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

สินีนานู ธรรมณี. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหวยบนดินของประชาชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุธี อาภาศฤกษ์. 2542. “สลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นกิจการของรัฐที่มอมเมาประชาชนหรือไม่.” วารสารข้าราชการ 44 (2): 79-89.

สุพัตรา สุภาพ. 2518. สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2545. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุวรรณา สถาอานนท์ และ เนื่องน้อย บุญเนตร. 2537. คำ: ร่องรอย ความคิด ความเชื่อไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ นิ่มน้อย. 2522. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. 2543. “อุตสาหกรรมคาสีโนในสหราชอาณาจักรและออสเตรเลีย.”
อุตสาหกรรมการพนันในประเทศไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ตรีศิวินช์เวิร์มบุคส์, 18-101.

_____. 2547ก. “ห่วยใต้ดิน: โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลง.” เศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือก
เชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงอาทิตย์, 171-227.

_____. 2547ข. “รากฐานทางประวัติศาสตร์ทฤษฎีการพนัน” เศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือกเชิง
นโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงอาทิตย์, 1-35.

สายสุรี จุติกุล. 2531. การศึกษาแนวความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของเด็กและ
เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชน
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

เสริน ปุณณะหิตานนท์. 2531. การศึกษาในความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของเด็กและ
เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชน
สำนักนายกรัฐมนตรี.

เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์. 2549. “ห่วยใต้ดิน-ห่วยบนดิน: พฤติกรรมการบริโภคของคนไทย.”
ไทยรัฐ (6 ธันวาคม 2549): 8.

หนังสือที่ระลึกในโอกาสสถาปนาสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลครบรอบ 50 ปี. 2532.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.

อมรา พงศาพิชญ์. 2542. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรากุล อินโชนนท์. 2536-2537. “ทำไมคนจึงชอบเสี่ยงโชคด้วยการซื้อหวยได้ดิน.”
บทความสุขภาพจิต เล่มที่ 1-4. กองสุขภาพจิต, กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

เอกสารแนะนำเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย. 2549. กรุงเทพมหานคร.

Amara Pongsapich, Chai Podhisita, Sombat Chantornvong, Navavan Bandhumedha, Wanni Wibulwasdi Anderson, Snit Smuckarn, Kobkul Phutharaporn and Suntaree Komin. 1985. **Traditional and Changing Thai World View**. CUSRI/SEASP Publication. Chulalongkorn University Social Research Institute.

Eadington, W.R. and Cornelius, J.A. 1995. **Gambling: Public Policies and the Social Sciences**. Institute for the Study of Gambling and Commercial Gambling. Reno: University of Nevada.

Kearney, M. 2002. State Lottery and Consumer Behavior. In **NBER Working Paper Series** (Online). www.nber.org/papers/w9330, January 6, 2004.

O'Brien, Timothy L. 1998. **Bad Bet**. New York Random House.

Thomson, William N. 1997. **Legalized Gambling**. Second Edition. California: ABC-CLIC, Inc.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือน
ในชุมชนบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร”

1. ข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือน

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพการสมรส
5. อาชีพหลัก / อาชีพรอง
6. รายได้

2. ประสบการณ์การเล่นการพนันหอยบนดิน

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับหอยบนดิน
2. สาเหตุที่เล่นการพนันหอยบนดิน
3. ระยะเวลาที่เล่นหอยบนดิน

3. ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อวิถีชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

1. ด้านค่าใช้จ่ายและเศรษฐกิจในครัวเรือน

- 1) รายรับและรายจ่ายของหัวหน้าครัวเรือน การแบ่งรายได้เพื่อการซื้อหอยบนดิน
จำนวนเงินในแต่ละงวดที่เล่น ภาวะเงินออม และการกู้ยืมเงิน
- 2) พฤติกรรมการเล่นหอยบนดินจะส่งผลกระทบต่อการเงินของหัวหน้าครัวเรือนหรือไม่
อย่างไร (เช่น การเล่นได้หรือเล่นเสียในงวดนี้จะมีผลต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในการเล่น
งวดต่อไปหรือไม่ / รางวัลแจ็กพอต และลักษณะพิเศษของหอยบนดิน เป็นสิ่งจูงใจในการเล่นที่
เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร)

2. ด้านความเอาใจใส่ในการประกอบอาชีพ

- 1) การได้เลขเพื่อซื้อหอยบนดินนำมาจากไหน วิธีการซื้อหอยบนดิน โดยซื้อจากใคร
และที่ไหน ช่วงเวลาที่ซื้อหอยบนดิน และการไปขอเลขตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อความเอาใจ
ใส่ในการประกอบอาชีพหรือไม่ อย่างไร

2) การลื่นหอย หรือหลังจากการออกรางวัลเสร็จสิ้นลงแล้ว จะมีผลต่อการทำงานหรือไม่ อย่างไร

3. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ

คนในครอบครัว

1) ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการเล่นหอยบนดินจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

2) สมาชิกในครอบครัวเล่นหรือไม่เล่นการพนัน ถ้าสมาชิกในครอบครัวเล่นการพนันจะมีมุมมองต่อการเล่นหอยบนดินของหัวหน้าครัวเรือนเป็นอย่างไร หรือถ้าสมาชิกในครอบครัวไม่ได้เล่นการพนันจะมีมุมมองต่อการเล่นหอยบนดินของหัวหน้าครัวเรือนเป็นอย่างไร

คนในชุมชน

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างหัวหน้าครัวเรือนที่เล่นหอยบนดินกับคนในชุมชนเป็นไปในลักษณะใด (เช่น การช่วยเหลือกันในการหาตัวเลข การลื่นหอย หรือเคยได้รับประสบการณ์ว่าคนไม่เล่นหอยบนดินมองคนเล่นหอยบนดินในลักษณะใด)

4. ด้านสุขภาพจิต

1) จุดประสงค์ในการเล่นหอยบนดินเพื่ออะไร

2) การเล่นหอยบนดินจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตอย่างไร (การเล่นทำให้เกิดภาวะความกดดัน ความเครียด ความตื่นเต้น)

3) ในการเล่นหอยบนดินแต่ละครั้ง หัวหน้าครัวเรือนรู้สึกเสียขายเงินหรือไม่ และคิดอยากจะได้เงินคืนหรือไม่ อย่างไร

4. ผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อโลกทัศน์ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนบ้านบาตร

1. ด้านศาสนาและศีลธรรม

1) หอยบนดินเป็นการพนันที่ขัดกับหลักธรรมคำสอนของศาสนาหรือไม่ อย่างไร ถ้ารู้ว่าหอยบนดินเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักธรรมคำสอน เหตุใดท่านจึงเล่นการพนันนี้อยู่

2) หอยบนดินเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ผิดศีลธรรมหรือไม่ (เช่น ทำให้คนไม่เกิดความเกรงกลัวต่อบาป / เห็นว่าหอยเป็นการพนันที่เล่นแล้วจะนำไปสู่การเล่นการพนันประเภทอื่น / เงินที่เสียไปจากการเล่นหอยถือว่าเป็นการพนันที่มีทั้ง ได้มีทั้งเสีย หรือเชื่อว่าเป็นการทำบุญ)

3) หอยบนดินเป็นการพนันที่มอมเมาประชาชนหรือไม่ (เช่น ลักษณะหอยบนดิน คือ ซื้อง่าย ไม่จำกัดการแทง รวมทั้งรางวัลแจ็กพ็อตเป็นสิ่งที่มอมเมาหรือไม่ / หอยบนดินจะทำให้คนมกง่าย เชื่อในโชคชะตามากกว่าเชื่อในความมานะบากบั่นหรือไม่)

2. ด้านกฎหมาย

- 1) หายบนดินจะทำให้หายไ้ดินหมดไปหรือไม่ เพราะอะไร ตั้งแต่มีหายบนดินแล้ว หัวหน้าครัวเรือนยังกลับไปเล่นหายไ้ดินอีกหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 2) หายบนดินเป็นผลดีต่อการเสี่ยงโชคหรือไม่ อย่างไร (ถ้ารัฐเป็นเจ้ามือการออกรางวัล จะทำให้เกิดการล็อกเลขหรือไม่ / ตั้งแต่มีหายบนดินแล้ว ทำให้พฤติกรรมในการซื้อหายของ หัวหน้าครัวเรือนเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับหายไ้ดิน)

3. ด้านเศรษฐกิจและสังคม

- 1) หายบนดินจะส่งผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจของประเทศ
- 2) หายบนดินจะส่งผลอย่างไรต่อสังคมโดยรวม (เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และคนในสังคม)

5. ข้อเสนอแนะของหัวหน้าครัวเรือนถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อลดการเล่นหาย

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวพรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี

วัน เดือน ปี ที่เกิด

11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2523

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

วิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์